

МИРЗО ТУРСУНЗОДА

ГУЛЧИНИ АШЪОР

Душанбе
«Адиб»
2011

ББК 84 Тоҷик 7-5
Т-76

Мураттибон
Гулназар, Фарҳоди Карим ва Гурез Сафар

Муҳаррир **М.Хочаев**

Т-76 **Мирзо Турсунзода. Гулчини ашъор** (*тоҷикӣ, русӣ, англисӣ ва форсӣ*). – Душанбе, «Адиб», 2011, 552 саҳ.

Дар ин маҷмӯа сурудаҳои безаволи Шоири халқии Тоҷикистон, Қаҳрамони Тоҷикистон устод Мирзо Турсунзода бо чор забон фароҳам омадааст. Мураттибон ҳангоми сохтани ин асар ба тартиби солҳои офарида шудани шеърҳо таъянакарда, онҳоро ба ҳам даромехтаанд ва хонандаи бориқбин ҳар шеърро тибқи хоҳишу матлабаш пайдо мекунад.

Наشري ҳозир тўҳфаи наشريёти «Адиб» аст ба чашни хучастаи 100-солагии шоири барӯманди миллат.

ISBN 978-99947-2-073-6

© Мирзо Турсунзода, 2011

ШОИРО!

Шоиро, аз сӯхтан дорӣ хабар,
Пас макун аз оташи сӯзон ҳазар!

Сӯхтан пӯлоду оҳан офарад,
Аз шароре тоза гулхан офарад.

Пурҳарорат гар намешуд офтоб,
Зиндагӣ мегашт аз сармо хароб.

Бе ҳарорат санг буду дил набуд,
Дилкушою пурсафо манзил набуд.

Бе ҳарорат не дамидан буд расм,
Не шукуфтан, не расидан буд расм.

Бе ҳарорат дар лабонат ханда нест,
Хандаи чун машъали тобанда нест.

Шоиро, аз сӯхтан ҳаргиз манол,
Сӯхтанро дӯст медорад висол.

То насӯзӣ, сохтан мушkil бувад,
Дил ба чонон бохтан мушkil бувад.

Шеър ҳам бояд занад фавворае
Аз танӯри дил чу оташпорае.

Сар занад аз дил, ба дил коре кунад,
Нармтар сангин дили ёре кунад.

Ёр донад, ки чӣ бошад сӯхтан,
Дар вафодорӣ сабақ омӯхтан.

Шоиро, аз сӯхтан дорӣ хабар,
Пас, макун аз оташи сӯзон ҳазар!

1963

ГАРДИ РОҲ

Гарди роҳ овардаӣ ту дар сари мижғони худ,
Кулфати шабҳои ноором дар чашмони худ.
Ҳазиро партофта, гӯё ки дар аснои роҳ
Кардаӣ хомӯшии бисёрро сомони худ.

Дар сафар нагрифтат оё аз бағал дасти сабо,
Як даре дар нисфи раҳ оё нагуфтат марҳабо?
Боварӣ ҳаргиз надорам, ки туро сидку вафо
Карда бошад дар тамоми роҳ аз чашмаш хато.

Чашмҳо буданд дар роҳи ту доим интизор,
Аз қадамҳои ту мекарданд садҳо ифтихор.
Ту қадам мемондию аз ҳок мебардошт сар
Донаи пошидаи деҳқон дар айёми баҳор.

Зиндагии дар паси сар мондари идрок кун,
Аз ғубори роҳи дуродур мижғон пок кун.
Роҳ дар пеш аст, дам гиру нафасро рост кун,
Чашм сӯи қуллаи тобанда то афлок кун.

1965

ОФАРИН, ДИЛ!

Офарин дил, занги аввалро надодастӣ ҳанӯз,
Дар мақомат бе танаффус истодастӣ ҳанӯз,
Меҳурӣ ғамҳои оламрову шод астӣ ҳанӯз,
Андаруни оташӣ, оҳанниҳодастӣ ҳанӯз.

Сӯхтан дорӣ, вале бедуд месӯзӣ ҳанӯз,
Маҳфилеро аз шуои хеш афрӯзӣ ҳанӯз,
Меравӣ тозон чу мактаббачагони синфи як,
Зиндагиро аз алиф сар карда, омӯзӣ ҳанӯз.

Сабр кун, то тай кунам як парча роҳи дигаре,
То ба фардоям намоям як нигоҳи дигаре,
То нҳам бори дигар сар бар сари зонуи ёр,
Гарчи бошад баҳри ман ин ҳам гуноҳи дигаре.

Сабр кун, гирам лачоми вақтро бори дигар,
То гузорад бар замин пойи ман осори дигар,
Сабр кун, то дар ҳузури дӯст шабҳои дароз
Ҳарчи меҳохӣ, кунам аз номат изҳори дигар.

Сабр кун, то сер бинад чашми ман рӯи замин,
То барам бо хеш чун атри кафан бӯи замин.
Сабр кун, гардад парешон ҳар сахар дар гирди мо
Шӯлаи хуршед чун заррина гесӯи замин.

Сабр кун,
Вақти танаффус нест,
Дил занге мазан,
Шишаро чун баччаҳои шӯх бар санге мазан.
Сабр кун, нохун ба тори нозуки чанге мазан,
Сар ба девори кафас дар синаи танге мазан.

Асп рон, аз наъли аспи ту шарор ояд бурун,
Асп рон, чанги замин беихтиёр ояд бурун.
Асп рон, бо оҳувон аз чашмасорон об нӯш,
Чашмаро бингар, чӣ сон аз кӯҳсор ояд бурун!

1966

ЯК НИГОҲ

Їустуҷӯ кардам каломӣ рехта,
То барам сӯяш паёми рехта.

То ки он шоистаи номаш бувад,
Їун қиёми бода дар ҷомаш бувад.

То ба табъи ёри ман ояд писанд
Бо салисиҳову мазмуни баланд.

Бошад он ӯун қомати мавзуни ёр,
Зеби лабҳо, чеҳраи гулгуни ёр.

Нотиқонро борҳо дар анҷуман
Гӯш кардам, буд такрори суҳан.

Нутқи онҳо буд мурғи бепаре,
Оташе ҷо дода бар хокистаре.

Бесару по домани офоқ буд,
Қиссаи дерини кӯҳи Қоф буд.

Їустуҷӯ кардам каломӣ рехта,
То барам сӯяш паёми рехта.

Їустуҷӯ мекардаму мекофтам,
Оқибат ҷашми туро ман ёфтам.

Омадӣ ногоҳ бо ман рӯ ба рӯ,
Ҷашми ту мекард бо ман гуфтугӯ.

Як нигоҳат ошиқонро шод кард,
Шоиронро дар суҳан устод кард.

Як нигоҳат маънии бисъёр дод,
Як нигоҳат сад муамморо кушод.

Ошиқам ман, ошиқи ҷашми сиёҳ,
Ошиқи он як нигоҳу як нигоҳ.

1966

ИНСОН ВА КӢХ

Тангдил ҳаргиз набудӣ дар ҷаҳон, фарзанди кӢх,
Доштӣ дар санг гарчанде макон, фарзанди кӢх.

КӢхсори тангро як оламе пиндоштӣ,
Умри зоёрафтаро беғам даме пиндоштӣ.

Шодмон мезистӣ, ки бо уқобон ҳамсафӣ,
Сар ба сақфи осмонию ситора дар кафӣ.

Зистӣ чун рӯди ноором дар оғӯши кӢх,
Омад овозат ба гӯш аз синаи хомӯши кӢх.

КӢхро аз баҳри худ тахти Сулаймон сохтӣ,
Бофтӣ аз сабза қолину ба зер андохтӣ.

Рашк мебурдӣ, ки аз ях ҷӯй ҳосил мешавад,
Ҷӯ ба дарёҳои шӯрангез дохил мешавад.

Рашк мебурдӣ, ки кӢхи сарбаланди нукрапӯш
Осмони нилгунро мекашад бар рӯи дӯш.

Рашк мебурдӣ ба раъду барқи фасли навбаҳор,
К-ӯ ба як чашмак задан равшан намояд кӢхсор.

Рашк мебурдӣ, ки дорад бол парранда, ту не,
То саҳаргаҳ кирмаки шабтоб раҳшанда, ту не.

Рашк мебурдию месудӣ ду поятро ба санг,
То кушодӣ аз дили хоро раҳи борику танг.

КӢх нашносад туро, гӯяд, ки эй фарзанди ман,
Беҳабар мондам, ҷӣ сон гаштӣ раҳо аз банди ман!

Синаамро кофта, осуда тарконӣ маро,
Зилзила нохоста, ҳар рӯз ҷунбонӣ маро.

На замин мемонаду на осмон аз дасти ту,
На дара, на кӯҳ, на рӯди равон аз дасти ту.

Раъду барқи осмонӣ хира шуд аз дасти ту,
Бо замин моҳи фалак ҳамшира шуд аз дасти ту.

Даст сӯи осмон бардоштанҳоят чӣ шуд,
Домани тақдир маҳкам доштанҳоят чӣ шуд?

Дида азматро дигар нашнохтам, фарзанди кӯҳ,
Сар ба поят ноилоҷ андохтам, фарзанди кӯҳ.

1967

ОШЁНИ БАЛАНД

Ошён гар мегузорӣ, дар баландиҳо гузор,
Дар баландиҳои кӯҳи сарбаланди мо гузор.
Осмон дар гунбади сабзаш агар ҷоят диҳад,
Ошёни фикри дурандеш дар он ҷо гузор.

Нестӣ ту булбули ҷӯлӣ, ки афғон сар кунӣ,
Чашмро бо камтарин ашки надомат тар кунӣ.
Бевафоии гули хори биёбон дида ту,
Манзили худро канори сарди ғору ҷар кунӣ.

Ошён гар паст бошад, бод вайронаш кунад,
Бачча ҳам бозичаи санги фалахмонаш кунад.
Гурбаи мискин, ки умре дар ғами болу пар аст,
Чӯчаҳои навропатро роҳати ҷонаш кунад.

Дуртар парвоз кун аз лона – аз ҷои баланд,
То ки парвози ту ояд дӯстдоронро писанд.
То ба сӯят чашми ҳайрат дӯхта, гӯяд Ватан:
«Эй, хушо гаштаст фарзанди азизам арҷманд».

Гар кунӣ парвоз, парвоз аз уқобон ёд гир,
Аз давиданҳои аспӣ рӯзгорон ёд гир.
Хоҳ гирий, хоҳ хандӣ, чун баҳорон сабз бош,
Чанги рахро шустан аз борони найсон ёд гир.

Гар кунӣ парвоз бо ёди падар парвоз кун,
Бобҳои тозаро дар пеши рӯят боз кун.
Гулханеро, ки падарҳо дар раҳат афрӯхтанд,
Машғали тобандаи дастони пурэҷоз кун.

Ошён гар мегузорӣ, дар дили инсон гузор,
Аз раҳи меҳру вафову аҳди бепоён гузор.
Нест ҷунки ҳеҷ чизе аз дили инсон баланд,
Ошёни меҳри худ дар мағз-мағзи ҷон гузор.

1967

ГУФТУГӢ БО ХУД

Шоиро, маънии ғурурат чист?
Сабаби кибри нозарурат чист?

Ё ки шеъри ҷаҳон мусаххар кард,
Шӯру ҳангомаҳои нав сар кард?

Ё ту як шоири хирадмандӣ,
Ки зи сар то ба по ҳама пандӣ?

Ақро кардаӣ ту бе эҳсос
Ба бинои азими назм асос?

Номаи ишқи нотамои кучост,
Сӯхтанҳои бардавом кучост.

Варна, гар шоирӣ чунунат ку?
Дили ҳассосу гарм хунат ку?

Ишқ гар нест ақл бечон аст,
Дар дилат чиллаи зимистон аст.

1967

ШЕЪРИ МАН

Шеъри ман!
Хуни чигар,
ё пораи дил гӯямат,
Ё шитоби корвон дар роҳи манзил гӯямат,
Ё хурӯчи мавҷ дар домони соҳил гӯямат,
Рохатат аз ҳад зиёду заҳматат з-он бештар,
Мухтасар сар то ба по савдои мушkil гӯямат.

Аз ту омад гар табассум дар лабе,
тахсин туро,
Рафт хоб аз чашми муштокон шабе, тахсин туро,
Зистӣ бо мақсаде, бо матлабе, тахсин туро,
Гар нишастӣ соате дар сӯхбати ёри азиз,
Шодмон кардӣ диле бо як гапе, тахсин туро.

Рӯзу шабҳоро паси сар карда, хидмат мекунӣ,
Чон фидои номи дилбар карда, хидмат мекунӣ,
Аз арақ пушти лабат тар карда, хидмат мекунӣ,
Гӯш нандозад ба фарёдат агар бераҳм ёр,
Аз фиғон гӯши фалак кар карда,
хидмат мекунӣ.

Гар даме хомӯш монӣ, шӯру исён мекунам,
Баҳрҳоро ман ба чӯш оварда, тӯфон мекунам,
Кӯхро зеру забар аз зарби вулқон мекунам,
Гар ту ёбӣ лоиқи ҳусни нигорам як сухан,
Кишвари дилҳои мардумро гулистон мекунам.

Шеъри ман!
Медонамат, зебо саманди ман туй,
Осмони беғубори дилписанди ман туй,
Рӯзи майдон беамон тиру каманди ман туй,
Дуртар, болотар аз арзу само парвоз кун,
Чунки танҳо кавкаби бахти баланди ман туй.

1972

ГАНЧИНАИ СУРУДҲО

Замоне дар музофоти Хуросон
Бапо бинмуд қасре дасти инсон.
Чунон қасре ки машҳури ҷаҳон буд,
Қалам ҳам очиз аз тасвири он буд.
Ба зебой дили инсонбаранда,
– Ба хеш афкори дунёро кашанда.
Шавад то ин ки рӯи қаср гулгун,
Дили соҳибхунар гардид пурхун.
Хунармандии дасти одамизод
Ба ӯ шаъну шукӯҳи тоза меод.
Дар он ҷо ҷамъ буданд одамоне,
Ки ҳар як лоиқи фаҳри замоне:
Яке наққоши Чинро мот карда,
Ба мардум санъаташ исбот карда;
Дигар аз ҳар гили беқадру кимат
Бапо мекард як асбоби санъат.
Ба ҳар ашё нафисӣ чилвагар буд,
Нафисӣ санъати дасти хунар буд.
Гумон мерафт,
ки аз барги лола,
Дар он ҷо сохтаст одам пиёла.
Дар он ҷо духтарон бозанда буданд,
Писарҳо мутрибу созанда буданд.
Дари ҳикмат кушода саъдиёна,
Суҳан мегуфт ҳар кас шоирона.
Дар он ҷо Рӯдакӣ чун рӯд бинвохт,
Тамоми халқи олам гӯш андохт.
Ғазалҳои равони ҷовидона
Аз ӯ монданд дар олам нишона.
Садо ояд ҳанӯз аз оби Ҷайхун,
Ки: «Шеъри Рӯдакиам кард мафтун»

Абӯ Сино намедонист чуз ғам,
Ки то гӯяд илочи дарди одам.
Чу Фирдавсӣ забони назм бикшод,
Ҷаҳон аз қудрати Рустам хабар дод.
Хулоса, 3-ин қасон бисёр буданд,
Ҷама хушфикру хушғуфтор буданд.
Чунин қасре, ки машҳури ҷаҳон буд,
Дабиёни бузурги тоҷикон буд.
Аз он ҷое, ки буд одам ба одам
Чу обу оташе носоз бо ҳам.
Якero дигаре чун гург меҳӯрд,
Яке моли дигар чун дузд мебурд.
Ҷамон ҷавру ҷамон кирдори Чингиз,
Ҷамон теғу ҷамон шамшеру хунрез –
Чу доғе ки ба рӯи маҳ нишастаст,
Ба лавҳи хотири қас нақш бастаст.
Магар барқ омаду сӯзонда бигашт
Ва ё бод омаду рӯбонда бигашт,
Ки он қасри тамаддун воҷгун шуд,
Ғами Машрик аз он беҳад фузун шуд.
Нашуд тоҷик дигар дар забонҳо
Сароғози суруду дostonҳо.
Валекин боз баҳри зинда мондан
Ҷадал мекард то ҷон дошт дар тан.
Ҷамон ганҷинаҳои санҷаташро,
Дуру дурдонаҳои меҳнаташро
Ба дил ҷо карда,
 бо дандон газида,
Ниғаҳбон шуд ба мисли нури дида.
Ба ӯ Ленин даме ки зиндагӣ дод,
Ба дасташ ҳуҷҷати пояндагӣ дод.
Ба рӯяш офтоби нав дурахшид,
Баҳори нав ҳаёти тозаро дид.

Даромад боз дар эҷодкорӣ –
Ба кишти тухмҳои навбахорӣ.
Ба кишти тухми иқболу саодат,
Ба кишти номдориву рашодат.
Суруди Рӯдакӣ шуд зинда акнун,
Расида авчи Фирдавсӣ ба гардун.
Барои Ҳофизу Саъдии Шероз
Намуда тоҷикон оғӯши худ боз.
Камоли тоҷикистонӣ расида,
Ба боғаш лолаҳои нав дамида.
Бадахшонӣ рубобаш чӯр карда,
Ғами дерина аз дил дур карда...
Аҷаб мерақсаду меҳонад имрӯз,
Ба аҷдодаш чӣ сон мемонад имрӯз.
Ҷавонони саодатманди тоҷик,
Фидокорони бемонанди тоҷик –
Ба кишварҳо чу мурғон дар баҳорон
Ғазалхон омаданд аз Тоҷикистон.

1941

СУРУДИ МАН

Сурудам – ҳофизи рози дили ман,
Аниси булбуловози дили ман.
Уқоби тезпарвози дили ман,
Адиби нуктапардози дили ман.

Ба обу ранги нав овоз сар кун,
Сар овози нав аз банди чигар кун.

Туро медонам, эй мурғи ғазалхон,
Ки озодона дар ин даври даврон –
Дурахшида мисоли дурри ғалтон,
Равонӣ мисли оби чӯйборон.

Гулистонро гули пурхандай ту,
Ба майдон ханчари буррандаи ту.

Ту бо ман рӯз месозӣ шабонро,
Мисоли моҳ мегардӣ ҷаҳонро.
Суруда, васфи зебо ошёнро –
Ватанро, кишвари чун бӯстонро.

Дили касро мунаввар мекунӣ ту,
Ба мисли гул муаттар мекунӣ ту.

Ватанро қосиди ҳар фатҳи бобӣ,
Ба дасти кӯдакон хоно китобӣ.
Ба осонӣ ба ҳар дил роҳёбӣ,
Ба маҷлис гар равӣ, чӯши шаробӣ.

Чӣ хуш бодавлатӣ дар сояи халқ,
Зиреҳ пӯшидаӣ аз ғояи халқ.

Ҳанӯз, эй дӯсти ҷонӣ, ҷавонӣ,
Дарахти навраси ин бўстонӣ.
Шакарпайванди боғи тоҷиконӣ,
Вале обу ҳавои зиндагонӣ
Туро соат ба соат қад кашонад,
Ба ҳадди авҷи сарсабзӣ расонад.

1946

СУРУДИ СУЛҲ

Менависам ман суруди сулҳро бо хуни дил,
Бо тапиданҳои беоромии рӯзафзуни дил,
То яроқи тез гардида ба дасти дӯстон,
Чангҷӯёнро кунад шармандаи рӯи ҷаҳон,
Дӯстони сулҳро то бахшад он илҳомии нав,
Минбари нав, нутқи нав,

аз фатҳи нав пайғомии нав.

Сулҳу амният таваллуд ёфт чун дар мулки ман,
Дӯст медорем онро мо ба монанди Ватан.
Обҳои кӯҳсорон сӯи саҳро мераванд,
Ҷониби хуршеди тобон донаҳо қад мекашанд,
Турнаҳо саф-саф ба иқлими баҳорон мепаранд,
Мардумони мо ҳам аз ҷон сулҳро мепарваранд!
Сулҳ – ҳамроҳ аст дар ҳар корат, эй эҷодкор,
Дар нигоҳи ошиқону дар суруди ёр-ёр.
Сулҳ дар гул-гул шукуфтанҳои ҷонон кишвар аст,
Дар шуои офтоби толеи баҳру бар аст;
Дар суруди аллаву бедор чашми модарон,
Хоби орому табассумҳои хуррам кӯдакон.
Сулҳ – дар уммеи дерини наҷоди туркман,
К-ӯ биёбонро иваз созад ба боғи хештан.
Сулҳ монанди кабӯтар аз кафи милёнҳо
Дӯстони хориҷӣ парвоз дорад дар фазо.
Сулҳ бо имзои моҳо – мардумони фатҳёб
Менамояд нақшаҳои чангҷӯёнро хароб!

1950

АЗ КИНОФИЛМИ
«МАН БО ДУХТАРЕ ВОХУРДАМ»

Суруди Саид

I

Дидам чамоле,
Абрӯҳилоле,
Дар зери чашмаш
Бинҳода холе.

Нақарот

Ақлам рабуд
Холи сиёҳ,
Дил пора кард
Теғи нигоҳ.

II

Гум кардам онро –
Рӯҳи равонро,
Дигар надидам
Номехрубонро.

Нақарот

III

Дар ҷустуҷӯяш
Оям ба кӯяш,
Чун булбули зор
Мастам ба бӯяш.

Нақарот

1956

ДАР СУБҲИ ТИЛОЙ

I

Дар субҳи тиллоӣ
Табиат хандон,
Дар дили ошиқ ҳам
Муҳаббат чӯшон.

Нақарот

Мурғи синаи ман
Нағмапардоз аст.
Дар ҳавои ҷонон
Баландпарвоз аст.

II

Ҳар кас дар ин ҷаҳон
Як ёре дорад.
Дар боғи дили худ
Баҳоре дорад.

Нақарот

1956

СУРУДИ ҶАВОНОН

I

Мо насли нав,
Мо насли нави ҷаҳон,
Кӯшем мудом
Дар роҳи амну амон.

Нақарот

То гул кунад ҳаёти мо,
Оянди пурнишоти мо –
Ҳомиёни саодатем.

II

Дастони мо,
Кори шоёни мо
Зинат диҳад
Мулки ҷоноҷони мо.

Нақарот

Фарзандони
Ҳама ирку нажод
Бародарем,
Бастем мо иттиҳод.

Нақарот

1956

ТАРОНАИ ИШҚ

Шоири бе ишқ мурғи бе пар аст,
Беҳарорат моҳу бечон пайкар аст.

Шоиронро ишқ Ҳотам мекунад,
Сарбаланди рӯи олам мекунад.

Ишқ шоирро ба чунбиш оварад,
Дар сари майдони санчиш оварад.

Қатрае хоҳӣ агар, дарё диҳад,
Гӯшае хоҳӣ агар, дунё диҳад.

Гар намояд ёр як наззорае,
Шоир орад аз фалак сайёрае.

Ёр агар гӯяд: ба оташ зан, занад,
Чоҳ бо сар кан агар гӯяд, канад!

Гар навозад, ғунчаи хандон шавад,
Гар бичангад, тифлаки гирён шавад.

Ғамзае, ки дилбари танноз кард,
Шоиронро банда дар Шероз кард.

Холи ҳинду мулки дилҳоро гирифт,
Ҳам Самарқанду Бухороро гирифт.

Мо, ки аз шерозиён кам нестем,
Дар саховат камбағал ҳам нестем.

Ҳар чӣ хоҳад ёр, инъомаш кунем,
Чону дилро садқаи номаш кунем.

Ёри мо арзандаи дунё шудааст,
Буд зебо, боз ҳам зебо шудааст.

Як назар кун, мӯй бину рӯй бин,
Гӯш кун, маънии гуфтугӯй бин.

Нозанин гӯй агар, гул мекунад,
Бӯса деҳ гӯй, таҳаммул мекунад.

Дар такаллум, дар табассум ёр ўст,
Дар муҳаббат ҳокими мухтор ўст.

На касе ўро фурӯшад, на харад,
На ба зӯри, на ба зар ўро барад.

Чун фарояд аз сари кӯҳи баланд,
Шодии водинишин гардад дучанд.

Чун фарояд, ояд овоз аз дара:
«Акси худро бин дар оби шаршара.

Қоматат гӯяд, ки зебой манам,
Чашми ту гӯяд, ки доной манам.

Шӯҳрати озодии зан дар ман аст,
Нури дониш, қудрати фан дар ман аст».

Ҳастияш субҳи шаби торик шуд,
Достони шоири тоҷик шуд.

Ёри мову дилбари шерозиён,
Фарқи он аз ин – замини осмон.

Чашми он тарсад шуои барқро,
Рӯи ин равшан намояд Шарқро.

Ҳадя орам ман ба ӯ ду қитъаро,
Қитъаҳои
Осиё,
Африкаро.

Бахшамаш ду қитъаи машҳурро,
Қитъаҳои саркашу мағрурро.

Қитъаҳоеро, ки хунҳо рехта,
Хокҳои душманонро бехта.

Қитъаҳоеро, ки исён мекунанд,
Зулро бо хок яксон мекунанд.

Қитъаҳоеро, ки мисли офтоб
Сар бароварданд аз зери саҳоб.

Духтари точик,
Эй уммеди кул,
Тӯҳфаи моро намо лутфан қабул!

1963

БЕТАРАФ

Дар Женева субҳ ояд бетараф,
Рӯз чашмашро кушояд бетараф,
Офтоб аз дар дарояд бетараф,
Хонаро равшан намояд бетараф.

Манблан сар то фалак бардошта,
Осмонро бар кафи худ дошта,
Зинату зеби ҷаҳон ғундошта,
Дил зи бинанда рабояд бетараф.

Медурахшад дар уфуқ моҳи ҳилол,
Мезанад фаввораҳо кӯли зулол.¹
Мурғ дар тори ҳаво бикшода бол,
То дили шаб месарояд бетараф.

Кӯҳсори Алп орому хамӯш,
(Қадбаланду сарсафеду сабзапӯш),
Ҳам Женева,
 ҳам Париж, ҳам Рим гӯш
Асрҳое менамояд бетараф.

Хоб дар шаб кард бояд бетараф,
Қатъ гардад бўса аз ширин лабон,
Дастӣ ёре афтад аз китфи ҷавон,
Хоб дар шаб кард бояд бетараф.

Ошиқон карданд, аммо тарки хоб,
Вақти онҳо буд гӯё беҳисоб,
Роз гуфтанд аз дили пуризтироб,
Ишқро будан нашояд бетараф.

1966

¹ Дар Женева кӯлест, ки дар дохили он фаввораи калоне ҷӯш мезанад.

ДАР БОЗОРИ КИТОБ

Ба бозори китоб афтод рӯзе
Гузори шоири дар тобу сӯзе.

Умеде дошт, ки бинад китобаш,
Китоберо, ки бурд аз дида хобаш.

Чй сон хонандаро мафтун намудааст,
Ба гирдаш толибон чун ғун намудааст.

Чӣ сон ҳар сатри он вирди забон аст,
Суруди дилфиреби ошиқон аст.

Парешонҳол мегардид нозир,
Ба савдои китоби хеш шоир.

Паи хонандагон соат ба соат,
Намешуд канда 3-ин қасри саодат.

Яке Пушкин,
 дигар Хайём мехост,
Суруди ишк,
 бонги чом мехост.

Садои дил, фурӯғи дида мечуст,
Дуру дурдонаҳои чида мечуст.

Тавону сабри шоир тоқ гардид,
Дилаш хонандаро муштоқ гардид.

Касе, аммо намепурсид номаш,
На осораш, на шеъраш, на каломаш.

Ба дил гуфт: ин чӣ шӯр асту чӣ ошӯб,
Ки Пушкин зинда, Хайём аст маҳбӯб!

Чаро онҳо ҳанӯз овоза доранд,
Чавон гардида рӯҳи тоза доранд.

Чаро онҳо чунин хонанда доранд,
Ки бар Хайёму Пушкинҳо гул оранд.

Мани зинда чаро безътиборам,
Сари мӯе чаро кадре надорам.

Чаро бозори шеъри ман касод аст,
Магар дар назм мардум бесавод аст.

Ман, охир, шоири ширинзабонам,
Ҳамовозу ҳамоҳанги замонам.

Бад-ин андеша соатҳо гузаштанд,
Аз ӯ хонандагон оға нагаштанд.

Намедонист шоир, ки ба каф ҷом
Ҳамеша гирд мегардад дар айём.

1966

СУРУДИ КЎҲИСТОН

Қатра аз ях мечакад, аз шўха резад шаршара,
Рўд ҷорӣ мешавад, гуфторҳо дорад дара.
Мисли абри пастгашта об менўшад рама,
Ҷасту хезе мекунад ширмаст дар яксӯ бара.

Ман, ки аз модар таваллуд гашта, дидам кўхро,
Меҳри дил бахшидаму бо ҷон харидам кўхро.
Дар канори чашма будам, дар миёни арчазор,
Аз забони мурғҳо равшан шунидам кўхро:

«Барфи болои сари ман нуқрасон рахшон бувад,
Оби рўдам мисли ашки ошиқон ҷўшон бувад.
Ҳар касе гўяд, ки кўхистониям, бовар макун,
Бингар аввал, ки дилаш соф аст ё вайрон бувад».

1975

ДИЛСИЁҲ

Даъвии бисёр дорад дилсиёҳ,
Шикваи такрор дорад дилсиёҳ.

Аз забонаш гарчи мерезад асал,
Зераш аммо мор дорад дилсиёҳ.

Ҳам ба бедорию ҳам дар хоби шаб
Қасди бад бо ёр дорад дилсиёҳ.

Дар талоши шӯҳрате зери бағал
Теғи ҷавҳардор дорад дилсиёҳ.

Дар паси сар ғайбат,
 аммо дар ҳузур
Шаккарин гуфтор дорад дилсиёҳ.

Сахт рӯяшро кашида пӯстак,
На шараф, на ор дорад дилсиёҳ.

Аз барои ӯ муқаддас чиз нест,
Хонасӯз афкор дорад дилсиёҳ.

Фатҳи кас гӯё шикасти ӯ бувад,
Бухлу кин хирвор дорад дилсиёҳ.

То ки дар ғафлат намонад рӯзу шаб,
Дидаи бедор дорад дилсиёҳ.

Нест дар олам даво худкардaro,
Чун ниҳон кирдор дорад дилсиёҳ.

Гар далели нав наёбад, аз алам
Рӯ суи девор дорад дилсиёҳ.

Охири кораш ба расвой кашад,
Бахти ноҳинчор дорад дилсиёҳ.

ДАСТИ МОДАР

Бо ҳамон дасте, ки чодар сӯхтӣ,
Гулхани шаъну шараф афрӯхтӣ,

Бо ҳамон дасте, ки боғ ороистӣ,
Кишвари гул-гул шукуфон хостӣ,

Бо ҳамон дасте, ки манзил сохтӣ,
Қасрхову кӯшкҳо андохтӣ,

Бо ҳамон дасте, ки дар рӯи замин
Бахтро кардӣ ба фарзандат қарин,

Бо ҳамон дасте, ки кардӣ интиҳоб
Дилпуруна давлати олиҷаноб,

Бо ҳамон дасте, ки шабҳои дароз,
Чашми шахло карда во аз хоби ноз,

Аллагуён тифлро хобондаӣ,
То сахар гаҳворааш чунбондаӣ,

Бо ҳамон дасте, ки ширам додаӣ,
Сӯям оғӯшат калон бикшодаӣ,

Бо ҳамон дасте, ки дастам доштӣ,
Дасти шафқат бар сирам бигзоштӣ,

Бо ҳамон дасте, ки шодам борҳо
Пок кардӣ ашки чашмони маро,

Бо ҳамон дасте, ки гул бӯ кардаӣ,
Шонаро бар кокулу мӯ кардаӣ,

Сӯи фатҳи тоза кун аз сидки дил
Кафзанон фарзандҳоятро гусел!

1963

МОДАРАМ

Тифл мондам аз ту, модар, рӯи ту дар ёд нест,
Қомати ту, чашми ту, абрӯи ту дар ёд нест.
Дар суроғат мезанам худро ба ҳар як кӯю дар,
Чунки то имрӯз, модар, кӯи ту дар ёд нест.

Рафтам, аз занҳои пири деҳа кардам чустучӯ,
 Рафта, бо санги мазори ту намудам гуфтугӯ,
 Гӯш кардам, рафта ҳар як ҷунбиши шоҳи дарахт,
 Бо гиёҳу сабзаҳои дашт гаштам рӯ ба рӯ.

Рӯд меғуфтам, ки ӯ оби маро нӯшида буд,
Кӯҳ меғуфтам, ки дар оғӯши ман кӯшида буд,
Ғӯза меғуфтам, ки карбоси маро пӯшида буд,
Доя меғуфтам, ки бо ман шири гав дӯшида буд.

Чашма мегуфтам,
 ки омад кӯза бар сар пеши ман,
Хор мегуфтам, ки пояш кард захмин неши ман,
Барқ мегуфтам, ки аз ман буд чашмаш дар гурез,
Абр мегуфтам, ки буд дар гиря кардан хеши ман.

Шаҳд дар комаш ҳамеша талхтар аз заҳр буд,
Ҳам шариат, ҳам тариқат сарвари бадқаҳр буд.
Модари бечораи ту мухтасар сар то ба по
Як зани н-осудаю як муштипар дар даҳр буд.

Як зани дигар, ки дар деҳ беш аз сад сол дошт,
– Модарат, – мегуфт ӯ, – дар кунчи лаб як хол дошт.
Кулчарӯ, занчирмӯ, дар кадду комат чун ниҳол,
Гар саволе ояд аз мулло, забони лол дошт.

Модарам, дар ёди ту гашту гузоре мекунам,
Баҳри меҳри ту дили худро мазоре мекунам,
Хизмати шоиста бар ёру диёре мекунам,
Назми худро бар сари қабрат шиоре мекунам.

Дӯст дорам, модарам, бо ёди ту қишлоқро,
Рӯдҳои нуқрагину нилгун офроқро,
Қилвағар дар боми мактаб лолагун байроқро,
Соддадил қишлоқӣни дар муҳаббат тоқро.

Шеър гӯям, ояд аз шеърм садои модарам,
Деҳа гӯям, бар сарам ояд ҳавои модарам,
Солхӯрда гар зане рӯзе дучор ояд ба ман,
Гӯямаш, ки бош, то ҳастам, ба ҷои модарам!

1966

ДИЛИ МОДАР

Агар аз гиря кардан об мешуд дил, дили ман буд,
Ба сели ашк мешуд ғарқ манзил, манзили ман буд.
Агар осон намегардид мушкил, мушкили ман буд,
Ба зери мавчи дарё монда соҳил, соҳили ман буд.

Агарчи мурдани фарзандро дар чанг дидам ман,
Агарчи борҳо бегонаи дилсанг дидам ман,
Ба уммеде, ки бинам чоҳканҳоро ба зери чоҳ,
Намурдам, гарчи бо чашмам аҷал ҳар ранг дидам ман.

Намурдам, зистам, фарзанди хурдамро калон кардам,
Шаби тӯи арӯсӣ ашки шодиро равон кардам.
Гумон кардам, ки оби дида марҷон гашт, марҷонро
Ба келин пешкаш кардам,
дуо чун модарон кардам.

Надорам тоқати доғи писар дидан дигар ҳаргиз,
Саросар сӯхтори пуршарар дидан дигар ҳаргиз,
Ба ҳар як хона тифли бепадар дидан дигар ҳаргиз,
Ҳаёти одамиро дар хатар дидан дигар ҳаргиз!

БИГЗОР, ЗАН БОШАД МУДОМ

Баҳр агар тӯфон кунад, гӯянд:

– Кори офтоб,

Бод агар исён кунад, гӯянд:

– Кори офтоб.

Абр агар борону барф орад, гуноҳи офтоб,

Жолаи чун санг агар борад, гуноҳи офтоб.

Офтоби шӯълаафкан чор мавсим оварад,

Гул кунад, сабзад табиат дар паноҳи офтоб.

Гулшане гардад хазон аз иштибоҳи офтоб.

Сардии дай, нармии фасли баҳор аз офтоб,

Рӯзҳои равшану шабҳои тор аз офтоб.

Равшаниборӣ кунад самти шимол аз офтоб,

Байрақи заррин занад бар сар ҷибол аз офтоб.

Пас ҳама гӯянд, ки: бигзор, бошад офтоб,

Ёр бошад бо замин бисёр, бошад офтоб.

Зан, ба ман маълум шуд,

ки офтобӣ будааст,

Кори ӯ ҳам дилбарӣ,

ҳам дилхаробӣ будааст.

Гоҳ мебинӣ, ки ором аст чун файзи сахар,

Гоҳ мебинӣ, ки мечӯшад чу дарёи Хазар.

Гоҳ монанди асал ширину хушбӯяст он,

Гоҳ чин монанди мавчи баҳр дар рӯяст он.

Гоҳ айши зиндагиро боз ҳам ширин кунад,

Гоҳ бо неши забон оҳиста дил захмин кунад.

Гоҳ густоҳу гаҳе рӯ пӯшад аз осори шарм,

Гоҳ шоду гоҳ ғамгин, гоҳ сарду гоҳ нарм.

Зан, ба ман маълум шуд, ки офтобӣ будааст,

Кори ӯ ҳам дилбарӣ, ҳам дилхаробӣ будааст.

Пас ҳама гӯянд, ки: бигзор, зан бошад мудом,

Зиндагӣ бо зан хуш асту умр бо зан бардавом.

1966

ДАР ЁДИ ЧАВОНИ

Агар бинам туро, орам ба ёдам навчавониرو,
Ба мисли чашмаҳо чӯшу хурӯши зиндагониро,
Ҳама лутфу адоҳои ниҳониву аёниро.
Ба ёд орам баҳореро, ки ҳарду лола мечидем,
Ба ғайр аз рӯи ҳамдигар дигар чизе намедидем.

Ту тозон сӯи дар меомадию боз дар мешуд,
Дамиданҳои субҳ аз омаданҳои ту сар мешуд,
Намедонистам он рӯзам чӣ сон рӯзи дигар мешуд,
Рақиби айбҷӯ дигар ба ҳоли ман намехандид,
Муҳаббат дар вафодорӣ маро дигар намесанҷид.

Шукуфта, дилбари озод, чун гулдаста мегаштӣ,
Ба ҳар як тори мӯят сад ҷавонро баста мегаштӣ,
Дилеро ёфта, дигар диле бишкаста мегаштӣ,
Намешуд ҳеҷ кас аз дидани ҳусну ҷамолат сер,
Ҳаё ғардида буд аммо ба пой ошиқон занҷир.

Туро бо тӯҳфаҳои комсомол табрик мекардам,
Таманно дар дил аз бахти зани тоҷик мекардам,
Худамро бо висолат сӯхта наздик мекардам,
Рухат медидаму мерафт аз ёдам ҳама дардам,
Дигар ман ҳеҷ парво аз ғами дунё намекардам.

Ба ёд орам замонеро, ки ту хомӯш ҳам будӣ,
Парешон дар паси деворҳо рӯпӯш ҳам будӣ,
Ғарибу бенавову кӯҳи ғам бар дӯш ҳам будӣ,
Намуда даст оташкобу мӯ чорӯб дар хона,
Гилад аз хештан мекардиву даъво зи бегона.

Даме ки аз миёни обу оташҳо гузар кардӣ,
Ба сӯи зиндагии нав далерона сафар кардӣ,
Ба ҳар як рӯшноӣ ту ҳарисона назар кардӣ,
Зани зеботарину номдори Шарқ гардидӣ,
Азизи Тоҷикистон, ифтихори Шарқ гардидӣ.

Саломат бош, чоно, ки бақои умри ман ҳастӣ,
Насими навбаҳори пурсафои умри ман ҳастӣ.
Ту охир ибтидою интиҳои умри ман ҳастӣ,
Маро аз ту тамоми умр ёрои ҷудой нест,
Ба ҷонат сад қасам,
ки дар сириштам бевафой нест.

1972

ЗАН АГАР ОТАШ НАМЕШУД

Зан агар оташ намешуд, хом мемондем мо,
Норасида бодаи дар чом мемондем мо.

Зан агар моро намебахшид умри бардавом,
Бетахаллус, бенасаб, беном мемондем мо.

Гар намедидем мо аз кӯдакӣ оғӯши гарм,
Аз муҳаббат беҳабар, ноком мемондем мо.

Гар ба чашми мо намедӯшид модар шири хеш,
Кӯри модарзод дар айём мемондем мо.

Гар намеомӯхтем аз зан раҳу расми адаб,
Бадгуҳар, бадзот, бадфарчом мемондем мо.

Зан агар оташ намешуд, хонаи мо сард буд,
Бе чароғи равшане дар шом мемондем мо.

Гар каломи аввалин аз зан намеомӯхтем,
Лаб фуруӯ баста ҳама, чун лом мемондем мо.

Оташи зан буд, ки мо сӯхтему сохтем
В-арна чун санги сари аҳром мемондем мо.

1973

ЗАН, ЗАН АСТ

Синну соли зан ба кас пурсидан аз одоб нест,
Синну соли хешро гуфтан ба занҳо хос нест.
Зан, зан асту дар ҳама ҳолат чу зан мемонад ў,
Ин муаммоест, ки ҳоҷат ба пурсупос нест.

Аз зани имрӯзаи мо ҳикмату эъҷоз пурс,
Дар фазои зиндагӣ кайфияти парвоз пурс.
Аз замин зан меравад, сайри кавокиб мекунад,
Давраи мо кард занро дар ҳунар мумтоз, пурс.

Зан набошад, зебу зиннат нест дар маъвои мо,
Ҳуш дар сар, равшанӣ дар дидаи бинои мо.
Зан набошад, нест дар рӯи замин нақши ҳаёт,
Дон, ки бе зан то абад дар гил бимонад пои мо.

Мард бошӣ, байрақи болои сар кун номи зан,
Сабт дар боби зафар бо хатти зар кун номи зан.
Номи зан то осмон бардор дар болои каф,
Машғали тобанда чун шамсу қамар кун номи зан.

1975

ЗАН ПОСБОНИ ОТАШ АСТ

Зан ҳамеша рафт аз ҳамсоҷаҳо оташ гирифт,
Аз дигарҳо бо тавалло, илтиҷо оташ гирифт,
Бас, ки гӯгирд он замон чун гавҳари ноёб буд,
Аз гадои кӯчаю аз бенаво оташ гирифт.

Лахчаро мекард зан дар зери хокистар ниҳон,
То намонад бе алав дигар тунӯру ошдон.
Дар танӯр оташ агар гулхан шавад, рухсори зан
Сурх мегардад чу кулча, ё ба мисли гарм нон.

Баски аз рӯзи азал зан посбони оташ аст,
Посбони оташ асту хеш кони оташ аст.
З-ин сабаб бо зан агар гаштем ҳар вақте дучор,
Бингарӣ, сар то ба пой мо чаҳони оташ аст.

1975

ЧАШМИ МАН

Чашми ман серӣ надорад аз тамошои замин,
Хоҳам аз мадди назар н-афтад ягон ҷои замин.

Чашми ман хоҳад, ки бинад навбаҳорон бешумор,
Борҳо бинад шукуфтанҳои гулҳои замин.

Чашми ман маҳви ҷамолу ҳусни зан бошад мудом,
Беҳ зи ҳусни зан набошад ҳусни зебои замин.

Аз азал зан бо замин як гашт чун ду модарон,
Бӯи зан ояд машомавро аз ақсои замин.

Гар намешуд дасти зан, ҳусни замин пайдо набуд,
З-ин сабаб гӯем занро маҳфилорои замин.

Ҳокимият гар ба дасти зан саросар мегузашт,
Мардҳоро бештар буд кайфи дунёи замин.

1975

ҲУСН

Ёрро озод дидам дар миёни анчуман,
Анчуман гул карда аз он моҳрӯи симтан.

Он сиҳисарви равон бинмуд нутқи оташин,
Мечакид аз лаъли рӯҳафзои ӯ дурри Адан.

Ин ҳамон ҳуснест, ҳусни дилрабову дилнишин
В-ин ҳамон ҳуснест, ҳусни пахтакору пахтачин.

Ҳусни бо меҳнат қарину хонумонсӯзи адӯ,
Нест ҳусне дар чаҳон болотару беҳтар аз ин.

1936

БА ДИЛБАР

I

Эй духтари нозанини кадрас,
Зебанда туро либоси атлас.
Ҷононаи ман фақат туй бас,
Парво накунам зи ғайбати кас,
Доим зи паят кадам гузорам.

II

Рӯят, ки ҳамеша лоларанг аст,
Бо куртаи атласат ба чанг аст.
Мардум ба ҷамоли ту гаранг аст,
Аҳволи асири ишқ танг аст,
Ман дода зи даст ихтиёрам.

III

Эй дилбари шӯхи бефаранҷӣ,
Як гап ба ту мезанам, наранҷӣ,
Охир, зи кадом кони ганҷӣ?
Маҳсули кадом дастранҷӣ,
К-аз ҳастии ту дар ифтихорам?

IV

Ёро, ҷӣ шавад ки гоҳ-гоҳе
Бо гӯшаи наргиси сиёҳе
Созӣ сӯи ошиқон нигоҳе?
Донӣ ту магар, ки ҳеҷ гоҳе
Дар ҳаҷри ту тоқате надорам?

V

Ҷононаи офтоб – партав,
Аз талъати хеш, эй маҳи нав,
Партавфикани ҳаёти мо шав,
Мебош ба мо рафику пайрав,
То ҷон ба ишорате супорам.

ДИЛ – ДИЛИ ЗАЙНАБ

Дар яке аз деҳоти кӯҳистон
Марди пире намудааст макон.
Гарчи мӯи сараш чу барф сафед,
Чашмҳояш вале пур аз уммед.
Чехрааш тоза мисли рӯи баҳор,
Соф чун оби чашмаи кӯҳсор.
Хотираш шоду хурраму хурсанд,
Чун дили мардumi саодатманд
Мисли фӯлоди пухта сахт танаш,
Рафта осори дард аз баданаш.
Сар-сари кӯҳ меравад озод,
Мечаҳад мисли оҳуи навзод.
Дар хирадмандию заковат пир,
Беназир асту марди ботадбир.
Дорад ӯ эҳтироми ҳар одам,
Дорад ӯ иззати ҷавонон ҳам.
Донад азбаски қимати инсон,
Гармрӯй аст назди пиру ҷавон.

Дар ҷаҳон ҳар чӣ дидааст ин пир,
Дидаасту шунидааст ин пир.
Гузaronдаст зиндағониаш
Гоҳ бо обу гоҳ бо оташ.
Дида дилҳои сахттар аз санг,
Одамони дарандатар зи паланг.
Саргузашташ хулоса ҳаст зиёд,
Ҳаргиз ўро намеравад аз ёд.
Пири хушбахт духтаре дорад,
Духтари моҳпайкаре дорад.
Қоматаш рост мисли сарви боғ,
Чашмҳояш электрикҷароғ,
Гӯиё дар фазои кӯҳистон
Медурахшад ситораи тобон.

Дар ҳақиқат Ситора номи ўст,
 Зухалу Зӯҳра дар низоми ўст.
 Сурх ҳамчун анор рухсораш,
 Фораму дилкушост гуфтораш.
 Мезанад чӯш дар дилаш шодӣ,
 Бар рухаш рангу бўи озодӣ.
 Ҳаваси тозае ба сар дорад,
 Орзуи нави дигар дорад.
 Орзуи чавонии умраш,
 Мақсади комронии умраш.
 Давраи мисли гул
 шукуфтани ўст,
 Гул зи боғи ҳаёт чидани ўст.
 Дӯст медорад ӯ чавонеро,
 Писари хубу қаҳрамонеро.
 Дар забон номи он чавон сад бор
 Менамояд чу як сабақ такрор.
 Соати тӯй ҳам муқаррар шуд,
 Иду айёми васл ҳам сар шуд.
 Лек дар пеш ҳаст кори дигар:
 Нагирифта ризоият зи падар,
 Пас чӣ сон бо падар суҳан ронад,
 Падарашро чӣ гуна фаҳмонад?
 Падараш балки ҳеҷ розӣ нест,
 Балки ин кори ҳазлу бозӣ нест?
 Вай дар ин бора саҳт ҳайрон буд,
 Хотираш з-ин сабаб парешон буд.
 Ишқ монанди бод тӯфон кард,
 Кӯҳи сабр аз дилаш парешон кард.
 Розӣ пинҳонӣ ошкоро шуд,
 Гавҳари мақсадаш ҳувайдо шуд.
 Пир завқиду во намуда лаб:
 – Духтарам, – гуфт, – «Дил – дили Зайнаб!».

ХАНДИДА МЕОЯД

Даме ки дилбарам монанди гул хандида меояд,
Умеди тоза дар дил, нури нав бар дида меояд.

Танашро дода бо пирохани абрешимин оро,
Гумон созӣ, ки гул дар барги гул печида меояд.

Ба ман дилбар чунон ҳам ошною меҳрубон гаштаст,
Ки ӯ ҳарфи рақибонро дигар нашнида меояд.

Бахори рӯзгораш рангу бӯи сад чаман дорад,
Рухаш гул-гул шукуфта, хотираш болида меояд.

Камоли ҳусну ишқу обрӯ акнун насиби ӯст,
Гули боғи муроди хештанро чида меояд.

Ба ҳар ҷо, ки равад, бо як нигоҳи сеҳрангезаш,
Тамоми ақлу ҳуши ошиқон дуздида меояд.

Рақиби беадаб, зиштӣ макун дигар ба рӯи ӯ,
Ки аз ту нозанинам бо дили ранчида меояд.

1939

БА ГУЛИ БОҒИ ТОЧИК

Чӣ гӯямат, ки азизам, туро дар он бинам,
Ба пеши хеш чу оина ҳар замон бинам.

Ту офтобию сайёрасон дигархоянд,
Даме ки чехраи ту байни духтарон бинам.

Агар ба боғ равӣ, боғ мешавад гулзор,
Ба пеши сарв равӣ, сарвро чавон бинам.

Муборакат шавад ин шаън, духтари тоҷик,
Ту ро шукуфтагули боғи тоҷикон бинам.

Миёни анҷумане гар шавӣ суҳанпардоз,
Забони хурду калон баста дар даҳон бинам.

Аз обрӯи ту назмам ҳамебарад сабзиш,
Ҳамеша номи ту шаҳбайти шоирон бинам.

Чи гуна бахт, ки хондию инженер шудӣ,
Ту ро кунун сабақомӯзи олимон бинам.

Ҳунар ба ҷои нигин омада дар ангуштат,
Бапо зи дасти ту ҳар ҷой сохтмон бинам.

Миёни халқ аҷаб соҳибэътибор шудӣ,
Ки номи бошарафат вирди ҳар забон бинам.

Намонд тоқати дурию дар суроғат ман,
Худат бигӯ, ки туро дар кучо, ҷӣ сон бинам?

Даме ки ҳарду ба як ҷой рӯ ба рӯ гардем,
Зи хуррамӣ сари худро дар осмон бинам.

1940

ДАР САРИ ТАСВИР

Эй санам, акси туро бисёр зебо мекашам,
Нусхаи хуснат зи рӯи барги гулҳо мекашам,
Ранги рӯят дида, лаъл аз санги хоро мекашам,
Зеби дандонат садаф аз зери дарё мекашам,
Қомататро мисли сарви боғоро мекашам.

Меҳри ту бастаст нақши доимӣ дар синаам,
Зарраҳояш саҳт мисли сафҳаи зар синаам,
Кард равшан чун руҳи зебои ховар синаам,
То шавӣ машҳури олам, меҳрпарвар синаам,
Ман кунун акси туро ҳам хубу аъло мекашам.

Девӣ шаб гардад гурезон, чун барояд офтоб,
Барқ созад пора-пора пардаи тори саҳоб,
Чун баҳор ояд, равад фасли зимистон бо шитоб,
Дилбаро, ҳусни ту ҳам овард ин сон инқилоб,
Ман аз ин рӯ аз сухан дурри суханро мекашам.

Сад чаман гул резад аз ҳар хандаат, эй нозанин,
Дона-дона борад аз ҳар лафзи ту дур бар замин,
Дар миёни олимон гардидай болонишин,
Халқ мегӯяд ба ин фазлу камолат офарин,
Фаҳрҳо карда ман аз ин, сар ба боло мекашам.

1940

БА ДУХТАРИ ТОҶИК

Духтари тоҷик,
 мо хонанда дар тӯи туем,
 Шодмон сар то ба по чашме, ки бар сӯи туем.
 Аз ҳамон рӯзе, ки қардӣ пок ашки чашми худ,
 Ошиқи пурхандалабҳои тӯву рӯи туем.

Ҳар нигоҳат шоҳиди барҷастаи даврони мост,
Ҳар табассум дар лабонат ғунҷаи хандони мост.
Ҳар як овозе, ки аз ту мерасад дар гӯши мо,
Муждаи нав аз бузургҳои фарзандони мост.

Мисли абре давраи пуроҳувоҳи ту гузашт,
Давраи нав сар шуду рӯзи сиёҳи ту гузашт.
Дар замони кӯҳна,
 гӯё, бандаи осӣ будӣ,
Ин ҷаҳони нав тамоман аз «гуноҳи» ту гузашт.

Роҳи ту чун қуллаҳои кӯҳсорон шуд сафед,
Пеши рӯят боз гардиданд дарҳои умед.
Мӯи ту дигар дарозу акли ту кӯтоҳ нест,
Аз касе ин тӯҳмати ноҳақ нахоҳӣ пас шунид!

Мехнати пурифтихори зиндагонӣ аз ту шуд,
Номи пуршаъну баланди қахрамонӣ аз ту шуд.
Ҳар чӣ дорад ин Ватан, дороии мову туанд,
Санъату илму ҳунар, ишқи ҷавонӣ аз ту шуд.

Бе ту кай меодод бахти ҷовидон моро салом?
Бе ту меомад магар субҳи сафо аз пушти шом?
Зиндагонӣ кардани мо бе ту номумкин бувад,
Гар нафас гирем мо бе рӯи ту, бодо ҳаром!

Чашмаҳо дар чӯш оянд аз хурӯчи кори ту,
Пар кушояд боз пеши дидаи бедори ту.
Босаодат кишвари гулкардаи озоди мо
Сад баҳорон оварад, гардида миннатдори ту.

Модари пуршафқати созандаи даврон туй,
Даст бар гаҳвораи хушбахт фарзандон туй.
Аввалин ҳарф аз ту омӯзанд тифлон, з-ин сабаб
Пояи мустаҳками фардои олишон туй.

Мекашад рассоми моҳир акси дилчӯи туро,
Дояи иқбол бофад кокули мӯи туро.
Менависад бо хати зар котиби таърихи мо
Корҳои бемисолу бахти некӯи туро.

1948

ХОНАИ МО ОН ҚАДАР ҲАМ ДУР НЕСТ

I

Гуфта будиям,
ки меҳмон мешавӣ,
Дар тани ҷонпарварон ҷон мешавӣ.
Рӯзу шабҳо интизорам ман ғанӯз,
Бо дили уммедворам ман ғанӯз.
Канда шуд дар роҳи ту чашмони ман,
Кай ту меой?
Биё, ҷонони ман!
Хонаи мо он қадар ҳам дур нест,
Гарчи дар чашми шумо манзур нест.

II

Ҳарду дар як шаҳри нав сабзидаем,
Ҳарду онро ҷону дил бахшидаем.
Шаҳри мо монанди боғу гулшан аст,
Манзили сайру тамошо кардан аст.
Сӯи мо гар бо суроғе меравӣ,
Аз миёни кӯчабоғе меравӣ.
Хонаи мо он қадар ҳам дур нест,
Гарчи дар чашми шумо манзур нест.

III

Менамоям ёду мечӯям туро,
Бевафо, бераҳм мегӯям туро.
Хуб мешуд, ки ту ҳам ёде кунӣ,
Ёд аз мо бо дили шоде кунӣ.
Гарчи то имрӯз будӣ камнамо,
Баъд аз ин инсоф кун, ҷонам, биё!
Хонаи мо он қадар ҳам дур нест,
Гарчи дар чашми шумо манзур нест.

1948

ТО БА КАЙ

То ба кай пинҳон кунам дарди дили бечораро,
То ба кай аз ашки сӯзон тар кунам рухсораро.

Аз гулистони муҳаббат то расад бӯи вафо,
Аз сари кӯяш накандам дидаи наззораро.

Ҳар кӣ шуд бебаҳра аз савдои ишқи ошиқон,
Мезанад санги маломат ошиқи овораро.

Дар дили ҷонон намесозад асар овози ман,
Об созад нолаи ман гарчӣ санги хораро.

1950

ХАЁЛИ РҶИ ТУ

Муҳаббате, ки ба дил ошёна мемонад,
Ба мисли номи накӯ ҷовидона мемонад.
Даме ки мешавӣ, эй дӯст, аз назар ғоиб,
Хаёли рӯи ту моро нишона мемонад.

1950

СИТОРАИ МАН

Шаб надидам туру, Ситораи ман,
Шӯълавар дар ҳаво, Ситораи ман!
Дар ҳисоби ситораҳои фазо
Бе ту кардам хато, Ситораи ман.

Саҳар омад, баро, Ситораи ман,
Саҳари пурсафо, Ситораи ман!

Бо умеди саҳар нишастам ман,
Дида аз роҳи ту набастам ман,
Гардани хобро шикастам ман,
Дар вафо устувор ҳастам ман.

Саҳар омад, баро, Ситораи ман,
Саҳари пурсафо, Ситораи ман!

Пахта дар интизори чидани туст,
Шавқманди гарав буридани туст,
Ман ҳаводори эътибори туам,
Дил ба уммеди сер дидани туст.

Саҳар омад, баро, Ситораи ман,
Саҳари пурсафо, Ситораи ман!

Гарчи дар ном худ Ситора туй,
Дар латофат ситорапора туй,
Ба ту Меҳан ситораи нав дод,
Ќуфт шуд, ҷуфт, пас ситора туй!

Саҳар омад, баро, Ситораи ман,
Ќӯшаи пурзиё ситораи ман!

1952

ҲАЛҚАИ ЗАРРИН

Ҳалқаи заррин ба оби рӯд рафт,
Ранги шодӣ аз рухи масъуд рафт.

Дилбари мо оббозӣ менамуд,
Дар миёни об бозӣ менамуд.

Дасту по мезад ба рӯи мавҷҳо,
Менамуд озод дар ҳар сӯ шино.

Гӯтавар, аз чашм мешуд нопадид,
Чун ҳубобе рӯи дарё медамид.

Об ҳам печид дар гирди сараш,
Танг гирад дар бағал то пайкараш.

Гашт ӯ аз ҳамлаи дарё гаранг,
Барра гӯё хӯрд бар чанги паланг.

Ҳалқа аз гӯшаш ба оби рӯд рафт,
Ранги шодӣ аз рухи масъуд рафт.

Гуфтамаш: эй чони ширин, ғам махӯр!
Садқаи сар гӯю биншин, ғам махӯр!

Баъд аз ин ҳам шоду хандонрӯй бош,
Дар баҳорон мисли гул хушбӯй бош.

Ҳалқа гум шуд, кам нагардад ҳусни ту,
Лаҳзае барҳам нагардад ҳусни ту.

Ошиқонро боз ҳам шайдо кунад,
Шӯри нав, ғавғои нав барпо кунад.

Ту маранҷ аз рӯдҳои кӯҳсор,
Гарчи густоханд, гарчӣ беқарор.

Бин, чӣ сон нури фаровон медиҳанд,
Бар замин аз нур марҷон медиҳанд.

Чун ба дарё дидаро во мекунем,
Акси рӯятро тамошо мекунем.

Дил, ки шодон аст, аз ту – аз висол,
Манзил обод аст аз оби зулол.

1952

СИТОРА НАЗДИК

Чонон, ба ҷустуҷӯят рафтам ба кӯҳи Помир,
Пайваста кӯҳсорон буданд мисли занчир,
Дар рӯи куллаҳояш, дар боми хушҳавояш
Бо маҳ шудам ҳамоғӯш, бо осмон гулӯгир.

Кардам ба кӯҳсорон чун ошиқон назора,
Мерехт зарра-зарра аз чашми ман шарора,
Шаб то саҳар нахуфтам, афсонаи ту гуфтам,
Гӯё ки дар кафи худ бардоштам ситора.

Фарёди рӯди кӯҳӣ ҳар дам ба гӯш омад,
Чун кабки кӯҳсорон дил дар хурӯш омад.
Гуфтам, ки бода нӯшам, пӯшида бода нӯшам,
Дар пайравиям аз кӯҳ овози «нӯш» омад.

Кӯҳи баланди Помир – Боми Ҷаҳони тоҷик
Чун дид шоирашро, шодона кард табрик.
Аммо туро чӣ гӯям, ҳангоми ҷустуҷӯям
Аз ман ту дур будӣ, гарчи ситора наздик.

1952

ҲАМИН КОФИСТ

Туро сад бор гуфтам,
ки ғуломат ман,
ҳамин кофист,
Фидои як каломат, як саломат ман,
ҳамин кофист.
Навиштам, пахш кардам мӯҳр,
мондам даст бе гуфтор
Ҳаётамро,
мамотамро ба номат ман,
ҳамин кофист.
Ту донӣ, феълу атвори ғуломон шӯру исён аст,
Шикастан,
пора кардан кундаву занчири зиндон аст,
Чу рӯди кӯҳ чӯшида,
хурӯшида бурун рафта
Зи қаъри тангно омоли озодипарастон аст.
Вале ман он ғуломам,
ки на исён мекунам, на шӯр,
На бо ту мекунам ҷангу на аз ту мешавам ман дур.
Ҳамеша бо ту механдам,
ҳамеша бо ту мегирям,
Агар хоҳӣ ту: ман ҳечу агар хоҳӣ ту:
ман машхур.
Вафо кун, гуфта будӣ, ман вафо кардам,
ҳамин кофист,
Диламро дар вафо обу адо кардам,
ҳамин кофист.
Агарчи ибтидои ошикон дар ишқ
ҳар ранг аст,
Вале бо номи ту ман ибтидо кардам,
ҳамин кофист.

1963

БО ЧАШМИ ТУ

Обрӯи ишқро чашми ту бардорад баланд,
Фитнаи ағёрро мардона нанмояд писанд.
Чашмро, эй қони ман, аз сӯи ман ҳаргиз макан,
Чунки дорад ҳар нигоҳи дӯст як дунёи панд.

Чашми алмосии ту дар шишаи дил кора кард,
Зиндагии талху ширини маро наззора кард.
Хост гирад пеши чашмам пардаи абри ғурур,
Чашми бинои ту мисли барқ онро пора кард.

Бе сухан бо чашми ман чашми ту дорад гуфтугӯ,
Гардад огаҳ, гар дилам чунбад зи ҷо як қадри мӯ.
Дар бадан хуни маро чашми ту меорад ба ҷӯш,
Чун мае, ки солҳо хобида бошад дар сабӯ.

Хешро месанҷам аз сар то ба по бо чашми ту,
То намоям сафҳаи дил пурсафо бо чашми ту.
Ноаён мемонд дар чашмони ман нуксони ман,
Кардам онро ошкоро, дилбаро, бо чашми ту.

1965

ДУ БАЙТ

Нигоҳи ту ба тулӯи ситора монанд аст,
Ба тобу тези дили пуршарора монанд аст.
Барои додани ҷони ман он хами мижгон
Ба нозукона имову ишора монанд аст.

1966

АФСЌС, КИ НАКАРДЌ ИМТИҲОНАМ...

*Корвони ишқи мо
бо роҳи мушқил меравад.
Саъдӣ*

Аз рӯзҳои аввал донӣ маро, азизам,
К-аз зиндагии осон мехостам гурезам,
Монанди раъду барқе бо абрҳо ситезам,
Чун буттаҳои сарсабз аз мағзи санг хезам,
Аз фарқи кӯҳсорон чун шаршара бирезам.

То ин ки дар диёри кӯҳӣ садо диҳам ман,
Аз хеш қатраҳоро ҳар сӯ ҳаво диҳам ман.

Рӯзе, ки менамудам рӯи туро назора,
Мехостам, ки орам аз осмон ситора,
Бар гӯши ту авезам онро чу гӯшвора,
Мегашт агар дили ман аз зарби ишқ пора,
Дар орзӯи васлат мезистам дубора.

Исбот то намоям сидку вафои худро,
Ҳам ибтидои худро, ҳам интиҳои худро.

Мехостам, ки бошад оғози ишқ мушқил,
Чӯшидаю дамида, ноорамида ин дил,
Чун мавҷҳои дарё сарро занад ба соҳил,
Дар хоку хун тапида, монанди мурғи бисмил,
Ё маҳви ишқ гардад, ё ки ба васл ноил.

Ин он мароми ман буд,
Рабти низоми ман буд,
Хоби ҳароми ман буд,
Шӯру қиёми ман буд!

Афсӯс, ки накардӣ як бор имтиҳонам,
Мешуд дароз шояд дар пеши ту забонам,
Номи ту сабт мешуд дар дафтари баёнам,
То хешро шиносам, то қадри ишқ донам,
То ин ки нияти худ беоқибат намонам.

Ин достони худро такрор мекунам ман,
Эҳсоси ошиқонро бедор мекунам ман.

1966

САДОИ ПОШНА

Дар хиёбон чун ба гӯш омад садои пошна,
Дил ба рақсидан даромад дар ҳавои пошна,
По ниҳодам беҳушона бо нидои пошна,
Нақши поро дидаму тасдиқ кардам, ки туй.

Аз қадамҳоят ҳаёти шаҳр гул-гул мешукуфт,
Соҳили дарёву кӯлу наҳр гул-гул мешукуфт,
Дар гумонам, ки тамоми даҳр гул-гул мешукуфт,
Шодмон гардидаму тасдиқ кардам, ки туй.

Ту чӣ сон зебо шудӣ, озод қад афрохтӣ,
Чихил кокул бофта, бар тахтапушт андохтӣ,
Куртаи атлас ба ранги рӯ мувофиқ сохтӣ,
Хуб ман санчидаму тасдиқ кардам, ки туй.

Дар замоне, ки ба он имрӯз по бигзоштӣ,
Аз равуоят ба ҳар ҷо зебу зинат коштӣ,
Офарин бодо туро, ин кадр ҳиммат доштӣ,
Гул зи боғат чидаму тасдиқ кардам, ки туй.

1966

НАҚШИ ПОЙ

Биё, эй дилбари кокулбурида, интизорат ман,
Биё, эй чашми нилупарварида, интизорат ман,
Биё, абрӯю мижғони хамида, интизорат ман,
Биё, хонам ба гӯши ту суруди кӯҳсоронро.

Агар донам, ки чангалзор чои сайргоҳи туст,
Агар донам, ки ҳусни беша аз лутфу нигоҳи туст,
Агар донам, ки нахли сабз дар пушту паноҳи туст,
Зиёратгоҳ мекардам даруни бешазоронро.

Зимистонро ту аз овони хурдӣ дӯст медорӣ,
Ҳавои сарди онро аз дилу аз чон талабгорӣ,
Ба рӯи барфҳо бо лижа, бо конки ба рафторӣ,
Аз ин рӯ, ман ҳам аз чон дӯст медорам зимистонро.

Агар ёбам ба рӯи барфи чангал нақши поятро,
Агар орад ба гӯшам боди сахрой садоятро,
Агар аз бӯи барги қоч бишносам ҳавоятро,
Бигӯям: сабр кун, ҳоло наё! — фасли баҳоронро.

Ҳамехоҳам, ки монад нақши пой ёри ман бо барф,
Машомамро расад бӯи ҳавои ёри ман бо барф,
Дилам равшан кунад сидқу сафои ёри ман бо барф,
Ки то дар хизматаш даъват кунам табъи ғазалхонро.

Агар бо барф нақши пой ўро бод пӯшонад,
Дилам нақши муборакро ба мулки хеш кӯчонад,
Дигар ин нақш дар мулки дили ман ҷовидон монад,
Ба олам зинда гардонам русуми дӯстдоронро.

Агар барфи зимистон об гардад, навбаҳор ояд,
Агар фасли гулу айёми парвози ҳазор ояд,
Барои қўзақарнӣ ёр агар дар бешазор ояд,
Намоям пурсучӯ аз нақши пояш сабзазоронро.

Насими навбаҳорон кокули заррин ба чанг орад,
Зи болои сараш гул резадӯ қарси фаранг орад,
Рухашро дида, садбарги сафеди боғ ранг орад,
Ба ӯ шоир намояд ҳадя назми Тоҷикистонро.

1966

БЎИ ГУЛ ОЯД ЗИ ТУ

Гул миёни мову аммо бўи гул ояд зи ту,
Рангу бўи ин гули бишкуфта афзояд зи ту.

Дур будӣ аз ману дил як дам осоиш надошт,
Ёр, бархезу биё, то дил биёсяд зи ту.

Бе қудумат манзили ман чун мазористон бувад,
Марҳамат кун, баҳти ман, то манзил орояд зи ту.

Толеи ман дастгири ман шавад, то зиндаам,
Шеърҳои ман маро машхур бинмояд зи ту.

Ҳеҷ касро дар ҷаҳон зеботар аз ту ёр нест,
Ишқи ман овоза дар дунё шавад бояд зи ту.

1975

КОКУЛАТ

Майдабофй кард модар, шуста тори кокулат,
Тахтапуштат парниёнпӯш аз қатори кокулат.

Боғи ҳуснат гул кунад ҳар рӯзу ҳар соат, чӣ хуш,
Чунки омад мавсими авчу барори кокулат.

Дар сари ҳар тори мӯят як дил овезон бувад,
Ҳалқадавак шуд ба гардан банди тори кокулат.

Аз қадамҳои ту миннатдор шуд шаҳри азиз,
Меҳри бепоёни дил кардем бори кокулат.

Бӯи атру гул димоғи кас муаттар мекунад,
Чун чаман бишкуфт оё навбахори кокулат.

Орзу дорам, ки боре кокулат орам ба чанг,
Кош медодӣ ба дастам ихтиёри кокулат.

Чилвагар гардад ба пеши чашм чун тирукамон
Бигзарӣ чун аз бари ман рангубори кокулат.

Аз дами микроз дигар кокулатро дур дор,
Шуд баланд аз нав, азизам, эътибори кокулат.

1975

ДАРДИ МАН БОЛО ГИРИФТ

Бе ту танҳой кашидам, дарди ман боло гирифт,
Дид ранги ман табибу дар бари ман чо гирифт.

Ёри бепарвои ман аз ман хабардорӣ накард,
Гарчи дуди оҳи оташбори ман дунё гирифт.

Аз шукуфтанҳои гулҳо боғҳо гулгун шуданд,
Ғунчаи уммеди ман як ғӯшаи сахро гирифт.

Ошикӣ, эй дардмандон, дарди бедармон будаст,
Оташи сӯзони ҳичрон дар дилам маъво гирифт.

Аз яке пурсон шудам, ки ёри ман бе ман чӣ кард,
Гуфт бе ту бо дигарҳо соғару мино гирифт.

Дил тапидан дошт аз тафси даруни синаам,
Рафт, ором аз насими соҳили дарё гирифт.

1975

БОҒБОН ВА БУЛБУЛ

Дар он даште, ки ҷои хор будӣ,
Пур аз гургу шағолу мор будӣ.

Бапо гардида як боғи ҳучиста
Дар он гулҳои рангоранг раста.

Зи ҷаъди анбарини худ ба булбул
Ҳамеша мушкбезӣ мекунад гул.

Ба боло сар кашида ҳар ниҳоле,
Бувад нашъунамои баркамолӣ.

Нахи сунбул мисоли мӯи духтар
Сафобахшандасту тозаву тар.

Ба шохи гул нишаста бетаҳаммул,
Зи шодӣ булбулон дар шӯру ғул-ғул.

Вале як булбули хушхони сармаст
Зи ҷо монанди раққосон ҳамечаст.

Парида ҳар замон бар шохи дигар,
Суруда достони гул саросар.

Шакар мерехт аз минқори булбул
Зи ҳар як лафзи шакарбори булбул.

Зи ишқаш боғбонашро хабар дод,
Ба пеши ӯ китоби ишқ бикшод.

Аз ин шуд боғбон якбора хушҳол,
Бигуфто: «Зан ба ишқи гул ҷулу бол,

Баҳори боғи мо охир надорад,
Ҳамеша бар сари ту гул биборад».

1936

БАҲОР

Парда бикшод баҳор аз рухи зебоманзар,
Баст сармои зимистон зи Ватан рахти сафар.
Назар афтод маро сӯи гулу лолаи боғ,
Ҳама орошта дидам,

ҳамаро тозаву тар.

Қадкашӣ дораду сарсабз шуда сарви чаман,
Ба мисоли писару духтари озоди башар.
Бӯи хуш медамаду боди сабо меорад
Ба машоми ман аз он накҳати ҷонбахш хабар.
Булбули маст ба шохи гули бишкуфтаи боғ
Месарояд зи дили шод ба ҳангоми саҳар.
Чун бидидам гули бишкуфта,

аз он гашт аён

Лаби пурхандаи маҳбубаи даврон ба назар.
Гуфтам: эй гул,

зи кучо ёфтӣ ин сурхии рӯй?

Гуфт: «Ранги рухи ёри ту ба ман кард асар.
Чу шавад аз паи кораш саҳар аз хона бурун,
Мекунад бо тарабу шодӣ аз ин боғ гузар.
Ман фақат хуррамино авчу шукуфтан дорам,
Зи хазонам асаре нест дар айём дигар».
Зи ҷавоби хуши гул шод шудам, хандидам,
Фикри устои чаманпарварам афтод ба сар:
Боғбон аз дилу ҷон тарбияти боғ намуд,
Ҳар яке решаи парвардаи ӯ дод самар.
Ӯ ба ҷашми хиради навъи башар нур диҳад,
Назди вай сархаму таслим шуда шамсу қамар.

Мутрибо, ҷанг бизан,

то ки бирақсем ҳама

Дар баҳори Ватани шод ба оҳанги зафар.

1937

БА ИСТИҚБОЛИ БАҲОР

Файзи худро бар сари мо, эй баҳорон, рез-рез,
Аз сари шахру деҳоти Тоҷикистон рез-рез.

Наҳрҳои нукраворатро ба саҳроҳои кишт
Чун арақҳои чабини марди деҳкон рез-рез.

Дафта-дафта чида гулҳои сафеди хешро
Дар заминҳои васеи пахтакорон рез-рез.

Ҳамчу нури офтоби беғубори субҳдам
Чашмаҳои софро аз кӯҳсорон рез-рез.

Ҳар кучо хуррам намо, ки халқи мо по мениҳад,
Бӯ кунад то аз руҳи гулҳои хандон, рез-рез.

1938

ОФАРИН

Офарин бодо шуморо, паҳлавонон, офарин!
Марду занҳои далери Тоҷикистон, офарин!

Шавқатон моро ба колхозӣ шумо овардааст,
Эй сазоворони меҳру ҳурмату шон, офарин!

Рафта дар ҳифзи Ватан мардона фарзандонатон,
Бо писарҳои шумо мардони майдон, офарин!

Содиқона меҳнати колхозчиён афзун намуд
Қудрати ин мамлакатро, садҳазорон офарин!

Халқи олабро кунем озод аз зулми фашизм,
То ба мо гӯяд тамоми даври инсон офарин.

1944

САЛЛАМНО

Дар паси кӯҳҳои қулласафед,
Ки равон аст наҳри зар-афшон.
Дар лаби рӯди Сир бувад сарсабз
Боғе аз боғҳои тоҷикон.

Ин чаман,
 бӯстони озода,
Манзили дилкушои зархез аст.
Меҳнати мардумони ин водӣ
Ҳайратафзою шӯҳратангез аст.

Қаҳрамонӣ дар ин замонаи нав
Ба зану марди ленинободӣ
Мондааст аз замонаҳои қадим,
Ҳамчу мероси хуби аҷдодӣ.

Меҳри беҳадду беҳисоби Ватан
Халқи тоҷикро ба ҷӯш андохт.
Қудрати ақлу илми ленинӣ
Ватани халқро гулистон сохт.

Ёд кардӣ қасам ба раҳбар, ки
«Ватан аз пахта мекунам таъмин».
Қасам иҷро намудай, эй мард,
Сад ҳазорон ба қудратат таҳсин!

Қасам – ин акси рӯҳу вичдон аст,
Шӯҳрати марди олам – ин қасам аст.
Қасам аз ҳарчӣ зӯру мӯътабар аст,
Шаъну номуси одам – ин қасам аст.

Ба қасам то абад вафо кардан
Сарбаландии ҳар як инсон аст.
Ҳам қасам хӯрда, ҳам адо кардан
Ин фақат кори хоси мардон аст!

Баъди ин фатҳу ин зафар бинам
Шоду пурханда ҳар ду рӯи туро.
Бинам аз офтоби оламтоб
Боз равшантар обрӯи туро.

Менамояд ба дида боғотат
Пурсафо, дилнишину хуррамтар.
Баъди ҳар фатҳи халқ меояд
Бӯи чонбахши як баҳори дигар.

Ленинобод, эй диёри азиз!
Ин ҳамон бӯи навбаҳори ту аст.
Иди имрӯзаи ту тантанаи
Зафару фатҳи пахтакори ту аст.

Ба туву мардҳои майдонат
Аз дилу ҷон салому салламно!
Ҳам ба миробу бар раисонат
Шарафу эҳтирому салламно!

1945

БА ПОСБОНИ ГАНЧИНАҲО

Солҳо хобидаӣ, эй кӯҳсори тоҷикон,
Бар дари ганчинаҳо чун посбони безабон.
Бар сарат ногоҳ пар мезад агар паррандае,
Аз дамат месӯхтӣ болу параш дар осмон.

Не касе дар ағбаҳоят роҳи рафтан мекушод,
Не касе бар куллаҳои тези ту по мениҳод.
Гарчи номиданд як кӯҳи туро Кафтаргузар,
Кӯҳи саркаш кафтаронро ҳам гузаргоҳе надод.

Дидаам аз сабзаҳо хуррам бувад оғӯши ту,
Кабкҳо хонанд форам рӯзу шаб дар гӯши ту,
Кас намедонад, ки чандин аср қорӣ гаштаанд
Обҳо аз чашмасори синаи хомӯши ту.

Ҳусни зебои табиат зинати рӯи ту шуд,
Шаршара дар шӯҳаҳоят тори гесӯи ту шуд.
Мерамид аз ту ҳаёту марг будат ҳамнишин,
Дилбари танҳои ту бозингар оҳуи ту шуд!

Дастӣ меҳнат кард вайрон ҳоби ороми туро,
Соҳт равшан чехраи субҳи туро, шоми туро.
Қудрати ин халқро бингар, ки болотар намуд
Аз сари ҳар қуллаат ҳам шӯҳрату номи туро.

Мо кунун аз оби ту рӯят дурахшон кардаем,
Зиндагониро дар оғӯши ту ҷӯшон кардаем.
Мо тилисмастро шикаста, аз сари мардонагӣ
Ихтиёратро ба зерӣ ҳукми инсон додаем.

Ганчи худро рез акнун пеши пой фотехон,
То Ватан гардад тавонотар аз ин ганчи равон,
То дурахшон гардад аз ҳар пора лаъли кӯҳсор
Як қароғи тозае дар бӯстони тоҷикон.

1946

БАҲОРИЯ

Баҳор омад, садои булбул омад,
Насими фораму бўи гул омад.
Либоси сабзро сахро ба бар кард,
Кулоҳи сап-сафед олу ба сар кард.
Пас аз боридани борони найсон
Чӣ зебоянд дашту кӯҳсорон.
Баҳор омад, чаман гулпӯш омад,
Дили мо, баччагон, дар чӯш омад.

Давидему ба сӯи боғ рафтем,
Ҳама монанди гул болида гуфтем:
Дарахти нав ба боғи нав шинонем —
Дарахти себу шафтолу расонем.
Ба боғи мо дарахти нок рӯяд,
Анори лоларангу тоқ рӯяд.
Ҳамон сола, ки онҳо бор оранд,
Ба мо хурсандии бисёр оранд.
Мичуринвор бояд ҳар ҷавоне
Намояд кашф сирри боғбонӣ.

1948

ТИРАМОҲ

Шӯхрати бисёр дорад тирамоҳ,
Номи лангардор дорад тирамоҳ.
Дасти боло,
 рӯи хандон,
 чаши сер,
Домани пурбор дорад тирамоҳ.

Паҳн карда хони зебо дар замин,
Нозу неъматҳои дунё дар замин,
Мекунад моро ба даргоҳаш хабар,
Дорад он тӯю тамошо дар замин.

Хам шуда сӯи замин бо эҳтиром,
Медиҳам аз номи колхозчӣ салом –
Чун дарахти сершоҳу сербарг,
Мисли домоду арӯси некном.

Кӯҳсор аз Шарқ чун деҳқони пир
Мебарад тӯёнаҳои беназир:
Лаълии заррин ба сар бардошта,
Ҳар саҳар гӯяд, ки:
 аз ман ҳадя гир!

1965

ЗАМИН

Дар фазо парвоз кардам гарчи аз рӯи замин,
Чашмро аммо намекамдам ман аз сӯи замин.
Бо ситора ҳамнишин, бо моҳ гаштам ҳамнафас,
Лек будам сархушу сармаст аз бӯи замин.

Бори аввал дар замин сар шуд тапиданҳои дил,
Бо умеди зиндагӣ заҳмат кашиданҳои дил.
Тӯшаи раҳро ба дӯши хештан бардошта,
Сабру тоқатро надониста давиданҳои дил.

Зинда кардам дар замин ман шӯълаи хомӯшро,
Бо сухан дар чӯш овардам дили бечӯшро,
Ман ба ҳар як тифли аз модар ба дунё омада,
Боз кардам аз сари сидқу вафо оғӯшро.

Бо замин, бигзор, ки пайванд бошад пойи ман,
Дар замин, бигзор, ки бошад муқаррар ҷои ман.
То абад, бигзор, бошад шӯълаафкан, шӯълабор
Он чароғе, ки фурӯзон гашт дар маъвои ман.

1965

ТОК ВА ЗАМИН

Боғбон токи ҷавонро ба буридан сар кард,
Шираи ток чу ашке ба чакидан сар кард.
Синаи хок – дили модари деринаи мо –
Чун дили дардкашида ба тапидан сар кард.

Решаи ток, ки дар зери замин маскан дошт,
Бо замин ваъдаи як умр вафо кардан дошт.
Аз дами хоки сиёҳ, аз нафаси гарми баҳор
Ток болида, амал кардану сабзидан дошт.

1966

ТИРУКАМОН

Дирӯз баъди борон тиру камон баромад,
Байроқи навбаҳорон партавфишон баромад.

Аз қатраҳои борон дар офтоби тобон
Рухсора тар намуда, абрукамон баромад.

Бо рангҳои дилкаш, бо чехраи мунаққаш
Ҳусни замин дамида, фавворасон баромад.

Аз кӯҳ то ба кӯҳе, аз дашт то ба даште
Товуси хушхиروми Ҳиндустон баромад.

Мурғи қафасшикаста, аз банди зулм раста,
Чун рамзи дӯстии халқи ҷаҳон баромад.

Кардам гумон, ки аз дил савти ҳазор манзил
Чун мавҷҳои соҳил дар як замон баромад.

1966

НОНРЕЗА

Аз замин нонрезаҳоро чида, мемолам ба чашм,
Нони гарми меҳнатиро дида, мемолам ба чашм.

Чунки ман ҳам дар замони худ даравгар будаам,
Хӯшачину дарзабанду дос дар бар будаам.

Гӯш мекардам суруди марди хирманкӯбро,
Мешунидам зарбҳои говрона – чӯбро.

Побараҳна, дилгурусна сар-сари кӯҳи адир,
Хӯрчин дар китф мегаштам чу як марди фақир.

Рӯзу шаб чун коҳҳои монда дар саҳро будам,
Дар парешонӣ чу боди бесару бепо будам.

Нонвои шаҳр меояд кунун дар пушти дар,
Нони гарми хешро бардошта вақти сахар.

Кӯчаҳоро пур кунанд аз бӯи нони ширмол,
Пур кунад хони арӯсон дар шаби тӯи висол.

Хӯшаҳо дар киштаҳо вақте ки сар ҳам мекунанд,
Шодию хурсандии хурду калон зам мекунанд.

Аз замин нонрезаҳоро чида, мемолам ба чашм,
Дидаву санчидаву болида, мемолам ба чашм.

1967

САЙРИ ҚИТЪАҲО

Қитъаҳоро сайр кардам дар ҳавову дар замин,
Сайр кардам, бо баду неки ҷаҳон гаштам қарин.
Неку бад доранд бо ҳам ҷанг, ҷанги беамон,
Шуд яқинам ҷанги онҳо нест ҷанги охирин.

Нест ҳоло дар дигар сайёраҳо бўи ҳаёт,
Аз замин парвозҳо дорем сӯи Коинот.
Одамиро з-ин сабаб гӯяд замин бо илтиҷо:
Дех маро, фарзанд, аз ҳар гуна қасди бад начот.

Аз замин беҳтар барои мо дигар сайёра нест,
Беҳтар аз он дидаи моро раҳи наззора нест.
жуз заминро ҳифз кардан аз балоҳои азим,
Аз барои насли инсон ҳеҷ дигар чора нест.

1975

БОҒИ МО

Баҳра бардоред, ёрон, аз насими боғи мо,
Аз ҳавои софи чун бахмал ҳалими боғи мо.

Чун гирифтам аз ҳавои рӯи дунё ман нафас,
Нест гуфтам беҳтар аз боди ҳаками боғи мо.

Боғи колхозии моро боғи бемонанд кард
Боғбон – марди ҳунарманди карими боғи мо.

Аз барои сайри мурғони хушилҳони чаман
Зинати олам муҳайё дар ҳарими боғи мо.

Боғи нав бо дасти мо ободу зебо гаштааст,
Хира шуд дар назди ӯ шаъни қадими боғи мо.

Боғи мо як умр пурбор асту сабзу хуррам аст,
Ҳаст эмин боғбон аз хавфу бими боғи мо.

1975

ТЌИ ПАХТАЗОР

Об чорй мешавад дар чустучўи пахтазор,
Сабз мегардад зи оби сард чўи пахтазор.

Қатраҳо якчоя гашта рўд савғо мекунанд,
Рўд орад муждаи ҳосил ба сўи пахтазор.

Тиранмоҳ ояд агар, оянд мардум саф зада,
Аз барои чидани пахта ба тўи пахтазор.

Дар саҳаргоҳон дурахшон аст чун лўълўи тар
Шаддаҳои донаи шабнам ба рўи пахтазор.

Вақти гул гардад ба гирди пахта занбўри асал,
Беҳтар аз ў кас надонад рангу бўи пахтазор.

1975

ДАР ВАСФИ ПАХТАКОРОН

Ба қасам то абад вафо кардан
Сарбаландии ҳар як инсон аст.
Ҳам қасам хӯрда, ҳам адо кардан
Ин фақат кори ҷумла мардон аст.

1976

БА КЎҲСОРИ ТОЧИК

Салом, эй кўҳсори Тоҷикистон,
Диёри пурсафои хубрӯён.

Ғазалхон омадам монанди булбул
Ба боғат парзанон дар дидани гул.

Баландӣ он қадар дар қадду қомат,
Ки ҳатто «Боми Дунё» гашта номат.

Сарат аз барф гарчанде сафед аст.
Дилат аммо чавону пурумед аст.

Ҳамеша сабзу хуррам домани ту,
Тароватбахш боғу гулшани ту.

Даруни синаат чун Панҷ пурҷӯш,
Танатро лолаҳо бинмуда гулпӯш.

Ба ёдат ҳаст, як вақте ба инсон
Чафо кардию бигрифтӣ аз ӯ чон.

Чу тири тӯпи сарватдори дунё
Ҳаво додӣ ба сӯяш тармаҳоро.

Ба зери жолаву борон гирифтӣ,
Раҳи ҷангу раҳи толон гирифтӣ.

Ба одамҳои очиз ханда кардӣ,
Ба дом оварда, ӯро банда кардӣ.

Ба болоят агар парранда ногоҳ
Паре мезад, параш месӯхт чун коҳ.

Рамиданд аз ту мурғони хушовоз,
Накардӣ баҳрашон оғӯши худ боз.

Чу дидӣ мардуми оҳанирода,
Даҳонат монд аз ҳайрат кушода.

Гирифтандат ба зери ҳукму фармон,
Шудӣ қоил ба азми насли инсон.

Кунун аз ҳусни худ гаштӣ сарафроз
Ба монанди сияҳчашмони Дарвоз.

Муборак роҳи нав, эй кӯҳсорон –
Қаротегину Дарвозу Бадахшон!

Халос аз рӯзгори танг гаштӣ,
Чу гул бишкуфтию хушранг гаштӣ.

Нишаста рӯи мошин тоҷик имрӯз
Ба ҳар ҷо меравад бо бахти фирӯз.

Касеро, ки ба ӯ додаст илҳом,
Ҳам озодию фирӯзию ҳам ном,

Ба ёд оварда мекӯшад ба кораш,
Ба нафъи давлату нафъи диёраш.

1940

ЁДГОРИ БЕНАЗИР

Бо ду дасти қаҳрамонхалқи кабир
Соҳтем ин ёдгори беназир.

Ёдгоре, ки аз он боғи башар
Мешавад серобу мебахшад самар.

Ёдгоре, ки бинояш маҳкам аст,
Ҳосили бозӯи халқи аъзам аст.

Ёдгор аз меҳнати озоди мо,
Меҳнати даврони мулкободи мо.

Менамояд шаҳдрез оби канал
Меваҳои боғро мисли асал.

Пахтазоронро зарафшон мекунад,
Манбаи тиллои рахшон мекунад.

Гӯшвори чӯй аз гул мешавад,
Дар сараш аз сабза кокул мешавад.

Ҳар касе хоҳад, ки омӯзад ҳунар,
Мон, ки бар ин соҳтмон дӯзад назар.

Асрҳо софии оби чӯи мо
Мекунад ҳайрон руҳи оинаро.

Акси доҳӣ мешавад дар рӯи об
Чилвагар як умр мисли офтоб.

1940

ДУРАХШОН ҚУЛЛАҲО

Дар миёни кӯҳсоронам, рафиқ!
Дар баландӣ ошён монам, рафиқ!

Бо ғизоли кӯҳсорон ҳамсарам,
Бо уқобон менишинам, мепарам.

Мезанам паҳлӯ ба рӯи сангҳо,
Чашм медӯзам ба зебо рангҳо.

Бешаи сабз аст ороми дилам,
Кӯҳ девори баланди манзилам.

Офтоб аз Шарқ чун рахшон шавад,
Байрақи болои кӯҳистон шавад.

Хостам дар кӯҳҳо гардиш кунам,
Мисли оби рӯдҳо варзиш кунам.

Гирам аз гесӯи ҳар як шаршара,
Аз суруди хеш пур созам дара.

Бишнавам аз кӯҳ то акси садо,
Гӯядам, шояд,
ки «— Фарзандам, биё!

Андаке мавзӯро тағйир кун,
Ин бузургии маро тасвир кун.

Қуллаи ман то дари афлок рафт,
Пои ман бар мағз-мағзи хок рафт.

Дар ҳама рӯи ҷаҳон чизи дигар
Нест аз барфи сари ман тозатар.

Бигзарад тӯфон чу аз паҳлӯи ман,
Як сари мӯ ҳам нагардад мӯи ман.

Одамон ишқ аз ватан омӯхтанд,
Устувориро зи ман омӯхтанд.

Бар сарам монанди қандил ахтарон
Шӯълаборӣ мекунанд аз Қаҳқашон.

Моҳи сунъӣ низ чун дасторҳо
Гашт аз гирди сари ман борҳо.

Доманам саҳрои ҳосилхез шуд,
Боғҳои хурраму гулрез шуд.

Шаҳрҳо монанди ман боло шуданд,
Бо мани сар дар фалак ҳампо шуданд...»

Хостам поро ниҳам бар қуллае,
Пеш омад лек дигар қуллае.

Қуллаҳо аз ҳамдигар болотаранд,
Дар шукӯҳи хеш дигар-дигаранд.

Ман ба худ гуфтам, ки ин даврони мо
Ҳаст айнан мисли кӯҳистони мо.

Чун ба оянда сафар кардем мо,
Аз баландиҳо гузар кардем мо.

Мушкилиҳоро канор андохтем,
Олами бахту шарафро сохтем.

Боз дар пешанд пуршон қуллаҳо,
Ҳам бузургу ҳам дурахшон қуллаҳо,

Пеш рав, дар кӯҳ гардиш кун, рафиқ!
Мисли рӯди шӯҳ варзиш кун, рафиқ!

Пеш рафтӣ, кор осон мешавад,
Қуллаи нав ҳам намоён мешавад.

1959

РҶДИ КҶХӢ

Нишастам дар лаби дарёи кҶхӢ,
Ба худ ман ёфтам маъвои кҶхӢ.

Сараш бар санг мезад рҶди кҶхӢ,
Ба доман чанг мезад рҶди кҶхӢ.

Ба мисли шири навҷӯшидае буд,
Палангу бабри хуннӯшидае буд.

Дара аз ғурриши обаш садо дод,
Насимаш рӯхро, чонро ғизо дод.

Нишастам дар канораш шеър гуфтам,
Ҷамеша аз насимаш табъ суфтам.

Бад-ӯ гуфтам, ки рҶди равшан аст,
Муроду мақсади ҳар гулшан аст.

Дилат пурҷӯш, рӯят нурбор аст,
Ба ҳар чое ки рафтӣ, навбаҳор аст.

Ҷавои боғу бўстон хуррам аз туст,
Замини Тоҷикистон хуррам аз туст.

Чароғи хонаи моро фурузӣ,
Лаби чоки биёбонро ту дӯзӣ,

Ту ваҳшӣ будию мо ром кардем,
Ба фардои Ватан инъом кардем.

1959

ОБИ ДУШАНБЕ

Аз кӯҳи баланд аст равон оби Душанбе,
Тар карда лаби ташналабон оби Душанбе.
Ҳарчанд, ки чорист ба сад асру замонҳо,
Бо ёди Ватан монда ҷавон оби Душанбе!

Бас модари он синаи пуршаън ҷибол аст,
Хушкидани сарчашмаи ин об муҳол аст.
Густурда табиат ба раҳаш сабз гилеме,
Дорои замин асту замон, ҷоҳу ҷалол аст!

То дашти калон сарсари санг аст равона,
Аз мағзи дара «маҳмил»-и танг аст равона.
Ҳар қатраи худ то ба ҳама халқ расонад,
Бо монеаҳо толиби ҷанг аст, равона.

Дар соҳили он манзили ман ҷой гирифтаст,
Як боғу ҷаманзор саропой гирифтаст.
Бо оби Душанбе шуда ҳамсои наздик,
Чо аз ҷигари мамлакати бой гирифтаст.

Пас умри ману оби Душанбест муқимӣ,
Дар кишвари ман зиндагию зист муқимӣ.
Монанди мани шоири дилдодаи ин об
Дар рӯи ҷаҳон боз дигар кист муқимӣ?

1963

ТАРОНАИ РӮД

Рӯди кӯҳӣ, ту сарой ба ҳавои дили ман,
Чӯр соӣ нафасатро ба садои дили ман.
Шӯр дар сина ниҳон, рақсунон мегузарӣ,
Оғаҳастӣ магар аз дарду давои дили ман?

Ту ҳамон чашма, ки чӯшидаву фаввора шудӣ,
Ашки шаффофтарини чигари хора шудӣ.
Чашма дар кӯҳ будӣ, чӯй шудӣ, рӯд шудӣ,
Нури чашмони ману дидаи наззора шудӣ.

1966

РҰДИ МАН

Рӯди ман, олам дигар шуд,
ту ҳамон астӣ, ҳамон,
Сарзаминат пурсамар шуд,
ту ҳамон астӣ, ҳамон,
Даври ман даври ҳунар шуд,
ту ҳамон астӣ, ҳамон.
Дидаю дил пуршарар шуд,
ту ҳамон астӣ, ҳамон.

Осмон дар синаи ту аксандозӣ кунад,
 Бо чамоли ту ситора шӯҳию бозӣ кунад,
 Оламеро хусни ту аз хештан розӣ кунад,
 Моҳи гардун дар дили шаб гарданафрозӣ кунад.

Медавӣ дар кӯҳсору сар ба сангон мезанӣ,
Уштури мастӣ магар ҳар сӯй ҷавлон мезанӣ?
Даст бар сар мӯҳарошон, рӯҳарошон мезанӣ,
Қатраҳои сардро бар кӯҳсорон мезанӣ.

Дар канорат то саҳаргаҳ ҷой кас гирад,
хуш аст,
 Бо нигоре домани ишку ҳавас гирад, хуш аст,
 Ҷои сабза давра дар болои хас гирад, хуш аст,
 Фориғ аз кори ҷаҳон як дам нафас гирад, хуш аст.

Тезтар, бурротар обат аз дами шамшер ҳам,
Софтар аз оби чашми тифли бетаксир ҳам.
Пурчилотар аз рухи хуршеди оламгир ҳам,
Тундтар аз бод ҳам, аз бодпо нахчир ҳам.

Як назар кун, рӯди ман, атрофи ту тағйир ёфт,
Аз дами ту дашти бирён чораву тадбир ёфт,
Гарчи бепарво дили ман раҳ ба сӯят дер ёфт,
Ҳарчи бошад, ҳусни ту дар шеърӣ ман тасвир ёфт.

Боз мебинам, ки рӯдам,
ту ҳамон астӣ, ҳамон,
Пеши ту ман дар сучудам,
ту ҳамон астӣ, ҳамон,

Дил ба рӯят ман кушудам,
ту ҳамон астӣ, ҳамон,
Гӯш нокарда сурудам,
ту равон астӣ, равон...

1966

ЧҶҶОН

ЧҶҶон ба сари кӯҳу чаридан рама дорад,
Аз санг ба харсанг чаҳидан рама дорад.

Бӯи гули кӯҳиyo алафзори чарогоҳ
Дар панҷаи бод асту давидан рама дорад.

Чун абри сафеде, ки гирифтаст фазоро,
Чодар ба сари сабза кашидан рама дорад.

Сарчашма занад чӯш, аз он барра кунад нӯш,
Аз чӯи сафобахш паридан рама дорад.

Дар дасти шубон чӯб – хитобест ба душман,
Гургон ба харосанду рамидан рама дорад.

ЧҶҶон нигарад бо назари меҳр ба поён,
Аз қуллаи кӯҳсор хамидан рама дорад.

Ишқу ҳаваси дидани ин манзари зебо
Ман дораму ту дориву дидан ҳама дорад.

1967

СИЛСИЛАИ КҶҲИ ҲИСОР

Дидаи манзараи силсилаи кӯҳи Ҳисор,
Нукрагун шаршараи силсилаи кӯҳи Ҳисор,
Рӯдҳои дараи силсилаи кӯҳи Ҳисор,
Акси охубараи силсилаи кӯҳи Ҳисор.

Нест ин силсила монанд ба кӯҳи дигаре,
Дорад ин кӯҳ ба худ хос шукӯҳи дигаре,
Кӯҳҳо саф зада ҳастанд ба ҳам дӯш ба дӯш,
Як гурӯҳ аз пасу аз пеш гурӯҳи дигаре.

Бағали кӯҳи Ҳисор аст пур аз чашмаву рӯд,
Гулмаҳӣ диққати сайёҳ кунад чалб ба худ,
Абрҳо мисли шутур гардани худ карда дароз,
Об нӯшанд зи дарёчаи пуршӯри кабуд.

Бағали кӯҳи Ҳисор аст тамошоғаҳи мо,
Манзилу маҳфили мо,
бистари мо, чоғаҳи мо,
Чашмаҳояш дами ҷӯшидану фаввора задан
Гашта монанд ба оҳанги дили оғаҳи мо.

Кӯҳҳо, ки ба замин пой фурӯ сохтаанд,
Қуллаҳо раҳна ба сақфи фалак андохтаанд.
Мисли байроқи зафар, машғали тобони ҳаёт
Офтоби сахарино ба сар афрохтаанд.

Гар ниҳӣ по ба заминаш, кафи по нарм шавад,
Ҷисму ҷони ману ту аз нафасаш гарм шавад,
Қатраи шабнами наврехта дар чехраи гул
Ҷилвагар чун арақи гунаи пуршарм шавад.

Симу зар, сурмаву симоб диҳад кӯҳи Ҳисор,
Ташнагонро шабу рӯз об диҳад кӯҳи Ҳисор,
Чорзону зада дар майкада чун пири муғон,
Ҷоми саршори маи ноб диҳад кӯҳи Ҳисор.

Ман, ки дар домани ин силсила тавлид шудам,
Қатраи ашки азову фараҳи ид шудам.
Чун расидам ба сари куллаи кӯҳи ватанам,
Ҳофизи ин ватани пайрави хуршед шудам.

1967

ДАРАИ АРӮСОН

Аз Душанбе чун барой, кӯҳсор ояд зи пеш,
Кӯҳсори пуршукӯҳи обшор ояд зи пеш,
Қуллаҳои осмонбӯси Ҳисор ояд зи пеш.
Аз Душанбе чун барой, қад-қади рӯди зулол
Меравӣ, гӯё зи паҳлӯят гузар дорад ғизол.

Меравӣ, аз ҳар ду паҳлӯят арӯсон бигзаранд,
«Волга»-хоро зеб дода, гулузорон бигзаранд,
Чун насими рӯдҳои шӯхчарён бигзаранд.
Фораи овози дафу чангу рубоб ояд ба гӯш,
Дил дарояд дар хурӯшу мот гардад ақлу хуш.

Духтарон пӯшида атлас, дилнавозӣ мекунанд,
Пеш-пешӣ келину домод бозӣ мекунанд,
Дар миёни хубрӯён сарфарозӣ мекунанд.
Як ҷаҳон ҳусну латофат дар бағал дорад дара,
Ошиқонро дафтари байту ғазал дорад дара.

Бин, чӣ гуна ин дара ҷои тамошо гаштааст,
Ҷои парвози нигоҳи мардуми мо гаштааст,
Кони ҳусни духтарони зеби дунё гаштааст.
Дил агар афтод дар ин кӯй, роҳаш гум кунад,
Ишқ агар лашкар кашад, охир сипоҳаш гум кунад.

Духтаронро ман ба сад ишқу ҳавас дорам назар,
Шод гардам аз саодатхояшон мисли падар,
Чунки дорам ман ҳам уммед аз набера, аз писар,
Мерасад рӯзе, ки фарзанди мани дилбохта
Бо арӯси хеш ояд, хонаро пур сохта...

1972

КЎҲ

Кўҳ ором аст, аммо дар дилаш дорад шарар,
Боду абри рӯзгорон аз сараш дорад гузар.

Кўҳ ором аст, доим кўҳвор истодааст,
Чашмаҳояш то ба уқёнуҷо дорад сафар.

Чун баровардӣ садо, акси садо ояд зи кўҳ,
Гар ба сӯяш по ниҳодӣ, танг гирад дар камар.

Кўҳро бинӣ ҳамеша сарбаланду бевиқор,
Дар фазояш пар занад танҳо уқоби тезпар.

Нест мисли кўҳ чизе пуртахаммул, пуртавон,
Чунки дорад бар сараш байрақ зи хуршеди сахар.

Дар ҷавонӣ поре аз кўҳ будам, баъд аз ин,
Сад қасам, ки ман чудо аз ӯ намегардам дигар.

1975

ҚАЛАМ

*Қалам гуфто, ки ман шоҳи ҷаҳонам,
Қаламкаширо ба мақсад мерасонам.*

Аз халқ

Қалам гӯяд, ки асбоби шарифам,
Ба дасти ҳар зарифе ман зарифам.

Қалам гӯяд, ки инсонро азизам,
Ба дасти покдил афтам тамизам.

Қалам гӯяд, ки инсонро яроқам,
Яроқи иттифоқам ҳам нифоқам.

Агар афтам ба дасти ҳақшиносон,
Зи рӯи ҳақ кунам хизмат ба инсон.

Мусаххар бо сухан созам ҷаҳонро,
Намоям маҳрами дилҳо забонро.

Муҳаббатро, садоқатро сароям,
Ба ҳам пайванд ҷонҳоро намоям.

Намоям фарқ гулҳоро ман аз хор,
Намоям фарқ дилбар аз дилозор.

Диҳам ман сарбаландӣ мардҳоро,
Намоям дур аз дил дардҳоро.

Ба тасвир оварам ҳусни заминро,
Ҷаҳони нав, ҳаёти дилнишинро.

Кунам бедор ҳисси ошиқонро,
Бақои нав диҳам умри чавонро.

Агар ман бо қаламкаш дӯст монам,
Қаламкашро ба мақсудаш расонам.

Агар афтам ба дасти нохалаф ман,
Шавам тири маломатро ҳадаф ман.

Асир афтам агар бар дасти нокас,
Намоям зиндагониро мулаввас.

Чаҳон торик чун зиндон намоям,
Чафову чабр бар инсон намоям.

Дурӯғу рост бофам, ҳарза бофам,
Суханро тез созам, дил шикофам.

Агарчи ширро донам сафед аст,
Вале гӯям сиёҳ асту палид аст.

Ба дасти нокасон гардам гирифтор,
Шаванд аз ман тамоми халқ безор.

Ба монанди аҷал оям ба ҳар дар,
Хӯрам коғаз, хӯрам чону хӯрам сар.

Кунам хурсанд ман табъи бадонро,
Суханчину мунофиқ одамонро.

Зи ман аҳли қалам бошед огоҳ,
Нагардам то силоҳи дасти бадҳоҳ.

1975

БАХТИ ҚОВИДОН

Чӣ ғам дорам, диёри хубтар аз бўстон дорам,
Қавиазму зафарэҷод халқи қаҳрамон дорам.

Ба болои сарам мурғи саодат мекунад парвоз,
Замини сабзу хуррам, обҳои зарфишон дорам.

Дар оғӯши Ватан фазлу камоли нав ба нав ёбам,
Қаҳон донад, ки бе зулму асорат ман қаҳон дорам.

Суруди ин дили шоди маро ҳеҷ интиҳое нест,
Ба васфи кишвари озод садҳо дoston дорам.

Замини тоҷикон гул кард, боғи тоҷикон гул кард,
Дили хуррам, сари сабз аз баҳори тоҷикон дорам.

1947

САВГАНД

Солҳои сол
 мегуфтанд мардум, ки:
 ба мо
Бахту шодӣ мерасад
 аз лайлатулқадр, –
 аз қазо.
Дар шаби торик
Нурафшон
 гузар хоҳад намуд,
Аввали шаб,
 нисфи шаб
 майли сафар хоҳад намуд.
Шакли он гирд аст,
 рӯяш мисли оташпорае,
То саҳар бедор хобӣ,
 гар кунӣ наззоре,
Метавонӣ дид онро
 мақсадат иҷро шавад,
Ҳар чиро,
 ки даст гирӣ,
 чо ба чо тилло шавад.
Лекин ин мӯъҷиз
 барои камбағал ноёб буд,
Қиссаи модаркалон буду
 хаёлу хоб буд.
Меҳнати бисёр дидам,
 мӯи сар ҳам шуд сафед,
Ман назар кардам
 ба ҳар як шӯъла
 бо чашми умед,
Гашт танҳо мақсад иҷро
 аз мароми коммунист,
Аз ҳақиқат,
 ростиҳои каломи
 коммунист.

Партия
 халқи Ватанро
 шоҳасар,
 – барнома дод,
То нависам рози дилҳоро,
 ба дастам хома дод.
Баҳру бар гардид равшан
 аз шуои ин асар,
Асри бистум, –
 асри коммунизм шуд, –
 асри зафар.
Дасти тиллоии мо
 ҳар чизро дигар кунад,
Хокро ҳам гар ба каф орем,
 симу зар кунад.

Кистӣ шоир?
 Агар пурсанд, гӯям:
 коммунист,
Ҳар нафас,
Ҳар катра хун,
 ҳар тори мӯям коммунист.
Сӯи мо танҳо назар андохт
 чашми коммунист,
Шӯҳрати моро баланд афрохт
 дасти коммунист.
Сарзамини тоҷикон
 онро дар оғӯшаш гирифт,
Ҳар сухан,
 ҳар нуктае, ки гуфт,
 бар гӯшаш гирифт,
Рӯдҳо дар пешвозаш
 сар ба поён тохтанд,
Даштҳо аз сабза
 пойандози нав андохтанд.
Бо коммунистон ҳаёти пурсамар
 дидем мо,

ҚАТРА-ҚАТРА ОБ ҲАМ ДАРЁ ШУДАСТ

Хостам хомӯш як чое, нашуд,
Шеър бинвисам ба танҳой, нашуд.

Кунчи танҳой диламро танг кард,
Сатрҳои назмро беранг кард.

Чун назар кардам ба боғи дилнишин,
Боғ буд хомӯш ҳамранги замин.

Гоҳ рафтам, то гулери бӯ кунам,
Ҳарчи зебояст, ҷустуҷӯ кунам.

Гаҳ ба рӯи сабза қачпахлӯ задам,
Дастхоро гаҳ ба тори мӯ задам.

Гаҳ сурудам, гаҳ баровардам наво,
Гаҳ шудам бо рӯди кӯҳӣ ҳамсадо.

Гаҳ фурӯ гаштам ба болои китоб,
Гаҳ зи худ пурсидаму гуфтам ҷавоб:

Зех дар он чое, ки пурҷӯшат кунад,
Зиндагонӣ танг оғӯшат кунад.

Зех дар он чое, ки табъатро кафил
Гардад овози хушу рӯи ҷамил.

Зех дар он чое, ки бошад дилписанд,
То шавад овози гуфторат баланд.

Зех дар он чое, ки ёронанд ҷамъ,
Дар сари иҷрои паймонанд ҷамъ.

Зех дар он чое, ки бо нози ҳаёт
Озмой бештар азму субот.

То дар он чо матлаби ҳар дил шавӣ,
Чун суруди тозае дохил шавӣ.

Қатрае гардӣ ту дар фавворае,
Заррае аз тобиши сайёрае.

Қатра-қатра об ҳам дарё шудааст,
Ин замин аз қитъаҳо дунё шудааст.

1963

ҚАСДИ ПАҲЛҶИ ОҲТОБ КУНЕМ

Гуфта буд як рафиқ аз Найроб,
Ки «Шабе гар бубиниам дар хоб,

Дар сари хатти устувоям ман,
Сару по аз миён ҷудоям ман.

Монда сар дар Ҷануб, по ба Шимол,
Кураи арзро кунам ишғол.

Вақт гӯё дар ихтиёри ман аст,
Гардиши рӯзгор кори ман аст».

Ман ҳам огоҳ аз шитоби вақт,
Рафтаам ман ба сарҳисоби вақт.

Чун ба Кайҳон парад фалакпаймо,
Ба фалак ҳамраҳаш шавам боло.

Дар ҷаҳон борҳо сафар кардам,
Аз хати устуво гузар кардам.

Баъд аз ин дурии масофа намонд,
Аз назар дур як қиёфа намонд.

Вақт моро барад шитобкунон,
Ба суроғи тамоми оламиён.

Ҳар сафар аз сафар ки баргардам,
Шоҳиди мӯъҷизи дигар гардам:

Нашиносам диёри худро зуд,
Гоҳ ҳайрон шавам, гаҳе хушнуд.

Гирду атрофро назора кунам,
Пас ба ҳар нуқтае ишора кунам.

Буд он чо замини бекоре,
Манзили баччагони бисёре.

Дашти холии тўббозон буд,
Хоки он дар ҳаво ба ҷавлон буд.

Дашт акнун китобхона шудааст,
Хонаи чандошёна шудааст.

Буд дар ин канори шаҳри азим,
Кӯчае монда аз ҷаҳони қадим.

Лои он кӯча то миён мезад,
Рафтани омадан ба ҷон мезад.

Қад кашидааст дар чунин ҷое,
Пурҳашам қасри шаҳророе.

Қасри зебои шаҳри олишон,
Боргоҳи арӯсу домодон.

Боргоҳе, ки аз раҳи савганд
Ошиқонро ба ҳам кунад пайванд.

Медихад балки ҳам васикаи умр,
Ҳам ба онҳо нишон тарикаи умр.

То ки дар зиндагӣ шитоб кунанд,
Умро боли худ ҳисоб кунанд.

Дур аз почта маҳаллаи мо,
Мушкилӣ мекашид як дунё.

Масалан одамон ҳама ҳайрон,
Мешуданд интизори почталон.

Ў намекард вақтро дарёб,
Лек вақти газетахон баҳисоб.

Дар маҳалла бубин чиҳо шудааст,
Почта, телеграф бино шудааст.

Соати даврааш, ки гардон аст,
Ба ҳама шаҳриён намоён аст.

Ба пасаш акрабак накарда нигоҳ,
Мекунад аз шитоби вақт огоҳ.

Кишварам ҳар дақиқа, ҳар соат
Ба фалак рост мекунад қомат.

Вақт омад ба хизмати тоҷик,
Тоҷикистон чу вақт дар таҳрик.

Дар замони қадим мегуфтанд:
«Одамон дар сафар ҳамехуфтанд»

Чунки монанд буд гузашти замон
Ба сафи уштурони сайёҳон.

Корвон ҳокими биёбон буд,
Шарқбардӯш роҳпӯён буд.

Бенишон мегузашт ҳар маҳу сол,
Умр чун сояи рамидағизол.

Лек имрӯз вақт тобеъ шуд,
Тобеи халқи нектолеъ шуд.

Мо ки дар ҳар қадам нишон дорем,
Роҳи равшан чу Қаҳкашон дорем.

Ҳар сафар аз сафар чу баргардам,
Шод аз нав ба нав зафар гардам.

Монда танҳо ба ранги пешина,
Қуллаи кӯҳсори дерина.

Карда танҳо тулӯи хеш давом
Ҳар саҳар офтоби зарринфом.

Ҳамраҳи вақт мо шитоб кунем,
Қасди паҳлӯи офтоб кунем.

1964

ВАТАН

Баҳор омад, зи умрам боз як соли дигар бигзашт,
Тамоми зиндагӣ оҳиста аз пеши назар бигзашт.
Ба мисли гӯшту нохун ҳамеша бо Ватан будам,
Агарчи нисфи умри беҳтаринам дар сафар бигзашт.

Ватан, дар ҳар кучо омад ба сар фораи ҳавои ту,
Ман аз он сӯи уқёнус бишнидам садои ту.
Агарчи дар миён тӯфону мавҷи баҳрҳо буданд,
Вале омад ба гӯши ман садои рӯдҳои ту.

Ба вақти бозгаштан чун расидам бар ҳудудат ман,
Зи сар то по шудам мафтуну шайдои намудат ман.
Нишастам дар замини ту, паридам дар ҳавои ту
Ба овози дурудат ман, ба оҳанги сурудат ман.

Агарчи борҳо афтодам аз ёру диёрам дур,
Ба сайёҳӣ маро карданд гарчи дӯстон машхур,
Вале ман дар ҳама ҷо, дар ҳама кунҷу канори даҳр
Ҳамеша бо Ватан будам, ҳамеша бо Ватан масрур.

1965

ИЛОЌАМ ЧИСТ!

Туро ман ёд кардам, кӯҳсори ман, илоҷам чист,¹
Шудам дур аз канори ту диёри ман, илоҷам чист.

Дар атрофам замини регзори бесамар дидам,
Гули ман, бўстони ман, баҳори ман, илоҷам чист.

Гузар доранд аз ҳар сӯй одамҳои бегона,
Кучо монданд он хешу табори ман, илоҷам чист.

Илоҷи ман ягона бозгаштан бар Ватан бошад,
Шабу рӯзе шуд ин мақсад шиори ман, илоҷам чист.

Ватан бо ман набуду буд бо ман дар сафарҳоям
Гурури кишвари ман, ифтихори ман, илоҷам чист.

Ватанро ёд кардам ҳар замон дар хеш печидам,
Баромад оби чашми интизори ман, илоҷам чист.

1975

¹ Дар яке аз мамолики Машрикзамин иншо шудааст. Муаллиф.

КАЛОМИ СОЛИНАВӢ

Соли пешин хайр бо мо гуфту рафт,
Бо умеди рӯзи фардо гуфту рафт.
Хайр бо мулки тавоно гуфту рафт,
Меравам ман,
соли нав, о, гуфту рафт.

Дар замин осорҳо бигзошт, рафт,
Қиссаву гуфторҳо бигзошт, рафт.
Аз қудумаш мулк то рангин кунад,
Зебу зинат борҳо бигзошт, рафт.

Соли нав меояд, истиқбол гир,
Пешвоз онро тамоми сол гир.
Ҳар дақиқа, ҳар нафас қимат шумор,
Соати тозандаро дунбол гир.

Соли нав орад туро савғои нав,
Фатҳи нав, шодии беҳамтои нав,
Баҳри фарзандони хушиқболи мо
Манзили нав, қасри нав, маъвои нав.

Кам нагардад то табассум дар лабат,
Кам нагардад оташу тобу табат,
То нагардад то сахаргоҳон ҳамӯш
Шӯълае, ки мекунад равшан шабат,

Сулҳ соз аз меҳнатат пурзӯртар,
Солҳои панҷи навро пурзафар.
Аз баландиҳои нав бинмо назар
Бар уфуқи пурсафо вақти сахар.

То абад бигзор бошад шӯълабор
Дар сари мо офтоби рӯзгор,
Чун нишон аз сулҳ бошад чилвагар
Пурситора осмони беғубор.

1977

ВОДИИ ҲИСОР

Солҳое, ки ман ҷавон будам,
Беҳабар аз гапи ҷаҳон будам.
Бо ду ҷашми кушода дар олам
Ҳар чӣ медидаму намедидам.
Рӯзу шаб мегузашт бематлаб,
Беқалам,

бекитоб,

бемақтаб.

Вақти ман сарфи беқарорӣ буд,
Ҳокбозию харсаворӣ буд.
Падарам хоб карда дар хона,
Ким-чӣ меғуфт мисли девона.
Буд оҳаш чу дуди оташдон,
Чеҳрааш зард мисли барги хазон.
Модарам буд тирарӯю карахт
Мисли бебаргу бор шохи дарахт.
Нолаву оҳашон ҳисоб надошт,
Зиндагешон ба ҷуз азоб надошт.
Дар ҷавонӣ чу ғунҷаи беранг
Ман дар он хона мешудам дилтанг.
Хонамон буд дар Ҳисори қадим,
Дар Ҳисори харобаи пурбим.
Қалъае байни деҳа меистод,
Даҳшатовар чу ҳайкали ҷаллод.

* * *

Ҷониби кулбаҳои вайрона
Ҷашм меғӯхт худписандона.
Зери он қалъа пур буд аз сарбоз,
Пур зи сарбозҳои одамтоз.

Як гурӯҳ одамон – ҷавону пир
Даст дар пушту пой дар занчир,
Сачдаи боргоҳ мекарданд,
Марги худро нигоҳ мекарданд.
Содалавҳона ман ба ин манзар
Менамудам нигоҳ карда гузар.

* * *

Рӯзе аз рӯзҳои фасли баҳор,
Ки дили баччагон надошт қарор.
Мо бурун зи деҳи Ҳисор шудем,
Ҷониби дашти лолазор шудем.
Абрҳо рӯи осмони баланд
Болу пар боз карда мегаштанд.
Осмон беҳисоб мекорид
Бар замин донаҳои марворид.
Абр гирёну лолаҳо хандон,
Бод ларзону сабзаҳо рақсон,
Ходими давраи баҳор буданд,
Зинаторои марғзор буданд.
Лек, ҳайҳот, андар он водӣ
Қас намедид чеҳраи шодӣ.
Ҷилваи лолаҳо надошт асар
Ба дили одамони ин кишвар.
Дашту сахро агарчи зебо буд,
Лек берӯҳ мурдаосо буд.
Болшевик омаду хитоб намуд,
Халқи афтода тарки хоб намуд.
Қорвони ҳаёт чандин сол
Мегузашт аз миёни ҷангу ҷидол.
Оташу хун ба даҳр буд ҳоким –
Ҳокими кишвари ҷаҳони қадим.
Халқи шӯрида чун зафар бинмуд,
Зиндагонии тозае сар шуд.

* * *

Марди деҳкон замину об гирифт,
Писару духтараш китоб гирифт.
Корвони ҳаёт кард шитоб,
То кунад бахти хешро дарёб.
Кор болои корҳо чӯшид,
Монда ногашта халқ ҳам кӯшид.
Қаҳрамони халқ дар даҳ сол
Кард обод хонаи иқбол.
Мана имрӯз ман дар ин водӣ
Месароям суруди озоӣ.
Илми Ленин, ки бошуурам кард,
Ҳамчу сарбози сурх зӯрам кард.
Ман дар оғӯши шаҳри зебоям,
Шаҳри зеботарини дунёям.
Шаҳри пуршаъни болшевик – эҷод,
Шаҳри нав – шаҳри хурраму обод,
Шаҳр не, боғу бўстон ин ҷост,
Боғи уммеди тоҷикон ин ҷост.
Дили пурчӯши Тоҷикистон аст,
Тоҷикистон тан асту ӯ ҷон аст.
Ҳар саҳар мекунад маро фарёд
Мактабу санъату клубу завод.
Ҳар кас ин ҷо ба як ҳунар банд аст,
Олиму фозилу ҳунарманд аст.
Домани шаҳр пур зи неъмат шуд,
Неъматӣ одамони меҳнат шуд.
Аз замини деҳоти колхозӣ
Халқ розию мамлакат розӣ.
Ҳосилоташ ҷунон фаровон аст,
Ки аз он оби баҳр ҳайрон аст.
Шар-шари оби ҷӯйбори Ҳисор,
Варзишу гардиши насими баҳор,
Ба ситамдидағони Шарқи асир

Мекунанд ин ҳаётро тасвир.
Аз фазо қатра-қатра меборад,
Арақ аз рӯи лола мешорад,
Марди колхозчӣ бар замин озод
Мекушояд кулочи хеш кушод.
Ман ҳам аз ҷону дил дар ин водӣ
Месароям суруди озодӣ.

1940

ЧАМАНИСТОН

Қурбони ту,
 эй диёри ишқам,
Боғу чамани баҳори ишқам.

Баски ба ту сахт меҳр бастам,
Бо номи ту сарбаланд ҳастам.

Дар ишқи ту ман ғазалсароям,
Боби нави дoston кушоям.

Аз нури ту чашми ман дурахшон,
Аз рӯи ту маҳфилам чароғон.

Пурнур ту мисли офтобӣ,
Фарзанди азизи инқилобӣ.

Ҳуснат ба ҷаҳони торикистон
Пошид зиё ҷу моҳи тобон.

Боғ аз ту таровати нав омӯхт,
Хуршеди фалак ҷамол афрӯхт.

Ҳам аз ту ҳаёти халқ хуррам,
Ҳам аз ту бинои умр маҳкам.

Навӣи башар аз ту сарфароз аст,
Дастони муҳаббаташ дароз аст.

Шаъну шарафу камоли халқӣ,
Хурсандии бемисоли халқӣ.

Фазлу ҳунарам, Ватан, туй, ту,
Сози зафарам, Ватан, туй, ту.

Монанди ту боғи пурсамар нест,
Дарёи васеи пургуҳар нест.

Ҳар кас, ки бувад туро дар оғӯш,
Аз ишқи ту мезанад дилаш чӯш.

Ҳар бор рухат чу гул кушояд,
Лаъл аз дили санг рӯ намояд.

Булбул ба чаман нашида гӯяд,
Шоир ба Ватан қасида гӯяд.

Созанда тарона карда хезад,
Соқӣ ба қадаҳ гулоб резад.

Ҳар кас, ки ба ишқи ту қадам зад,
Номаш ба сари фалак алам зад.

Ту манбаи нозу неъматӣ халқ,
Майдони фароҳи ҳиммати халқ.

Сабзидани нахли қимататро
Кист он ки намекунад тамошо.

Кист он ки туро напарваридаст,
Аз меҳри ту дасти худ кашидаст?

Аз оби ту ҳар касе ки нӯшид,
Дар роҳи ту содиқона кӯшид.

Рухсори ту боз то кунад гул,
Омад ба зухур ғайрати кул.

Бишкофта сангҳои хоро,
Меоварад обҳои дарё.

Паҳлуи чаман сухан кунад гул,
Сар то қадами Ватан кунад гул.

Эй хурраму сабз боғу бўстон,
Эй машъали Шарқ – Тоҷикистон!

1940

ГУЛ МЕКУНАД

Мамлакат аз ҳиммати меҳнаткашон гул мекунад,
Сабзу хуррам гашта боғу бўстон гул мекунад.

Лола мерӯяд ба дашту чӯлҳои бесамар,
3-ин сабаб рухсораи колхозчиён гул мекунад.

Обҳо ғелида, рӯи марғзорон мераванд,
Ҳар ниҳоли пахтаи мо қадкашон гул мекунад.

Мерасад боди баҳори тоза аз оби канал,
Аз паи Фарғона боғи тоҷикон гул мекунад.

Зиндагонии фараҳбахшанда дар ҳар хонадон,
Дар баҳори нозанини беҳазон гул мекунад.

Рав, хиромидан гир, эй товус, эй булбул, саро,
К-ин Ватан беинтиҳо дар ин замон гул мекунад.

Дар баландӣ нест ғайр аз номи мо чизе баланд,
Шӯҳрати мо аз замин то осмон гул мекунад.

Ҳеҷ медонӣ магар, эй офтоби шӯълавар!
Равшании бахти мо партавфишон гул мекунад.

Зебу зинатҳои мулки мо бувад аз ҳад фузун,
Бол, эй табам, ки шеъри шоирон гул мекунад.

Дастӣ қудратноки халқи мо Ватанро гул кунонд,
Бо ҳамин қудрат, яқин, фардо ҷаҳон гул мекунад.

1940

ХАЁЛИ ХОМ

Буд даште васеу регистон,
Ки аз он шуд хичил дили инсон.
Оташафшону хокбирён буд,
Душмани беамони деҳқон буд.
Сабзаеро напарварида намаш,
Сӯхт тухми гиёхро ба дамаш.
Дашт домандароз метобид,
Рӯзу шаб мурдавор мехобид.
Кард беҳад равандагон дилгир
З-оташи реги қони одамгир.
Сӯхта,

пухта роҳ мерафтанд,
Бо дили сип-сиёҳ мерафтанд.
Як дарахте дар интиҳои дашт
Дастгири равандагон мегашт.
Ҳар тараф шоҳшош ёзонда,
Барғҳо аз шамол бозонда,
Ба замин рӯз соябон мешуд,
Садди гармии пурзиён мешуд.
Нафаси ҳар равандае,

ки расид,
Андар он соя рост мегардид.
З-ин сабаб зад дарахти саҳрой
Ба ҷаҳон лофҳои яктой.
Ҳар киро дида, ман – манӣ мекард,
Бо ҳамин нағма гапзанӣ мекард.
Ки: «Бубин, ман ҷӣ сон сарафрозам,
Яккаву беназиру мумтозам!
Дар биёбон мисоли ман аз сар
На будасту на мешавад дигар.
Ман набошам, зи ҷӯли сӯзанда
Ҳеч як кас намеравад зинда.

Шукр кун, шукр, сояам 3-ин пас
То нагардад кам аз сари ҳар кас,
То абад дор ҳурматамро пос,
Қимати хизмати маро бишнос,
Ҳар кучое, ки меравӣ, аз ман
Сарфарозӣ куну бигӯ, аҳсан».
Ҳар кӣ бишнид ин суҳанҳоро,
Ин суҳанҳои пасту болоро,
Кард номусу дар ғазаб гардид,
Ғарқи андӯху ғарқи таб гардид.
Гуфт бо хеш: «Мард бошӣ агар,
Мардиат боз ҳам ба кор бубар.
Ту, ки мушкилкушои худ ҳастӣ,
Холиқи муддаои худ ҳастӣ.
Чӣ қадар кӯху кӯҳсоронро,
Чӣ қадар водию биёбонро –
Тобеи ихтиёри худ кардӣ,
Судбахши диёри худ кардӣ.
Пас чаро ин дарахти кӯтахбин
Менамояд дили туро ғамгин?»

* * *

Омаданд одамон гурӯҳ-гурӯҳ,
Чун сипоҳи азими пур зи шукӯҳ,
Даст бар дасти ҳамдигар доданд,
Зӯри бозуи коргар доданд.
Жола карданд арақ зи пешонӣ,
Ҳамчу деҳқон гаҳи заминронӣ.
Канда шуд чӯй – чӯйбори азим,
Ки зи обаш вазид тоза насим.
Аз дили дашт оби дарё рафт,
Сар-сари регҳои сахро рафт.
Паст шуд оташу ҳарорати чӯл,
Зӯри ваҳшониву ҷасорати чӯл.

Андар он дасти саъю ишқу ҳавас,
Кӯшиши одами бамаксадрас –
Донаи нав, ниҳоли нав овард,
Роҳати нав, камоли нав овард.
Дашт гардид иваз ба як водӣ –
Водии беназири ободӣ.
Аз дарахтони тозаву зебо
Мефитад сояҳои тан-осо.
Мерасад меваҳои бемонанд
Ба ҳама мардуми саодатманд.
Дида ин ҳолро дарахти пир
Нарм гардид оқибат чу хамир.
Зад ба сар даст аз пушаймонӣ,
Хонд лаънат ба ҷаҳлу нодонӣ.
Гуфт: «Ин даври худситой нест,
Давраи одами ҳавой нест.
Ҳар кӣ мағрури фазли хеш шавад,
Аз қафои ҳаёли хом равад».

1940

БАДАХШОН

Бадахшон,
сарзамини кӯҳсорӣ,
Чӣ хушбоду ҳавову обшорӣ.
Калону хурд фарзандони худро
Саодатбахш, ҷаночон диёрӣ.

Уқобонро фазоят ошён аст,
Заминат бахти инсонро макон аст.
Чӯ гӯям аз баландии мақомат,
Ки худ як номи ту Боми Ҷаҳон аст.

Пур аз ганҷ аст ҳар як домани ту,
Зи тавсиф аст берун маъдани ту.
Дигар ганчинаи қиматбахотар
Бувад озодии марду зани ту.

Туро халқи тавоно чун мадад кард,
Ниҳоли умри ту сабзиду қад кард.
Диёрат – модарат бо меҳрубонӣ
Ҳаётатро дурахшон то абад кард.

1947

ОБХЕЗ

Кишвари точик дорад кӯҳҳои сарбаланд,
Обҳои шӯх дорад, чашмаҳои дилписанд.
Абрҳо вақте ки дар болояшон ғун мешаванд,
Кӯҳҳо аз барфу аз борон дигаргун мешаванд.
Пиряхҳо қуллаҳои кӯҳро пӯшидаанд,
Аз забони ях дарахтон обро нӯшидаанд.
Рӯдҳои чорӣ аз ҳар як дара каф бар дахон
Меҷаҳанд аз санг бар санге хурӯшон, сарфишон.
Аз сари Помир то кӯҳи Харангони Ҳисор
Сӯи водӣ мефиристонанд дарё бешумор.
Вахш сӯи Панҷи шӯҳратнок ояд лаб зада,
Аз бараш Кофарниҳон дар ёди Омӯ чап зада.
Тоҷикон нозанд аз ин гуна дарёҳои худ,
Аз мусавффо обҳои кишвари зебои худ.
Чунки онҳо чӯлҳоро обёрӣ кардаанд,
Тоҷикистонро диёри пахтакорӣ кардаанд.
Чун расад аз ҷӯйҳои боғҳо овози об,
Дар суруд ояд дили колхозчиён бо сози об.
Об нӯшад аз Душанбе пойтахти тоҷикон
Рӯзу шабҳои дарозе бо ҳаловатҳои ҷон.
Дар канори он бино кардем садҳо дастгоҳ,
Мустақиму рост одамро саодатбахш роҳ.
Симҳоро аз канори он танидастем мо,
Нурбахшанда чароғонро кашидастем мо.
Шаҳрҳо, қишлоқҳо, сарсабз саҳроҳои мо
Мекунанд аз меҳр наззора ба дарёҳои мо.
Дар баҳор онҳо ҳамеша обхезӣ мекунанд,
Ростӣ, ки гоҳ-гоҳе бетамизӣ мекунанд.
Хуб шуд, ки нест очиз одами даврони мо,
Соҳиби техникаи олій бинокорони мо.
Менависам мухтасар, хонандаи мо, гӯш дор,
Дар миёни обу одам ҷанг барпо шуд баҳор!

1951

«МУҲОЦИР»

*Сари сарчаиша рафтам ман ба вахте,
Ба оби дида биниондам дарахте.
Шамол омад, дарахтам решакан шуд,
Мани мискин надорам ҳеҷ бахте.*

Аз халқ

Намесозӣ дигар, тоҷики озод,
Суруди халқии деринаро ёд.
Ба боғат ҳеҷ осебе наояд
На аз тӯфони борону на аз бод.

Касе дигар ба рӯят ғам надидаст,
Ба чашми равшани ту нам надидаст.
Саодатмандиеро, ки ту дорӣ,
Араб дар хоби ширин ҳам надидаст.

Ба даврони советӣ бахтёрӣ,
Гилад аз кӯҳсоронат надорӣ.
Дилат пурчӯшу роҳат равшану соф
Ба мисли обҳои чашмасоре.

Валекин боз дарё меписандӣ,
Ҳавои дашту саҳро меписандӣ.
Расондан пахтаро мисли ҳисорӣ,
Ба меҳнатҳои аъло меписандӣ.

Ба водӣ аз сари кӯҳи баландат
Фарой бо тамоми кӯчу бандат.
Дар оғӯши Ҳисору Ваҳши зарҳез
Ба ҷавлон омадан хоҳад каландат.

Агарчанде ки гӯяндат муҳочир,
Ту аммо на муҳочир, на мусофир.
Ба ҳар ҷое, ки хоҳӣ зистанро,
Дар он ҷо бахт гардад бо ту ҳозир.

Ба сӯи ту Ватан оғӯшбоз аст,
Дар оғӯши Ватан меҳр асту ноз аст.
Раҳи пуршаъни ту бо қаҳрамонӣ
Дурахшон асту чун умрат дароз аст.

Ту медонӣ, ки оби чашмасорон
Равад аз қуллаҳои кӯҳсорон –
Гаҳе рақсидаву гоҳе суруда
Ба сӯи Панҷу Омӯи хурӯшон.

Равон Омӯст аз сарҳадди тоҷик
Ба боғи кишвари зебои ўзбек.
Барои фатҳи фардои Қароқум
Барад ҳар мавҷи Омӯ муждаи нек.

Мароми дӯстӣ – фикри зафарманд
Тамоми халқҳоро кард пайванд.
Кунун ин қувва дарёҳои моро
Дар атрофи Ватан созад камарбанд.

Иваз гардид кӯҳи ту ба саҳро,
Сари сарчашмаи хушкат ба дарё.
Дарахти решақангардидаи ту
Ба садҳо бӯстони оламоро.

Кунун ту хочагии бой дорӣ,
Ҳузури ҷон – замини ҷой дорӣ.
Ба ҷои қатраи борони ашкат
Басе дарёву ҷӯю сой дорӣ.

Агарчи рафтӣ аз ҷои қадимӣ,
Муҳочир нестӣ, балки муқимӣ.
Ватан овард аз ҷое ба ҷое
Чу фарзандаш дар оғӯши азиме.

1952

ЭЙ ТАБЪИ ОТАШБОР

Ба устод Айни

Хома то фармонбарат, эй табъи оташбор, шуд,
Рӯ ба зидди боргоҳу даҳшату дарбор шуд.

Фош кард ӯ ҳилаву асрори макри душманон,
Хонумонсӯзи адӯву чуббаву дастор шуд.

Ӯ ба дунёи кӯҳан монанди шер исён намуд,
Дасти мазлуми ситамкашро гирифту ёр шуд.

Духтари тоҷик то бишнид арзи хомааш,
Чехрааш хандону рахшон чун рухи Гулнор шуд.

Гашт дармону давои дарди ҳар бечорае,
Лек теғе бар гулӯи душмани маккор шуд.

Ҳар нидои ӯ чунин парвоз дорад сӯи Шарқ,
Ҳоли сайёдони Ҳинду Чин аз он душвор шуд.

Бин, чӣ сон дар рӯзҳои чашни устои бузург
Ранҷбар бо ӯ қарини сӯҳбати дидор шуд.

1935

БА А.С.ПУШКИН

Шоири аъзам!

Ту кайҳо шабнишинам кардай,
Хешро монанди чону дил қаринам кардай,
Шеърхоятро рафиқи беҳтаринам кардай.
Меравам аз хона берун бо ту ҳангоми саҳар
Ман ба истикболи рӯзи пуршукӯҳу пурзафар.

Меравад осори ту акнун ба ҳар баҳру баре,
Чун умеду орзӯи халқ

дорад ӯ паре,
Мепарад озод дар болои ҳар як кишваре.
Бо суруди халқҳои мо ҳамовозӣ кунад,
Бо кабӯтарҳои табъи шоирон бозӣ кунад.

Месурудам ман шабе ҳар мисраи шеъри туро,
Дар забони тоҷикӣ медод такроран садо.
Духтарам Фирӯза ҳам мегуфт,

ки: «Ман борҳо
Хондаам ин байтҳоро дар миёни баччагон»,
Ин садое буд, к-ояд аз забони тоҷикон.

Пушкин!

Ту улфати пиру ҷавон гардидай,
Узви ҳар як хонадони тоҷикон гардидай,
Чун умеди одамият ҷавидон гардидай.
Дар дили халқию умри халқ бошад пойдор,
Ҳайкали аъзам чу кӯҳӣ, кӯҳ бошад барқарор.

Бишнавам аз ҷӯшҳои чашмасор овози ту,
Аз шукуфтанҳои боғу пахтазор овози ту,
Аз дили колхозчиёни бахтёр овози ту.

Номи ту сабт аст дар болу пари иқболи мо,
Дар китоби фатҳҳои рӯзу моҳу соли мо.

Бо ту вақти шеърҳои менишинам рӯ ба рӯ,
Ҳалли ҳар мушкил намоям аз китобат ҷустуҷӯ,
Некбахт аст он, ки дорад чун ту устои нақӯ.
Қуллаи тобон туй,
 гар назм бошад ҳамчу кӯҳ,
Ёфт аз шеъри ту назми халқҳои мо шукӯҳ.

1949

БА МУОСИРИ БУЗУРГ

Владимир Маяковский!

Чӣ фаҳр аст ба мо,
Ки Шумо, шоири маҳбуб, муосир ҳастед.
Дар раҳи партияю манфиати халқ Шумо
Байрақи назм ба каф дошта шоир ҳастед.

Назм таърихи куҳан дораду таърихи аҷиб,
Олам анбошта аз шеъри қаламкашҳо шуд.
Хома дар дасти суҳансанҷ, суҳандӯст адиб
Ҳофизӣ дил шуду бо ҳукми дил он гӯё шуд.

Кам набуданд қаламдаст, суҳанҷаллобон,
Ки ба халқ аз гули худрӯй чаман сохтаанд.
Шарқро –

Шарқи пур аз ҷабру ситамро онон
Мисли як боғи дилоро
ба суҳан сохтаанд.

Назм аз табъи Шумо ёфт мақоми дигаре:
Найзаю
бомбаю
байроки зафаровар шуд.

Гашт чун аскарӣ мо
монӣ ҳар як хатаре,
Гарму тафсандатар аз кӯраи оҳангар шуд.

Шоирони Ватани мо, ки зи ҳар қавму забон
Аз чунин сатр,
чунин назм
саф оростаанд.

Ҳама бо як дилу ҷон номи Шуморо ба ҷаҳон
Сару сардафтари ин санъати худ сохтаанд.

1953

БАРНО ЙИГИТ

Ба Ғафур Ғулом

Шастсола шоири маҳбуби мо,
Дӯсти чонӣ, рафиқи хуби мо.

Мо ғуломи табъи пурчӯши туем,
Мисли чону тан дар оғӯши туем.

Назмро дарёи бепоён Ғафур,
Дӯстиро чашмаи чӯшон Ғафур.

Нест айёми асогирии ту,
Мӯсафедию дами пирии ту.

Гарчи як оиларо сардор ту,
Ҳам набера, ҳам аберадор ту,

Ман намегӯям, вале бобо туро,
Чолбобои суханоро туро.

Бо муҳаббат гӯямат барно йигит,
Хушқаду хушқомату доно йигит.

Кӯҳ ҳам дорад сафедӣ бар сараш,
Рӯд ҳам чин дар рухи софу тараш.

Назми ту кори чавонӣ мекунад,
Бо чавонон зиндагонӣ мекунад.

Шӯр андозад ба дил оҳанги ӯ,
Ранг бахшад ранги моро ранги ӯ.

Кам нагардад табъи оташбори ту,
Қувваи ашъори ту, ашъори ту.

1963

БА РАСУЛ ҒАМЗАТОВ

Ман ба Доғистони ту бе шишаю чом омадам,
Гарчи аз Помир чун авлоди Хайём омадам.
Аз сари кӯҳи баланди Тоҷикистон парзанон
Бо тақозои дилу таҳриқи айём омадам.

Омадам, то давра гирам бо чавонони Ғуниб,
Рози дил гӯям ба оҳучашм, хубони Ғуниб.
То занам шояд, ки барқе аз дами шамшерашон,
Вақти бозӣ кардани шамшербозони Ғуниб.

Гар ба китфи ман набошад бурка,
ханчар дар миён,
Бо чӣ фахрам пеши доғистонии абрӯкамон?
Тўпии худро агар сад бор дар ҷои папах
Сўяш андозам, ба ман сад бор баргардонад он.

Одамон дар кӯҳ симу ганҷ ҷустуҷӯ кунанд,
 Чон ба каф бигзошта, бо абру борон хӯ кунанд.
 Дӯстдорони суруду назм – доғистониён
 Назмро монанди гулҳои баҳорон бӯ кунанд.

Сарзаминат, дӯстам, озода маскан будааст,
Дар дили кӯҳи ту назму шеър маъдан будааст.
Дар фалак, дар осмон, дар деҳаи Хунзах мудом
Ахтари иқболи шоир нурафкан будааст.

Омадам, то нўшам аз сарчашмаи ашъор ман,
То шавам масту хумор аз соғари саршор ман.
Гар ту соқӣ бошию гар дӯстдорӣ инчунин
Гирам аз дасти ту ман як бор не, сад бор ман.

Точикон авлоди Хайёманд, гуфтӣ, дӯстам,
Шод фарзандони айёманд, гуфтӣ, дӯстам.
Ҳамқадаҳ ҳастанд бо Хайём доғистониён,
Бо шумо ҳамкасбу ҳамноманд, гуфтӣ, дӯстам.

Хонае, ки дар диёрат чун зиёратгоҳ буд,
Аз тамоми сирру асрори суҳан огоҳ буд.
Аз дили шаб то саҳар меҳмоннавозӣ менамуд
Шоири тоҷикро, ки бо шумо ҳамроҳ буд.

Дӯстам, бигзор, бошад кӯза лабрезӣ шароб,
Гӯши мо, бигзор, бошад банд бо чангу рубоб.
Ёри мо, бигзор, бошад бо ду шоир ҳамнафас,
Ҳардуро санчида, бинмояд якеро интиҳоб.

1966

БА ДУХТАРИ АСТУРИЯ

Ба Долорес Ибаррури

Духтари қаҳрамони астури,
Бо хаёлат вучуди мо банд аст,
Ҷон ба ҷонат мудом пайванд аст,
Гарчи фарсангҳо зи мо дурӣ.

Халқи озодаи мо, ки рӯзафзун
Ба зафар кардани ту муштоқ аст,
Тоқаташ ҳам ба-дин сабаб тоқ аст,
Мисли сарбози рус ғайрат кун.

Ҳамчу девори оҳанин саф каш,
Пеши сағҳои Аврупоро гир,
Зан ба гардан, ба пояшон занчир,
Тухмашонро бисӯз чун оташ.

Ба даҳони фашизм – аждарҳо
Зан, ки аз он сию ду дандонаш
То ба ҳалқаш фурӯ равад. Номаш –
Гум шавад, нест гардад аз дунё.

«Варна бо ифтихор мурдан бех,
То ба фашизм сар фаровардан,
То намудан ба ҳасм ҳам гардан,
Қаҳрамонона ҷон супурдан бех»¹.

Байраки фатҳи бо хун олуда
Мекунад чилва оқибат фардо –
Дар фазои ту! Камбағалҳоро
Менамояд ба даҳр осуда!

1938

¹ Аз нутқи Долорес Ибаррури.

ДУ ДАСТРҶМОЛ

Гирифтам дастрӯмоле,
ки аз гул буд нозуктар,
Муаттар мисли гулҳои дарахтони самаровар,
Ба монанди дили софе,
ки мебахшад туро дилбар,
Зи дасти духтаре, к-ӯ шуд ба фарзандони ман
модар –
Зи дасти духтари тоҷик.

Ман аз ҷон дӯсттар дорам зану фарзандҳоямро,
Ба онҳо пешкаш кардам диёри пурсафоямро,
Насиби меҳнати ҳаққу ҳалоли рӯзҳоямро,
Намоям ҳифз фарзандони неки бовафоямро,
Ба монанди зани тоҷик.

Гирифтам дар Париж, дар Конгресси сулҳ ман рӯзе
Чунин як дастрӯмоли сафеди пур зи гулдӯзӣ,
Зи дасти духтаре, ки буд дар уммеда фирӯзӣ –
Зи дасти духтари бодомчашме, ёри дилсӯзе –
Зи маҳбуби вьетномӣ.

Набуд ин дастрӯмол аз барои ашкрезонӣ...
Ҳувайдо буд шуои зиндагӣ дар чашми хандоне,
Табассум дар лабонаш буд гувоҳи фатҳи майдоне,
Гувоҳи фатҳ бар хоби гароне: фатҳи ҳаққонӣ –
Ба фарзанди вьетномӣ!

Ба рӯи дастрӯмол орзӯи ҷовидон овард,
Ливои сурх дар нақши Ветнам ӯ аён овард,
Нишони санъати дасти мубориз духтарон овард,
Навиде аз чануби дурдасти қаҳрамон овард,
Ба ман ёри вьетномӣ.

Қабул он ҳадяро чун ёдгори пурбаҳо кардам,
Чу ёди дӯстони қаҳрамон дар сина ҷо кардам,
Чу фарзанди советӣ з-ин муҳаббат фахрҳо кардам,
Ки аз жандарма пинҳонӣ чӣ сон сидку вафо кардам –
Ба савғо он вьетномӣ.

Рафиқони фарансузӣ, ки бо мо рӯ ба рӯ буданд,
Ҳама оғаҳ аз ин савғои меҳмони накӯ буданд,
Ба фикри бахту иқболи мубориз халки ӯ буданд,
Ба озодии мулки хеш ҳам дар орзу буданд –
Чу меҳмони вьетномӣ.

Ба вақти маҷлиси ҷўяндагони сулҳ дар Маскав –
Диёри дурдастери намудам ёд, шуд аз нав
Дурахшон дастрӯмоли сафеди хурд чун партав,
Ба дил гуфтам: чӣ шуд бодомчашмат?
Дар суроғаш шав,
Биё, сӯи Вьетнам рав!

Магар дар бешаи Банбост ё дар водии Намбо?
Миёни кӯҳсорони Терумбо мениҳад поро?
Ба бандаргоҳи Сайгон аст, Хайфон аст? Дар ҳар ҷо
Мисоли байрақи озодии инсон бувад боло
Ба имдоди Вьетнам ӯ.

Нагардидаст хомӯш оташи рӯмол то имрӯз,
Ливои арғувонӣ чилва дорад чун руҳи фирӯз.
Намояд дар раҳи озодии худ чехра рӯз аз рӯз
Фурӯзонтар ба монанди чароғи амниятафрӯз –
Ба болои Вьетнам ӯ.

Фазои беситора мекунад дилтанг инсонро,
Замини сабзу хуррам рӯҳ мебахшад дилу ҷонро.

Намехоҳад касе дунёи тори мисли зиндонро,
Ту ҳам монанди мо нафрат намоӣ чангчӯёро,
Фидокори вьетнамӣ!

Даме ки дар диёрат сулхро подор мебинӣ,
Сафед ин рӯймолатро нисори ёр мебинӣ,
Чу духтарҳои моён идҳо бисёр мебинӣ,
Ба фарзандон худатро модари ғамхор мебинӣ!
Ту, эй ёри вьетнамӣ!

1949

БА БАРОДАРОНИ ҚАЗОҚ

Шеърхонӣ ба рӯзҳои тӯй
Расми дерин шудааст дар ҳар кӯй.

Месуруданд солҳои сол
Шоирон дар умеди нек – иқбол.

Буд садои адибҳои кабир
Гоҳ нарму латиф, гоҳ чун тир.

Ба дилу ҷони халқ буд азиз
Душманонро – рақиби хавфангез.

Дар раҳи бахти халқу толеи кул
Пир шуд оқини шумо Ҷамбул.

Халқи ҳудро даме ки дид озод,
Гашт оқин ҷавону аз нав шод.

Дид озод мулки ҷононро,
Бахти имрӯзаи қазақонро.

Дид бо чашмҳои пир оқин
Машғали аввалини рӯи замин.

Шӯъла зад илми нав, маорифи нав
Чун шафақ рӯи қуллаи Алатав.

Чун расидаст фурсати пуршон –
Тӯи сисолаи Қазақистон.

Аз шукуфта диёри тоҷикон,
Водию сарбаланд кӯҳистон –

Мефиристем ин таронаи хеш,
Ин паёми бародаронаи хеш!

Месароем дӯстиро мо,
Ватани шӯҳратафгани худро.

Халқи эҷодкори кишварро,
Байрақи Сурхи сулҳпарварро.

Рӯзи ояндаи Қарокумро,
Дар сари Волга тоза анҷумро.

Партия, раҳбари муаззамро,
Офтоби сари ҳар одамро.

Шеърхонӣ ба рӯзҳои тӯй
Расми дерин шудаст дар ҳар кӯй.

Мо, ки гӯяндагони давронем,
Шеър дар иди мамлакат хонем.

1950

ЛИМУ

I

Агар ҷониби Вахш афтад гузорат,
Назар кун ба он водии дӯстдорат,
Ба афзудани сарвати бешуморат,
Ба нашъунамои тавоно диёрат...

Ки ҳаргиз наёсуд дил бо шунидан,
«Шунидан бувад кай ба монанди дидан».

II

На танҳо амида сари пахта аз бор,
На танҳо дарахтони пурмева бисёр,
На танҳо асал резад аз гул чу ҷўбор,
На танҳо ҷаву гандум анбор – анбор.

Дар ин водии сер – оби ҳамапаз,
Диёри нава ёфт лимуи Кавказ.

III

Натарсад на аз офтоби ҷанубӣ,
На аз гармселу на аз бодкӯбӣ.
Ба сардии дай тоқат орад ба хубӣ,
Бувад сабз монанди себи аюбӣ.

Дар иқлими тоҷик – боғи Мичурин
Қад афрохт зарриндарахти грузин.

IV

Вай аз соҳили Кура кӯчида омад,
Раҳораҳ талу кӯҳ бўсида омад,
Ба хоки Ватан рӯй молида омад,
Парастории халқро дида омад.

Чу рамзи бузурги бародарнавозӣ
Ба ин кишвар омад зи роҳи дарозе.

V

Ватанро ба худ меҳрубон мешиносад,
Саропой боғи калон мешиносад,
Фараҳбахш ҷонон макон мешиносад,
Забону дили боғбон мешиносад.

Раванда ба ҳар сӯй лимуи Қафқоз,
Ватандӯст лимуи хушбӯи Қафқоз.

1952

ДУ СОҲИЛ

Дар ҷануби Тоҷикистон,
сарҳади хоки диёр,
Дар ҳамон ҷое, ки соҳил буд моро интизор –
Бо хурӯши мавҷборон рӯди Омӯ мегузашт,
Рег дар домони худ ин сӯву он сӯ мегузашт.
Мегузашт он аз миёни субҳи равшан, шомӣ тор,
Аз миёни бӯстону олами ҷӯлу мазор.
Мегузашт он аз миёни хел-хел инсонӣ даҳр,
Аз миёни некбахтону сияҳбахтони даҳр.
Мегузашт он аз миёни зиндагонӣ аҷал,
Аз миёни ростӣ банду занҷири ҳиял.

Заврақи мо дар миёни мавҷҳои оби руд
Роҳи дар байни ду мулк афтодари тай менамуд.

Соҳили чап бурд моро аз бари найзорҳо,
Соҳили рост аз бари зебо дару деворҳо.
Соҳили чап дар фишори қалъаи пӯсида буд,
Соҳили рост аз намоишҳои худ болида буд.
«Вахш» меомад ҷу рамзи зиндагонӣ аз шимол,
«Кундуз» аз самти ҷануби Шарқ ҷун ашки малол.
Дар сафар дидем мо самти нигоҳи Вахшро,
Аз шукӯҳу шаён пургардида роҳи Вахшро:

Пахтаҳо бишкуфта монанди кабӯтарҳои сулҳ,
Болу пар во карда дар сар то сари саҳрои сулҳ.
«Вахш!» меғуфтему медидем иншоотро,
Саф ба саф шаҳру дехоту бармабар боғотро.
«Вахш» меғуфтему медидем ҳалқи шодро,
Сарзамини тоҷикони умрбод озодро.
Қомати инсон баландӣ ёфт дар дунёи мо,
Ҳамраҳи сатҳи заминро оби дарёҳои мо.

Хокро зар, обро ӯ барқафкан кардааст,
Дида равшан, сина равшан, мулк равшан кардааст.

Заврақи мо дар миёни мавҷҳои оби рӯд
Роҳи дар байни ду мулк афтодаро тай менамуд.

Соҳили чап дар назар сар то ба по якранг буд,
Чун тани мискин харобу чашми доро танг буд.
Тақя дода чӯбро, гардид чӯпоне падида,
Гӯиё мехост бо мо сар кунад гуфтушунид.
Балки ӯ мехост донд аз шиноварҳо аён,
К-аз чӣ афтодаст Омӯ дар миёни ду ҷаҳон?
Рӯз рафту соҳили чап бештар торик шуд,
Равшаниафкан ҷароғи сарҳади тоҷик шуд.
Мо намедидем ғамгин рӯи чӯпонро дигар,
Қалъаи пӯсидаю ҷӯлу биёбонро дигар...

Заврақи мо дар миёни мавҷҳои оби рӯд
Дар канори рост роҳи хешро тай менамуд.
Соҳили мо мегирифт аз меҳр моро пешвоз,
Даста худ мекард сарҳадбон ба сӯи мо дароз.

1952

МАРҲАБО

Духтари ўзбек, моро гўш кун!
Дигаронро андаке хомўш кун.

Гўш кун! Гапҳои мо беҳуда нест,
Ин садоҳои дили осуда нест.

Шавқи ту моро ба илҳон оварад,
Рӯ ба сӯи Ўзбекистон оварад.

То суҳан чун қомати мавзун шавад,
Дар сари ҳар мисрае дил хун шавад.

Кошкӣ, табъи равон медоштам,
Рӯдакиқудрат забон медоштам –

Менавиштам ҳусну алтофи туро,
Рӯи некӯву дили софи туро.

Ту магар он нестӣ, ки Шарқро
Аз нигоҳи хеш қардӣ пурсафо?

Шарқӣён рӯи туро чун дидаанд,
Гул зи боғи Ўзбекистон чидаанд.

Ҳар қучо ки рафт гуфтугӯи ту,
Ўзбекистон буд дар паҳлӯи ту.

Тоқии такдӯзии олампаҳо,
Қуртаи шоҳию қашмони сиёҳ,

Аз сари минбар суҳангӯии ту,
Ҳотири аҳли адабҷӯии ту...

Сомеонатро ба ҷӯш андохтанд,
Дил ба даст овардаву дил бохтанд.

Ёд дорӣ, дар лаби дарёи Нил
Мекашидӣ чун бари домони дил.

Духтари мисрӣ туро табрик кард,
Бо табассум хешро наздик кард.

Дер чашмонро ба сӯят дӯхт ӯ,
Аз нигоҳи ту сабақ омӯхт ӯ.

Ўзбекистон дар барат истода буд,
Чун гулистону чаман озода буд.

Акси рӯятро ба об андохтӣ,
Моҳро аз Нил берун сохтӣ.

Мавҷҳои Нил пуртуғён шуданд,
Кафк бар лаб кардаву ҷӯшон шуданд.

Мавҷ озод аст, аммо бурда ранҷ –
Партизандухтар Ҷамила дар шиканҷ.

Гар хабар меёфт аз ташрифи ту,
Рақсҳо мекард бо таклифи ту.

Дӯстам, ранчидан аз инсоф нест,
Ҳарчӣ дар ҳаққи ту гӯям, лоф нест.

Миср пур шуд аз ҳикоятҳои ту,
Ҳоки Ҳиндустон зи нақши пой ту.

Дар барат тоҷик чун хеши ту буд,
Шоира Амрита дар пеши ту буд.

Бо навои мутрибони хушнаво
Меҳмондорӣ шарқӣ шуд бапо.

Рақси ҳиндӣ, шеъри русӣ ҷӯр шуд,
Сӯҳбати ширини ту машхур шуд.

Маҷлиси моро қалам тасвир кард,
Мулки дилро дӯстӣ тасхир кард.

Ҳаст дар ёдам, ки хангоми сафар
Карда будӣ дӯстонатро хабар:

«Меҳмон дар Тошкенти мо шавед,
Аз тамоми Шарқ назди мо равед!»

Шарқиёро даъватат дар ёд монд,
Ҳар диле бо ёди рӯят шод монд.

Вақт омад, меҳмонон мерасанд,
Аз ҳама кишвар адибон мерасанд.

Духтари ўзбек, соҳибхонай,
Аз камияу кистӣ бегонай.

Метавонӣ меҳмондорӣ кунӣ,
Дилнавозиҳои бисёре кунӣ.

Мамлакат дар ихтиёри туст, туст,
Ўзбекистон дар канори туст, туст.

Ман ба ёрии ту шодон меравам,
На ба по, бо сар шитобон меравам.

Маҷлисорой туро хос аст, хос,
Хотири ёрони худро дор пос.

Даст дар бар карда, сӯи дар биё,
Меҳмон омад ба дар, гӯ:

– Марҳабо!

1958

ҲАЗАР КУН!

Шунидӣ, дӯст, овози Глезос,
Нидои тезпарвози Глезос?!
Гирифт овози он рӯи чаҳонро,
Ба по хезонд ҳар пиру ҷавонро.

Маро ҳам ин садо дар ларза афканд,
Ба дард омад тамоми банду пайванд.
Гумон кардам,
ки ҳар як кӯҳ чунбид,
Замин ларзид, раъду барқ ғуррид.

Хабар омад, ки Юнон дар азоб аст,
Барои қатл қотил дар шитоб аст.
Ду дасти паҳлавон занҷирбанд аст,
Ба гардан ҳалқаи банду каманд аст.

Зану фарзанд гирёнанд, гирён,
Халоиқ синабирёнанд, бирён.
Хабар омад, ки тайёр аст ҷаллод,
Ҳаёти қаҳрамон дар хавф афтод.

Шаби торик ҳам ториктар шуд,
Хатар аз пештар ҳам бештар шуд.
Вучуди халқ як кӯҳи ғазаб шуд,
Начоти қаҳрамонро дар талаб шуд.

Нидо аз ҳар канору гӯша хезад,
Танаффури бар сари ҷаллод резад.
Ҳама гӯянд: эй золим, ҳазар кун!
Зи хунрезии бедодӣ гузар кун!

1959

ХОҲАРИ МУБОРИЗ АФРИҚО!

Кӣ намедонад, ки Африқо кучост,
Дар сари ин қитъа аз чӣ мочарост.

Аз чӣ дар он ҷо бувад одамкушӣ,
Аз чӣ сӯзон аст он дар оташе.

Дар кучои кураи арз аст он,
Аз чӣ шуд дар арсаи дунё аён.

Роҳи он наздик ё ки дур буд,
Аз чӣ то имрӯз он маҳчур буд.

Ростӣ, ки буд ин қисми ҷаҳон
Аз нигоҳи ҷашми инсонӣ ниҳон.

То ба он ҷо роҳ хеле дур буд,
Дидани ин қитъа кори зӯр буд.

Симу зар онро чу истеъмори кард,
Дар миёни қитъаҳо девори кард.

Солҳо аз олам онро канда кард,
Канда карду дар ғарибӣ банда кард.

Ин замин гӯё ки чун мерос монд,
Аз барои истилоғар хост монд.

Дар харита дидаро медӯхтем,
Дидаю бишнидаю месӯхтем.

Бод аз аҳволи он огоҳ буд,
Абри гирён ҳола гирди моҳ буд.

Ќўши укёнуси Атлантнк ҳам
Мавҷро мезад ба харсанги ситам.

То фалак мерафт фарёду нафир
Аз дили сӯзони Сахрои Кабир.

Нил чон мешуд фасурда халкро –
Қатраобе ниммурда халкро.

Омаданд аз мулки африқоиён
Чонварон фасли баҳорон парзанон.

Аз замини мо ба худ чо кофтанд,
Манзили зебою хуррам ёфтанд.

Мегирифтанд аз ҳавои мо нафас
Дур аз сайёду аз банди қафас.

Мефиристодем бо паррандагон
Сӯи Африқо саломи дӯстон.

Солҳо рафтанд,
 даврон шуд дигар,
 Қисмати фарзанди инсон шуд дигар.

Дар миёни мамлакатҳо, қитъаҳо
Одамон доранд акнун рафтуо.

Танг шуд мафҳуми дурӣ дар луғат,
Роҳ ҳам кӯтоҳ шуд чандин карат.

Ҳеч чизе дар назар пинҳон намонд,
Хуни ночӯшидаи инсон намонд.

Нест Африқои мискин баъд аз ин,
Нест оромии дерин баъд аз ин.

Пурхатар шуд ин замин бегонаро,
Гӯркови охирин бегонаро.

Пурс акнун,
кист дорои ватан?
Қоҳира аз ҷой бархезад, ки:
— Ман!

Кӣ кунад бо ғайр чанги сафшикан?
Алчазоир хуни худ резад, ки:
— Ман!

Кй дигар озод мегӯяд сухан?
Аккра бар дил шавқ ангезад, ки:
– Ман!

Кй муаттар кард боғи хештан?
Аз Конакри бод бархезад, ки:
– Ман!

Кй хӯрад захми паёпай дар бадан?
Конго хоки хоинон безад, ки:
— Ман!

Кӣ адӯро пас кашонад дар кафан?
Оби Атлантик бистезад, ки:
– Ман!

Дар ҷавоб аз баҳру бар ояд садо:
– Офарин, эй дӯст, Африқои мо!..

Хоҳари мушфик, мо ёри туем,
Мо дар ин майдон ҳаводори туем.

Мерасад рӯзе, ки бо ишқу ҳавас,
Мустақил, озод мегири нафас.

Мерасад овозат аз боғу чаман:
Дӯстон, шодӣ кунед аз бахти ман!

1960

ҲАР КАСЕ ГҶЯД – ЛУМУМБА...

Боз меояд садои кундаю занчир ҳам,
Боз меояд садоҳои туфангу тир ҳам.

Боз чаллодони имрӯза табар бардоштанд
Боз теги хунфишонро бар гулӯ бигзоштанд.

Боз хоин фитнаю иғвогарихо мекунад,
Боз дар байни халоиқ худсарихо мекунад.

Боз озодипарастонро ба зиндон мебаранд,
Боз ҷисми бегуноҳонро чу гургон медаранд.

Боз дар Конго ба доллар худфурӯшӣ мекунад,
Ин ҷиноятҳои худро пардапӯшӣ мекунад.

Ғайр меҳаҳад, ки созад маҳв истиқлолро,
Тира гардонад дубора субҳи истиқболро.

Халта-халта зар фиристонанд рокфеллерҳо
Тангтар то ин ки гардад ҳалқаи занчирҳо.

Гарчи бо фармони хоин шуд Лумумба дастгир,
Дар хатар мондаст гарчи зиндагии сарвазир,

Лек душманро ба фатҳ уммед бастан мушкил аст,
Рӯҳи озодипарастонро шикастан мушкил аст.

Ҳар касе гӯяд: Лумумба! Халқ исён мекунад,
Баҳр ҳам ҷӯшида, уқёнус тугён мекунад.

Халқ медонад, ки рӯзе қулфи зиндон во шавад,
Офтоб аз дар дарояд, тӯй дар Конго шавад!

1962

НОНУ НАМАК

Ба пеши чашм хандон духтарак буд,
Ба дасти духтарак нону намак буд.

Ба чашми ҳар яки мо чашм афтод,
Ду чашми софтар аз яшм афтод.

Аз ин рӯи сафеду мӯи заррин,
Лаби пурхандаву гапҳои ширин...

Ҳувайдо шуд ҷамоли Украина,
Шукӯҳи безаволи Украина,

Тулӯи офтоби Украина,
Шуои фатҳи боби Украина,

Сафои сарзамини Украина,
Ҳавои дилнишини Украина.

Ба пеши чашм хандон духтарак буд,
Ба истиқболи мо нону намак буд.

Ду дастам бо сари хам боз кардам,
Сухан бо ҳукми дил оғоз кардам.

Ман он нону намакро бўса кардам,
Ташаккур гуфтаму бар чашм бурдам.

1963

ДАРАХТИ БУЛУТ

Ҳафтсадсола як дарахти булут
Асрҳо боз кардааст сукут.

Шоҳу баргаш ҳанӯз ҳам сабз аст,
Шира дар тан, ҳаёт дар қабз аст.

Чун дарахти ҷавон нафас гирад,
Домани умри пурҳавас гирад.

Ба замин ғафс сояҳо дорад,
Сояи он ҳикояҳо дорад.

Аз гузашта ҳамеша ёд кунад,
Ҳоки дунёи кӯҳна бод кунад.

Ёд орад футӯҳу мағлубӣ
Аз бадии замона, аз хубӣ.

Гӯяд ин, ки дарахти тоқ будам,
Хаймаи лашкари қазоқ будам.

Мешудам халқро балогардон,
Мисли пушту паноҳи сулҳу амон.

Пеш аз ҷанг дар ҳузури ман
Истироҳат намуда буд Богдан!

Аз сари ман чиҳо, ки нагзаштаст,
Саргузаштам фасонае гаштаст.

Рафъ кардам ҳучуми тӯфонро,
Сардии мавсими зимистонро.

Ман, ки ҳамсол бо «Гулистонам»,
Ошиқи рӯи навбаҳоронам.

Ҳафтсад бор навбаҳор омад,
Ҳафтсад соли бошумор омад.

Бо вучуди ҳамин нагаштам пир,
Наям аз умри рафта домангир.

Решаам дар замин амиқ бувад,
Сахт бо зиндагӣ рафиқ бувад.

Халкро боз ҳам ба кор оям,
Аз вучудам замин биёроям!

1963

ДИЛ БАРНАГАШТ

Тоҷиконро Украина интизорӣ мекашид,
Интизорӣ аз камоли дӯстдорӣ мекашид,
Кӯчаву боғаш нафасҳои баҳорӣ мекашид,
Сабза ҳам нақши гилеми ёдгорӣ мекашид.

Шамъдони нукрагин кастона аз гул сохта,
Баргафшон буд ар-ар мисли боли фохта.
Бо муҳаббат шаҳр сӯи мо назар андохта,
«Хайра мақдам, хайра мақдам»
гуфт, қад афрохта.

Ман надидам дар ҷаҳон шаҳре, ки бошад чун Киев,
Зинати рӯи ҷаҳонро карда якҷо гун Киев,
Кард ақлу ҳуш мадюн, кард дил мафтун Киев,
Аз тамошояш намояд рӯйро гулгун Киев.

Ӯ ба ёрон марҳабо гӯён, табассум мекунад,
Дидаҳоро во ба сӯяш мисли анҷум мекунад.
Дӯстро бинад, зи шодӣ дасту по гум мекунад,
Софии дилро ба чашмонаш тачассум мекунад.

Рӯи ӯ равшан намояд мавҷи дарёи Днепр,
Доманаширо пур кунад аз ноз саҳрои Днепр,
Қоматаширо зеб бахшад қадду болои Днепр,
Кай равад аз ёд чун афсона шабҳои Днепр.

Хӯрдаам нону намак аз дасти фарзандони ӯ,
Лутфу эҳсон ёфтам аз чехраи шодони ӯ.
Безаволӣ мепарастад ҳусни бепоёни ӯ,
Ҳар яке моро бузургӣ медиҳад паймони ӯ.

Гарчи худ баргаштам, аммо дил аз он ҷо
барнагашт,
Аз лаби дарё, канори шаҳри зебо барнагашт.
Тоҷикистони азизам, аз гуноҳи дил гузар,
К-ӯ дигар аз пеши ёри чашмшаҳло барнагашт.

1963

ДЎСТОНРО ГУМ МАКУН

То тавонӣ, дӯстонро гум макун,
Дӯстони меҳрубонро гум макун.

Дар ҷаҳон бедӯст будан мушкил аст,
Мушкилосонкункасонро гум макун.

Дӯстро аз дӯст, ҷонам, фарқ кун,
Дӯсти пайванди ҷонро гум макун.

Чашмаи илҳоми мо халқ асту бас,
Халқи машҳури ҷаҳонро гум макун.

Зинати боғ аз гули хандон бувад,
Мисли гул хандонлабонро гум макун.

Дӯст ояд, гарм дар оғӯш гир,
Расми хуби тоҷиконро гум макун.

Халқи олам дӯст бо мо гаштааст,
Ваҳдати халқи ҷаҳонро гум макун.

1975

БА ОФТОБ

Чӯй, Офтоб, манзили хеш аз диёри ман,
Чои арӯси лаълрухат аз канори ман.

Ҳарчанд асрҳо ба ҷаҳон нур додаӣ,
Аммо ту дидаӣ самарат дар баҳори ман.

Нурат, ки дар фазои ҷаҳон сайр мекунад,
Кай дида чун фазои нави беғубори ман?

Сабзидану шукуфтани гулҳои орзӯт
Танҳо муяссар аст дар ин лолазори ман.

Дар базмҳои ман ту ба рақс о, ки умрбод
Чӯр аст дар ҳавои ту чангу дутори ман.

Қорӣ намоӣ аз сари мо шӯълаҳои хеш
Монанди обҳои сари кӯҳсори ман.

Эй Офтоб, гирди ту ҷамъанд зарраҳо,
Чун донаҳо ба хирмани маҳсули кори ман.

Рухро даме ки вақти сахар боз мекунӣ,
Созам гумон, зи парда барояд нигори ман.

Умри дарозу роҳи сафеде, ки соҳибӣ,
Омад дар ихтиёри ману раҳсипори ман.

Маҳкам шудааст тори муҳаббат миёни мо,
Ин буд умеду матлабу ин буд шиори ман.

1940

САҲАРГОҲОН

Бишнава овози маро, мурғи саҳар,
То ки аз рози дилам ёбӣ хабар,

То ки ҳамовоз гарди субҳдам
Бо суруди мардуми соҳибқалам.

Гар ту меҳохӣ, ки андозӣ назар
Дилкушо рӯи Ватанро хубтар,

Ҳар саҳар болу паратро боз кун,
Бо суруди шоирон парвоз кун!

Ин диёри пурсафои пурхурӯш
Субҳдам мову туро орад ба ҷӯш.

Субҳдам боғу чаман зеботаранд,
Кӯҳҳо байроқи заррин бар саранд.

Субҳдам чун офтоб ояд бурун,
Ҳусни зебои Ватан гардад фузун.

Субҳдам аз ҳар тараф форама насим
Мевазад шӯҳона дар мулки азим.

Мамлакат озода мегирад нафас
Аз насими тоза бо ишқу ҳавас.

Дар саҳаргоҳони ҳикматноки мо
Муждаҳои тоза орад хоки мо.

Боби навро во кунад ҳар як саҳар
Дар китоби бахту иқболу зафар.

Меҳнати халқ аз сари субҳи баланд
Зиндагониро намояд дилписанд.

Эй қалам, гар ту силоҳи шоирӣ,
Гар ба эҷоди сухан ту қодирӣ –

Аз ҳаёти мамлакат ғофил намон,
Дар миёни халқ беҳосил намон!

Кори ҳар якрӯзаро идрок кун,
Хизмати аъло ба хоки пок кун!

То ту фатҳеро ба фатҳе зам кунӣ,
Норасоии Ватанро кам кунӣ.

То ба ёронат ту ҳам ёрӣ диҳӣ,
Дар биное аз сухан хиште ниҳӣ.

То ту аз кон сангангиште канӣ,
Пораи маъдан ба деге афканӣ.

То ба саҳро ё ба боғи дилнишин
Донае рӯяд зи саъят аз замин –

Эй суруди ман, саҳар пар боз кун,
Дар дехоту шаҳрҳо парвоз кун.

Фурсатеро ҳам мадеҳ аз дасти худ,
Пеш рав бо зиндагонӣ зуд, зуд!

1946

НАЗМРО ЁД КАРДАМ

Мерасад аз ҳар тараф мактуб, телефон, телеграмм,
Шаҳри Душанбе,

Мирзои азизу мӯҳтарам!

«Зуд бифристон мақола, тоқати мо тоқ шуд,
Журнали мо, ё газети мо ба ӯ мушток шуд.

Гар ту нанвисӣ, тамоми кор расво мешавад,
Сармуҳаррир боз домангир аз мо мешавад,

Зудтар бифрист, ки хонандагонат интизор,
Дар тамоми рӯи олам дӯстонат интизор».

Менавиштам ман дар ин ҳангом шеърӯ дoston,
Ғарқ будам дар хаёли дилбари ширинзабон.

Акси рӯяш чилваҳо мекард дар пеши назар,
Меништам ман ба ёдаш аз сари шаб то саҳар.

То кунам тасвир ӯро, ҷустуҷӯе доштам,
Бо ҳама «ҷон-ҷонпарастон» гуфтугӯе доштам.

Сайр мекардам дар он ҷое ки ёре доштам,
Аз қудумаш, аз ҳузураш ифтихоре доштам.

Сайр мекардам ба ҳар сӯи Ватан, мекофтам,
Нозанин, дилбар, азизи хешро меёфтам.

Сайр мекардам ба ҳар сӯи диёри дилнишин,
То нафас гирам ман аз бӯи Ватан, бӯи замин.

Телграмм, телефон ба чӯши ёд оби сард рехт,
Акси чонон аз назар ғоиб шуд, ёдаш гурехт.

Гуфтам, охир, шеър ҳам бошад ғизои рӯху чон,
Дӯст медоранд шеъри хубро хонандагон.

Шеър дилро чун саҳаргоҳон мусаффо мекунад,
Ошиконро гаштаву баргашта шайдо мекунад –

Ҳар касе дил дораду дилро ба чонон медиҳад,
Дил ба чонон медиҳад, рақсон, ғазалхон медиҳад.

Шеър ҳам хонандаро пайванд созад бо Ватан,
Дар дили хонанда орад рангу бӯи сад чаман.

Пас чаро аз ман наменурсанд шеъри тозае,
Дӯстонро то кунад хурсанд шеъри тозае?

Ё ки шавқи дӯстон аз шеърхонӣ пир шуд,
Ё ки ёри меҳрубон аз шеъри ман дилгир шуд?..

Ногаҳон дар боз шуд, чонона омад дар барам,
Гуфт бо лутфу навозиш даст бурда бар сарам:

Шоиро! Шеъре бихон, то ҳамдами розат шавам,
Дар китоби шеърҳои нав сароғозат шавам.

Аз сари нав чӯш зад дил, шеър аз нав бофтам,
Чунки маҳбуби дилу чонро ниҳоят ёфтам.

1959

БОЗ ҲАМ ДАР БОРАИ РӯДИ КӯҲӢ

Пеш гардад рӯди кӯҳӣ беҳабар аз пушти сар,
Дар раҳи худ бар қафояш ҳеҷ н-андозад назар.
Аз намаш хуррам шавад дашту биёбони фарох,
Кӯҳсоронро кунад пайваста бо баҳри Ҳазар.

Рӯд гирад ибтидо аз кӯҳсорони қатор,
Деҳаҳову шаҳрҳоро рӯд орад навбаҳор.
Рӯд хушкидан надорад, ҳаст шӯху беқарор,
Модаре чун кӯҳ дорад дар макомаш устувор.

1975

ДАСТИ ТУ МЕДОНАД

Замин бо осмон ҳамранг шуд, дасти ту медонад,
Биёбон дар ҳама ҷо танг шуд, дасти ту медонад.

Ситора бо гули боғу чаман чун рӯ ба рӯ гардид,
Ҳасад бурданд бо ҳам, ҷанг шуд, дасти ту медонад.

Суруд аз қаъри дил парвоз бинмуду ба олам рафт,
Ба шӯр оранда ҳар оҳанг шуд, дасти ту медонад.

Ба зидди ҷанг гардиданд халқон якдилу якҷон,
Шафақ гулгун ба рӯи Ганг шуд, дасти ту медонад.

Чи хушбахтист, ки бо мақсаду уммеи халқи ман,
Дигар ҷархи фалак ҳамсанг шуд, дасти ту медонад.

1975

ҶОНИ ШИРИН

(Достон)

Ҷони ширин, ин қадар чангам макун,
Ин қадар беҳуда дилтангам макун.
Гашта-гашта дар сафар боз омадам,
Боз дар наздат ба парвоз омадам.
Ҳар кучо, ки хоб кардам, хестам,
Ҳар кучо, ки буд ҷои зистам,
Ин дили ман манзили ёди ту буд,
Ёди рӯи ҳуснободи ту буд.

Бе ту нагзашт аз гулӯям об ҳам,
Бе ту дар чашмам наёмад хоб ҳам.
Бе ту ҳар як рӯзи ман як сол шуд,
Бе ту дил ғаш кард, чун атфол шуд.
Бе ту дидам гарчи зебо духтарон,
Бе ту бишнидам суруди ошиқон,
Бе ту дар тӯю тамошоҳо шудам,
Бе ту гоҳо булбули гӯё шудам,
Бе ту дар васфи занон гуфтам сухан,
Бе ту дар мачлис фишурдам дасти зан,
Лек дар пеши назар рӯи ту буд,
Ҷилваҳои чашму абрӯи ту буд.

Ҷони ширин,
пас дигар чангам макун,
Ин қадар беҳуда дилтангам макун.
Нестам мисли падарҳои дигар
Дар бари фарзандҳо шому сахар.
Чор гардад чашми онҳо дар раҳам,
Гум занад дилҳои онҳо дам ба дам.
Ку падар, гӯяд агар фарзанди мо,
Менамой ту ба сӯи дар нигоҳ.

Дар замони пеш ачдодони мо
Тарк мекарданд кӯҳистони мо.
Бахт мечустанд аз бечорагӣ,
Мурда мерафтанд дар оворагӣ.
Мо вале аз он ғарибон нестем,
Дар суроғи бахт сарсон нестем.
Бахтро бо меҳнати озода хеш
Кард инсони советӣ парвариш.
Мо сафар дорем бо амри Ватан,
Бо супоришҳои халқи хештан.
Дӯстиро чустуҷӯ дорем мо,
Аз амонӣ гуфтугӯ дорем мо.
Халқхоро зиндагӣ илқо кунем,
Меҳри дилро ҳада бар онҳо кунем.
Одамон аз дӯстӣ ёбанд бахт,
Душманӣ орад ба мардум рӯзи сахт.
Қалъа аз як пояи девор нест,
Боғ ҳам аз як буни пурбор нест.
Рӯи олам дидан, одам дидан аст,
Неку бадро дар ҷаҳон санчидан аст.

Ҷони ширин, худ ки озод аз ғамӣ,
Аз ғами мазлумҳо оғаҳ камӣ.
Ёд дорӣ, аз мубориз шоирон –
Файз буд дар хонаи мо меҳмон.
Аз ватан гап сар кунӣ, дар мегирифт,
Дар ба мисли ҳезуми тар мегирифт.
Бештар хомӯш гарчи менишаст,
Гарчи камтар сӯи нон мебурд даст,
Дигаронро гарчи ӯ мекард гӯш,
Мекашид ӯ гарчи тамоку хамӯш,
Лек чашмонаш шарар мерехтанд,
Хуни ҳасрат аз чигар мерехтанд.

Печу тобаш мисли мавчи об буд,
Обҳои ноҳаи Панҷоб буд.
Борҳо ин мард зиндон дидааст,
Дар сари мӯ бозии ҷон дидааст.
Рӯ ба халқу кишвари маҳбуб кард,
Марги беинсофро мағлуб кард.
Табъ сарбозу қалам шамшер шуд,
Посбонаш назми оламгир шуд.
Адлҷӯён ӯ чаҳонгардӣ кунад,
Дар адои қарзи худ мардӣ кунад.
Зулм гарчи карда мӯяшро сафед,
Лек меғӯяд, ки: дунё боумед.
Файз Аҳмад ҳам зану фарзандро
Дар баҳои ҷон харад монанди мо.
Ҳар гаҳе ки ёди Покистон кунад,
Ёд аз ношод фарзандон кунад.
Гиряи фарзанд озораш диҳад,
Аз ғазаб қудрат ба гуфтораш диҳад.
Гиря дорад, дӯстам, аз гиря фарқ,
Талх бошад гиряи фарзанди Шарқ.
Асрҳо бигашт шарқӣ зор-зор,
Шарқ шуд аз гиряи ӯ шӯразор.
Вақти бозӣ, вақти шӯхӣ, беибо
Мекунад Парвези мо ҳам гиряҳо.
Ҳар кучо, ки бача бошад, гиря ҳаст,
Лекин он гиря дигар, ин дигар аст.

Ҷони ширин, фарқ кун дар кӯҳсор
Селро аз обҳои чашмасор.
Дар ватан фарзанди мо бадбахт нест,
Модари ӯ ҳам зани сарсаҳт нест.
Дар диёри мо шуд одам арҷманд,
Шуд сари ҳамгаштаи занҳо баланд.
Ҳеҷ коре нест бе зан, хуб шуд,
Ифтихоре нест бе зан, хуб шуд.

Хуб шуд, ки зан ба давлат ёр шуд,
Мамлакат аз дасти зан гулзор шуд.
Кард зан вазъияти моро дигар,
Чун насими тоза дохил шуд ба сар.
Чашми хоболудро бедор кард,
Қоҳилу гумрохро хушёр кард.
Дур шуд зан – модар аз аҷзу ниёз,
Тифл дар ғахвораи ноз аст, ноз.
Кӯдакон шодон қадафрозӣ кунанд,
Кайф карда, хандаву бозӣ кунанд.
Шодии фарзанд чун афзун шавад,
Рӯи модар бештар гулгун шавад.
Саъй бинмо, то набинад насли мо
Баъд аз ин манҳус рӯзи ҷангро.
Саъй кун фарзандҳо олим шаванд,
Бар ҳама сайёраҳо ҳоким шаванд,
Хондаву эҷодкориҳо кунанд,
Халқро эъҷози нав савғо кунанд.

Чони ширин, як нафас осуда бош,
Як нафас чун ғунҷаи бишқуфта бош.
Як нафас биншин ту дар паҳлӯи ман,
Як нафас хандида бингар сӯи ман.
Ёд кардам ҳарфи ширини туро,
Меҳрубониҳои дерини туро.
Гарчи пур шуд аз сафедӣ мӯи мо,
Гарчи пайдо гашт чин дар рӯи мо –
Орзу бисёр дорад дил ҳанӯз,
Қӯши ишқи ёр дорад дил ҳанӯз.
Орзу дорад, ки болу пар занад,
Гул ба мӯҳои сафеди сар занад.
Орзу дорад, ки бинад дурро,
Ҳикмати ояндаи машҳуро.

Хаймаи заррин занад бар рӯи мох,
Бар замин аз моҳ то созад нигоҳ.
Як нафас биншин, гапамро гӯш кун,
Сӯҳбати имрӯзаро пурчӯш кун.
Аз сафар овардаам савғои хуб,
Ёди ёрон, ёди одамҳои хуб.
Ёди онҳое, ки ҷонон омаданд,
Дар ғами осудагии оламанд.
Гар ба онҳо дил диҳӣ, ҷон медиҳанд,
Ҷон ба роҳи аҳду паймон медиҳанд,
Бо ту то мурдан бародар мешаванд,
Дар ғаму шодӣ баробар мешаванд.
Сулҳ гӯӣ, мисли гул хандон шаванд,
Ҷанг гӯӣ, аз ғазаб тӯфон шаванд.
Пурҳарорат нест бе сулҳ офтоб,
Дар замин ҳам нест файзи беҳисоб,
Нест бахту нест парвози нишот,
Нест ин ҳусну латофат дар ҳаёт.
Халққоро ҳастии мо хуб шуд,
Давлати мо – давлати маҳбуб шуд.

Ҷони ширин, бин, ҷӣ сон сулҳ аст зӯр,
Бин ҷӣ сон шуд дӯстӣ моро зарур.
Шиква дорӣ, ки фалон бадгӯӣ зан
Таъна зад, писханд зад рӯзе ба ман.
Чун маро бинад, лабашро қач кунад,
Сӯҳбати бисёр талху фач кунад.
Гӯяд ӯ аз беваҳо ҳам бадтарӣ,
Шавҳарат ҳасту вале бешавҳарӣ.
Раҳми кас ояд ба танҳои ту,
Рӯзҳо, шабҳо ба раҳпоии ту.
Ҷони ширин, ин қадар дигар маранҷ
Аз пичингу таънаи занҳои ланҷ.

Гар зане лаб кач намояд, ғам махӯр,
 Менамояд ҳазл шояд, ғам махӯр.
 Аз дугона сахт ранчидан хатост,
 (Дӯстонро ноз кардан ҳам равост).
 Беҳтар он ки сӯҳбати дигар кунем,
 Бо ҳаёли дӯстон гап сар кунем.
 Чашни шоир Рӯдакиро ёд ор,
 Доштӣ дар хона меҳмон бешумор.
 Меҳмон аз дуру аз наздик буд,
 Оламе дар хонаи тоҷик буд.
 Рус омад, турк омад аз дарат,
 Духтари ҳиндӣ нишаст андар барат.
 Қомати ўро сарӣ печонда буд,
 Дар ҷабинаш холи ҳинду монда буд.
 Кокули маъшуқаи ошиқнавоз
 Буд мисли мӯйҳои ту дароз.
 Чун зани тоҷик – соҳибхоназан
 Доштӣ пирохани атлас ба тан.
 Доштӣ дар сар ҳаёли меҳмон,
 Аз чунин ташвиш будӣ шодмон.
 Ёд дорӣ, ки ҳабаш биншаста буд,
 Ў лаби нони туро бишкаста буд.
 Дӯстро чашмони ў мекофтанд,
 Сӯи ҳар кас чун шафақ метофтанд.
 Ин писар аз кишвари Ангола буд,
 Дар дилаш ғамҳои чандинсола буд.
 Сарзаминаш гарчи дорад найшакар,
 Гарчи хирман-хирман алмосу гуҳар,
 Меҳмон, аммо каси бечора буд,
 Хушк – маҳкам мисли оҳанпора буд.
 Аз ҷафочӯён шикоят дошт ў,
 Ҳам шикоят, ҳам ҳикоят дошт ў.
 Чунки ў медид дар атрофи хеш
 Дӯстони бовафоро беш-беш.

– Ман сиёҳам, – гуфт, – авлодам сиёҳ,
Ин сиёҳӣ шуд ба мо гӯё гуноҳ.
Бо ҳабаш торикшаб ҳамранг шуд,
Ин ҷаҳон чун гӯр моро танг шуд.
Бандаҳои ҳалқабаргӯшем мо,
Зиндаҳои хонабардӯшем мо.
Хоҷагон аз мо ғуломон бурдаанд,
Симу зар ҳамён-ҳамён бурдаанд.
Мо на дар зери ҳарорат сӯхтем,
Балки аз зулму асорат сӯхтем.
Сӯхтем аз зарпарастони сафед,
Сӯхтем аз мулкдорони сафед.
Аз ҳабаш ҳастанд гарчи пурҳазар,
Гарчи месозанд дур аз мо гузар,
Гарчи бо мо ҳамтабақ ҳам нестанд,
Ҳамдабистон, ҳамсабақ ҳам нестанд,
Дур, аммо нестанд аз хоки мо,
Аз бари ганҷинаву амлоки мо.
Ҳақталошӣ мекунад акнун ҳабаш,
Менамояд зулмро вожун ҳабаш.
Вақти бедории Африко расид,
Офтоби субҳи озодӣ дамид.
Дӯстро бисёр меҳоҳем мо,
Беғараз ғамхор меҳоҳем мо...

Ҷони ширин, ин суҳанҳоро шунав,
Дардмандонро ту ҳам ҳамдард шав.
То даме ки золиму мазлум ҳаст,
Кас набояд лаҳзае беғам нишаст.
Он ки бо ёрони худ масрур буд,
Дӯсти ман, шоири машҳур буд –
Тихонов бо мӯйҳои сап-сафед
Қард табдил сӯхбати моро ба ид.
Дӯстиро ман аз ӯ омӯхтам,
Кишвари дилро аз ӯ афрӯхтам.

Ман аз ӯ омӯхтам касби адаб,
Ҳам муҳаббат, ҳам рафиқӣ, ҳам ғзаб.
Метавонад ӯ ба дарди дигарон
Ёр гардад чун рафиқи меҳрубон.
Борҳо бо ӯ сафар кардем мо,
Сайри чандин баҳру бар кардем мо.
Регзорону биёбон дидаем,
Сардбарфу гармборон дидаем.
Кӯҳсоронро гузар кардем мо,
Бар нишебӣҳо назар кардем мо.
Гоҳ дар зери сари мо санг буд,
Гоҳ манзил қасри Шоҳавранг буд.
Гоҳ медидем фавчи одамон,
Гоҳ танҳо ахтарони осмон.
Гоҳ шаҳру гаҳ деҳот омӯхтем,
Алғараз, сирри ҳаёт омӯхтем.
Ёд дорам соли чилу нӯҳро,
Тай намуданҳои роҳи кӯҳро.
Дар сари раҳ Ҳиндукуш паҳлу кашид,
Аз бари домони мо ҳар сӯ кашид.
Мо ба зери кӯҳҳо пинҳон шудем,
Меҳмон дар қасри кӯҳистон шудем.
Корвон мерафт, фарёди чарас
Мерасид аз кӯҳҳо бар гӯши кас.
Беҳатар буданд аз мо Бомӣён,
Сангпайкар, сангдил бутҳои он.
Офтоб аз мо панаҳ мекард рӯй,
Сояҳо қарданд моро чустучӯй.
Боз шуд дарвозаи Искандарӣ,
Бе дами шамшеру зарби ханчаре.
Дар шаби торик пеш омад «Дуоб»,
Меҳрубон шуд, дод бар мо ҷои хоб.
Кулбаи хаспӯшро тақдим кард,
Мизбон дар пеши дар таъзим кард.

Чои бистар бўрѐ густурда буд,
Гар чароғе буд, он ҳам мурда буд.
Дар миёни хона гулхан даргирифт,
Шифти онро дуду хокистар гирифт...
Дудҳо чун ресмон печон шуданд,
Обҳои чашми мо резон шуданд.
Давра биншастем дар гирди алав,
Чой чӯшиду муҳайё шуд палав.
Бо ғазаб мезад ба бому дар шамол,
Гӯш кар мекард монанди шағол.
Чанг бо сармо вале гулхан намуд,
Хонаро ҳам гарм, ҳам равшан намуд.
Соҳиби ин хона афғони чавон
Шодмон буд аз қудуми меҳмон.
Дӯстона меҳмондорӣ намуд,
То тавонист, ӯ ба мо ёрӣ намуд.
Хуб медонист, ки мо кистем,
Аз кучо, дар ҷустуҷӯи чистем.
Балки ӯ меҳонд дар симои мо
Достони ишқи беҳамтои мо.
Балки пай мебурд аз чашмони мо
Орзуи халқи чоноҷони мо.
Балки ӯ медид дар пеши назар
Кишвари маҳбуби моро чилвагар.
Балки тобон дид ӯ нури хирад
Дар нигоҳи шоири Ленинград.
Балки истиқболи кӯҳистони он
Аз миёни дуди гулхан шуд аён.
Балки ин афғони озодипараст
Мисли дил дар синаҳои мо нишаст.
Балки ӯ мегуфт: моён дӯстем,
Мисли ду мағзе, ки дар як пӯстем.
Бо шумо ҳамсоия деринаем,
Дӯстони беғараз, бекинаем.

Аз миёни хокҳои мо убур
Мекунад Омӯ ба мисли хатти нур.
Обро аз рӯшноӣ кун қиёс,
Дӯстонро бо нигоҳи дил шинос.
Чодари пашмин ба сар андохта,
Сар чу кӯҳи Ҳиндукуш афрохта,
Рафт афғон, ёди мо бо хеш бурд,
Дил ба мо,

 моро ба хоби хуш супурд.
То сахар месӯхт гулхан кам-камак,
Хонаро мекард равшан кам-камак.
Бод мезад сар ба кӯҳу кӯҳсор,
Корвон мешуд ба рафтан интизор.
Дидаи мо сӯи оташпора шуд,
Хоб гум аз дидаҳо якбора шуд.
Боз ҳам омад ба сар ёди ватан,
Ёди фарзанди азизу ёди зан.
Шоири маҳбуб бо мо ёр гашт,
Мо надонистем, ки шаб чун гузашт.
Дӯстро кас дар сафар бояд шинохт,
Метавон дилро ба ин сон дӯст бохт.

Чони ширин, тоҷи сар кун дӯстро,
Чой дар мағзи чигар кун дӯстро.
Дӯстонро аз сафар овардаам,
Аз тамоми баҳру бар овардаам.
Омадам, дар Тоҷикистони азиз
То бубинам рӯи ёрони азиз.
То ба онҳо ман ҳикоятҳо кунам,
Маҷлиси хурсандие барпо кунам.
То бароям бар сари кӯҳсорҳо,
Сер бинам кишварамро борҳо.
То ба боғу бӯстонаш по ниҳам,
По ба сӯи водию саҳро ниҳам.

То тавонам халкро ёрӣ диҳам,
Аз зафар, аз фатҳ ахборе диҳам.
То ба гӯши дилбарон хонам суруд,
То бигӯям дӯстонамро дуруд.
То равам, дар тӯйҳо соқӣ шавам,
Талху ширин чун майи боқӣ шавам.
То ба халқам боз бахшам чӯши дил,
То гузорам бори нав бар дӯши дил.
То кунам таъзим мисли пахтачин,
Чорқат гардида бар сӯи замин.
То намоям гӯш ҳар як набзро,
Парварам то ҳар ниҳоли сабзро.
То шавам монанди дасти коргар
Ҳукмрони кӯраҳои пуршарар.
Қатрае аз чашмаи чӯшон шавам,
Заррае аз шӯълаи тобон шавам.
Пас, чаро пурсанд баъзе дӯстон,
«Чандрӯза омадӣ ту меҳмон?»
Пас чаро гӯянд ёрон:

«Марҳабо!

Меҳмони Тоҷикистон, марҳабо!?»
Меҳмон ман нестам, ёрон, ҳазар,
Аз чунин гапҳои ночаспон ҳазар.
Ман наям бегона дар ин сарзамин,
Ман наям дур аз диёри дилнишин.
Ман наям беошён паррандае,
Ман наям дар лаб тасодуф хандае.
Дар ҳамин ҷой аст манзилгоҳи ман,
Дар ҳамин ҷой аст равшан роҳи ман.
Дар ҳамин ҷо ман ба дунё омадам,
Дар ҳамин ҷо чашмбино омадам.
Дар ҳамин ҷо ёфтам авҷу камол,
Дар ҳамин ҷо зиндагии безавол,

Дар ҳамин ҷо шуд садои ман баланд,
Дар ҳамин ҷо дӯстро гаштам писанд.

Чони ширин,
дар чавонӣ сохтем
Хонае ҳарду, ба ӯ дил бохтем.
Бингар, он торафт чун дигар шавад,
Хонаи тоҷик равшантар шавад.
Бингар, он оғӯш чун во мекунад,
Во ба сӯи халқи дунё мекунад.
Бингар, он чун бо ҳақиқат ёр шуд,
Дӯсташ ҳам дар ҷаҳон бисёр шуд.
Чони ширин,
аз саодатҳои ту
Худ гувоҳӣ медиҳад маъвои ту!

1959

ЧАРОҒИ АБАДӢ

(Достон)

Интизорӣ

Шабе, ки то саҳар бедор будам,
Мушавваш,

тангдил,

ночор будам.

Нахуфтам,

доштам уммедворӣ,

Диламро мефишорид интизорӣ.

Гирифта дуди тамоку гулӯям,

Хамида мӯи сар то чашму рӯям.

Задам гӯгирд, кардам боз хомӯш,

Папирос даргирондан рафт аз хуш.

Қаду бар хонаро гаштам,

нишастам,

Гирифтам хома бо ларзанда дастам.

Дилам мехост, ки шеъре нависам,

Намоям шарҳи дастонам, ҳадисам.

Агарчи хона ором аст дар шаб,

Ба шоир ҷои илҳом аст дар шаб,

Нишастам, лек чизе ҳам нагуфтам,

Ҳама хуфтанд,

танҳо ман нахуфтам.

Чаро ки доштам уммедворӣ,

Ба сӯи роҳ чашми интизорӣ.

Чӣ хомӯш аст манзил дар дили шаб,

Шуда гӯё, ки гунгу кар дили шаб.

Намеомад на овози хурӯсе,

На ширин хандаи ошиқ арӯсе,

На болу пар кушоданҳои мурғон,

На бо ҳам хӯрдани шохи дарахтон.

Фақат аз боғ меомад насиме,
Насими атрбӯ,

дилкаш, ҳалиме.

Шунидам ман фақат дарро кушода,
Нафасгирии аҳли хонавода.

Ба саҳни боғ частам чун шарора,
Ниғаҳ кардам ба нурафшон ситора.
Ҳавои шаб ҳузури рӯҳу чон буд,
Замин сабзу мусаффо осмон буд.
Маҳи апрел,

дар иди баҳорӣ,

Ба гул лӯълӯи тар бахшид,

оре...

Гули гелос дар чанги ҳаво буд,
Барои ҳамл олу ғунчаво буд.
Бунафша дар лаби чӯ ноз мекард,
Гули садбарг чашмаш боз мекард.
Чакидан дошт

чак-чак шираи ток,

Тапидан дошт аз гармӣ дили хок,
Дарахтон дар умеди бор буданд,
Ҳама дар ними шаб пуркор буданд.
Ҳама монанди ман бо интизорӣ,
Ғанӣ буданд аз боди баҳорӣ.
Шуморо – бороранда дарахтон,
Шудам чун гавҳари чашмам ниғаҳбон.
Шинондам, об додам, парваридам,
Нахустин меваҳотонро чашидам.
Шумо, аз нав ҳавои бор доред,
Ба оянди самарбахш интизоред.
Дар ин ҳангом монанди шумоям.
Чунин асту чунин дардам, давоям.
Ба чашмонам шуданд ин дам намоён
Таваллудхонаву дунёи тифлон.

Мулоқоти якум

Саҳар шуд, шаҳр ҳам омад ба таҳрик,
Мунаввар шуд фазои кӯҳи тоҷик.
Ба тан пӯшида челақ, – чомаи суф,
Дигар ташвишхоро монда мавқуф,
Фитодам дар чаҳони серчанҷол –
Ба дунёи пур аз фарёди атфол.
Чи дар хона, чи дар раҳрав – каридор,
Ба гӯшам мерасид овози бисёр.
Яке фарёд лӯлакпеч мезад,
Дигар поро ба по бе ҳеҷ мезад.
Яке чашмони худ накшода ҳоло
Ғизо мечуст во карда даҳонро.
Рақамҳо – нумраҳо буданд авезон
Ба дасти дӯстрӯ гириянда хурдон.
Садое ки ба ҳар як тифл хос аст,
Ба модар 3-аввалин соат шинос аст.
Чӣ сон нашносад овози дилашро?
Давоми умр, парвози дилашро?
Ба модар нури чашмонаст фарзанд,
Даванда реша дар ҷонаст фарзанд.
Гирифта доя тифлери дар оғӯш,
Баромад аз даре мағрур, хомӯш.
Агарчи доя ҳоло худ ҷавон буд,
Валекин кӯдакони меҳрубон буд.
Расад рӯзе ки худ фарзанд бинад,
Чу модар назди фарзандон нишинад.
Дилаш хоҳад; ки бошад шоду хурсанд,
Набинад ҳеҷ дарду доғи фарзанд.
Назар кардам ба тиллоранг мӯяш,
Ба чашмони кабудаи сурх рӯяш.
Чунии духтар, чунин симои хушгил,
Кӣ медонад, киро хуш карда дар дил?

Дар ин хона – таваллудгоҳи инсон
Ниғаҳ кардам ба рангоранг тифлон,
Яке бе мӯй буду сап-сафедак,
Дигар мӯи сияҳ буд печ-печак.
Яке ором, дигар бесаранҷом,
Яке шакле гирифта, дигаре хом.
Ба хона, аз қафои як тиреза,
Ниғаҳ мекард марде бо ситеза.
Ба кин мӯи лабашро тоб медод,
Қасам бар хулку бар одоб медод.
Кушода чашмро чун шоҳкоса,
Занашро таъна мезад ӯ.

Хулоса,

Ба ман гуфтанд, ки аз зан қимоб аст.
Зи духтар зодани зан дар азоб аст.
Намехоҳад ки бинад духтарашро,
Муборакбод гӯяд модарашро.
Ба дил гуфтам, ки:

«Қоҳил мард будаст,
Тани моро нишаста гард будаст».
Ба ҷои ӯ сано гуфтам худи ман,
Ба ин навзод духтарча, ба ин зан.
Сано гуфтам ба занҳое ки имрӯз
Ба кори мамлакат ҳастанд дилсӯз,
Сано гуфтам ба фарзанди чигарбанд,
Ба ҳар як модари дорои фарзанд.
Яқин дорам, ки ин духтарчаи нав
Шавад фардо ба модархош пайрав.
Азизи халқ, донишманд гардад,
Ба кори судовар банд гардад.
Агар марде шавад пайдо, ки онро
Кунад таҳқир, ранҷонад занонро.
Чунин номардро нодон шуморад,
Ба дарё ташна бурда, ташна орад.

Ба момо дӯхтам чашмони худро,
Гирифтам дар шиканча чони худро.
Руҳи момо ба чашм осуда бинмуд,
Нигоҳе карду лаб бо ханда бикшуд;
Падар гаштед як тилло писарро,
Муборакбод мегӯям падарро.
– Саломат модараш?

– Чонаш раҳо ёфт,
Ба бахташ: кӯдаки олампано ёфт.
Ман аз шодӣ зи ҷо ҷастам,
паридам,
Руҳи фарзанди навзодам бидидам.
Нахустин бор бишнидам садояш,
Дари дилро кушодам ман барояш.
Даҳан во карда, мечунбонд лабро,
Ба дил мекард ҷо ишқи насабро.
Маранҷ аз ман ту, эй додои духтар,
Ки додам ман туро дашном яксар.
Туро духтар, маро бошад, писар шуд,
Барои мову ту як ид сар шуд.
Кӣ медонад, ки як рӯзи мусоид,
Қудои ҳамдигар хоҳем гардид.
Писарро пешкаш кардам ватанро,
Диёри дилписанди хештанро,
Замини сабзранги тоҷиконро,
Садои рӯдҳои зарфишонро,
Чарогоҳони пур аз молҳоро,
Саодатбахш моҳу солҳоро,
Дехоту шаҳрҳои нав ба навро,
Ба ҳусн аз боғҳо бурда гаравро,
Фаровонмехнатӣ, нону намакро,
Суруди рафта то авҷи фалакро.
Ба ӯ ман ҳадя кардам манзилавро,
Чароғи нурпоши маҳфилавро,

Умеду орзу, омоли худро,
Пур аз саъю чадал иқболи худро.
На танҳо кард онро бахт оғӯш,
На танҳо зиндагӣ бӯсид пурчӯш,
Ҳанӯз онро дучор ояд заду хӯрд,
Ба ӯ ояндаро бояд ки биспурд.
Писарчон, чун кушой дидагонро,
Ба чашми хештан бинӣ ҷаҳонро.
Ту ҳам фарзанди Шарқӣ,

Осиёӣ,

Валекин Осиёи пурсафой.

Ту холо хоб кун,

роҳат нафас гир,

Бизан фарёдҳову нӯш кун шир!

Ман акнун меравам, поезд ояд,

Мулоқоти наве дар пеш бояд.

Мулоқоти наве бо пирмарде,

Адиби озмуда ҳар набарде.

Кӯҳансоле, ки дида ду замонро,

Ғаму андӯху шодии ҷаҳонро.

Кӯҳансоле, ки дил пур аз умедаст,

Раҳаш монанди мӯҳояш сафедаст.

Кӯҳансоле, ки донад Осиёро,

Ба гӯшоянда аз ҳар дил садоро.

Садои Осиёро хуб донад,

Худ ўро Осиё маҳбуб хонад.

Мулоқоти дуҷум

Агарчи дар забон аз рӯзи аввал

Ба расмият ҳама гӯянд вокзал.

Валекин ман ба навъи тоза гӯям,

Ба шаҳр онро дару дарвоза гӯям.

Аз ин ҷо шаҳри моро ибтидояст,

Ба шаҳри мо аз ин ҷо рафтуояст.

Душанбе мисли боғи тоза сабзид,
Ба шаҳри нозанин монанд гардид.
Ба чӯш омад аз ин ҷо зиндагонӣ,
Ба ин ҷо аз Русия меҳрубонӣ:
Нахустин меҳ, оҳан, шиша омад,
Нахустин чӯб ҳам аз беша омад.
Дар ин ҷо Тоҷикистон кард оғӯш
Бародар халққоро гарм, пурчӯш.
Ба ин ҷо дӯстӣ омад ба тоҷик,
Ба ин ҷо омад аз ҳар сӯй табрик.
Ба ин ҷо ҳолдон Куйбишев омад,
Ба наздаш косибу деҳқон баромад.
Вакили партия овард табрик
Ба муздурони кӯҳистони тоҷик.
Расидам ман ба ин дарвозаи шаҳр,
Шунидам васфи шаҳр, овозаи шаҳр.
Аз ин дарвоза модарҳо ба ҳар сӯ,
Гуселонанд фарзандони дилчӯ.
Яке гардан ба гардан монда бо дӯст,
Дигар ғарқи ҷамоли ёри некӯст.
Дар ин ҷо пойтахт омад ба дунё,
Дар ин ҷо оҳи мо гардид боло.
Дар ин ҷо сар шавад дидорбинӣ,
Дар ин ҷо унсгирию қаринӣ.
Дар ин ҷо ашки васлу ашки ҳичрон,
Дар ин ҷо ошиқон хандону гирён,
Дар ин ҷо роҳпой, интизорист, .
Барои дӯст ҷону дилсупорист.
Дар ин ҷо бўсаҳои нарм бинӣ,
Дар ин ҷо ноз бинӣ, шарм бинӣ.
Аз ин ҷо шаҳри мо овоза дорад,
Чунин вокзал, чунин дарвоза дорад.

* * *

Ба ёдам ҳаст даврони амирӣ,
Ҳисори кӯҳна — маъвои асирӣ.
Ҳисори кӯҳна ҳам дарвозае дошт,
Ҷафову ҷаври беандозае дошт.
Дар он ҷо дасти хунин буд боло,
Фалак мекард аз ин даст парво.
Дар он ҷо мадраса, масҷид ҳам буд,
Намозу рӯзаву таҳдид ҳам буд.
Дар он ҷо одамон бозор диданд,
Дар он бозор банду дор диданд.
Дар он ҷо қалъаи ҳокимнишин буд,
Замин ҳам аз фишори он ғамин буд.
Ба зери қалъа зиндон кор мекард,
Ба одам во даҳан чун ғор мекард.
Ту аз дарвоза ҳайрон мегузаштӣ,
Ба хун оғушта нолон мегузаштӣ.
Дар он ҷо каллабур дарвозабон буд,
Хироҷи мамлакат ҷон буд, ҷон буд.
Дар он ҷо фитнагар найранг мекард,
Бародар бо бародар ҷанг мекард.
Дар он ҷо сарзамини офтобӣ
Ниҳон мегашт дар хоки харобӣ.
Дар он ҷо дуд аз вайрона меҳест,
Фиғону нола аз ҳар хона меҳест.
Дар он ҷо қадри кас помол мегашт,
Ба ҳоким вақф молу ҳол мегашт.
Фиристонданд амирони Бухоро
Ба он ҷо ҷаҳл ҳам ҷабру ҷафоро.
Валекин дар иваз аз камбағалҳо
Талаб карданд асбоби тарабро.
Амир аз ранҷи мо ганҷина месохт,
Ба қасри зулм нав-нав зина месохт.
Равон шуд зар ба он ҷо дона-дона,
Ба мисли ашки мо бо ҳар баҳона.

Ба он дарвоза каргас лона мемонд,
Ачуз аз девҳо афсона мехонд.
Дар он чо рӯди кӯҳӣ дар фиғон буд,
Фиканда дар ҷабин чинҳо равон буд.
Сари худро ба санги хора мезад, –
Ба ёди мискину бечора мезад.
Дар он чо бенаво буданд мурғон,
Гурезон оҳувон аз чашмасорон.
Ба ҳоли одамон саг нола мекард,
Ба саҳро доғ дар дил лола мекард.
Ба ёдам ҳаст: дар бозору майдон
Халойиқ борҳо бардошт исён.
Адолатҷӯ, ҳақиқатхоҳ мешуд,
Ғазабнок аз ҷафои шоҳ мешуд.
Амон ҷустанд мардум аз амирон,
Вале гаштанд дар ин роҳ курбон.
Ба халқ омад мадад, дарвоза во шуд,
Бинои зулму бедодӣ фано шуд.
Ба он чо лашкари озодӣ омад,
Насими навбаҳори шодӣ омад.
Ба болои сари мо зад шарора,
Ба ранги сурх чоночон ситора.
Ҷақирон зиндагӣ аз сар гирифтанд,
Далерон роҳи фатҳовар гирифтанд.
Адиби мо ҳам аз нав зинда гардид,
Ба мисли чашмаи ҷӯшанда гардид.
Фиканд аз дӯш дунёи кӯҳанро,
Гирифт аз пою аз гардан расанро.
Ба нури субҳи озодӣ назар кард,
Ба васфи нури оламгир сар кард.
Ба дарди халқ, дарди худ даво ёфт,
Нафас озод гиранда, ҳаво ёфт,
Яроқашро мубориз аз қалам кард,
Ҳақиқатро, тамаддунро алам кард.

Адиб аз қатра ҳам тобандатар шуд,
Қиёми халқ – дарё, ў гухар шуд.
Ман ўро интизорам, интизорам,
Ба дарвоза – ба вокзал чашмдорам.
Қатор омад вагон,
 поезд омад,
Ба ҳони интизoron ҳон даромад.
Ду чашми ман ба дарҳои вагон шуд,
Мана, аз дар адиби мо аён шуд.
Намоён гашт фарзанди Бухоро,
Ҳамон тавре, ки дидӣ дар «Алифбо».
Сафедӣ ришро ишғол карда,
Танашро хастагӣ беҳол карда.
Валекин дил ҷавон, пурчӯш сина,
Асо дар даст, по монад ба зина.
Қариб аз нур монда чашмхояш,
Шуда ларзон садояш, дасту пояш.
Адиби хешро оғӯш кардем,
Заданҳои дилашро гӯш кардем.
Ба устои қаламкаш дод пайғом
Тамоми шаҳр аз ҳар як дару бом.
Салом омад, дуруд омад ба Айнӣ,
Саломи чун суруд омад ба Айнӣ.
Муяссар шуд маро дар як сахаргоҳ,
Ки бином рӯи ду инсони дилхоҳ.
Яке фарзанди ман, навзоди ман буд,
Дигар панди ману устои ман буд.

Дар боғ

Сухан ронам ман аз боғи дилоро,
Намоям ошно бо вай шуморо.
Шумо дар боғ сайри нур бинед,
Дили худро аз он масрур бинед.

Чароғи ҷовидонӣ дар фурӯз аст,
Дурахшон чехраи рӯз аст, рӯз аст.
Қалам, коғаз, сиёҳи буд дар пеш,
Адиби пир бо андешаи хеш.
Сухандонро бисе хушҳол кардем,
Ду соат пеш истиқбол кардем.
Табиат ҳам ба истиқболаш омад,
Чаман дар пурсиши аҳволаш омад.
Ба гирдаш боғ бо сад ноз мегуфт:
«Гули зебои рангоранг бишкуфт.
Ба одам сахнаи ман шӯълабор аст,
Баҳорасту баҳорасту баҳораст».
Ба гирди ҳавз сабза сар кашида,
Ба ҳар ҷо лолаи зебо дамида.
Тамоми рустанӣҳо пок буданд,
Ба рӯидан ҳама чолок буданд.
Ба чашмат барги сабзи навбаҳорӣ
Дурахшон буд мисли гӯшворе,
Нафас бигрифта аз боғи суманбӯ,
Паридан дошт парранда ба ҳар сӯ.
Ду-се рӯз аст, ки борон ҳамӯш аст,
Садои раъди барқафшон ҳамӯш аст.
Ба сӯи офтоби оламоро
Сари худро ҳама карданд боло.
Намегаштанд сер аз шӯълаи рӯз,
Гули себаргаи аз гард маҳфуз.
Ҳаво софу шаби торик дур аст,
Замин монанди укёнуи нур аст.
Латофатбор дашту кӯҳсоранд,
Ҳама шодоб аз ғайзи баҳоранд.
Ба наздам пирмарди Шарқ дидам,
Ба нур онро саропо ғарқ дидам.
Адиб аз нур давлатманд гашта,
Ба нур аз ҷону дил пайванд гашта.

Ҳамеша равшаниро орзу дошт,
Умед аз бахту аз рӯзи накӯ дошт.
Вале дар ҳучраи танги Бухоро
Намешуд равшаной ҳеч пайдо.
Дар он ҷо ӯ намедонист, ки чун,
Барояд офтоб аз бурчи гардун?
Чӣ сон аз осмони пурситора
Заминро моҳ месозад назора?
Чӣ сон бо ёди шамси лаълрухсор,
Шафақ аз дил кашад охи шарарбор?
Фақат медид Машриқи кӯҳанро,
Намоишгоҳи тобуту кафанро.
Ба ҳучра мешуданд аз як қабат дар
Ҳам одам, ҳам ҳаво дохил баробар.
Адиб аз мадраса аз ҳучраи тор
Ниғаҳ мекард бар шаҳри дилозор.
Ба зери гумбази шаҳри Бухоро
Фақат медид торик Осиёро.
Дар он ҷо хуни одам ҷӯй мешуд,
Замин аз мурдагон бадбӯй мешуд.
Дар он ҷо марг хандон кафзанӣ дошт,
Сиёҳӣ бо сафедӣ душманӣ дошт.
Саҳарро, шомро мекард таъин
Ба аҳли ҳучра овози муаззин.
Чароғи мадраса дар кунчи тира
Ба мисли кирми шаб месӯхт хира.
Ба чашми нурҷӯ, марди адабгоҳ
Гаҳе Хайём мешуд шӯълаи моҳ,
Зи Саъдӣ гоҳ оташпора мешуд,
Ба гирди Рӯдакӣ сайёра мешуд.
Чароғ аз назм, нур аз назм мечуст,
Ба ишқи назм мисли сабза меруст.
Сухан аз назми сеҳрангез мегуфт,
Ба ёди назм ӯ мехест, мехуфт.
Ягона дафъи савдояш ҳамин буд,
Ҳаёти нурҷӯянда чунин буд.

Ба ӯ гуфтанд, ки «Рӯзат сиёҳ аст,
Ба одам равшаниҷӯйи гуноҳ аст.
Ту акнун дар чаҳи зиндон бихобӣ,
Бимирию муроди дил наёбӣ».
Ба болои сараш ҷаллод омад,
Дами шамшери истибдод омад.
Пас аз рӯзу шабони интизорӣ,
Пас аз ранчурию хорию зорӣ,
Ба зери чоҳ дасти рус омад,
Фурузон нурҳои рӯз омад.
Бад-ин сон Октябр онро раҳо кард.
Бад-ин сон бо чароғон ошно кард.
Адиб аз нав таваллуд шуд, ҷавон шуд,
Адиби дӯстдори тоҷикон шуд.
Фақат мондаст аз даври асирӣ
Ба пушти ӯ паи ҷӯби амирӣ.
Касе ки халқро машҳур гардид,
Нахустин бор сер аз нур гардид.
Ватан аз чаҳлу торикӣ шуд озод,
Ба Айнӣ шаъну шӯҳратҳо фиристод.
Худи устод машғал шуд, алав шуд,
Чароғи мардуми дунёи нав шуд.
Ба рӯяш нур биам, барқ биам,
Ҳувайдо саргузашти Шарқ биам.
Чу Айнӣ Шарқ асиру бенаво буд,
Ба зери чоҳи зиндон Осиё буд.
Кунун Шарқи кӯҳан бедор гаштаст,
Ба озодипарастон ёр гаштаст.
Мубориз, сулҳҷӯ бебок биам,
Замин буду кунун афлок биам.
Ҳанӯз аз Ғарб гарчи танг ояд,
Ба сӯи Осиё бо ҷанг ояд.
Ҳанӯз аз Шарқ бӯи дуд хезад,
Сутуни дуди нафтолуд хезад,
Ҳанӯз озурданӣ чони арабро,
Ба яғмо бурданӣ хони арабро.

Вале Машриқ аз таҳдиди ағёр
Наметарсад, намеларзад дигар бор.
Баҳори зиндагиро дӯст дорад,
Ба зидди ҷанги нав ӯ ҷанг орад.

* * *

Ба бӯи гул ману устод мастем...
Ба гирди ҳавз ҳар ду менишастем.
Ба ёди ман расид овози фарзанд,
Хаёли ман ба он овоз шуд банд.
Ман охир иди нав дар хона дорам,
Ба халқи кишварам идона дорам.
Назар кардам ба пири ранчдида,
Ба ду чашмон, ба абрӯи хамида.
Назар кардам, ба хатҳои ҷабинаш,
Ба мӯҳои сараш,

хамҳои ҷинаш.

Падар гӯё маро табрик мегуфт,
Суҳанҳои ба дил наздик мегуфт.
Падар мегуфт: «Одам чун дарахт аст,
Дарахти решаномаҳкам карахт аст.
Дарахт аз офтобу об рӯяд,
Қади сабзаш ҳавои нарм ҷӯяд.
Агар бисёртар ӯ реша ронад,
Саломат аз хатар мондан тавонад.
Агар хоҳӣ ту ҳам ҷовид монӣ,
Ба хоки мулк бояд реша ронӣ.
Писарро тарбият бинмо падарвор,
Ки гардад ӯ мубориз, халқро ёр.
Ба фарзанд оташи ишқи Ватанро
Фурузон кун, фурузон, ҷаҳд бинмо.
Агар ман кӯҳсоронро ба Машриқ
Кунам монанд, хоҳӣ кард тасдиқ.
Ба сурат кӯҳсорон пуршукӯҳ аст,
Фаровон нур дар болои кӯҳ аст.

Мусаффо обҳо дорад дар оғӯш,
Зада хиргоҳи барфин бар сари дӯш.
Вале бар кӯҳсори мулки дигар
Ту бо чашми дақиқи хеш бингар.
Дар он ҷо бешаи ором бинӣ,
Гурезон сайд бинӣ, дом бинӣ.
Дар он ҷо тангнои соярав ҳаст,
Дар он ҷо партгоҳи гежу дав ҳаст.
Ба мисли ҳучраи шаҳри Бухоро
Равонад ҳукм торикӣ дар он ҷо.
Ба фарзандат сабақ омӯз, зинҳор,
Ки аз макри адӯ бошад хабардор.
Бар ҳар ҷо илм бурда ҷаҳл ронад,
Қасос аз ҷаҳлу нодонӣ ситонад.
Фишорад гарм дасти дӯстонро,
Мададгорӣ кунад афтодагонро.
Ба мисли заррае тобанда бошад,
Ба ҳар маҳфил ҷароғи зинда бошад.
Ба олам насл аз мо ёдгор аст,
Ба ӯ фардои инсон ҷашмдор аст».

* * *

Барои дӯстон, хонандагонам
Ба назм овардаам ин достонам.
Ҳикоят кардаам аз як саҳаргоҳ, –
Саҳаргоҳе ки касро буд дилхоҳ.
Маҳи апрел, моҳи навбаҳор аст,
Табиат сабзу хуррам, гул ба бор аст.
Магар созам ягон боре фаромӯш
Адиберо ки буд ҳам ақл ҳам ҳуш?
Писарҷонам, магар созам фаромӯш
Даме, ки кардам овози туро гӯш?

САДОИ ОСИЁ

(Достон)

Осиё гӯяд сухан,
Овози онро бишнавед!
Мавҷи дарё,
 ғурриши баҳри дамонро бишнавед!
Осиё бедор шуд, бедор,
 тарки хоб кард,
Ростиву дӯстиро оқибат дарёб кард.
Шеъри Ҳофизро ба ёд оред –
 дарди шарқро,
Нолаҳои зор-зору охҳои сардро:
«Шаби торику бими мавҷу гирдобе чунин ҳойил,
Кучо донанд ҳоли мо сабукборони соҳилҳо».
Дар шаби торик,
 бими мавҷ дигар Осиё
Аз сабукборони соҳилҳо надорад шикваҳо.
Мефишоранд аз таҳи дил
 дасти онро дӯстон,
То сари онро расонанд аз замин бар осмон.
Рафт он давре, ки одамо пур аз таҳқир буд,
Шабнишинро нукли маҷлис
 донаи занҷир буд.
Рафт давре, ки чудо буданд мисли чашмҳо
Халқҳо – ҳамсояхо
 дар сарзамини Осиё.
Меваҳо аз меваҳо гиранд пайванди наве,
Гирад аз ҳамсояхо –
 ҳамсоя ҳам панди наве.
Рафт давре, ки садои Чин
 намеомад ба гӯш,
Хуни дил меҳӯрд ҳиндӣ –
 буд Ҳиндустон ҳамӯш.

Рафт давре, ки
 ба гирдаш индонезӣ хурд печ
 Дар ғами як лукма моҳӣ,
 дар ғами як каф биринҷ.
 Мешавад нобуд акнун фирмаи чабру алам,
 Занг мебандад дар оби баҳр занчири ситам.
 Бирма чун боғи чавон
 майли шукуфтан мекунад,
 Дар Сарандеб коргар
 чуръат ба гуфтан мекунад.
 Осиё!
 Монанди модар меҳрубонастӣ маро.
 Мӯҳраи меҳри дилу
 беҳтар зи чоностӣ маро.
 Осиёро ман ба чашми хештан санчидаам,
 Чехраи хандони фарзандони онро дидаам.
 Дидаам садҳо нишони мозии манҳусро,
 Аз қафои панҷара нолидани маҳбусро.
 Аз намоишгоҳи Ханкоу
 гузарҳо кардаам,
 Ёди деҳқонони Чинро
 дар дилам овардаам.
 Ғоиб аз чашмам намегарданд
 мазлумон ҳанӯз,
 Теғу шамшеру камону
 кундаву зиндон ҳанӯз,
 Сангдил жандармаву
 фармони сардорон ҳанӯз,
 Даҳшатафкан,
 ларзаафкан
 ҳайкали хоқон ҳанӯз.
 Дар намоишгоҳ дидам
 чорпоя моларо,
 Садямоқӣ чомаҳои пораи садсоларо.

Аз даруни синаи деҳқон
дилеро кандаанд,
Саркашонро дар таги чоҳи сиях
афкандаанд.
Духтари даҳсоларо
дар деги чӯшон пухтаанд,
Метавонам оварам ин қиссаҳо ро
чанд-чанд...
Зинда бошад,
зинда бошад, ин ҷавондухтар ҳанӯз,
Мебарояд чун шафак
бар пешвои субҳи рӯз.
Ў садои Чин бувад,
ӯ шӯълаҳои Осиё,
Халқҳои рӯи оламро расонад ин нидо:
– Зиндаам,
чулки Ватан нӯшид аз оби ҳаёт,
Мегузорад по ба роҳи бахт
бо азму субот.
Киштзороне, ки зерӣ бор сар ҳам кардаанд,
Бар суруди ман
суруди тозаро зам кардаанд,
Месароям
ман ба базми дӯстдорони замин,
Дар замини навҷавонгардида,
дар оғӯши Чин.
Ман суруди Осиёям,
қитъаи огоҳдил,
Қитъае, ки қард қомат рост
аз болои гил.
Ман суруди коргар –
муздури бандаргоҳҳо,
Ҳамдами дарёнавардон,
посбони роҳҳо.

Осиё ҳамроҳи Африка суҳан оғоз кард,
Бо ду дасти худ
дари иқболи худро боз кард.
Осиё гӯяд суҳан
аз печу тоби рӯди Нил,
Аз булӯрин қатраҳои сард-оби рӯди Нил.
Рӯди Нил ояд ба хоки Миср аз роҳи дароз,
Реги саҳро рӯ ниҳад
бар Нил бо аҷзу ниёз.
Бо хати хоно навиштанд
аз замонҳои қадим
Ташнагон дар санги хоро мадҳи дарёи азим:
«Нил агар саршор бошад,
лаб занад,
чӯшад,
дамад,
Ризқи фаллоҳон фаровон,
баҳрашон ояд мадад.
Нил агар хоҳад,
ба ҳар кас медиҳад ҷоҳу ҷалол».
Мисриёро зистан бе Нил?
Ин амри маҳол!
Мардуми ин сарзамин
дар рӯзи мотам,
рӯзи тӯй,
Мекунад бо меҳрубон рӯди бузургаш гуфтугӯй.
Модарон оранд тифлонро ба назди оби рӯд
Бо таваллову тазарроъ,
бо салому бо сучуд.
Орзу доранд, ки фарзандашон монанди Нил
То абад пурчӯш бошад,
арҷманду софдил.
Асуан лабташнағони Мисрро ёрӣ кунад,
Дар биёбон обҳои Нилро ҷорӣ кунад.

Дар забон орад араб
 шодона Аттахрирро¹,
 Нек бинад
 чеҳраи ояндаи тақдирро.
 Аз гузашти рӯзгори бад
 бузургон гуфтаанд,
 Дурри маъниро ба сӯҳони тафаккур суфтаанд:
 «Саъдӣ, ту бирав ҳайма ба гулзори дигар зан,
 К-ин меваи боғи ту ба тороч расидаст».
 Шарқ акнун шод бошад аз самар, аз бори худ,
 Хаймаи худро занад
 дар ғӯшаи гулзори худ.
 Шарқ боғашро намояд ҳифз аз ғоратгарон,
 Аз ҳучуми гармселу
 офати боди хазон.
 Аввалин бор аст, ки чун офтоби навтулӯъ,
 Шери сангин²
 пардаи асрор бардорад зи рӯ.
 Шери сангин пардари бардошт...
 Раъду барқ хест,
 Аз Сувайс омад садои халқ:
 «Мебоист зист!»
 Бо ҳамин нийят садои Осиё ояд баланд,
 Бо ҳамин нийят намояд пора занциру каманд.
 Бо ҳамин нийят ба Деҳлӣ омаданд аз ҳар канор
 Ходимони бешумори Осиёи номдор.
 Бо ҳамин нийят занони Ҳинд шамъ афрӯхтанд,
 Ҷабҳа рангин карда, дар каф уду мичмар сӯхтанд.
 Бо ҳамин нийят гузар карданд аз паҳлӯи мо,
 Кӯдакон дар даст гул,
 бардошта бозичаҳо.

¹ Аттахрир – озодӣ, номи мавзее, ки дар он ҷо даштҳо обёрӣ шуда, деҳаҳои нав барпо гардидаанд.

² Шери сангин – сфинкс, булҳавл.

Гӯш кардам Шарқро,
 ҳам Нилро, ҳам Гангро,
Нармдил хоку замину
 пуртахаммул сангро.
Гӯш кардам...
 Варзиши рӯди равон омад ба ёд.
Деҳаи ман,
 дар Ҳисори Шодмон омад ба ёд.
Қуллаҳои барфпӯши кӯҳсоронаш ба ёд,
Чашмаҳои нуқрамонанди хурӯшонаш ба ёд.
Рӯди кишлоқи ман
 аз оҳу сабуктар меравад,
Дар шаби маҳтоб
 сина пур зи ахтар меравад.
Кокулафшонанд
 мачнунбедҳо дар ин диёр.
Шӯълаафшонанд
 сафҳои чароғони Ҳисор.
Махмалин,
 абрешимин,
 кишту зироат дорад он,
Бо саодатҳои бепоён фароғат дорад он.
Ин саодатро надонистанд аҷдодони ман,
Шуд насиб ин бахт,
 ин даврон
 ба фарзандони ман.
Рӯди хурди деҳаи ман
 часту хезе мекунад,
Осмони Тоҷикистон рангрёй мекунад.
Радиои Москва вақте ки мегӯяд суруд,
Кӯдакон рақсанд хандон
 дар лаби рӯди кабуд.

Рӯди хурди деҳаи ман
 рӯди пуршӯр аст, шӯр,
 Бо садои рӯдҳои Осиё
 чӯр аст, чӯр.
 Ман ба ин рӯди азизам
 меҳри дилро додаам,
 Ҳамраҳаш дар кӯҳсорон
 роҳи нав бикшодам.
 Аз лаби ин рӯд,
 аз қишлоқи ҷоноҷони ман
 Сар шуд овози дили ман –
 мурғи хушилҳони ман.
 Бо садои Осиё ҳамроҳ шуд,
 ҳампой шуд,
 Дар сафи эҷодкорони саодат ҷой шуд.
 Метавонад ҳар касе, ки зӯр шуд,
 ғолиб шавад,
 Молу мулки дигаронро ояду соҳиб шавад.
 Моҳиёро метавонад,
 ки наҳанг орад ба ком,
 Баҳри бетак рӯдҳоро дам кашад чун май зи ҷом.
 Нест аммо қуввае, ки азро орад завол,
 Рӯҳи озодипарастонро намояд поймол.
 Баҳри озодӣ садои Осиё омад ба гӯш,
 Хуни халқи Осиё омад ба чӯш,
 Омад ба чӯш!

ДУХТАРИ МУҚАДДАС (Манзума)

Духтари ҳиндӣ адолатхоҳ шуд,
Аз баду неки ҷаҳон огоҳ шуд.

Ҷустучӯ мекард он инсофро,
Осмони софи кӯҳи Қофро.

Олами аз шӯру ғавго покро,
Рӯҳпарвар, тозаву тар хокро.

Дӯстиро, чеҳраҳои бозро,
Бомдоди рӯзи некоғозро.

Чашми ақли худ ба олам чун кушод,
Аз ҷафобинӣ ба дод омад, ба дод.

Рӯи ӯ мисли гули пажмурда шуд,
Дар даруни сина дил афшурда шуд.

Рӯз аз рӯз об мешуд мисли мум,
Ғам ба ӯ мекард чун оташ ҳучум.

Чун ба дар мебаст чашми интизор,
Ед мекард аз суҳанҳои Тагор:

«Ҳар қадар занҷир гардад тангтар,
Тоб вақти кашмакаш н-орад дигар».

Худ ба худ мехонд «Банди Матарам»¹ –
«Оби Ганга ошиқи хокистарам».

¹ Суруд дар бораи Ватан, асари Прем Чанд.

Кӯҳи сабр акнун чу вулқон гашта буд,
Чашми дарёи хурӯшон гашта буд.

Чандбиро¹ ба хун оғушта дид,
Дар муқобил душманонро кушта дид.

Хост чун боде, ки ояд аз дара,
Дар биёбон паҳн гардад яксара.

Аз дамаш рӯбад хасу хошокро,
Пок созад, пок рӯи хокро.

Духтари ҳиндӣ адолатхоҳ шуд,
Аз баду неки ҷаҳон огоҳ шуд.

Аз нишастан, сабр кардан ор кард,
Хешро дар кӯчаву бозор кард.

Кулбаи вайронаро партофт, рафт,
Бахти нопайдои худро кофт, рафт.

Кӯчаву бозор пур буд аз гадо,
Аз гапи «бахшиш»-у аз дарвешҳо.

Тарк карда одамон Банголоро,
Ҳавлию гову бузу бузголоро.

Мурғҳо гардида беҳолу карахт
Бе ғизову дона дар шохи дарахт.

Ҳиндӣ аз дасти мусулмон дар азоб,
Худ мусулмон аст бо ҳоли хароб.

¹ Зани ҳиндӣ, ки ба муқобили лашкари шоҳ Акбар қаҳрамонона ҷангида, ба ҳалокат мерасад.

Як ҳавову як замину обро,
Як макон, як ҷои хӯрду хобро,

Як ғаму андӯхро, як дардро,
Як садои дил, як оҳи сардро –

Ғайр – бевичдон ба ду тақсим кард,
Мамлакатро ҷои хавфу бим кард.

Духтари ҳиндӣ ба ҳар сӯ чашм дӯхт,
Ҳар нигоҳаш чун шафақ афрӯхт, сӯхт.

Монда буд хомӯш тӯпи «Замзама»¹
Гӯшро кар карда «Султон Ҷамчама».

Дид он тӯфони моҳи хутро,
Ҳам кафан, ҳам гӯр, ҳам тобутро.

Шуд ба чашмаш мисли иблиси палид
Соҷи ғафси Маунбетен² падид.

Духтари ҳиндӣ адолатхоҳ шуд,
Аз баду неки ҷаҳон огоҳ шуд.

Кард аз Лоҳури пурдаҳшат фирор
Чун рамида сайд сӯи кӯҳсор.

Орзӯи гӯшаи Кашмир кард,
Шиква аз бераҳмии тақдир кард.

Хост хилватгоҳ дар вайронае,
Бутпарастию ибодатхонае.

Хост, ки дигар набинад рӯзро,
Чехраи бадхоҳи оламсӯзро.

¹ Тӯпхое, ки дар майдони Лоҳур истодаанд. Онҳо як вақте ба муқобили истилогарон истифода мегардиданд.

² Ноибқорои Англия, ки с. 1947 ҳокими Ҳиндустон буд.

Хост пӯшад рӯйро аз офтоб,
Чун маҳи афтода дар зери саҳоб.

Нашнавад бо гӯш фарёди касе,
Ғингаси занбӯру овози хасе.

Хост, ки маҳфуз дорад нангро,
Баста дар дил аз қаноат сангро.

Рӯ ниҳад бар Шива¹ бо ачзу ниёз,
Бошад ӯ чун уд дар сӯзу гудоз.

Монда духтар дастро болои даст,
Дар ибодатхона чандин маҳ нишаст.

Халкро машҳур накли тоза шуд,
Чун муқаддас духтаре овоза шуд.

Карда дар бар пусти бабру паланг,
Гоҳ берун шуд ба дашти сабзранг.

Гоҳ мисли соя дар шабҳои тор
Мулкро мекард ӯ гашту гузор.

Қустучӯ мекард кути лоямут,
То каме ором созад нафси худ.

Аз тамошо чашм мепӯшид ӯ,
Чун дили сарде намечӯшид ӯ.

Лек дуздида дили ӯро ба худ,
Зинати Кашмир мафтун менамуд.

¹ Ш и в а – худои ғазаб, худои ҷазодиҳандаи ҳиндувон.

Бод меовард аз «Боғи насим»¹
Дар сахаргоҳон димоғашро шамим.

Дасти рассоми табиат дилрабо,
Чун арӯс ороста Кашмирро.

Кӯҳи барфин – оби ширин дорад он,
Чашмаву рӯди булӯрин дорад он.

Абр агар аз осмон борон диҳад,
Аз замин гул шаддаи марҷон диҳад.

Осмонаш чун гилеми рангае,
Ё ба мисли лаълии пуртангае.

Пас чӣ сон дилро набандад ҳусни он
Бо ҳазорон шаъшаа, бе ресмон!

Лаънат он касро, ки созад бо итоб,
Ин латифӣ, ин зарифиро хароб!

Духтари ҳиндӣ яроқи чанг дид,
Вақти сайругашт тӯпу танк дид.

Лашкари бегона дар он ҷо шудааст,
Зинати Кашмир зери по шудааст.

Дуди танк, аэроплан, дуди мотор
Ҳалқа мезад дар фазои беғубор.

Духтари ҳиндӣ ба ҳашм омад, ба ҳашм,
Боз шуд чун мош ўро ҳарду чашм.

¹ Номи боғи қадимест дар Кашмир.

Чун нидо, чун огаҳӣ, ҳамчун қасам
Ин суруд омад ба гӯшаш дам ба дам:

«Лолаҳо, бигзор, дар Кашмири мо
Доимо бошанд дар нашъунамо.

Обҳо, бигзор, чӯшанду даманд,
Чун сафедӣ дар уфук – субҳи баланд.

Мо вале ҷонсаҳт – мардон мерасем,
Мисли санги кӯҳсорон мерасем.

То ки рӯзи имтиҳон, рӯзи ҷидол
Ҳам насозад қомати моро шамол».¹

Духтари ҳиндӣ адолатҳо ҷуд,
Аз баду неки ҷаҳон огоҳ ҷуд.

Боз дунболи раҳи дигар гирифт,
Роҳи одамгарди Амритсар² гирифт.

Ғашт дар шаҳру ба ҳар кас гӯш кард,
Лаб фурӯ басту нафас хомӯш кард.

Шаҳр буд, аммо пур аз овози халқ,
Аз ҷапонҳои фалакандози халқ.

Дар миёни кӯчаву бозорҳо,
Дар дами дар, дар таги деворҳо.

Одамон дар қоғаз имзо мекунанд,
Сулҳро ташвиқу илқо мекунанд.

¹ Суруди халқии кӯҳистони Кашмир.

² Пойтахти Кашмир.

– Сулҳ, – мегуфтанд, ки, – омоли мост,
Навбаҳори чор фасли соли мост.

Сулҳ истикболи фарзандон бувад,
Хотири чамъи кӯҳансолон бувад,

Сулҳ бошад, бигзарад нон бемалол
Аз гулӯи халқ дар ҳар гуна ҳол.

Адлро барпо кунад паймони сулҳ,
Бахтро парво кунад даврони сулҳ...

Духтари ҳиндӣ ба гапҳо гӯш кард,
Пайкараш ларзиду тобу тӯш кард.

Кӯчаҳоро хурда кард аз рафтуо,
Мешунид аз халқ як гуна нидо.

Менависад номи худ дар ҳар қадам
Ҳар яке бо нӯги ангушту қалам.

Тӯдаеро кам-камак наздик шуд,
Сулҳчӯро аз пай табрик шуд.

Духтаре, ки адлро уммед дошт,
Бо қалам дар қоғаз имзоро гузошт.

Духтари ҳиндӣ адолатхоҳ шуд,
Олам аз таърихи ӯ огоҳ шуд.

Аз Ватан – аз сарзамини модарӣ
Рафт берун, дид мулки дигаре.

Дид кишварҳои гуногуни даҳр,
Сулҳпарварҳои рӯзафзуни даҳр.

Дар забон, дар ғоя, мазҳаб мухталиф –
Аз паи сулҳанд, аммо ҳамрадиф.

Дид як роҳи сафеди сулҳро,
Қалъаву қулфу калиди сулҳро.

Конгресси Вена оғӯшаш намуд,
Сулҳро чун ҳалқа бар гӯшаш намуд.

Мисли як уммеди дерин Москва,
Орзуву хоби ширин Москва,

Такаягоҳи сулҳчӯён Москва,
Иттифоқи дӯстдорон Москва,

Шаҳри бемонанди пуршон Москва,
Ҷони дунё, ҷони инсон Москва,

Пойтахти мулки аъзам Москва,
Дар вафову аҳд маҳкам Москва –

Ҳиндудухтарро саодатманд кард,
Меҳмон бинмудаву хурсанд кард.

Духтари ҳиндӣ адолатхоҳ шуд,
Олам аз таърихи ӯ огоҳ шуд.

Соли 1955

ШҶҶРИШИ ВОСЕЪ

(Либретто)

ИШТИРОККУНАНДАГОН:

Восеъ – сардори шҶҶриш, 45-сола, Ҷувозкаш, батрак.

Назир – одами наздики Восеъ, баҳодур, 30-сола, батрак.

Гульизор – духтари Восеъ, 18-сола.

Аноргул – зани Восеъ, 35-сола.

Бобо – деҳқони камбағал, шҶҶришгари фаъол, 60-сола.

Нозим – деҳқони камбағал, 30-сола.

Касир – деҳқони миёнаҳол, воқеанависи ҳоким, 40-сола.

Ҳокими Балҷувон – 45-50-сола.

Амлокдор – 45-сола.

Сарлашқари ҳоким – 35-сола.

Домулло – 50 сола.

Мақтабхон – сардори ҳарами ҳоким, 40-45-сола.

Раис, муншӣ, ҳофизи халқӣ, Ҷарчӣ, шҶҶришгарон, сарбозон, маҳбусон, занҳои ҳоким ва дигарон.

ПАРДАИ I НАМОИШИ ЯКУМ

Ховалинг – Дараи Мухтор. Воқеа дар ҳавлии Восеъ меғузарад. Ин ҳавлии камбағалона дар яке аз зеботарин доманаҳои кӯҳистон воқеъ шудааст.

Гульизор

Ёр аз дили ман хабар надорад,
Е сӯзи дилам шарар надорад;
Ё гӯши нигори ман гарон аст,
Е нолаи ман асар надорад;
Ё мазрааи мурод хушк аст,
Ё гирияи ман самар надорад;
Е рӯзи фироқ тирагун аст,
Ё шои ғамам саҳар надорад.

Аноргул

Гульизор, ох, духтари сарсахт!
Кай дар ин давра мешавӣ хушбахт?

Гульизор

Ё майли гузори ӯ ба сар нест,
Ё бар сари ман гузар надорад!
Ё васли ту толеи башар нест,
Ё толеи ман ҳунар надорад,
Ё мавсими сабри ман хазон шуд,
Ё боғи умед бар надорад;

(Назир медарояд)

Ҳа, Назир, ин қадар парешонӣ?
Ошиқи беқарора мемонӣ!

Назир

«Гаштам, санамо, дар орзӯят
Ошуфтаву тирадил чу мӯят.
Ҳарчанд намерасам ба кӯят,
Шаб нест, ки аз фироқи рӯят –
Зорӣ ба фалак намерасонам.

Гар сар бибури ба теғи тезам,
Аз кӯи вафот барнахезам!
В-ар з-он ки кунанд рез-резам,
Ман мӯҳраи меҳри ту нарезам,
Илло, ки бирезад устухонам».¹

¹ Аз мухаммаси Ҳофиз бар ғазали Саъдӣ.

Гульизор ва Назир

Эй фаҳри ҳаёти навҷавонӣ!
Ишқи ту калиди шодмонӣ.
Бе ҳастии ту, агар бидонӣ,
Як умр дар ин ҷаҳони фонӣ –
Ман лаҳзаи хуррамӣ надонам.

Аноргул

Ҳайф, дар айни навҷавонии ман
Шуд хазон боғи зиндагонии ман:
Сездаҳсола будам ин, ки маро
Падару модарам ба шӯ доданд,
Рӯи шодӣ-надида аз дунё,
Бар ҷаҳи дарду ғам фурӯ доданд.
Ману Восеъ зи дасти камбағалӣ
Лаззати умри худ надонистем...
Ба шумо дорам аз худо уммед,
Ки диҳад рӯзи неку баҳти сафед!

*(Нозим бо ҳоли парешон ва дили
пуриштироб медарояд).*

Нозим

Восеъ канӣ?.. Восеъ кучо?

Назир

Нозим, чӣ шуд? Гап зан ба мо!

Нозим

Амлокдори хонасӯз
Омад ба монанди бало,

Торочу толон карду рафт.
Ҳар буду нобуди маро.
Фарзандҳои хурди ман
Монданд луч мисли гадо...
Модар чаро зоид маро
Дар ин ҳаёти пурчафо?
Ёрӣ диҳед, э дӯстон,
Аз ин бало ёбам раҳо!
Ду даст бар сар мондаам,
Раҳме кун, охир, эй худо!

Назир

Аз пушти Восеъ меравем,
Нозим, ту ҳамроҳам биё!
Вайро базудӣ ёфта,
Бо маслиҳат ҳар сеи мо –
Мардони нотарсу далер
Ғун мекунем аз ҳар кучо,
То интиқоми худ кашем
Аз ҷони ин даррандаҳо!
Гар мо йигитҳои чавон
Аз як гиребон сар кашем,
Поҳи ин ғоратгарон
Аз осмон меоварем!

Нозим

Рафтем, ҷӯра, меравем!
(Ҳарду мераванд).

Гульизор

Ман намедонам, очаҷон, ба чӣ вачҳ
Дилакам мисли бед меларзад?

Аноргул

Аз чӣ метарсӣ ин қадар, чонам?
Ин ба тарсиданат намеарзад!

Бобо

(Бо саросемагӣ медарояд).

Зудтар Гулӣзора пинҳон кун,
Ҳозир амлокдор меояд!

Гулӣзор

Чӣ бало, оҷаҷон!

Аноргул

Илоҷаш чист?

Бобо

Бигурезон, ба чашм нанмояд!

Амлокдор, домулло бо якчанд сарбоз ва халқ аз паси онҳо бо шӯру ғавғо медароянд.

Халқ

Золимон созанд то кай хонаи моро хароб?
То ба кай аз дидаҳои мо равад хун ҷои об?
Рӯзгори мо ба зери абри зулмат тира шуд,
Аз сари мо дур нури офтобу моҳтоб.
Молу мулку чонамон ғорат шуду барбод рафт,
Аз закату ушру андозу хирочи беҳисоб.
Раҳму шафқат дар кучо? Инсоф ку? Эӣ дӯстон!
Кай наҷот ояд ба мо аз ии бало, аз ин азоб?!
Ҳеҷ кас монанди мо бечорагон бадбахт нест,
Хонавайрон, баччагирён, танхаробу дилкабоб...

Домулло

Чамъатон мӯъмину мусулмонед,
Соҳиби мазҳабеду имонед!
Шукр бояд кунем мо беҳад
Дар паноҳи амир Абдулаҳад.
Дар замин сояи худост амир,
Амри вай фарз бар сағиру кабир.
Ҳар як андози нақдаву молӣ
Биспуретон ба дарғаҳи олӣ!

Бобо

Мон, ту ҳам беғам астӣ, домулло!

Амлокдор

Бо шумо, мардумони кӯрнамак,
Ҳар чазое диҳад, равост фалак.
Чунки Қуръона пешипо кардед,
Ҳукми шаръӣ ба ҷо наовардед:
Фитру ушру закот наспурдед,
Ба худ инро гуноҳ нашмурдед.
Боз андозҳои дигарро
Саркашона накардаед адо.
Масалан: хаспулӣ, аминона,
Қўшпулӣ, дудпулӣ, танобона,
Сарукона, сарона, бочу хироч...

Халқ

Марги муш! Заҳри мор!

Амлокдор

Хап шавед!

Халқ

Ин ба халқ ноҳаққист!

Бобо

Халқ аз ҷабратон ба танг омад,
Нон! Гӯяд, ҷавоб...

Халқ

Санг омад!

Яке аз байни издиҳом

Канӣ, аз мо дигар чӣ мечӯед?

Халқ

Устухон?

Хун?

Ҷон?

Тан?..

Гӯед?

Занон

Нест як парри коҳ ҳам ҳозир,
Чӣ диҳем? Аз кучо диҳем охир?

Бобо

Ҳар чӣ буд дар бисотамон – ҳамаро
Сарф кардем мо ба коми шумо.
Монд як чомақӯҳнамон ин дам,
Лозим ояд, баред инро ҳам!

*(Ҷомаашро кашида, ба назди амлокдор
мепартояд).*

Домулло

Беадаб, чомакӯхнаатро гир!
Носипосй накун ба ин таксир!
Ин на кори каси мусулмон аст,
Балки аз феълҳои шайтон аст!
Мақсади ин кас аст чизи дигар...

Амлокдор

Ту ба ман гуфта деҳ канӣ, хоҳар,
Кабки хушхони кӯҳсор кучо?
Гули ин боғ – Гулӣзор кучо?

Аноргул

Саҳарӣ рафта буд бо падараш...

Амлокдор

Эй зани ҳилагар!

(Бо қамчин мезанад ўро).

Бобо

Назан ба сараш!

*Гулӣзор фарёди модарашро шунида, тоқат
карда наметавонад ва аз ҷои пинҳонишудааш
берун меояд.*

Домулло

Ана, омад ба пои худ ин ҷо.
Мана, ин нозанини маҳлиқо.

Мана, ин Гулғизори пистадаҳан,
Мана, ин сарвқадди симинтан,
Холакаш – дона, зулфакаш – дом аст,
Сайдакаш – ошиқони ноком аст.

Амлокдор

Духтари нағз, шодиёна диҳед,
Нектолеъ будеду бахтсафед!
Ҳокими Балҷувони мо моро
Бифиристод хостгори шумо!

Гулғизор

Чӣ? Чӣ гуфти ту?
Хостгор ба ман?
Кушадам ҳам, намедиҳам ман тан!
Ҳокимат хоб дидааст магар?!

*Бо амри амлокдор сарбозон Гулғизорро бардошта
мебаранд. Амлокдор ва домullo ҳам баромада
мераванд.*

Аноргул

Дил хун шуда аз дарду пуробай дида,
Чун чашмаи Моғиёнфаробай дида.
Дар зулмати шаб фитода, гумроҳ шудам,
Мӯхтоҷ ба нури офтобай дида.

Занон

Раҳме бикун, охир, эй ҷафокор, фалак,
Бар мо чӣ диҳӣ ин қадар озор, фалак?
Дар доми балои миру ҳоким моро
Чун сайд кунӣ чанд гирифтор, фалак?
(*Восеъ ҳамроҳи Назир ва Нозим медарояд*).

Восеъ

Ин чй гап боз?
Ин чй гап боз?

Аноргул

Золимон Гулџизорро бурданд...

Восеъ

(Ба ғазаб ва ҳаяҷон омада, дар ҳаққи амлокдор мегӯяд).

Эй ту – деви сиёҳи одамхӯр,
Гургсират, аз одамият дур!
Ҳар кучо, ки равӣ ту – амлокдор,
Мениҳӣ доғ бар дили нодор!
Аз шумо гашт солҳои сол
Нафсу номуси духтарон помол!
Ба халоиқ намонд ғаллаву дон,
Камбағал шуд зи дастатон толон!
Монда озод аз хирочи шумо
Фақат ин осмону боду ҳаво...

(Ба халқи ғамзада ва гирён муроҷиат карда).

Сода будед, эй бародарҳо,
Сер аз гушна кай кунад парво?
Дили ин турфа мардум аз санг аст,
Касбашон зулму макру найранг аст.
Ба дили сахту зишти ҳокимҳо
Кай кунад таъсир оби чашми шумо?

(Ба тарафи рафтагии амлокдор ишора карда).

Рав, ба ҳоким бигӯ, ки халқ дигар
Пеши пояш намегузорад сар!
Косаи сабри мардумон пур шуд!

Халқ

Баъд аз ин сабр ҳам надорад суд!

Восеъ

Ана, акнун, бародарони шуҷоъ,
Монд ду роҳ назди мову шумо:
Раҳи аввал – хамӯш биншастан,
Чашми уммед бар қазо бастан.
Дуюмаш: роҳи шӯришу исён –
Зидди бедоди ҳокиму мирон!

Халқ

Мо тарафдори шӯру исёнем,
Ҳама барҷонрасида деҳконем!

Бобо

Саллаҳоро кафанкунон, моён –
Ҳамагӣ меравем бар исён!

Восеъ

Пас набошад, миёнатон бандед,
Шермандона зӯратон санчед!
Бо каланду таёку досу табар,
Теғу шамшеру ханчару шашпар –
Сабр нокарда, зуд бархезед,
Хуни аҳли ситамгарон резед.

То ки чангем аз барои начот,
Аз барои начот, ё ки мамот!
Мо – ховалингиён дар ин исён
Пеш бояд равем дар майдон.
Халқи Кангурту Балчувон тайёр,
Ҳозир аст инчунин Қизилмазор,
Хайр, рафтем, косибу деҳқон!

Халқ

Ҳамагӣ меравем аз дилу чон!

Восеъ

(Ба яке аз шӯришгарон).

Рав, зи кунчора, кундаҳои чувоз
Дар сари теппа чанд машғал соз.
Шӯълааш то фалак баланд шавад,
Халқ аз ин шӯъла баҳраманд шавад!
Хасм фаҳмад, ки инчунин оташ
Дорад исёни халқи заҳматкаш!
Мисли як шӯъла аст ин исён
Аз барои начоти мазлумон!
(Ба Назир мувоҷиҳат карда).

Хайр, фурсат ғанимат аст, Назир,
Ту ҷавонмардҳои худро гир!
Рост то Балчувон наистода,
Рав аз ин роҳ чапғалат дода!
Мебарам ман ҳам аз раҳи боло
Чамъи ин мардҳои майдонро.
(Назир меравад).

Хайр, рафтем, косибу деҳқон!

Халк

(Ба роҳ медарояд).

Исён кун имрӯз, эй марди деҳқон,
Зидди асорат, зидди амирон!
Дар ҷӯш о чун баҳри кабире,
Шӯрида бархез монанди тӯфон!
То кай машаққат дар қисмати мост?
То чанд роҳат дар коми боён?
Бадтар зи марг аст ин зиндагонӣ,
Дунё ба моён – гӯр асту зиндон!
Ин гӯру зиндон вайрон намоем,
То рӯз бинем монанди инсон!

Занон

Дил хун шуда аз дарду пуробай дида,
Чун чашмаи Моғиёнфаробай дида.
Дар зулмати шаб фитода, гумроҳ шудем,
Мӯҳтоҷ ба нури офтобай дида!

Парда

ПАРДАИ II НАМОИШИ ДУЮМ

Балҷувон. Қалъаи ҳоким. Овозаи шӯриш ҳокимро ба ташивишу таҳлука андохтааст.

Ҳоким

Халқи нодон ба зидди давлату дин
Дар ғзаб омадасту шӯришу кин...
Чӣ қадар ин суҳан ба кас, фавран –
Мерасад, мисли тир, дар гуфтан!

Монам ин ки ба зидди ман хезанд?
Обрӯи амирро резанд?
Не, надорам ба ин бало тоқат!
Баъд аз ин бояд ин ки бешафқат –
Тухми ин ёғиён бисӯзонам,
Чашмашонро ба тир дӯзонам!
Ғазабам оташ асту сӯзон аст!
Магар ин халқ ғофил аз он аст?
Восеу Нозиму Назир кучо?
Давлати аъзами амир кучо?
Ин ҳама пойлучро – зану мард
Беамон қатли ом бояд кард.

(Касир медарояд).

Ҳа, Касир,
Канӣ, гап зан, чӣ корҳо кардӣ?
Чӣ хабарҳои тоза овардӣ?

Касир

Ҳазратам, халқ... халқ бо исён...
Ҷониби Балҷувон шуданд равон.

Ҳоким

Ҷониби Балҷувон?
(Ба пешхизматаш ишора карда).

Гӯй, сарлашкарам биёяд эуд
Назди ман бо раису амлокдор!

(Ба Касир).
Чӣ қадар халқ ҳаст дар исён?

Касир

Бешумор аст халқ хурду калон.

Ҳоким

Зуд баргарду байни деҳқонон
Боз бар кори махфию пинҳон.
То ки тобанд рӯй аз исён,
То ки Восеъ аз ин шавад сарсон!
То ба мо зудтар шаванд асир
Восеу Нозиму...

Касир

Назир!

Ҳоким

Назир!
Мана, ин тангаву тилоро гир!

Касир

Хайр, тақсир, банда фармонбар!
(Меравад. Сарлашкар, раис ва амлокдор
медароянд).

Ҳоким

Биншинед!
Зидди шӯриш чӣ чора мебинед?
Шӯру ғавғои мардуми худсар
Мешавад ҳар дақиқа афзунтар.

Амлокдор

Ҳазратам, кори гушнапурзӯрон.

Сарлашкар

Пурзӯрон.

Амлокдор

Нест ҷуз шӯру фитнаву исён.

Сарлашкар

Фитнаву исён.

Амлокдор

Ин худобехабар гурӯҳи касиф
Душмани давлатанду шаръи шариф.
Зуд агар роҳашон нагардонем,
Лочарам, зери хавф мемонем!

Сарлашкар

Зери хавф мемонем!

Ҳоким

Ҳаст як раҳ ба дафъи ин душман –
Тирборон намудану куштан!

Сарлашкар

Куштан!

Амлокдор

Фикри ман ҳам ҳамин ки мардумро
Чеғ бояд занем мо ба ғазо;
Ёғиёро қирон кунем тамом,
То ки ибрат шавад ба халқи авом!

Ҳоким

Ту ба ин кор ҳозирӣ?

Сарлашкар

Таксир!
Лашкари ман ба амратон ҳозир!

Ҳоким

Тухми авлоди ёғиёни лаин
Беамон маҳв кун зи рӯи замин!
Ончунон кун: ба Балҷувон дигар
Нашнавад ҳеҷ номи шӯришгар!

(Ба раис).

Пас, шумо ҳам раведо бо диққат
Ҳамаро, пир то ҷавон, санҷед.
Ҳар кӣ аз амри мо битобад сар,
Бе тараҳҳум ба дор овезед!

*Аз зиндони қалъа суруди ғамангези маҳбусон
шунида мешавад.*

Гузашту мегузарад умри мо ба сад бедод
Аниси мост фақат оҳу нолаву фарёд,

Ниҳоли сабзи қади мо ба хок яксон шуд,
Чу лола сурх рухи мо ба ранги коҳ афтод.
Дар ин рутубати зиндон чу мурда пӯсидем,
Кучо ҳавои дилосо? Кучо фазои кушод?
Агар дар ин чаҳи торик бенишон гардем,
Саломи мо ба рафиқон бар, эй бод!

Ҳоким

(Ба ҷаллод).

Рав, даҳанҳои бандиён пӯшон,
Аз дами тег як ба як гузарон!

Маҳтобхон

(Аз ҳарам мебарояд).

Ассалому алайк, тақсирам!

Ҳоким

Канӣ, Маҳтобхон, чӣ гап ба ҳарам?

Маҳтобхон

Ҳарам аз Гулғизори гулрухсор
Пурсафо шуд ба мисли рӯи баҳор.
Гар иҷозат шавад, гули навро
Ман биёрам, ки бӯ кунед шумо.

Ҳоким

Хайр, бӯ мекунем, рафта биёр!
(Худ ба худ завқ карда)
Гули нав, Гулғизори гулрухсор...
Аҷаб аст ин ки духтари душман
Мешавад боиси ҳаловати ман...
(Аз ҳарам Гулғизорро меоранд).

Ваҳ, чӣ қадду чӣ рӯ, чӣ ҳусну чамол?
Хуш омадед, меҳмон,
Ташрифатон муборак!
Арӯси нектолеъ
Дар Балчувон муборак!
Овозаи шуморо
Бисёр мешунидам,
Дар орзуи дидан
Бас ранҷ мекашидам.

Гульизор

Эй ҳокими ситамгар,
Безорам аз ту, бас кун!
Мурғи дилам ба танг аст,
Берун аз ин қафас кун!
Беҳуда ҷон макоҳон,
Аҳмақ намешавам ман!
Номусу ор дорам,
Асло намедиҳам тан!

Ҳоким

Розӣ шавӣ ба гуфтам,
Ин молу давлат аз ту.
Ҳар ҷо маликамонанд
Эъзозу ҳурмат аз ту!
Гар саркашӣ намоӣ,
Аз ҷони худ гузар кун!
Бо хешу ақрабоят
Мегардӣ ғарқай ҳун!

Гульизор

Аз молу давлати ту
Ҳастам ҳазор безор,

Танҳо ба ман ҳаёти
Тинчи фақирӣ даркор!
Тарсонданам натонӣ
Бо дӯғ як сари мӯй,
Ҳар кор ки бихоҳӣ,
Кардан гир, эй ҷафочӯй!

Ҳоким

Азбаски ҳастӣ бадзот,
Некӣ ба ту чӣ даркор?

*Ба Гулғизор ҳамла мекунад. Дар ҳамин вақт
амлоқдор воҳимақунон медарояд.*

Амлоқдор

Алҳамон! Алҳамон!
Муслмонон,
Балҷувон зери по шуду толон!
Ҳазратам, кор... кор... расво шуд...

Ҳоким

Зуд гӯ, чӣ гап? Чӣ ғавғо шуд?

Амлоқдор

Халқи шӯришгар аз ғзаб, аз қаҳр
Ҳамла оварду гашт дохили шаҳр.

Ҳоким

Рафта аспӣ маро биёр!

*Ҳоким, амлокдор ва тамоми аҳли дарбор
мегурезанд. Гулғизор танҳо мемонад.*

Гулғизор

Омад хабаре, ки ёрам омад,
Сабри дили беқарорам омад!
Ғамхор Назири беназирам
Бар пурсиши ҳоли зорам омад!
Уммеди начоти ман аз ӯ буд,
Шодам, ки начоткорам омад!
Дар шӯришу чанг мисли Рустам
Ғолиб шуда, шахсаворам омад!
Даронда сафи шағолу гургон
Шери нари кӯхсорам омад!
Зуд ой, ки хуни дил ба роҳат
Аз дидаи интизорам омад!
Эй гунчаи ишқ, хандае кун,
Ғофил ту магар? – Баҳорам омад!
Айёми фироқи ман шуд охир,
Даврони висоли ёрам омад!

(Назир пеш аз ҳама ба қалъа медарояд).

Назир

Бар рӯи чароҳати ман, эй ёр,
Бо гиря намак наपोш бисёр!
Ман сӯхтаам, дигар насӯзон,
Ин доғ макун дигар ту бирён!

Гулғизор ва Назир

Шодӣ бинамо, ки бахтамон тофт,
Охир дили мо муроди худ ёфт!
(Восеъ бо шӯришгарон медарояд).

Шӯришгарон

Исён кун имрӯз, э марди деҳқон,
Зидди асорат, зидди амирон!
Дар ҷӯш о чун баҳри кабире,
Шӯрида бархез монанди тӯфон!
То кай машаққат дар қисмати мост?
То чанд роҳат дар коми боён?
Бадтар зи марг аст ин зиндагонӣ
Дунё ба моён гӯр асту зиндон!
Ин гӯру зиндон вайрон намоем,
То рӯз бинем монанди инсон!
Исён кун имрӯз, э марди деҳқон,
Зидди асорат, зидди амирон!
(Ба Восеъ арз мекунад).

Назир

Ман тамоми супоришоти туро
Кардам аз сидқ як ба як иҷро!

Восеъ

Офарин, паҳлавон Назири далер!
Гульизору Назир, ҳар дуятон
Рафта зиндонро кушоедон!
Аз ҳарам духтарону занҳоро
Чамъ карда, биёваред ин чо!
Ака Сангин, Шарафака, Нозим,
Ҳар се тозед аз паи Ҳоким!

Касир

Ака Восеъ, ба фикри ман имрӯз
Сабр бояд кунем, чунки ҳанӯз –
Нест равшан, ки дар кучо чӣ қадар
Дорад ин ҳоким одаму лашкар?

Мумкин аст ин ки душмани маккор.
Хуфта бошад ба гӯшае чун мор,
Мумкин аст ин ки ин йигитҳоро
Муфт бидҳем мо ба чанги бало.

Восеъ

Нодуруст аст! Аз паи ҳоким
Рафтан, албатта, вочибу лозим!
Ту худат ҳам, Касир, бо инҳо
Ёри Нозим шуда, ба роҳ даро!
Мо ба шодии ин зафар фардо
Мекунем иду хуррамӣ барпо.
Дар ҳамон рӯзи ид ҳокимро
Баста оред!

Нозим

Канӣ, Касир, биё!

*Нозим, Касир ва чанд нафар шӯришгарон
мераванд. Аз зиндон маҳбусон ва аз ҳарам
занону духтаронберун меоянд.*

Ҳама

Ака-Восеи мо саломат бод,
Ҳама аз ҳимматаш шудем озод!
Хизмате ки барои мо кардӣ,
То қиёмат намеравад аз ёд.
Мо асирони дидагирёнро
Ту раҳондӣ зи доми ин сайёд.
Ин зафар, ин саодат, ин шодӣ
Ба зану марди мо муборак бод!

Парда

ПАРДАИ III
НАМОИШИ СЕЮМ

*Доманаи кӯҳ. Ба муносибати фатҳ шудани қалъаи
Балҷувон шӯришгарон ид мекунанд.*

Халқ

(Хор бо рақс).

Андӯху ғам, эй дӯст, бас!
Озоду фориғ каш нафас!
Зеро ки аз банди қафас
Чун булбул озод омадем!

Ёрон, хушилхонӣ кунед,
Ин дам ғазалхонӣ кунед,
Ширин суханронӣ кунед,
Монанди Фарҳод омадем!

Шодӣ кунед, эй дӯстон,
Аз ғам раҳой ёфт чон,
Ҳоким гурехт аз Балҷувон,
Пиру чавон шод омадем!

Ҳай қир шудем аз теғи кин,
Рангин шуд аз хунҳо замин,
То ин ки охир дар чунин
Як рӯзи обод омадем!

Фатҳу зафар дар коми мо
Гашту баромад номи мо,
Субҳи сафо шуд шоми мо,
Берун зи бедод омадем!

Андӯҳу ғам, эй дӯст, бас!
Озоду фориф каш нафас!
Зеро ки аз банди қафас
Чун булбул озод омадем!

Занон

(Бо рақс).

«Даст бар сӯрохҳо дорӣ, зи мор андеша кун!
Пой бар гул мениҳӣ, аз захми хор андеша кун!
Гар шиновар нестӣ, по бар лаби дарё манех!
То миёнат ғарқ гардӣ, аз канор андеша кун!
То тавонӣ, сирри дил бо ёри худ ҳаргиз нагӯӣ,
Ёр ёре дораду аз ёри ёр андеша кун!
Душманат гар пашша бошад, камтар аз филаш мадон!
Ин насиҳатҳои моро зинҳор андеша кун!»
(Дуэт).

Назир

«Ман рӯи туро ба моҳи тобон надихам,
Лаъли лаби ту ба дурру марҷон надихам.
Лаъли лаби ту агар ба дастам ояд,
Қимат ҳараму баҳои Шугнон надихам!»

Гульизор

«Эй чӯраи чон, бе ту ҷаҳонро чӣ кунам?
Бе ту гули сурхи арғувонро чӣ кунам?
Бе ту гули сурхи арғувон бисёр аст,
Дил майли ту дорад, дигаронро чӣ кунам?»

Восеъ

Канӣ, Бобо, расид навбати ту?

Бобо

Гўшаки мо мунтазири амри шумо буд,
Эй бузакам, биё-биё, навбати мо шуд!
(Бузи чўбинаширо бозӣ доронда, месарояд).

Қурбони шўриш, ҳилоли замзама,
Шўриши Восеъ, чонам, ҳилоли замзама,
Қурбони Восеъ, ҳилоли замзама,
Восеи одил, чонам, ҳилоли замзама.
Тарсид аз ў ҳоким-амак,
Пас кафша монда, бо патак –
Бигрехт чун мурғ аз катак,
Ғелида монанди чалак.
Ҳолаш хароб аст, ҳилоли замзама,
Думаш ба хўрчин, чонам, ҳилоли замзама.
Тарбузи ҳоким, ҳилоли замзама,
Аз бағал афтид, чонам, ҳилоли замзама,
Ҳокими зolim, ҳилоли замзама,
Дар мағал афтид, чонам, ҳилоли замзама.
Тарсид аз ў ҳоким-амак,
Пас кафша монда, бо патак –
Бигрехт чун мурғ аз катак,
Ғелида монанди чалак.
Ҳолаш хароб аст, ҳилоли замзама,
Дилаш кабоб аст, чонам, ҳилоли замзама,
Думаш ба хўрчин, чонам, ҳилоли замзама.
(Гульизор ба рақс медарояд).

Ҳама

«Эй сарви хушболои ман,
Эй дилбари раънои ман,
Лаъли лабат ҳалвои ман,
Аз ман чаро ранчидай?

Ман ошиқи зори туям,
Бо чон харидори туям,
То зиндаам, ёри туям,
Аз ман чаро ранчидай?

Гар ман бимирам дар ғамат,
Хунам фитад бар гарданат!
Фардо бигирам доманат!
Аз ман чаро ранчидай?»

Восеъ

(Баллада).

Дар замони пеш
Буд як аждаҳо,
Вай ба чони халқ
Буд як бало.
Оташи дамаш
Шаҳрҳо бисӯхт.
Зидди вай касе
Чуръате накард.
Лек Рустами
Паҳлавону мард,
Дастгири халқ
Шуд дар он замон.

Халқ

Ҳар касе шавад
Қаҳрамони халқ,
Нест ғайри вай
Меҳрубони халқ.
Гум намешавад
Аз миёни халқ.
Достони ўст
Дар забони халқ!

Восеъ

Рустами далер
Бо ғазаб давид,
Сӯи аждаҳо
Мисли наррашер.
Гурзи оҳанин
Зад ба фарқи он,
Гард-гард шуд
Фарқи аждаҳо.
Гардҳои вай
Рафт бар ҳаво,
Чони мардумон
Монд дар амон.

Халқ

Ҳар касе шавад
Қаҳрамони халқ,
Нест ғайри вай
Меҳрубони халқ.
Гум намешавад
Аз миёни халқ.
Достони ўст
Дар забони халқ!

Восеъ

Ҳокиму амир
Ҳамчу аждаҳо,
Мисли Рустамад
Ҳар яки шумо.
Қаҳрамон шавед,
Беамон шавед.
Гурз бар сари
Аждаҳо занед.

То ки номатон
Човидон шавад.
Дар миёни халқ
Достон шавад.

Халқ

Ҳар касе шавад
Қаҳрамони халқ,
Нест ғайри вай
Меҳрубони халқ.
Гум намешавад
Аз миёни халқ,
Достони ўст
Дар забони халқ!
(*Касир парешонҳол мебарояд*).

Восеъ

Касир!
Ҳокима ту чаро наовардӣ?
Нозим чӣ шуд?

Касир

Ҳокими хонасӯз аз дигар
Чамъ кардаст беадад лашкар.
Бар сари мо ҳуҷуми саҳт овард,
Чамъамонро заду парешон кард.
Нозими камбағал дар ин задухӯрд...
Мурд...

Халқ

Ҳайф, Нозим, ҷавонмарди далер,
Вай ба майдони ҷанг буд чун шер!

Касир

Ҳамаи ин касофати ҷанг аст,
Ҷанг дигар барои кӣ лозим?
Оштӣ мекунем бо ҳоким!

Восеъ

Ман ба ин фикр нестам розӣ!

Дидбон

Чанд шахси савора меоянд!

Восеъ

Раис, амлоқдор, сарлашкар...

Назир

Канӣ, ҳоким дигар чӣ меҳаҳад?

Восеъ

Маҳкам истед, ҳар чӣ ҳам бошад!
(*Элчиҳои ҳоким меоянд*).
Марҳамат, меҳмонон!

Амлоқдор

Мо ҳама бо супориши ҳоким
Омадем ин ки оштӣ созем.
Гар шумо бенизоу беғавғо
Балчувонро диҳед гашта ба мо.
Дар ҷавобаш ҷаноби ҳоким ҳам
Ба шумо мекунанд лутфу карам.
Давлат аз се ду ҳисси ғаллаву дон
Меғузорад барои ҳар деҳқон.

Бобо

(Ба яке аз шӯришгарон нигоҳ карда, бо киноя).

Хонаат мешавад пур аз гандум.

Амлокдор

Чанд бочу хироч якбора
Мешавад кам ба халқи бечора.
Зиндагонии косибонро ҳам
Хубтар мекунем мо кам-кам.

Бобо

(Ба як нафар косиб ишораи кинояомез карда).

Шуда мондӣ ту ҳам, Табар Махсум!

Сарлашкар

Қуввати ҳоким аз ҳад афзун шуд,
Лашкараш аз ҳисоб берун шуд!
Лашкари тоза аз Ҳисор омад,
Милтиқу тир аз Бухор омад!

Халқ

Мо аз ин дӯғҳо наметарсем!

Восеъ

Бо шумо аз нав оштӣ кардан
Ин – баробар ба худ худа куштан!
Бо ҳама чормағзи пуч шумо
Пур намудед домани моро!
Аз чунин ваъдаҳои бесару дум
Солҳо сӯхтем мо мардум!

Амлокдор

Хайр, зӯри намекунем, аммо
Дар хатар мешавад ҳаёти шумо!

Восеъ

Марҳамат, раҳ кушода, зуд равед,
То ки қурбони ин хатар нашавед!

*Элчиҳои ҳоким мераванд. Восеъ ҳам бароя гусел
кардан аз паси онҳо мебарояд.*

Касир

Дӯстон, мо ҳама хато кардем,
Бояд аз ин раҳи хато гардем!
Ҳаст фурсат ҳанӯз ҳам бар мо,
Ки бубандем сулҳ бо онҳо!

Чанд нафар аз халқ

Ҳа, дуруст аст!

Халқ

Нодуруст аст!

Чанд нафар аз халқ

Сулҳ бандем!

Назир

Касир,
Худи ту фикр карда бин, охир!
Бо чӣ хунрезии азоби зиёд
Балҷувон шуд аз он сагон озод.
Боз гардонда медиҳем магар?
Нест бадномие аз ин бадтар!

Касир

Бачаҳомон дар он тараф бе нон,
Ин тараф мо ба ҷанг саргардон...
Беҳтар ин ки ба хонамон биравем,
Аз пай зиндагии худ бишавем!

Чанд нафар аз халқ

Меравем!

Назир

Телбағӣ накунед!
Тешаро худ ба пой худ назанед!
Чоҳро худ ба роҳи худ наканед!
Баъд аз ин ҳам, амин ҳастам, ман,
Ки ба ҳоким диҳем аз нав тан –
Боз ҳам мешавем гушнаву зор,
Боз ҳам мешавем бандаву хор!

Халқ

Мо ба ҳоким намешавем асир!

Касир

Хайр, мо меравем.

*Чанд нафар деҳқонони фиребхӯрда бо Касир
мераванд. Восеъ меояд.*

Бобо

Рафт, охир, Касири тарсончак.

Восеъ

Мон равад, гум шавад, хиёнаткор,
На вафо дораду на қавлу қарор!
Шиками мо барин касони фақир
Набуд асло ба даври ҳоким сер.

Халқ

Мо ба ҳоким намешавем асир!
Беамон мешавем то охир!

Восеъ

Духтарон, хоҳарон, шумо ҳам зуд
Бираветон ба хонаҳои худ!

Гульизор

Алвидоъ, эй дӯст, аз хотир фаромӯшам макун!

Назир

Дар дилам меҳри туро чун ёдгоре мебарам!
(Занон ва духтарон мераванд).

Восеъ

Шӯри мо шӯриши калон аст ин,
Ба ҳама рӯзи имтиҳон аст ин!
Ё зафар мекунем дар майдон,
Ё ки сар медиҳем чун мардон!

Халқ

Ту агар мурда бошӣ, мо мурда,
Ту агар зинда бошӣ, мо зинда!

Дидбон

Душман омад, ҳучум кард ба мо!
(*Чанг сар мешавад*).

Парда

ПАРДАИ IV НАМОИШИ ЧОРУМ

*Болои як кӯҳсори баланд. Як тӯда шӯришгарони
шикастхӯрда ба ин ҷо паноҳ бурдаанд.*

Шӯришгарон

Кай меравад ин фасли хазон аз чамани мо?
Кай мерасад айёми баҳори ватани мо?
Оё шавад он дам, ки ба ҷои аламу оҳ
Оҳанги дили шод дамад аз даҳани мо?
Эй кумрии озод, кай озод сарояд
Монанди ту маҳбубаи ширинсухани мо?
Дорем басе орзуи зиндагии нав,
Эй дасти фалак, баҳя мазан бар кафани мо!
Ҳарчанд ки дилпора шудастем, вале боз
Қӯшону давон хуни ғзаб дар бадани мо!
Аз матлаби худ ҳеҷ нагаштему нагардем,
То ин ки дар ин роҳ шавад хок тани мо!
Сӯзад тани золим ба мисоли хасу хошок,
Аз охи дили сӯхтаи марду зани мо!

Восеъ

Дӯстонам, раведо дар майдон
Мурдаҳоро ба хок гӯронед!

Ҳар чӣ ҳаст аз яроқу ғаллаву дон,
Бурда дар чои махфие монед!
Ба зану кӯдакони бесару бар
Меҳрубонӣ кунед мисли падар!

*Шӯришгарон мераванд. Дар сахна фақат Восеъ
ва Назир мемонанд.*

Дареғо, ранҷоям рафт барбод,
Ба дӯшам боз ҳам бори ғам афтод.
Намоён чехраи субҳи зафар шуд,
Валекин боз пинҳон аз назар шуд.
Агар бечораро мебуд бахте,
Намеафтод дар ин рӯзи сахте!
Чудо гардидам аз ёрони дилсӯз,
Канӣ Нозим? Кучо Давлат дар ин рӯз?
Ба чанги ҳокими ғаддор мурданд,
Ба уммеди халосӣ қон супурданд!
Қасири аҳмақи беқавлу номард
Сафи моро шикаст, аз ҳам чудо кард.
Вале минбаъд ҳам то зинда ҳастам,
Ман ин шамшер нагзорам зи дастам!
Қасосамро зи душман меситонам,
Фақиронро зи ҷабраш мераҳонам!

*(Шамшераширо аз ғилофаи кашида бӯса
мекунад).*

Дареғо, ранҷоям рафт барбод,
Ба дӯшам боз ҳам бори ғам афтод!..

*Пауза. Аз домани кӯҳ хониши Гулғизор ва
модараш шунида мешавад.*

Гульизор

Баҳор омад, шукуфта лолазорон,
Гулистон шуд канори кӯҳсорон.
Валекин боз ҳам нашкуфта мондаст
Гули рӯям дар ин фасли баҳорон.

Аноргул

Сари сарчашма рафтам ман ба вақте,
Ба оби дида биншондам дарахте.
Шамол омад, дарахтам решақан шуд,
Мани мискин надорам ҳеҷ бахте.

Восеъ

Гульизорам, биё-биё, чонам,
Нури чашмам, чароғи тобонам!

*Гульизор дар дасташ хурмаи ош, аз паси
Аноргул медарояд.*

(Дуэт).

Гульизор

Дар ишқи ту дард мекунад дандонам,
Монанди таноби чарх саргардонам.
Ман пилта шавам миёни ангуштонат,
Шояд ба ваноғи ту барояд чонам!

Назир

Аз орази ту чаман-чаман гул резад,
Аз қаддаки ту дастаи сунбул резад.

Як бори дигар ба ёди ту нола кунам,
Хун аз чигари ҳазор булбул резад!

(Квартет).

Восеъ

Садбарги сафеди саҳарӣ рӯи шумо,

Аноргул ва Восеъ

Бо нӯги қалам кашида абрӯи шумо!
Сайёди аҷал агар амонӣ бахшад,
Бандам миён ба хизмати тӯи шумо!

Назир

Рангат ба мисоли заъфарон аст чаро?
Гул зери ғубори ғам ниҳон аст чаро?

Гульизор

Ҳар шоми сияҳ субҳи сафеде дорад,

Гульизор ва Назир

Субҳи шаби ғусса бенишон аст чаро?

Восеъ ва Назир

Рӯзи сияҳи камбағалон мегузарад,
Ғамгин ту машав, оҳу фиғон мегузарад.

Ҳар чорашон

Бунёди ситам зи оташи нафрати мо
Месӯзаду чун фасли хазон мегузарад!

Восеъ

Духтари нағзи ман, чӣ овардӣ?

Гульизор

Оши явғон, падар!

Восеъ

Ачаб кардӣ!

Ба оишхӯрӣ машғул мешаванд. Дар ҳамин вақт бо сардорини Касир якчанд сарбози Ҳоким омада, дар камарҳои кӯҳ пинҳон мегарданд. Худи Касир медарояд.

Касир

Ака Восеъ, салом...

Восеъ

Ҳа, қаллоб!

Касир

Аз гуноҳам гузар барои савоб,
Ман хато кардам, аз хатои худ
Сад пушаймонаму надорад суд.
Аз хиҷолат ба пешатон сархам

Илтиҷо карда, узр мецоҳам...
Чун шудам аз шумо ҷудо, ёрон,
Банда гаштам ба дасти сарбозон.
То ҳамин рӯз дар ҷаҳи зиндон
Хоб кардам миёни маҳбусон...
Ман шунидам, ки ҳоким аз ғазабаш
Ба Хаволинг мезадаст оташ.
Баъд аз он нисфи шаб, ба амри худо,
Бо таваккал гурехтам ин ҷо.
То ки оғаҳ кунам туро аз ин,
Ана, ҳар ҷорае, ки хоҳӣ, бин!..

Назир

Баъд аз он ки кор рафт зи даст,
Ақли ин кас ба ҷош омадааст!

Касир

Шуданӣ шуд, гузашту рафт, акнун
Фикри дафъи балои навро кун!
Рафту ногоҳ душмани қаттол
Омада халқро кунад помол.
Мумкин аст ин ки ҳокими мардуд
Зану фарзандамон кунад нобуд...

Восеъ

(Ба ғазаб омада)

Мо ховалингиёни шӯришгар
Боз ҳозир ба ҳар қазою қадар!
Дар бадан то даме ки ҷон дорем,
Зидди ҳоким ба ҷанг тайёрем!
Ту, Назир, рав ба назди деҳқонон,
Хавфи навро ба ҷамъашон фаҳмон!

Ҳама бар ҷанги нав шуда тайёр,
Ҷамъ гарданд зери ин кӯҳсор!

Назир

Сарамон ҳам равад, ки душманро
Дар Хаволингамон намонем!
(Меравад).

Восеъ

Зӯр ояд, дубора аз майдон
Нагурезӣ, Касир!

Касир

Не, акачон!
Медиҳам қавл ин ки то охир
Бо ту ҳастам, вагарна номи Касир
Бар ману шаъни ман ҳаром шавад,
Сарам аз нанг зери хок равад!

Восеъ

Пас, биё аз қафои ман поин!

*Ҳангоми ба поён фаромадан сарбозон аз камари
кӯҳ ҷаста, Восеъро асир мегиранд. Аноргулро бо
лату қуб мекушанд ва Гулғизорро бо худ
мебаранд. Касир дар ин хиёнат ба сарбозон
амалан ёрӣ медиҳад.*

Парда

НАМОИШИ ПАНЧУМ

*Воқеа дар майдони назди қалъаи ҳокими
Балҷувон мегузарад. Халқ бо маҳзунӣ мунтазири
эълон шудани тақдири Восеъ аст.*

Як гурӯҳи халқ

Ҳайф, Восеъ ачаб далере буд...
Марди майдону мисли шере буд...

Гурӯҳи дигари халқ

Лочин ба қафас афтод,
Бишкаст пару болаш.
Раҳме бикун, эй сайёд,
Вазнин бишуд аҳволаш!

Ҳофизи халқ

Восеъ хамбид Санги Мир
Муқобили зулми мир,
Бояд намудан тадбир!
Восеъ рафт сӯи Норақ,
Кӯпрукаш кардай порак,
Манғит гаштаст оворак.
Восеъ рафт сӯи Даштак,
Ба фақирон додан калтак,
Чамъ шудан пеши Талҳак.
Восеъ сари сангонай,
Пои аспаш лангонай,
Худаш марди майдонай!
Чамъ шавед, э ёрон,
Асир нашавед ба мирон,
Зулм дидаед бепоён!

Чарчй

Эй мардуми мусулмон,
Э соҳибони имон:
Дехкону паллабардор,
Даллолу мири бозор,
Оҳангару кадоқчй,
Бофандаю ямоқчй,
Чарчинфурӯшу баққол,
Чорӯббанду ҳаммол!
Нашунидам нагӯед,
Надидаам нагӯед,
Аз ман хабар расондан
Ва аз шумо шунидан!..
Бо хоҳиши илоҳй,
Бо амри подшоҳй!
Бо ҳукми ҳазрати мо
Шоҳаншаҳи Бухоро,
Яъне амири сафдар –
Абдулаҳад Музаффар
Имрӯз вақти пешин,
Дар назди чумла мӯъмин
Осии дини ислом,
Ёғию дузду бадном,
Иғводеҳи аҳолй,
Зидди чаноби олй,
Яъне ки Восеи шум,
Хасми ба марг маҳкум,
Бо теғи тези чаллод
Аз халқ мешавад қатл,
Салавот бар Муҳаммад!

Халқ

Оҳ, бечора Восеи бадбахт!

*Амлокдор аз дари қалъа ҳамроҳи Касир ва
якчанд нафар муллоён мебарояд.*

Амлокдор

Сазои касоне, ки исён кунанд,
Хиёнат ба шаъни амирон кунанд!

Касир

*Акнун дар либоси амалдорона ва дар дасташ
қамчин.*

Ҳар он кас, ки бар зидди аҳкоми дин
Хурӯше кунад, сарнавишташ ҳамин!

*Сарбозон Восеъро, ки ба дасту гарданаи ишкел
задаанд дар ихота гирифта, аз пеши халқ
мегузаронанд.*

Халқ

Худоё, худат раҳми ин бандаро хӯр!

Восеъ

Шумо, халқи мазлуми бехонумон,
Шумо, камбағалҳои беобу нон!
Барои халосӣ аз ин золимон,
Аз ин тӯдаи рӯбаҳону сагон –

Ба монанди мо ҷаҳду кӯшиш кунед,
Натарсида, исёну шӯриш кунед!
Зи хунхорҳо хунбаҳои маро
Ситонед, эй дӯстонам, шумо!

Касир

Ана, хунбаҳоят!
Восеъро бо қамчин мезананд, Восеъро мебаранд.
Халқ аз паи онҳо мераванд.

Бобо

Осмонро гирифт абри сиёҳ,
Тира шуд рӯи офтобу моҳ!

Яке аз халқ
(Пас аз фурсате).

Восеъ фаност имрӯз,
Ҷон мубталост имрӯз,
Ғавғои рӯзи маҳшар
Дар факирост имрӯз!

Халқ
(Гашта меояд).

Чӣ шӯрай ин дар майдон,
Ҳай қир шудан фақирон,
Дарёи хун шуд тӯфон!

Нақарот

Дарё чӣ тавр нолонай?
Офтоб гирифт, зулмонанай?!

Охири зулм вайронай!..
Восеъ фаност имрӯз,
Чон мубталост имрӯз!
Ғавғои рӯзи маҳшар
Дар фақирост имрӯз!

(Гульизор ва Назир бо ҳаяҷон медароянд).

Гульизор

Падарам дар кучо?

Назир

Чӣ шуд Восеъ?

Бобо

Духтарам, баҳти мо сиёҳ будаст,
Падарат... кушта шуд барои наҷот.

Гульизор

Эҳ, сари саҳти ман,
Падарҷонам!

Назир

Падарам, раҳбарам, рафиқам мурд!
Чон ба теғи ситамгарон биспурд...
Восеам рафт, такагоҳам рафт...
Ҳамдами кору ҷангу роҳам рафт...

Бобо

Духтарам, Гулғизорам, гиря накун,
Дили афгори ман накун пурхун!

Гулғизор

Иҷозат деҳ, ки бинам боз дидори падарҷонам,
Тани аз зарби чӯбу дарра хуншори падарҷонам.

Чӣ сон аз дида чун борон нарезонам сиришкамро?
Чӣ сон аз сар барорам ёду хуммори падарҷонам?

Иҷозат деҳ, ақаллан бори дигар гӯш андозам
Навозишҳои рӯҳафзою гуфтори падарҷонам!

Илоҳӣ чок-чоку зери пой мардумон гардад
Тану сарҳои душманҳои ғаддори падарҷонам!

Чи сон аз дида чун борон нарезонам сиришкамро?
Чӣ сон аз сар барорам ёду хуммори падарҷонам?

Касир

(Поида медарояд).

Паҳлавон, боз ҳам натарсидӣ,
Аз ҳарам Гулғизора дуздидӣ?

Назир

Рӯбаҳи ҳилагар, саги хапгир!..

*(Бо ханҷар ба синаи Касир мезанад.
Касир мемурад).*

Восеъ, ту бидон ки мо туро ҳеч
Аз хотири худ намебарорем.
То охири умр душманонро
Осуда ба худ намегузорем!

(Ба халқ хитобан).

Дар дили мо муҳаббати Восеъ
Солҳои дароз мемонад!
Халқ дар ҳаққи қаҳрамонии вай
Достону тарона меҳонад!

Халқ

Ҳар касе шавад
Қаҳрамони халқ,
Нест ғайри вай
Меҳрубони халқ.
Номи вай мудом
Дар забони халқ,
Гум намешавад
Аз миёни халқ!..

(Ҳама аз паи Назир ва Гулғизор мераванд).

Парда.

Солҳои 1938–1939

МУНДАРИЧА

Шоиро	3
Гарди роҳ.....	4
Офарин, дил!	5
Як нигоҳ.....	7
Инсон ва кӯҳ.....	8
Ошёни баланд	10
Гуфтугӯ бо худ.....	11
Шеърӣ ман.....	12
Ганҷинаи сурудҳо	13
Суруди ман.....	16
Суруди сулҳ.....	18
Аз кинофилми «Ман бо духтаре вохурдам»	19
Дар субҳи тилоӣ.....	20
Суруди ҷавонӣ	21
Таронаи ишқ.....	22
Бетараф	25
Дар бозори китоб.....	26
Суруди кӯҳистон.....	28
Дилсиёҳ.....	29
Дасти модар.....	30
Модарам	31
Дили модар.....	33
Бигзор, зан бошад мудом	34
Дар ёди ҷавонӣ.....	35
Зан агар оташ намешуд	37
Зан, зан аст	38
Зан посбони оташ аст	39
Чашми ман.....	40
Ҳусн	41
Ба дилбар.....	42
Дил – дили Зайнаб	43
Хандида меояд	45
Ба гули боғи тоҷик.....	46
Дар сари тасвир.....	47
Ба духтари тоҷик.....	48
Хонаи мо он қадар ҳам дур нест	50
То ба кай	51
Хаёли рӯи ту.....	52
Ситораи ман	53

Ҳалқаи заррин.....	54
Ситора наздик.....	56
Ҳамин кофист	57
Бо чашми ту	58
Ду байт	59
Афсӯс, ки накардӣ имтиҳонам	60
Садои пошна	62
Нақши пой.....	63
Бӯи гул ояд зи ту	65
Кокулат.....	66
Дарди ман боло гирифт.....	67
Боғбон ва булбул	68
Баҳор.....	69
Ба истикболи баҳор	70
Офарин	71
Салламно	72
Ба посбони ганчинаҳо	74
Баҳория.....	75
Тирамоҳ.....	76
Замин	77
Ток ва замин.....	78
Тиру камон.....	79
Нонреза.....	80
Сайри китъаҳо.....	81
Боғи мо	82
Тӯи пахтазор	83
Дар васфи пахтакорон.....	84
Ба кӯҳсори тоҷик	85
Ёдгори беназир	87
Дурахшон куллаҳо.....	88
Рӯди кӯҳӣ	91
Оби Душанбе	92
Таронаи рӯд.....	93
Рӯди ман	94
Чӯпон	96
Силсилаи кӯҳи Ҳисор	97
Дараи арӯсон	99
Кӯҳ	100
Қалам	101
Баҳти ҷовидон.....	103
Савганд.....	104

Қатра-катра об ҳам дарё шудааст	107
Қасди паҳлӯи Офтоб кунем	109
Ватан	113
Илоҷам чист!	114
Қаломии солиनावӣ	115
Водии Ҳисор	117
Чаманистон.....	121
Гул мекунад.....	124
Ҳаёли хом	125
Бадахшон.....	128
Обҳез.....	129
Муҳочир	130
Эй таъби оташбор	132
Ба А. С. Пушкин	133
Ба муосири бузург	135
Барно ӣигит	136
Ба Расул Ғамзатов.....	137
Ба духтари Астурия	139
Ду дастрӯмол.....	140
Ба бародарони қазок	143
Лиму.....	145
Ду соҳил.....	147
Марҳабо.....	149
Ҳазар кун!	152
Ҳоҳари мубориз Африқо!	153
Ҳар қасе гӯяд – Лумумба	157
Нону намак.....	158
Дараҳти булут	159
Дил барнағашт	161
Дӯстонро гум макун	163
Ба Офтоб.....	164
Саҳаргоҳон	165
Назро ёд қардам.....	167
Боз ҳам дар бораи рӯди кӯҳӣ	169
Дасти ту медонад	170
Ҷони ширин (достон)	171
Ҷароғи абадӣ (достон).....	183
Садои Осиё (достон).....	198
Духтари муқаддас (манзума).....	205
Шӯриши Восеъ (либретто)	213

Мирзо Турсунзода

ГУЛЧИНИ АШЪОР

Мухаррири ороиш *Ромиш Шералӣ*
Мухаррири саҳифабандӣ *Меҳрӣ Саидова*

Ба матбаа 28.04.2011 супорида шуд. Чопаш 06.05.2011
ба имзо расид. Андозаи 60x84 1/16. Ҷузъи чопӣ 34,5.
Адади нашр 1000 нусха.

Муассисаи нашриявии «Адиб»-и
Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон
734018, ш. Душанбе, кӯчаи Насрӣ Қаробоев, 17а

Дар ҶДММ «Торос» чоп шудааст.

МИРЗО ТУРСУН-ЗАДЕ

**ИЗБРАННЫЕ
СТИХОТВОРЕНИЯ**

Душанбе
«Адиб»
2011

ББК 84 Русс 7-5
Т-76

Составители
Гулназар, Фарход Карим и Гурез Сафар

Редактор Шамсия Мирзоева

Т-76 Мирзо Турсун-заде. Избранные стихотворения
(на таджикском, русском, английском и персидском языках). – Душанбе, «Адиб», 2011, 552 стр.

ISBN 978-99947-2-073-6

© Мирзо Турсун-заде, 2011

ГОРЯЧИЙ СКАКУН МОЙ ПУРПУРОВОЙ МАСТИ

Хвала тебе, сердце!
За то, что не худо
Свой долг исполняешь, багровое чудо,
За то, что, печали и радость приемля,
Дать первый звонок не спешишь ты покуда.

Не зная покоя, пылая бездымно,
Со временем связано ты неразрывно,
Для азбучных истин и таинства жизни
Себя распахнувшее гостеприимно.

Молю: не сдавайся, гори, как горело,
Созвучного жизни не кончил я дела,
И недоцелована женщина мною.
И не обошёл я земного предела.

Молю: уклонись от опасной развязки,
Чтоб мог я любимой всю ночь без опаски
Слова сумасшедшие вновь до рассвета
Шептать по твоей небезгрешной подсказке,

Молю: потерпи, хоть тебя не хожу,
Чтоб мог на людей наглядеться я вволю,
Чтоб мог наглядеться по белому снегу,
А пуще того – по зелённому полю.

Держись, караванщик, клянусь ещё рано
Тебе останавливать ход каравана.
Успею я в саван всегда облачиться,
Милей мне дорожный халат из тумана.

Молю: не разбейся, подлунное чудо,
Ведь ты не подобье простого сосуда.
Молю: обойдитесь без закатного звона,
Ты не колокольчик на шее верблюда.

Горячий скакун мой пурпуровой масти,
Подольше скачи, замирая от страсти,
Лети, высекая червлёные искры,
Как всадник невечный, я весь в твоей власти.

1966

МОЙ ВЕК

Я на тебя не жалеюсь, мой век,
Ты – мой наставник и моя основа.
Ты – плодоносный сад, я – твой побег,
Ты – песнь земли, я в этой песне – слово.

Ты чудотворец истинный, мой век, –
Ты сделал чудным каждое мгновенье.
Ты в прах былые немощи поверг,
Дал мне для роста силу и терпенье.

Ты всю вселенную потряс, мой век,
Ты – вольного цветения начало,
Услышав твой волшебный сказ, мой век,
Страдающее время просияло.

Ты и учитель, и дитя, мой век,
Всё, что в душе твоей запечатлелось,
Грядущему оставишь ты навек,
Ты сам растешь и нам даруешь зрелость.

Ты утвердил на небесах, мой век,
Моей Отчизны торжество и славу,
Ты косность тяготения отверг
И стал владыкой космоса по праву.

Склонился ты пред женщиной, мой век,
Мы ей хвалу слагаем громогласно.
Лишь там красив и волен человек,
Где женщина свободна и прекрасна.

С тобой вдвоем я всё смогу, мой век,
Хоть в сердце слышу голос укоризны:
О да, я у тебя в долгу, мой век,
Но в этом долге – смысл и счастье жизни!

СОКРОВИЩНИЦА ПЕСЕН

Когда-то в степях Хоросанской земли
Искусные руки дворец возвели.

Как прелесть возлюбленной, образ дворца
Притягивал страстно людские сердца.

Таких мастеров там семья собралась,
Что каждым другие гордились, дивясь,

Художник китайский орнамент сплетал,
Кто видел, тот райскую жизнь испытал!..

Из глины ничтожной художник другой
Творил драгоценности доброй рукой!

Так нежен, казалось, был каждый предмет,
Что сам излучал он внутренний свет.

Но в нежности этой волшебной хвала
Руки человеческой силы ... Хвала!

Из горстки глины, крупинок песка
Рождается чаша, нежней лепестка.

И новое чудо увидеть дано:
Не в чашах – в тюльпанах разносят вино!

Там притчи свои изрекал Саади ...
Те дни миновали, те дни позади!

Промчались, как волны Джайхуна-реки...
На руде¹ старинном играл Рудаки...

Джайхун вспоминает о говоре струн,
И мечется он, как влюблённый Меджнун.

¹ Руд – музыкальный инструмент.

И слышатся стоны Джайхуна-реки:
«Влюблён я навеки в газель Рудаки!»

В те годы в середине дороги своей
Пришёл Фирдоуси – автор «Книги царей».

В те годы, как снег на вершинах бело,
Врача Авиценны сияло чело,

Так что ж это был за чудесный чертог,
Где встретились путники разных дорог?

Где стали бессмертными славы мужи –
Поэмы, певцы, астрономы? Скажи!

То древняя слава таджиков была,
Таджикского племени мысли, дела.

Таджикского гения первый рассвет,
Таджикская песня исчезнувших лет.

Но каждый властитель по трупам шагал,
И был человек человеку шакал.

Губил человек человека всегда,
Как воду огонь или пламя – вода!

Промчались, грозе небывалой сродни,
Чингиса кровавого дикие дни.

Та молния землю до сердца пожгла,
Та буря былое смела и прошла ...

Померкло прекрасное имя «таджик»,
Пропало из песен, сказаний и книг,

В язычных народов не стало его,
От имени «место осталось мертво!»

Забытое племя, разбитая рать...
Но древний народ не хотел умирать!

Глядел он в туманные дали дорог,
Он в сердце сокровище песен берег.

Он жил – и язык за зубами держал,
Под плетью стонал, но зубов не разжал!

И время настало, и солнце взошло.
И все, что могло расцвести расцвело.

Нам Ленин, сумевший врагов сокрушить,
Навечно дал право свободными жить!

Весеннее время, посева пора!
Исчезла, растаяла горя гора!

Таджики, покрытые пылью дорог,
Мы строим поэзии дивный чертог.

И песнь Рудаки поднимается в высь.
И звуки стихов Фирдоуси вознеслись,

Высокие – звезд достигают они,
Широкие – путников нежат в тени...

Мы чистой хранили родимую речь,
Сумели сокровище песни сберечь.

Мы песни о нашей победной борьбе
Приносим, Москва дорогая, тебе!

1941

ОРЕЛ

Следил ли когда-нибудь зоркий твой взгляд,
Как мощный орел обучает орлят?
Так ласкова с деревом юным весна,
Когда ожидает побегов она.
Ещё не под силу орлятам полёт,
И пестун могучий заботливо ждёт,
Но вот окрылились птенцы – и тогда
Питомцев выводит орёл из гнезда.
Широкий простор перед ними открыт,
Пернатый наставник над ними парит,
Их учит кружить, низвергаться, взмывать,
Далёкий и близкий предмет узнавать.
Но дни промелькнули – и крылья орлят
Несут их свободно, куда захотят.
Тогда лишь беспечно с детьми наравне
Парит горделивый отец в вышине.

О русский народ, о великий народ!
Тебя моя вольная песня поёт.
Таджикам ты крылья огромные дал,
Ты замыслы нам неумные дал.
Величием и мужеством славный народ,
Другие народы ведешь ты вперед.
Как чувства, и мысли, и речи твои,
Как мышцы, и руки, и плечи твои,
Не так ли и мы неизменно с тобой –
Мы братья, мы дети отчизны одной.
С тобой заодно мы всегда и везде –
В веселье, в печали, в борьбе и в труде.
Единой победы мы чтим торжество,
Счастливые птицы гнезда одного,

В эпоху героев – с тобой наша кровь!
Едина судьба и едина любовь!
Я песню твою, как родную, пою,
Она согревает беседу мою.

Ты сердце моё озаряешь до дна,
Как воду Аму золотая луна.
Как в море вливается мощно река,
Влился в твою ширь мой народ на века.
В грядущее ты, как пророк, заглянул,
Ты нашей судьбы колесо повернул.
И счастливы будут своею судьбой
Народы Союза в единстве с тобой.
В тебе их защита от бурь и от бед,
Залог их свободы, источник побед.

1946

НАПОЛНИ, КРАВЧИЙ, ПИАЛУ...

Изрек глашатай братских уз,
С которым я согласен:
– Друзья, он красен, ваш союз,
И обликом прекрасен!

Отчизна милая права:
Она, являя милость,
Нас породнила, как слова,
Чтоб песня получилась.

Любовь, к любви тропу тори,
Гори, сплотив вершины.
Мы все лучи одной зари,
Мечи одной дружины.

И на пиру в святом пылу
Сердечного чекана
Наполни, кравчий, пиалу
Вином Таджикистан!

Заветных муз крылатый груз
Несем мы безупречно.
Друзья, прекрасен наш союз,
И жить он будет вечно.

Подобный ясному челу,
Встал месяц из тумана.
Наполни, кравчий, пиалу
Вином Таджикистана!

1949

ТАДЖИКСКИЕ РЕКИ

В стране таджикской много садов, и цветников,
И рек быстротекущих, и чистых родников.
Когда темнеют горы под сводом облаков,
Ущельям нет покоя от ливней и снегов.
Высоко на вершинах белеют ледники
И лижут лед нагорный деревьев языки.

По каждому ущелью, строптива и сильна,
Как взмыленная лошадь, несётся быстрина.
Памир седоголовый и друг его Гиссар
Потоки шлют речные родным долинам в дар,
Кафирниган грохочет, зовет к себе Аму,
И Вахш стремится к Пянджу – собрату своему.

Мы благодарны рекам, горды их красотой,
Любуются таджики проточною водой, –
Водой, что оросила степную целину,
Что хлопком одарила таджикскую страну.
Поёт вода в каналах, и песне нет конца,
И в лад ей подпевают колхозников сердца.

Таджикская столица пьёт влагу Душанбе,
Что блещет на просторе и льётся по трубе.
Мы здания воздвигли на берегах реки:
Здесь магистрали счастья тенисты, широки,
Над ними провели мы прямые провода,
Дает нам свет лучистый бурливая вода.

Глядятся в наши реки, в озёра, в родники
Кварталы городские, поля и кишлаки.
Признаться, нелегко нам приходится, когда
Весной шумит сердито и мечется вода.
Но гордый созидатель, советский человек,
Сильнее половодья, сильнее бурных рек.

1952

ТРИ КРАСАВИЦЫ ВОСТОКА

Я хочу, чтоб вы узнать могли
Трех красавиц неба и земли.

Пусть перо, земным теплом согрето,
Нарисует эти три портрета,

Три бессмертных праздника, три дня,
Что крылатым сделали меня.

Три события радостных Востока,
Что запали в душу мне глубоко,

– 1 –

Эта повесть краткая стара,
Как стара восточная чадра,

Та чадра, в которой, как в могиле,
Молодость живую хоронили.

Мать и дочь, невеста и сестра,
Вас от мира прятала чадра!

Разве можно жить, весны не зная,
Светлой, вольной новизны не зная?

Но чадра, восславив старину,
От Востока прятала весну.

Черное, как тучи, покрывало
Девичье лицо весны скрывало.

Азиатка, смуглая весна,
Ты была красивой рождена,

Но красавица в неволе чахла,
Молодое тело стало дряхло:

Вся земля пустынею была
Там, где ты рабынею была!

И хотя тончайшие газели
О твоей красе поэты пели,

И хотя в стихах они клялись,
Что твой стан – прелестный кипарис,

Губы-лепестки алее крови,
Полумесяцу подобны брови, –

Ты, увы, не слышала похвал:
Душный мрак чадры тебя скрывал.

И хотя рождала ты учёных
И борцов, отвагой наделенных, –

Ты, прославленная издавна,
Заживо была погребена.

А Восток не знал такого слова,
Чтоб тебя живою сделать снова.

Только там, где гневалась Нева,
Эти были найдены слова!

Пламя Октября, сверкнув широко,
Воскресило женщину Востока.

И Восток увидел, что она –
Покрывало снявшая весна.

Расцвела земля и заблистала
Там, где женщина хозяйкой стала!

Так Восток узнал, что ты мудра,
Что красивой не нужна чадра,

Так Восток открыл тебя: открытие
Это – величайшее событие,

Так увидел он лицо весны –
Матери лицо, лицо жены!

– 2 –

Был Восток низвергнут в мрак столетий,
Потому-то он мечтал о свете.

Потому-то люди в старину
Величали светочем луну,

Светочем голодных и бездомных,
Что горел в ночи для хижин темных.

Ей молились в трепете живом,
Называли светлым божеством.

Без луны казалось, что жестоко
Ночь накажет жителей Востока.

Были все сердца потрясены
В грозный час затмения луны,

И на крыши в ужасе великом
Поднимались люди с плачем, с криком

И, не зная, как беде помочь,
Не ложились в страхе спать всю ночь,

Били по железным ведрам люди,
По котлам и по иной посуде,

Будто, дерзко спрятавшим луну,
Объявили небесам войну.

А едва луна опять являлась,
На земле все сразу оживлялось,

Славилась ночного света власть,
Но всегда луны одна лишь часть

Открывалась, тучи разгоняя,
И была сокрыта часть другая,

И казалось людям, что луна
Тоже быть рабой обречена,

Хоть открылась темную порою
Лишь наполовину под чадрую.

Что таил неясный лунный лик?
Кто из смертных в тайну ту проник?

Тайну разгадать земля решилась.
Вкруг светила мотыльком кружилась

И, наукою вооружаясь,
Лик луны открыла в добрый час:

Сбросила чадру луна отныне
И со всех сторон видна отныне, —

Людам вся видна благодаря
Чуду Октября-богатыря:

На Востоке, землю озаряя,
Родилась красавица вторая!

– 3 –

Ныне небо в землю влюблено,
Подвигом земли изумлено.

Ныне небо дружбою гордится
С той землей, где хочется трудиться,

С той землей, откуда человек
Взял в просторы космоса разбег,

С той землей, что ярче всех созвездий
Шлет мирам волнующие вести,

С той землей, что, вольности полна,
Все объединила племена,

С той землей, что для цветных и белых –
Край свободы и отчизна смелых.

Ныне небо в землю влюблено,
С просьбой обратилось к ней оно:

«Знаю, у тебя красавиц много,
И, хотя не так легка дорога,

Ты ко мне красавицу пришли –
Посмотреть хочу на дочь земли.

А она на жизнь посмотрит нашу.
Млечный Путь я для нее украшу».

Труд, упорство, мужество и честь
Полетели на «Востоке-шесть»:

Звездам нет ни края, ни предела —
Валентина к звездам полетела!

И смутились толпы звёзд, когда
К ним примчалась новая звезда;

Всех затмила, высоко сияя,
Русская краса, краса земная.

То сияла воля Октября,
С Валентиной в космосе паря!

Так красавица, по счету третья,
Озарила годы и столетия,

И Восток с восторгом смотрит вслед
Той, что излучает гордый свет.

1965

РУКИ МАТЕРИ

Руки женщины той, что очаг разожгла,
Что земле подарила дыханье тепла,

Руки женщины той, что одела сады
В благовонье и свежесть, в цветы и плоды,

Руки женщины той, что воздвигла жильё,
Что украсила время твоё и моё,

Руки женщины той, что, свободе верна,
Твой Верховный Совет избирает, страна,

Руки женщины той, что, пришла на поля,
Чтобы стала щедрей и богаче земля,

Руки женщины той, что, всю ночь напролёт,
Чтоб заснуло дитя, глаз своих не сомкнёт,

Руки женщины той, что, как песня, добра,
Что баюкала песнею нас до утра,

Руки женщины той, что, всегда нам близка,
Что вскормила нас первым теплом молока,

Руки женщины той, что заботясь, любя,
Выводила нас в путь — и меня и тебя,

Руки женщины той, что, с улыбкой не раз
Прогоняла обиды слезу с наших глаз.

Руки женщины той, что, до зрелой поры,
Приводила в порядок мальчишьи вихры,

Руки женщины той, что, как утро, светла,
В ту далёкую ночь жениха обняла, —

Поднимитесь прошу Вас, не бойтесь разлуки,
Материнские руки, прекрасные руки.

Столько дел впереди, столько славных событий, —
Вы детей уезжающих благословите!

1963

ТАРА-ЧАНДРИ

Когда принес в наш мир Бедиль¹
волшебных красок мир живой,
Поэзии весенний сад
обогатился красотой.

Он ткал слова, скрывая смысл,
чтоб лишь достойным был открыт, –
Так перл бесценный до поры
на океанском дне лежит.

Суфием не был он, Бедиль,
муфтием не был, ни муллою.
Он видел мир, как человек,
вsepонимающей душой.

На жизненном его пути
Комдэ возникла и Модан².
И о безгрешной их любви
векам оставил он дастан.

Комдэ искусством опьянен,
Модана опален огнем,
Он пел их, и страданьем их
все существо пылало в нем...

Как прежде пляскою Комдэ,
твоей теперь поэт пленен,
О Тара-Чандри, Тара-Чандри,
плясунья всех времен!

¹ Бедиль (1644-1721) – поэт-мыслитель.

² Комдэ ва Мадан – герои одной из поэм Бедия.

* * *

О ты, индус, и ты таджик,
вы, чьи сердца как две свечи!
Бедиль сгорел на том огне,
что как два солнца горячи.

И я, когда в твоём краю
увидел осени печать,
Меж блеклых рощ и цветников
следы Комдэ пошел искать.

Чуть улеглась дневная пыль
на стихшей улице твоей,
Искал я дверь во двор Комдэ
иль хоть бы признак ступеней.

* * *

Да. Но когда плясала ты ...
Ты – жизнь, а все, что мимо, – прах!
От чар твоих сошли с ума
степной орел, газель в горах.

Когда, как вихрь, кружилась ты,
Комдэ увидел я престол,
Пока вокруг ног твоих мелькал
крылом павлина твой подол.

Из-под кудрей блеснул мне свет,
подобно канувшей звезде,
И это был искристый след
звёзды Модана и Комдэ.

Но, как волшебница Комдэ,
ты дивной юностью полна,
О Тара-Чандри, Тара-Чандри,
индийская луна!

* * *

Хафиз ширазский не тебе ль
газели в похвалу слагал,
Волшебным словом колдовал,
как будто жемчуга низал?!

В миллионах молодых сердец
гнездо напевов свил Хафиз.
Как собеседников своих,
влюблённых полюбил Хафиз.

За локон твой благоуханный,
за родинку между бровей,
За взгляд один твой несказанный
не пожалел души своей:

«Приди и жизнь возьми мою,
по-царски отблагодарю.
Я Самарканд и Бухару
за родинку твою дарю!»

* * *

О бедной Индии луна,
отколь в тебе такая власть?
Откуда родинка, скажи,
между бровей твоих взялась?

Красавица, я не попал
в силки твоих густых кудрей,
Не властны надо мной ни взгляд,
ни родинка между бровей.

Хоть в сердце поражаешь ты,
как огнелукая стрела,

Меня сюда, к тебе, в твой край,
любовь народа привлекла.

Я сын страны, где все равны,
могучей северной страны.
И я пришёл сюда как друг,
как первая волна весны.

Волшебно мастерство твоё,
но как горька твоя судьба!
О Тара-Чандри, Тара-Чандри,
царица и раба!

* * *

Откуда родинка взялась
над арками твоих бровей?
Иль это темная луна
на небе красоты твоей?

Какое во дворце бровей
твоих сокровище лежит,
Что черных локон, как дракон,
его ревниво сторожит?

Как другу доброму, открой
мне тайну сердца своего,
О Тара-Чандри, Тара-Чандри,
печаль и волшебство!

* * *

Когда ты пляски вихрь завьешь,
ты поднимаешь аромат,
Как будто бы дыханьем роз
твоей отчизны веет сад.

В кружение ты – песок пустынь,
в движение ты – морей волна,
Ты мастер с головы до ног,
ты для искусства рождена.

Играя как бесценный перл,
как легковейный шелк дыша,
Ты льёшься легче светлых вод,
ты во плоти – души душа.

Не бойся грозových зарниц
встающей Индии твоей!
Под ураганом не дрожи,
как листья буковых ветвей!

Как другу доброму, открой
мне тайну сердца своего,
О Тара-Чандри, Тара-Чандри,
печаль и волшебство!

* * *

Когда ты пляски вихрь завьешь,
ты поднимаешь аромат,
Как будто бы дыханьем роз
твоей отчизны веет сад.

Надежде родины твоей
живое сердце отвори.
И верь – счастливый день взойдёт
из грозных, тёмных туч зари!

1947

ДВА ПЛАТКА

Мне подарила свой платок, что лепестка нежней,
Белей, чем яблонь цвет в садах на родине моей,
Платок, как сердце, отдала тому, кто всех милей,
Та, что всю жизнь прошла со мной, как мать своих детей, —
Девушка Таджикистана.

Люблю семью свою, хочу, чтоб крепким был мой род.
Пусть дети чистый воздух пьют родной страны высот
И хлеб едят, что честный мне, свободный труд дает.
Я берегу своих детей, как бережет народ
Девушку Таджикистана.

Другой, похожий на него, платок не наших мест
Я получил из смелых рук — и смысл был этот жест —
В Париже, во дворце Плейель, где мира шёл конгресс.
Платок вручила мне она, чей нежен глаз разрез, —
Девушка Вьетнама.

И не для горьких слез платок ей маленький служил —
В её улыбке и глазах огонь свободы жил.
Её улыбка, понял я, — победа новых сил,
Победа жизни, торжество над тёмным сном могил
Той девушки Вьетнама.

И вышита мечта её была на том платке:
Вьетнама карта, а над ней, над картой, в уголке,
Алело знамя, знак борьбы в том южном далеке,
Где тонко вышила его на шелковом куске
Девушки Вьетнама.

Той дружбы знак, заветный знак, я не принять не мог,
И этот маленький платок, большой любви залог
К советским людям, принял я и с гордостью сберег, —
Ведь от жандарма на груди скрывала тот платок
Девушка Вьетнама.

Французы видели, что мне платок она дала,
И улыбаясь ей они, и в них мечта жила,
О вольной Франции мечта их на борьбу вела,
Как другу – девушке помочь забота их влекла,
Девушке Вьетнама.

В столице родины, Москве, недавно вспомнил я –
На конференции за мир – далёкие края,
Тот белый маленький платок, вьетнамские поля.
Искал я тщетно средь гостей: где девушка моя,
Девушка Вьетнама.

В лесах ли Банбо, может быть, идёт она, смугла!
В долинах Намбо иль в горах Терумбо, всегда,
В Сагойне ли, в Хайфоне ли, где доки как скала,
Свободы зная, знаю я, высоко ты неслла,
Девушка Вьетнама.

Огонь на белом том платке ещё алей сейчас,
И знамя реет, как призыв за мир встающих масс,
В одну семью в борьбе за мир объединяя нас.
Тебя храним мы; ты, борясь, хранишь нас в этот час,
Девушка Вьетнама.

Нам небо нужно, чтоб звезда светила с высоты,
Земля нужна, чтобы полям хватало широты,
Воронок, рвов, развалин нам не нужно темноты, –
За это встала на борьбу и с нами будешь ты,
Девушка Вьетнама.

И скоро белый свой платок ты, победив в бою,
В бою за мир, отдашь тому, кто знал любовь твою,
Отдашь под пальмой в счастья час в своём родном краю,
Как наши девушки, ты будешь растить семью свою,
Девушка Вьетнама.

1948

ГЛАЗА

Глаза бывают разные. Одни
Полны злодейских чар, как западни,

Другие – ясны и чисты всегда,
Светлы, как предрассветная звезда.

Горя надеждой, в жизненную даль
Глядят они, прозрачны, как хрусталь.

Иные, как испуганный олень,
Бегут от встречных взглядов, прячась в тень.

Одни, как листья осени, бледны,
Они не помнят солнца и весны.

Те ждут, когда пробьёт отмщенья час, –
Их взгляд как ослепительный алмаз.

А те, мечей палаческих лютей,
Черны от жажды крови и смертей.

Глаза такие видел я в дали
От нас, за рубежом родной земли, –

Там, за Памиром, где в цепях Восток
Стенает, где удел людей жесток, –

Когда встречался вдруг со взором взор
На знойных площадях твоих, Лахор.

И весть, едва мы очутились там,
Промчалась: «Из России гости к нам!»

И радостна та весть была друзьям,
До ярости нерадостна врагам.

Но по пятам за нами шли, теснясь,
И друг и враг, чтобы увидеть нас.

В глаза они заглядывали нам,
Внимали жадно нашим голосам.

Друзьями и врагами окружен,
Я шёл и горд был и насторожен.

Был тем я горд что у страны моей
Так много в мире истинных друзей.

Я повесть горьких бед в глазах читал –
И по глазам я друга узнавал,

Злой умысел – народу моему
В замен свободы снова дать тюрьму,

Безумный умысел против страны,
Где силы тьмы на век побеждены!

Но гордость наполняла грудь мою,
Что в этом дальнем и чужом краю.

Так много вдруг я увидал друзей.
Земли советской, родины моей,

Борцов за мир на времена времен,
За счастья всех народов и племён,

Врагов войны, борцов за торжество
И славу человечества всего.

И те борцы любовью к нам сильны,
Любовью к нам; как сталь, закалены

Назло врагам теперь ещё плотней
Вокруг нас выросло кольцо друзей

«Мир в мире навсегда!» – мы говорим.
Могучей лагерь наш непобедим.

Мы верим во всемирную весну!
Мы ведаем – мир победит в войну!

1950

ОГНИ РОДИНЫ

После семи в пути прошедших дней,
Ночей бессонных у чужих огней,
Внимая былям древности древней,
Перевалив за горы Альп грозней,
Гостя у бедных и простых людей,
Листы в тетради исписав своей,
Я родину увидел наконец –
Надежду наших мыслей и сердец.

Прощай, страна столетней нищеты,
Прощайте, Гималайские хребты,
Хайберский перевал, прощай и ты!
На небе черном там, над головой,
Алмазных звёзд пылал поток живой.
Но на земле я видел пред собой
Пески бесплодной, выжженной земли
Да слышал вой шакалов издали.

Я ждал без сна, когда взойдет рассвет
Над перевалом из долины бед.
И в глубине ночной блеснул мне свет
Огней отчизны, дружеских лучей,
Как тысячи смеющихся очей.
Сквозь мрак воздушных полночи завес,
Затмив светило вечное небес,
Переливался и сверкал Термез.

И в тех лучах Байсуна высь была,
Как жизнь Гиссара новая, светла.

Огни свободы, Ленина огни,
Для всей земли священные огни,
О, как в тот миг влекли меня они
В объятия друзей, к родной стране,
К народу, что дороже жизни мне!

И вот Аму я берег увидал,
Мне вновь шумит её широкий вал.
От мира тьмы я ноги оторвал,
Плыву к отчизне по Аму-Дарье
Навстречу жизни, радости, заре.

И ждут меня на нашем берегу
Все те, чей образ в сердце берегу,
Сады в цвету, как в розовом снегу,
И счастье, и дыхание весны,
И все огни родной моей страны.

1950

У ВАС В КИШЛАКЕ

Сладок воздух у вас в кишлаке,
Он плывёт в облаках по реке,
А река устремляется к полю,
За сто лет не надышишься вволю.
Сладок воздух у вас в кишлаке.

И воды ни в каком далеке
Слаще нет, чем у вас в роднике.
Льётся свет с ваших солнечных ликов,
От того в окруженье арыков
Всех светлее у вас в кишлаке.

Слаще нет, чем у вас в кишлаке,
Слов у девушек на языке,
Потому их пленительны речи,
Перед ними мы таем, как свечи,
Век бы жил я у вас в кишлаке.

1954

* * *

Другим стал мир, моя река,
А ты всё та же, та же,
И не узнаёшь кишлака,
А ты всё та же, та же.

И дожил я до седины,
А ты всё та же, та же,
И начал век облет Луны,
А ты всё та же, та же.

Ладью ночей качать слегка ты не устала,
И снова в звёздах ты пока заря не встала.
И, облачаясь в облака, ты, как бывало,
В горах о скалы рвать бока не перестала.

Хмельной верблюдице под стать, свернешь куда-то,
Каскады брызг швырнув опять на камень ската.
Не привыкать тебе бывать в крови заката,
И ты готова саблей стать для азиата.

Как хорошо рассвет встречать с тобою рядом,
В объятьях женщину держать, лаская взглядом,
В траве с друзьями возлежать над водопадом
И все досады забывать назло досадам.

Беря со снежной высоты своё начало,
Слезы младенца чище ты, острее кинжала.
И схоже с седлами мосты, что ты являла
Тех кобылиц лихих черты, каких немало.

Не ты ли логову песка, волной играя,
Придать отважилась, река, обличье рая?
Моей строке судьба близка родного края,
Желаю, дочка ледника, тебе добра я.

Склонил колени пред тобой,
Всё та же ты, всё та же ты.
И схож прибой твой с ворожкой,
Всё та же ты, всё та же ты.

В поток твой сердце оброне,
Смотрю и вижу в свете дня:
Всё та же ты, всё та же ты.
Течёшь, не слушая меня,
Всё та же ты, всё та же ты.

1966

МАТЬ

Не помню я, осиротевший рано,
Обличия земного твоего,
Ни цвета глаз, ни очертаний стана,
Ни грусти, ни улыбки – ничего.

Твой след ищу, как в мареве тумана,
А где найти – не ведаю того.

Черты твои какими в жизни были?
Об этом я расспрашивал старух,
И камень на кладбищенской могиле,
Листву, и травы, обратив к ним слух.

Мне старица рекла, что ты имела
С лепешкой смуглой схожее лицо,
Что родинка у края губ темнела
И гибок стан был, словно деревцо.

Поведала другая из крестьянок:
– Мы дважды в день коров доили с ней.
– Ко мне она являлась спозаранок
Умыть лицо, – пролепетал ручей.

Гора сказала: – С облаком бок о бок
Мой склон не раз мотыжила она.
– Носила платье,
– похвалился хлопок, –
Из моего простого волокна.

Вздыхнул репей:
– Жестоких ран немало
Её ногам я наносил в траве.

Пропел родник:

– Шла по воду, бывало,
Она, держа кувшин на голове.

Призналась туча:

– Солоней, я помню,
Всех слёз моих была её слеза.
И молвил гром:
– Она пугалась молний,
В грозу боялась поднимать глаза.

Перед двумя властителями духа,
Чьи имена адат и шариат,
Была ты, мать, как пригорошня пуха,
Беспомощна всю жизнь свою подряд.

И прятала лицо в платок узорный,
И пред муллою твой немел язык.
Увенчанный стихом, нерукотворный,
Тебе я в сердце памятник воздвиг.

Поток реки, подобной сабле голой,
И отчего гнезда любую пядь,
И флаг тюльпану огненный над школой
Люблю, как ты мне завещала, мать.

Пусть голос твой, преодолев забвенье,
В моей строке звучит, пока живу.
Вновь пожилую женщину селенья
Я матерью при встрече назову.

1966

КРОШКИ ХЛЕБА

Подбираю крошки хлеба. Низкий им поклон!
С детских лет горячим хлебом я заморожен.

И меня вела когда-то сельская тропа,
И была и мне знакома острота серпа.

Собирал и я колосья и снопы вязал, —
Но в стихах ещё об этом я не рассказал.

С молотильщиками песни пел я на гумне,
Хворостиною по бычьей ударял спине.

С переметною сумою, потупляя взор,
Я бродил в полях осенних по ущельям гор.

Днём и ночью я скитался, пасынок судьбы, —
Иль соломинкой остался после молотбы?

А теперь, едва проснувшись, в доме городском,
— Есть горячие лепешки! — слышу за углом.

Продавец с корзиной круглой ходит по дворам,
И подносит хлеб душистый он к моим дверям.

О, как нужен запах хлеба улице моей!
От него светлее небо и земля милей.

И когда колосья зреют, в золоте поля, —
Кажется, что не стареют люди и земля.

Это бедных лет привычка иль святой закон?
Подбираю крошки хлеба. Низкий им поклон!

1967

РАДУГА НАД МИРОМ

Как семь знамён сквозь капель звон
она возшла на небосклон,
Иль то весной и новизной наш мир земной преображен?

Иль это виден лук бровей красавицы, что всех милей,
И брызжущим теплом дождя её румянец орошён?

Иль семицветный водомёт со дна низин, с крутых высот
Поднялся на небесный свод,
чтоб нам сиять со всех сторон?

Иль над соцветьями долин, волшебных красок властелин,
Взметнулся на небо павлин, самим собою изумлён?

Иль глубь в пламени зари воспринял чаянья земли
И стал свидетельством живым
любви и братства всех племен?

И понял я: многоязык, но словно из единых уст
Над миром прозвенел напев, что в тысячах сердец рожден!

1966

МАТЕРИНСКОЕ СЛОВО

Если б сердце плавилось от слёз,
У меня б расплавилось оно.
Будь слезам дано смывать жилища,
Стала бы бездомною давно.

Всех на свете жить мне тяжелей:
Отдала войне двух сыновей.
Как моё некаменное сердце
Оказалось каменных сильнее?

Женится оставшийся в живых
Мой сынок – последний из троих.
Подношу невестке ожерелье
Из слезинок радостных моих.

Господи, клянусь, нет больше сил
Падать на колени у могил,
Видеть пепелища и сирот, –
Я хочу, чтоб мир спокойно жил.

1966

ЧЕЛОВЕК И ГОРА

С давних пор обитал ты в расселинах скал,
Но вовек одиночества ты не знал.

Были горы к тебе неизменно добры –
В них светлились миры и дарились дары.

Собеседник орлов, ты всходил на гряды,
На ладони держа молодую звезду.

Ты в горах был подобен певучей реке, –
Ты нам песни слагал на речном языке.

Ты, как царь, восседал на вершине горы,
Из травы и цветов создавал ты ковры,

Но завидовал ты, что способен ручей
От низвергнутой молнии стать горячей.

Ты завидовал скалам, что могут поднять
Человеческой доли нелёгкую кладь.

Ты завидовал гордому голосу гроз,
О весне говорящему с миром всерьёз.

Ты завидовал птицам, стремящимся ввысь.
Светлякам, чьи фонарики в листьях зажглись.

Ты завидовал, в скалах найдя свой приют,
Тем дорогам, что к сердцу вселенной ведут.

Но послушай, что ныне гора говорит:
«Мне казалось, что крепче тебя мой гранит, –

Как же вырвался ты из гранитных оков,
Из цепей древних гор и минувших веков?

Я покой потерял от взрывов твоих,
Опасаясь я смелых порывов твоих,

Ты бесстрашно проник в подземелья мои,
Ты потряс и хребты и ущелья мои.

Астроном, астронавт, – под тобою, внизу,
Гром трепещет, дрожать ты заставил грозу,

Ты взлетел надо мной, над могучей горой,
Сблизил Землю с Луной – с одинокой сестрой.

От победы твоей стало в мире светло, –
Человек, пред тобою склоняю чело!»

1967

ВЫСОКОЕ ГНЕЗДО

Вершину избери для своего гнезда.
Там ярче светится рассветная звезда.
Там скалы разума, там чистоты утёсы,
Гнездится только там поэзия всегда.

Петь в одиночестве не может соловей,
Замолкнет он в тоске среди сухих степей.
А если любишь ты бесплодные пустыни,
То на вершине вить гнездо своё не смей.

Совьешь гнездо внизу – тебя сметет буран,
Рогатку на тебя нацелит мальчуган
Иль унесет твоих птенцов, еще незрелых,
Зеленоглазый кот – задира, горлопан.

Из горного гнезда пускай летит твой стих
К вершинам чаяний и помыслов людских,
Чтоб люди о тебе заговорили гордо:
«Он человечности, он высоты достиг!»

Полёту научись у смелого орла.
Как солнце становись источником тепла.
В день горя слезы лей, как добрый дождь весенний
Чтобы от слез твоих земля была светла.

В пути не забывай отеческий завет.
Лети и открывай огни иных планет.
Костёр, что разожгли твои отцы когда-то,
В полёте преврати в неугасимый свет.

Для своего гнезда ты избери сердца,
Где правда, и любовь, и верность до конца.
Что выше на земле, чем сердце человечье?
Иного не найти жилища для певца!

МОЕМУ СТИХУ

Моей души ты отзвук иль боль души родной?
Иль караван, звенящий среди тиши степей?
Иль ты на берег рвешься мятежною волной?
Мне с каждым днём труднее тебя слагать, чеканить
Не знаю, кто ты, что ты, но ты всегда со мной!

Смеяться ль заставляешь седого иль юнца,
Всю ночь ли ты терзаешь бессонницей творца,
Зовёшь ли к высшей цели сурового борца –
Тогда ты нужен людям, тогда, ты нужен миру,
Когда ты окрыляешь и думы, и сердца.

Трудись, не отдыхая, чтоб стало всем светлей,
Возлюбленной во имя себя ты не жалеи,
Работая для жизни, ты семь потов пролей,
Узнав о горе друга, спеши на помощь другу.
Преградой будет небо – и небо одолей!

Дай зрение слепому, немому дай язык,
Дай океану бурю, сухой земле – родник,
В горах излейся лавой, греми, огненнолик,
А если вспыхнет в строчке живительное слово,
Ты сердце человеческое преобрази в цветник.

Ты – мой скакун крылатый, полёт горячих лет,
Зари моей глашатай, весны моей завет,
Ты – меч, в руке зажатый, ты – мужества обет,
И всех созвездий ярче, и всех планет превыше
Твоей пятиконечной звезды высокий свет.

1972

ПЕСНЯ ЛЮБВИ

*Когда красавицу Шираза своим
кумиром изберу, за родинку
ее отдам я и Самарканд и Бухару*
Хафиз

Поэт без любви – как бескрылая птица,
Как плоть без души и без блеска зарница.

Поэту любовь преподносит планету
И щедрое сердце дарует поэту.

Любовь для поэта – не шум фейерверка,
Любовь для него – испытанье, проверка.

Прикажет любовь – станет капля рекою,
А маленький дворик – всей ширию землею.

Любовь на поэта поласковой взглянет –
И звёзды он с неба для милой достанет.

Прикажет – сгорит он, стихов полководец,
Прикажет – в пустыне пробьёт он колодец.

Прикажет – как сад расцветет он весенний.
Прикажет – увянет от горьких мучений.

Когда-то любовь овладела Ширазом,
Отняв у поэта и сердце и разум.

За родинку нежной подруги порою
Поэт отдавал Самарканд с Бухарою.

С Хафизом, друзья, не хочу я сражаться,
Но разве мы хуже, скупее ширазца!

Подарим любимой и море и сушу,
Горячее сердце, широкую душу!

Весь мир ей подарим – стремления наши,
Чтоб стала, красивая, лучше и краше!

А разве не стоит она мироздания!
Смотрите – она создана из блистанья.

В глазах её светится счастья огромность,
И разум, и ласка, и гордость, и скромность.

Ничьей она силе, борясь, не уступит,
Такую никто не продаст и не купит.

Затмила она – это видно мне сразу –
Красавиц, чьи очи сияли Ширазу!

Она полноправна у нас, полновластна,
Она, как Восток пробуждённый, прекрасна.

Спускаясь к долине с вершины высокой,
Приходит, как солнце, как песня Востока.

А песня летит от громады к громаде:
«Моё отражение ищи в водопаде,

Как вольные воды, я – песня свободы.
Я – сила, и знание, и прелесть природы!»

Красавица эта – как радость рассвета,
Как звонкое слово таджика-поэта.

Да будет мой голос и нежен и жарок,
Я два континента принёс ей в подарок –

Планеты Земли две пылающих части,
Что ищут упорно заветное счастье,

Две части Земли, что, для жизни воспрянув,
Мужают, борясь, низвергая тиранов.

Две части Земли, полных славы и чести, –
Дарю тебе Азию с Африкой вместе.

Прими их, таджичка моя дорогая,
Для дальних сестёр как надежда сверкая.

1963

ЕСЛИ БЫ БЫЛ Я СОСЕДОМ ТВОИМ ...

Ты всей крепостей неприступных – родня,
И, встретившись вновь, не забудь одного:
Хоть краешком глаза взглянуть на меня,
Хоть краешком глаза взглянуть на меня,
Клянусь, не случится с тобой ничего.

Мы, в женщин влюбляясь, безумства творим,
Не спим и вздыхаем на звёзды ночей.
О, если бы был я соседом твоим,
О, если бы был я соседом твоим,
Клянусь, что с тебя не сводил бы очей.

Весь облик твой схож с молодой луной,
Идешь, как плывёшь, ты соперница звёзд.
А может, смеешься в душе надо мной,
А может, смеешься в душе надо мной?
И строю в надежде я облачный мост?

Всё то, что от близких в груди мы таим,
Им станет известно в какой-нибудь день.
Ах, если бы был я соседом твоим,
Ах, если бы был я соседом твоим,
Порог твой моя сторожила бы тень.

1947

ЗОЛОТОЕ КОЛЬЦО

Плывёт по реке золотое кольцо,
Блестит вдалеке молодое лицо.

Играет красавица с влагой речной,
Играет, и дружит, и спорит с волной.

Она и сама создана, как волна,
Свободы, веселья и смеха полна.

Нырнула, исчезла. Смотри не смотри –
Увидишь ты только одни пузыри,

И лишь догадаться ты сможешь тогда,
Что крепко её обнимает вода.

Трепещет она, устремляясь ко дну,
Как будто ягнёнок у барса в плену.

Но вот поднимает из влаги лицо –
Роняет сережку, роняет кольцо ...

На эту потерю не жалуйся ты:
Что пользы в кольце без твоей красоты?

Скажи, не тускнеет ли блеск золотой
В сравненье с живой твоей красотой?

Пропала сережка, но ты мне поверь:
Твоя красота не боится потерь.

Теперь без кольца золотого плыви
Ко мне, к золотому безумью любви!

1959

СЛЕДЫ В ЛЕСУ

Приди с улыбкой озорной, – приди, я жду тебя.
С глазами синевы речной, – приди, я жду тебя.
С бровями прелести резной, – приди, я жду тебя,
Услышишь песню, что поют в моих горах потоки.

Узнал я, что милы тебе широкие леса,
Узнал я, что звенят в тебе деревьев голоса;
Узнал я, что с тобой дружна дубравная краса, –
И в лес иду я, как идёт паломник одинокий.

Ты знаешь зиму с детских лет, ты любишь с детских лет
Её студёный аромат, её волшебный свет,
Ты оставляешь на снегу глубокий лыжный след, –
Отныне в зиму я влюблён и в этот след глубокий!

Как только я твои следы увижу на снегу,
Как только ветер принесёт твой запах на бегу,
По трепетанию сосны почувствовать смогу,
Что близится моя весна, мой друг румянощёкий,

Пускай твои следы на снег ложатся, как печать.
Хочу я в голосах зимы твой голос различать.
Чисты как снег, хотят тебе служение начать
Мои на ниточку одну нанизанные строки.

А если ветер набежит, следы сметёт в лесу,
Я в сердце верное своё следы перенесу!
Ты провела не на снегу, а в сердце полосу,
Оно о встрече мне твердит, стучит, торопит сроки.

Но если паводок весны твои следы зальёт,
Но если беспокойных птиц начнется перелёт,
Но если по грибы придёшь – приду я в свой черед;
Я о твоих следах спрошу у дуба, у осои.

Тогда повеет ветерок, начнёт он развевать
Твой шёлковый прозрачный шарф и золотую прядь ...
Берёзка тонкая моя, прими стихи опять, –
Их нашептал моей душе Таджикистан высокий!

1962

ПОЭТУ

Гори, поэт, – из теплоты горенья
Бери, поэт, свои стихотворенья.

Ты видишь сталь? Она прошла сквозь пламя.
Ты видишь даль? Она горит как знамя.

Есть ремесло у солнца и поэта:
Творить тепло, творить источник света.

Дом без тепла – разрушенный могильник,
И без тепла не нужен мне светильник, –

И сердце без тепла подобно камню,
И песня без тепла не дорога мне.

Нет без тепла цветения живого,
И без тепла мертво любое слово.

Смех без тепла, хотя б звенел он звонко,
Подобен колыбели без ребёнка ...

Гори, поэт, и, пламенем зажженный,
Твори, поэт, грядущего законы!

Любовь, и стих, и сталь – одной породы:
Им нужен, чтобы жить, огонь свободы.

Пусть сердце у тебя пылает печью, –
Тогда согреешь душу человечью.

Горящей речью, вольною, как пламень,
Вдохнешь дыханье жизни даже в камень.

Гори, чтоб век твой не был даром прожит:
Жить без огня любви твоя не может!

1963

ТВОИМИ ГЛАЗАМИ

1. Чего ещё ты хочешь?

Твое господство признаю. Чего ещё ты хочешь?
Когда пою – тебя пою. Чего ещё ты хочешь?
На имя записал твоё – и подпись я заверил –
И жизнь мою, и смерть мою ... Чего ещё ты хочешь?

Тебе известно, что рабы всегда восстать готовы,
Сломать колодки, и сорвать в тюрьме свои оковы,
И вырваться, кипя, шумя, из тесного ущелья,
Как вольно дышащий поток, на путь широкий, новый.

А я – тот раб, который рад своей нелёгкой доле,
Чем жить на воле без тебя, мне лучше жить в неволе.
Захочешь – превращусь в ничто, захочешь – я прославлюсь
К чему здоровью без тебя? Хочу страдать от боли!

Я верностью тебе храним ... Чего ещё ты хочешь?
Я от тебя не отделим. Чего ещё ты хочешь?
У всех по-разному любовь берёт своё начало.
Я начал с именем твоим ... Чего ещё ты хочешь?

2. Близка звезда

Чтобы найти тебя, единственную в мире,
Поднялся к небесам, увидел на Памире
Желанную луну, узнал твои черты –
И отнял я тебя у поднебесной шири.

Бежать ли от небес, от гулкой их погони?
Но свет затрепетал на гордом небосклоне,

И ринулась ко мне дрожащая звезда.
И ярко вспыхнула ты на моей ладони.

Услышал я: родник с горы отвесной мчится,
И сердце роднику отозвалось, как птица,
И я спросил тебя: «Не ты ли тот родник?»
А ты: «Испей воды, чтоб в этом убедиться!»

С Памиром я на «ты», сын и певец Востока,
Я друг его луны и шумного потока,
И мне близка звезда, горящая над ним,
И только ты одна, ты – далеко-далеко.

3. Пыль дорог

На ресницах твоих – пыль далёких дорог,
А в глазах – беспокойство и тяжесть тревог.
Утешенья ты ищешь в молчании долгом ...
Иль в пути даже шутку сберечь ты не смог?

Разве радость работы не билась в груди?
Разве не было двери, сказавшей: «Войди!»?
Разве не был ты другом и спутником ветра?
Разве голос любви не звенел впереди?

Сколько ты прошагал, сколько прожил ты лет,
Чтоб оставить в сердцах человеческих след!
Сколько восходов навстречу тебе поднималось,
Сколько раз ты им кланялся низко в ответ!

Позади твои годы горят, как огни.
Отдохни и дорожную пыль отряхни.
Отдышись – впереди возвышается счастье:
Путь к вершине, тревожные, трудные дни.

4. Земля

Я в небеса взмывал, но знал, где мой привал:
Ни разу от земли я глаз не отрывал,
Лишь запахом земли бывал я опьянён,
Хотя со звёздами нередко пировал.

Здесь, на моей земле, я понял в первый раз,
Что надо верить в жизнь и что земля – для нас.
Дорогою надежд пошёл я по земле
И взял с собою хлеб и слово про запас.

Я с теми был, что свет зажгли для всей земли
И песнями сердца людские потрясли.
Открыли заново мы предков имена,
Приветствуя детей, что в новый мир пришли.

Да буду я всегда теплом земли согрет,
Влюблённый в запахи её, в плоды и цвет!
Я для того живу, чтобы на всей земле
Сиял и ликовал зажжённый нами свет.

5. Родина

И снова год прошёл ... И вновь, как на картине,
Вся прожитая жизнь рисуется мне ныне.
Я связан с родиной моей, как ноготь с мясом,
Хотя пространствовал полжизни на чужбине.

Бывал я далеко, где песнь моя боролась,
Но родины моей я слышал каждый колос.
Перекрывая гул и грохот океана,
Мне в сердце проникал родной речушки голос.

О родина, когда летел к твоей границе,
Я чувствовал слезы дрожанье на реснице,
Когда я улетаю, – с твоей взлетал я песней,
И эта песнь была подобна вещи птице.

Хотя я много раз бывал с тобой в разлуке,
В душе хранил твои поля, сады, излуки.
Где б ни был я, – всегда, всегда я был с тобою,
Меня везде твои благословляли руки.

6. Твоими глазами

Твоими глазами на мир посмотрю я – и разом
Становится ум наблюдательным и зоркоглазым,
Становится чище любовь и возвышенной счастье
Затем, что в глазах твоих – непримиримость и разум.

Твоими глазами, что людям не лгали ни разу,
Стекло моей жизни ты режешь, подобно алмазу.
Бывало, что свет закрывали мне тучи зазнайства,
Но молнией глаз эту тьму разрывала ты сразу.

Глаза говорили, в словах не нуждаясь нимало,
В глазах моих всё, чем живу, ты глазами читала,
И кровь, как вино долголетнее в прочном кувшине,
От пламени глаз твоих в сердце моём клочкотала.

Всегда я себя проверяю твоими глазами,
Презренное я презираю твоими глазами,
Твоими глазами свои осуждаю ошибки
И сердце своё озаряю твоими глазами.

1965

ЖЕНЩИНА

Шторм на море, волны бьют в набат, –
Это дело солнца, говорят.
Хлещут ливни третий день подряд, –
Это дело солнца, говорят.

Дует ветер в рог осатанело,
Снег метёт вдоль отчего предела,
Иль по крышам барабанит град, –
Это дело солнца, говорят.

Время суток. Смена тьмы и света –
Солнца установленный черёд –
Это небо голубого цвета
Или чёрный в звёздах небосвод.

Всё от солнца: и зима и лето,
Ласточек отлёт или прилёт,
По орбите солнечной планета
Совершает свой круговорот.

Всё от солнца: в красных шапках клевер
И в ожогах жёлтые луга,
Коронованный сиянием север
И в дождинках радуга-дуга.

Хоть порою солнце бессердечно,
Говорим:
– Пусть солнце будет вечно!
И давно подмечено одно:
Что подобно женщине оно.

Женщина ласкает, если любит,
А когда не любит, то она
Опаляет, мучает и губит,
Огненности солнечной полна.

То платком, как обликом, стыдливо
Укрывает ясное лицо,
То лукаво, гордо и смешливо
В нас бросает красное словцо.

То в душе она надежду будит,
То пронзает дуновеньем льда.
Говорю с любовью я:
– Пусть будет
Солнечная женщина всегда!

1966

СТУК КАБЛУЧКОВ

Пал не дождь с облаков – слышу стук каблучков,
Вылетаю на звук каблучков.
И, как след светлячков, вижу след каблучков,
Значит, ты, дорогая, прошла.

Глянул я в вышину, словно стало светать,
Ожил город в плену у зрачков.
Если стук каблучков стуку сердца под стать,
Значит, ты, дорогая, прошла.

Ты мила и стройна, и текут по спине
Ровно сорок, как смоль, родничков.
Слышу стук каблучков и сгораю в огне,
Значит, ты, дорогая, прошла.

Мир такие, как ты, добротою дарят,
Знаю, я не в числе новичков:
Там с обоих бочков заалееет гранат,
Где уронишь ты стук каблучков.

1966

ТВОЙ ВЗГЛЯД

Мне б слово найти лаконичнее зова,
Чтоб все свои чувства вложить в это слово.

Чтоб схоже с твоим оно именем было,
Звучало бы тоже и нежно и мило.

Чтоб, словно вино в твоём тонком бокале,
Искрилось оно на пиру и в печали.

Изящно чтоб было, как ты, это слово,
Незряшно пленяя всех снова и снова.

Чтоб в нём твоих уст отозвалось певучесть,
Завидной её оказалось бы участие...

Ораторов слушаю грустно и чинно.
Как все говорят они пусто и длинно.

Нет мысли в речах у иных ни крупницы,
Как силы в крылах у подстреленной птицы.

Вот падает птица подбитая в залу,
Закрылись глаза мои мало-помалу.

Оратор исчез. О, великая милость!
И ты, ясноликая, в миг появилась.

Как будто бы грянуло дивное диво,
В глаза ты глянула красноречиво

И, став, как обычно, надежды залогом,
Твой взгляд лаконично поведал о многом.

1966

СОЖАЛЕНИЕ

*Караван нашей любви
идёт трудным путём.*

Саади

От лёгкой жизни я не без причины
Хотел бежать, об этом знаешь ты,
Хотел потоком ринуться с вершины
Или в предел альпийской высоты
Из каменной пробиться сердцевины.

Я знал одно: недолговечна вежа,
Воздвигнутая легкостью успеха.

Когда смотрел в глаза твои влюбленно,
Две звёздочки сорвать я с небосклона
Хотел, чтоб сделать серьги для тебя,
И от любви погибнуть обреченно,
И возродиться заново, любя.

Свиданье переходит в бесконечность,
Когда сердечность обретает вечность.

Любви начало не должно быть торным,
Путь к женщине захватывает дух,
Когда он сходен с восхождением горным
И сердце бьётся, как во прахе чёрном
Из-под ножа взметнувшийся петух.

Такой любви хотел я, чтоб она
Казалась смутной и не знала сна.

Жаль, не был я тобой испытан в этом,
Красноречивым стал бы мой язык,
И караван любви пред белым светом
Повёл бы я тогда путём воспетым,
На дне зрачков твой отражая лик.

И сердце – колокольчик каравана –
Грустит о том, кровотока, как рана.

1966

НА КНИЖНОМ БАЗАРЕ

Поэт, что уверовал в собственный дар,
Однажды явился на книжный базар,

Воочью хотел убедиться поэт,
Как он покоряет читающий свет,

Как бойко идёт его книгою торг,
Как всех она в шумный приводит восторг.

Глядит стихотворец: кто мал и кто стар,
Все прибыли нынче на книжный базар.

Мужчина в халате к прилавку пролез:
– Хайяма стихи мне нужны позарез!

Потом к продавцу подступает другой:
– Подай-ка мне Пушкина, друг дорогой!

Поэт раздосадован и удивлён:
«Бокалов кому-то все слышится звон.

А этот – любовные ищет стихи
Про женские ножки, дуэли, грехи...»

Вослед книголюбу входил книгочей.
И думал поэт, не сводя с них очей:

«Собою заполнили весь магазин,
А книгу мою не берёт ни один.

Хоть Пушкину носят поныне цветы,
Но строчек моих современной черты.

Намного стихов моих ритм и язык
Хайямовских ближе любителям книг.

Понять современников просто нельзя,
Как будто Хайям с ними пьёт, а не я.

Как будто я умер, а Пушкин живёт.
У них – сумасшедших – всё наоборот!

Не знал он, бедняга, что будут и впредь
Бокалы сдвигаться, сердца пламенеть.

1966

РАЗГОВОР С САМИМ СОБОЙ

Скажи мне, чем гордишься ты, поэт?
Или стихами удивил ты свет?

Иль ты земной преобразил простор?
Иль твой глагол зажѣг в сердцах костѣр?

Иль ты достиг такого мастерства,
Что стали славны все твои слова?

Иль, может быть, искусно и хитро
Стихи выводит умное перо?

А если так, то мне писать нельзя,
Не для меня поэзии стезя.

Но если ты – поэт, не виршеплет, –
Где одержимость? Где твой чудный взлѣт?

Где вдохновенья твоего накал?
Любил ли ты? Безумствовал? Пылал?

Мне без тепла не надобно ума,
А в сердце без любви – всегда зима.

1967

СВАДЕБНЫЙ КАРАВАН

Как только за собою оставишь Душанбе,
Гиссарская громада приблизится к тебе,
И ты увидишь горы в сверкающей резьбе,
И реки очаруют тебя гортанной речью,
Когда с крутых утёсов сбегут к тебе навстречу.

Здесь целая держава таинственных вершин!
И под охраной нежной внимательных мужчин
Проходят караваны медлительных машин.
Мы слышим звоны чанга, мы слышим звуки бубна,
И ветер музыкантов встречает дружелюбно.

Как яркое двестишьё, где стих лелеет стих,
Нерасторжимо слиты невеста и жених,
И кажется, что горы сейчас творят о них
Лирическую книгу на каменном наречье
И утверждают волю и счастье человежье

А впереди танцуют, одетые в атлас,
Красавицы подружки, отрада наших глаз.
Любимая, не даром так взволновали нас
Их юное веселье, движения газели,
И вместе с ними пляшет зелёное ущелье!

Теперь у нас в обычай пошло с недавних пор:
В день свадьбы молодые спешат в объятья гор,
Чтоб скалам поклониться, чтоб свой насытить взор
Цветеньем трав душистых, кипеньем рек прозрачных,
Чтоб лаской одарило ущелье новобрачных.

В машине мы, подруга, не ехали с тобой,
Когда моей ты стала женою и судьбой
И мы нерасторжимой пошли своей тропой ...
Но погоди, мы женим молоденького сына –
И повезёт нас в горы нарядная машина!

1972

ВСПОМИНАЮТСЯ ЮНЫЕ ГОДЫ

Смотрю на тебя – вспоминаются юные годы,
Те годы, кипевшие, как родниковые воды,
Те годы, горевшие жаром любви и свободы.
Я слышу весенних цветов первозданный рассказ,
И в мире, нам кажется, нет никого, кроме нас.

Заря ли сама загоралась рассветной порою
Иль ты выбегала навстречу мне вместе с зарею?
Соперников я не боялся – не скрою, не скрою:
Вот сердце моё – и не сыщешь ты сердца верней ...
О взлёты, о тайны дотоле невиданных дней!

Средь ярких тюльпанов сама ты казалась тюльпаном,
Пленяла ты юношей косами – чёрным арканом,
Ты ранила многих, но счёт не вела этим ранам ...
Известно: в плену у красавицы пленник таков,
Что с гордостью носит и терпит железо оков.

Каких задушевных подруг ты нашла в комсомоле,
Как жадно в себя ты вбирала дыхание воли!
Лишь юность я вспомню – забудутся все мои боли.
Пылал я: придёт на свидание иль не придёт?
Иных в мирозданье тогда я не ведал забот!

Те дни вспоминаю, когда ты безмолвно страдала,
От мира, от жизни таило тебя покрывало,
Былое на прежнее рабство тебя обрекало:
Мол, в доме пускай твои косы заменят метлу,
Пусть руки твои, как совок, выгребают золу ...

Немало ты вынесла горя в ту бурную пору,
Но к новому миру упорно вздымалась ты в гору,
И солнце открылось пытливому, ясному взору.
Сокровищем люди Востока тебя нарекли,
И женщина славою стала таджикской земли.

Ты – жизни моей долгота, полнота и основа,
И то, что в ней было, и то, что неслыханно ново,
Ты – свет моих дней, и не надо мне света иного,
Поныне ты зорька весенняя жизни моей,
Вне жизни твоей нет движения жизни моей!

1972

* * *

Не хочу одиночества!
В сонном царстве затишья
Написать не захочется
ни строки, ни двестишья.
Ах, поэты-товарищи!
Если мы одиноки,
То у нас получается
лишь бесцветные строки,
Тишиной не расслабленный
даже в дальнем саду,
С виноградом и яблоней
разговор я веду ...
То на травку зелёную
беззаботно прилягу,
То листвою осененную
я послушаю влагу,
То слова знай насвистывай,
чтобы стали строкою,
То спеши за неистовой,
гордой горной рекою.
То я с книгой беседую
и, встречая зарю,
Сам с собой, непоседою,
говорю, говорю:
Только там-жить мне весело,
где кипение жизни,
Где повсюду весеннее
нетерпение жизни.
Только там жить желал бы я,
где бы песня боролась,
Чтобы голосом истины
стал мой маленький голос.

Только там жить мне нравится,
 где слова – не игра,
Где дано им прославится
 для людского добра.
Только там счастье ценится,
 где с друзьями оно,
Где сверкает и пенится
 крепкой дружбы вино.
Только там жизнь мне по сердцу,
 только там хороша,
Где на отдых не просится,
 не стареет душа.
Только там жизни жажду я,
 где гордятся трудом,
Где вхожу в сердце каждое,
 как к товарищу в дом.
Не терплю одиночества!
 Вместе, вместе мы будем:
Страстно этого хочется
 звёздам, странам и людям!
Не хочу одиночества,
 не стремлюсь и к покою:
Капля с каплею сходится –
 капли станут рекою.

1963

ГОЛОС АЗИИ

К вам доносится Азии голос,
Это мы говорим, азиаты,
Это рокот волны океанской,
Это вольности нашей раскаты,
Это Азия наша проснулась,
Чтоб за дружбу, за истину биться.
Это сердце ее вострепелось,
Как свободу познавшая птица.
Вспоминаете строки Хафиза?
– Темной ночью плывем среди моря
И завидуем тем, кто на суше,
Кто не ведает нашего горя...
Никому не завидуем ныне,
Мы в бурлящей не тонем пучине,
Всюду верных друзей мы находим –
В каждой женщине, в каждом мужчине.
Не страшимся мы бурь и туманов,
Помогают нам люди по-братски,
Для свободы впервые воспрянув,
Хочет жить материк азиатский!
Миновало то черное время,
Что забыть мы не в силах доселе,
Нет, не кубки на пиршестве жизни, –
Кандалы заунывно звенели.
Были схожи народы-соседи
По обычаям, нравам и взглядам,
Но соседей судьба разделяла,
Как два глаза, блиставшие рядом.
А теперь мы владеем садами,
Где плоды побратались с плодами,
Мы готовы друг с другом делиться
Нашей мудростью, счастьем, трудами...

... Сын Востока теперь не позволит,
Чтобы сад его грабил пришелец,
Свой шатер у себя он поставит,
Он – отцовского сада владелец.
Проясняется сфинкса загадка,
Словно утром – простор небосвода,
Тайна сфинкса теперь нам известна,
Эта древняя тайна – свобода.
Ради жизни свой голос возвысил
Весь Восток, вдохновеньем объятый,
Ради жизни приехали в Дели
Из различных держав делегаты,
Ради жизни мечтали о встрече
Люди разных воззрений, наречий,
Ради жизни несли индианки
На ладонях зажженные свечи.
Ради жизни в кадилъницах ярких
Благовонно курилось алоэ,
Ради жизни звенели напевы,
Где с грядущим сливалось бывшее.
Ради жизни индийские дети
Принесли нам игрушки с цветами.
«Защищайте, – сказали нам, – детство,
Ведь ребятами были вы сами!..»

Я беседовал с Нилом и Гангом,
Речь Востока навеки близка мне,
Слушал пахоты мягкое сердце,
Слушал сердце сурового камня,
Слушал речку – певунью, плясунью,
Слушал я изумрудное чудо,
Это было в гиссарском селенье,
О друзья, к вам пришел я оттуда!

Вспоминаю родные вершины,
Что милы белизной неизменной,
Вспоминаю потоки, стремнины,
С их кипящей серебряной пеной,
Бархатистые нанш посевы,
К водоемам склоненные ивы,
Над родимым гиссарским селеньем
День встает – светозарный, счастливый,
Нашим предкам о счастье подобном
Никогда, никогда не мечталось,
Это счастье пришло к нашим детям,
Навсегда, навсегда им досталось.
Здесь огней электрических гроздя,
Здесь Востока нетленные краски,
В летний вечер под радио пляшет
Молодежь азиатские пляски.
По ночам звездоносная влага
Шепчет песню свою мирозданию.
Здесь речушка моя по камням
Быстроногою прыгает ланью,
Я люблю эту быструю речку, –
Сколько в ней услышал я созвучий,
Услыхал в ее песне кипучей
Голос Азии, голос могучий.
Эта речка была со мной всюду,
Рядом пела и рядом боролась.
Внемля Азии рекам великим,
И ее вы услышите голос.
На ее ненаглядном побережье,
В кишлаке, где пришлось мне родиться,
Пробудился мой голос впервые,
Полетел, как поющая птица,
Чтобы с голосом Азии слиться,

Чтобы в сердце народа родного
Свить гнездо, чтобы снова и снова
Поднималось таджикское слово.
Может каждый, кто мощью владеет,
Одержать над слабейшим победу,
Захватить и добро и державу,
Угрожая насильем соседу,
Может кит поглотить неумный
Столько рыб, что не счесть их вовеки,
Может выпить бездонное море,
Словно чаша, бессчетные реки,
Но такой мы не ведаем силы,
Нет ее и не будет в природе,
Что растопчет и волю и душу
Тех, кто страстно стремится к свободе.
Поднимается новая сила,
Плещет влага от Ганга до Нила.
Это Азии кровь забурила,
Каждой капелькой заговорила.

1956

ДОРОГАЯ МОЯ

Дорогая моя, не сердись на меня,
Неповинного мужа напрасно браня.

Колесил, колесил я по шири земной,
И опять я с тобой, я вернулся домой.

Где бы я ни ложился и где б ни вставал,
Где бы ни был мой краткий приют и привал, —

У тебя постоянное было жилье,
То жилье — беспокойное сердце мое.

Без тебя в мое горло вода не лилась,
Легкий сон без тебя не смыкал моих глаз,

Без тебя длился день для меня как зима,
Без тебя замолкала и песня сама!

Бёз тебя на красавиц глядел я порой,
Без тебя любовался я звездной игрой,

Без тебя оживлялся порой за столом,
Без тебя заливался порой соловьем,

Без тебя я чужих славословил подруг,
Без тебя согревался пожатием рук, —

Но повсюду была ты со мною вдвоем,
Но всегда обитала ты в сердце моем...

Дорогая моя, не сердись на меня,
Неповинного мужа напрасно браня.

Это правда, что редко бываю с детьми, —
И тогда ты детей за меня обними.

В тихом доме иль в школе за партой сидят,
А глаза их за мною по карте следят.

Но я слышу биение ваших сердец.
Самый младший вопрос задает: «Где отец?»

В это время невольно ты смотришь на дверь,
И твой взгляд издалека я вижу, поверь...

Это правда, родная, но выхода нет:
Надо видеть друзей – целый мир, белый свет.

Наши предки скитались в былые года –
В край из края гнала их беда и нужда;

Хоть и странники мы – не изгнанники мы,
Счастья, мира и дружбы посланники мы:

Нашей родины мы исполняем наказ,
Отправляет народ в путешествие нас!

Нет, мы счастья не ищем – мы счастье творим,
Чтоб и легче и чище дышалось другим.

Только дружбу мы ищем – мы дружбу несем,
Чтоб цвела она в каждом жилище людском...

Дорогая моя, огорченья забудь,
Хоть мгновенье одно ты со мною побудь.

Пусть обиды останутся все позади –
Хоть мгновенье ты рядом со мной посиди.

Как соскучился я по укорам твоим,
По словам, по улыбкам и взорам твоим!

Мы с тобой постарели, морщины видны,
И прибавилось мне и тебе седины,

Но, как прежде, мечтательны наши сердца,
И мечтам нет конца, как любви нет конца..

Мы с тобою увидим весну не одну,
Мы цветами украсим свою седину.

На луне золотой мы поставим шатер,
С высоты на земной мы посмотрим простор!

Хоть мгновенье одно посиди ты со мной,
Я с хорошим рассказом вернулся домой.

Я тебе расскажу об открытых сердцах,
О великих борцах, знаменитых борцах,

Расскажу я о тех, кто для мира живет,
Чтобы честно дружили с народом народ.

Расскажу я о тех, кто воюет с войной,
Чтобы честно дружили страна со страной.

Чтобы время вражды, вероломства прошло,
Чтобы к благу людское потомство пришло.

Дорогая моя, посмотри, посмотри,
Лед войны разрушают посланцы зари.

Мы с верительной грамотой мира войдем,
С полномочьями солнца к товарищу в дом!..

... Вспомни праздничный день – юбилей Рудаки.
Гости прибыли к нам и друзья-земляки.

Кто далеким, кто близким, кто трудным путем,
Дети разных земель устремились в твой дом.

Одолев расстоянья, пройдя перевал,
Целый мир у таджички в гостях пировал!

Показалось: не зная оград и преград,
В целый мир превратился наш маленький сад.

Племена, и державы, и материки
Как друзья появились в стране Рудаки.

Здесь и русский, и турок, и горский джигит,
В белом сари из Индии гостя сидит.

С нарисованной родинкою под губой,
Как сестра, обнялась индианка с тобой,

Были кудри черны как смола у нее,
Как у лебедя шея была у нее.

С белым сари был рядом таджикский атлас –
С Индустаном земля Рудаки обнялась!

По-таджикски своих ты встречала гостей:
Будет больше гостей – будет в доме светлей.

И хотя ты не знала заботам числа,
Ты, хозяйка, от этих забот расцвела.

... Здесь, на этой земле, я родился и рос,
Здесь я первое слово любви произнес,

Здесь открыл я глаза, увидел небеса,
Услыхал родников и стихов голоса,

Здесь, на этой земле, я впервые постиг:
Человек стал высок, человек стал велик!

Дорогая моя, мы с тобою вдвоем
В молодые года создавали наш дом.

Посмотри же: он светит светлей с каждым днем,
Потому что в нем больше друзей с каждым днем!

Посмотри же: он выше и шире теперь –
Слышит все, что рождается в мире теперь!

Посмотри же: простого таджика семья
С миром правды слилась, дорогая моя!

1959

СОДЕРЖАНИЕ

Горячий скакун мой пурпуровой масти (Пер.Я.Козловского) .	267
Мой век (Перевод С.Липкина)	269
Сокровищница песен (Перевод А.Адалис)	270
Орел (Перевод В.Левика).....	273
Наполни, кравчий, пиалу (Перевод Я.Козловского)	275
Таджикские реки (Перевод С.Липкина)	276
Три красавицы Востока (Перевод С.Липкина).....	277
Руки матери (Перевод С.Липкина)	283
Тара-Чандри (Перевод В.Державина).....	285
Два платка (Перевод Н.Тихонова)	290
Глаза (Перевод В.Державина)	292
Огни родины (Перевод В.Державина).....	295
У вас в кишлаке (Перевод Я.Козловского)	297
Другим стал мир, моя река (Перевод Я.Козловского)	298
Мать (Перевод Я.Козловского)	300
Крошки хлеба (Перевод С.Липкина)	302
Радуга над миром (Перевод С.Липкина).....	303
Материнское слово (Перевод Я.Козловского).....	304
Человек и гора (Перевод С.Липкина)	305
Высокое гнездо (Перевод С.Липкина).....	307
Моему стиху (Перевод С.Липкина)	308
Песня любви (Перевод С.Липкина)	309
Если бы был я соседом твоим (Перевод Я.Козловского)	312
Золотое кольцо (Перевод С.Липкина)	313
Следы в лесу (Перевод С.Липкина)	314
Поэту (Перевод С.Липкина)	316
Твоими глазами (Перевод С.Липкина).....	317
Женщина (Перевод Я.Козловского)	321
Стук каблучков (Перевод Я.Козловского)	323
Твой взгляд (Перевод Я.Козловского).....	324
Сожаление (Перевод Я.Козловского).....	325
На книжном базаре (Перевод Я.Козловского).....	327
Разговор с самим собой (Перевод С.Липкина).....	329
Свадебный караван (Перевод С.Липкина)	330
Вспоминаются юные годы (Перевод С.Липкина)	331
Не хочу одиночества! (Перевод С.Липкина)	333
Голос Азии (Перевод С.Липкина).....	335
Дорогая моя (Перевод С.Липкина)	339

Мирзо Турсун-Заде

ИЗБРАННЫЕ СТИХОТВОРЕНИЯ

Художественный редактор *Ромии Шерали*

Технический редактор *Мехри Саидова*

Сдана в набор 28.04.2011. Подписана к печати 05.05.2011.

Формат 60х84 1/16. 34,5 п.л. Тираж 1000 экз.

Издательство «Адиб»

Министерства культуры Республики Таджикистан

734018, г. Душанбе, ул. Н. Карабаева, 17а

Отпечатано в типографии ООО «Торус»

MIRZO TURSUN-ZADEH

**SELECTED
POEMS**

Dushanbe
“Adib”
2011

BBK 84 Eng 7-5
T-76

Translated by **Tom Botting**

Compiled by
Gulnazar, Farhod Karim and Gurez Safar

Editor **Shavkat Niyazi**

T-76 **Mirzo Tursun-Zadeh. Selected Poems** (*tajik, english, russian, persian language*). – Dushanbe, «Adib», 2011, 552 p.

ISBN 978-99947-2-073-6

© Mirzo Tursun-zadeh, 2011

MY PURPLE CHARGER

I praise you, my heart! For you cause me no worry.
You purple-hued miracle! Strong, without flurry,
You do your job well, whether heavy or happy.
To ask for a respite you don't seem to hurry.

You burn without rest, but leave no smoky eddy.
Your partner is time and your rhythm is steady.
You take in the strange things of life, and the simple.
For all who would enter your welcome is ready.

I beg you, don't weaken, my heart, keep on burning –
Life's tasks uncompleted still set my soul yearning....
A woman is waiting whose lips still need kissing....
To unexplored countries my footsteps are turning.

I beg you, avoid too much worry or tension.
All night let me whisper without apprehension,
The wildest, mad words of your subtlest prompting
And, loving, know joy beyond all comprehension.

I beg you, be patient – though worth better tending –
I long to watch people who pass without ending.
I still want to wander where deep snow is lying,
And, this above all, through meadows go wending.

So, leader, lead on. We must make a good showing –
Too soon for our caravan's pace to be slowing.
I'll always have time to wrap gravecloths around me.
Let mist be my cloak on the road where we're going.

I beg you, beware, earthly wonder, of breaking –
For you are no vessel of any man's making.
I beg you, don't ring with one last note at sundown,
For you are no camel-bell, clangouring, shaking.

My fiery charger, dark-purple, resplendent,
Still bear me on far with hot passion ascendant,
Your hooves from the stones striking sparks red and golden.
Your rider is mortal, on you he's dependent.

1966

MY DAY AND AGE

My day and age, inspiring time of ours,
You are my base, the mentor of my heart.
A shoot am I, amid your orchard's flowers,
You hymn to Earth, of which I am a part.

Miraculous you are, this age of ours.
For me a life of wonders you create.
Your might defeated my own lack of powers –
You lent me force to grow and strength to wait.

You shook the universe, O, age of ours,
And gave new freedom vast, luxuriant growth.
When hist'ry heard your call, O, age of ours,
It woke to brighter days and shook off sloth.

You are a teacher, yet a child, our age,
And every fact upon your mind impressed
You use to raise your knowledge one more stage,
Enriching for the future Man's bequest.

My day and age, in skies you have proclaimed
Our country's triumph, glory she has earned,
And Master of the Cosmos you are named,
Because Earth's gravitation you have spurned.

You made your bow to Womanhood, our age.
We sing her praises, honour to her render –
Mankind is only truly fine and free
Where woman walks in freedom and in splendour.

With you, my age, I'm mighty, this I know,
There's nothing that I cannot do, and yet
I feel remorse, so much to you I owe,
Tho' life's true meaning lies within that debt.

1972

THE TREASURE-HOUSE OF SONG

On Khorosan's plain a great palace was raised.
The skill of the workers by all men was praised.

A labour of love was that pile from the start,
To stimulate passions and gladden the heart.

The greatest of artists made wondrous displays,
Each using his art to delight and amaze.

The Chinese designs were sublime, intertwined
And it seemed that the artist had heaven in mind.

One sculptor took clay and he moulded its form
Till gems were created, glowing and warm.

So perfect the objects caressing the sight,
Each one seemed illumed by some soft inner light.

That subtle, sweet magic when light interplays
Came straight from the hands of the masters we praise.

From small grains of sand and handfuls of clay
Grew cups more exquisite than flowers display.

What miracles wrought! Never art was more fine.
From tulips, not goblets, the guests quaffed their wine.

Saadi would expound his parables there.
Those years are long hidden, no man can tell where.

The years, fleet as waves on Jaikhun¹ sped their way,
As fleeting as tunes Rudaki used to play.

¹ Jaikhiin – the river. Amu Darya.

Jaikhun still recalls how the rud¹ sighed and sang,
It twists like Mejnun feeling love's cruel pang.

The wide river groans, «I'm in love, woe is me,
With love poems written by great Rudaki.»

And famed Firdousi of the Book of Kings
Took part in contributing marvellous things.

The sage Avicenna, too, came to this place
With silvery hair and wise, gentle face.

What palace was this, what miraculous hall,
Where men from all lands came to answer its call?

Where dwell those immortals in glory, where pray?
Are poets, astronomers nothing but clay?

The glory that shone on the tribes of our land
Was work of Tajiks, of their brain and their hand.

Tajikistan's genius-the flower full-blown,
Tajikistan's songs thro' the cent'ries are known.

On corpses great rulers ascended the throne.
A jackal was man unto man – and alone.

As water kills fire, since hist'ry began,
And flame consumes water, so man destroyed man.

The most savage tempest since humans drew breath
Was Genghis Khan's horde raising whirlwinds of death.

The fierce lightning struck, seared the heart of the world.
Then that tempest, too, into nothingness whirled.

The great name Tajik was no longer heard.
In no song or legend resounded that word,

¹ Rud – a musical instrument.

A name on which nations did not waste their breath.
The place it once held was now shrivelled by death!

Our tribes were forgotten. Our hosts had to fly,
But our ancient nation did not want to die.

Men gazed at horizons to which they should start
And hid the great treasure of song in their heart.

Tajiks could live on if they but held their tongue.
By whips not a word from their lips could be wrung.

A new day rolled round that saw new breezes blow.
Soon all that could flourish had flowers ablow.

Great Lenin, from whom all our foes had to flee,
Brought nations a life in which man could be free.

The springtide is blessing the fields that we sow.
The sun has thawed ice of old glaciers of woe.

Tajiks, while still covered with dust of the way,
With poems began a new palace that day.

The songs Rudaki sang our young Tajiks sing.
The verse Firdousi wrote resounds in the spring.

Those poems and songs reach out to a star
And spread till their shade shelters men from afar.

We managed to keep our Tajik language pure,
Ensuring that treasures of song should endure.

Our song of victorious struggle we bring
To you our dear Moscow – together we'll sing!

1941

THE EAGLE

Have you fixed your gaze on the great eagle's nest
When he's teaching his fledglings and puts them to test?
As tender as springtide caressing a tree
With sweet swelling leaf-buds, as gentle is he
With eaglets who still are unable to fly;
But their mighty mentor knows soon they must try.
When wings gain in span and the eagle thinks best
He makes all his fledglings abandon the nest.
Before their keen eyes wide horizons are spread.
Their watchful winged tutor sails close overhead.
He demonstrates gliding and how they must dive,
I'd spy things that move, all that's warm and alive.
At last comes the day when eaglets fly higher.
Their wings can now carry them where they desire,
And then, only then, with his eaglets, the sire
With pride mounts the wind to the tall summit's spire.

O great Russian people, warm-hearted and true,
I sing of the freedom that we owe to you.
You gave to Tajiks pinions vast in their span
And concepts that render great service to man.
With courage and wisdom our nations you led
To the summits of liberty, soaring ahead.
As close as your feelings, as near as your thought,
Like part of your shoulders, with strong muscles taut,
Integral as fingers of one single hand,
We surely are brothers – we're sons of one land.
And, shoulder to shoulder, we'll stand evermore
In work, joy and sorrow, as in that great war.
The victory won in that fight without rest
Has proved that we all come from one eagle's nest.

In this age of heroes our blood is your blood!
We both have one destiny, sharing one love!
Rejoicing I sing songs of your folk and mine.
The two on my lips, in my heart, intertwine.
With your great resplendence my spirit's aglow,
As golden as moonlit Amii's waters flow.
As rivers unite when they merge in the sea,
Our peoples forever united shall be.
You spoke like a prophet, the future discerned.
Our fate in the truest direction you turned.
Always happy our great Soviet nations shall be.
United with you, independent and free.
You shield our great Union from ills and from strife.
You stand for our victory, liberty, life!

1946

COME, POUR YOUR WINE...

Proclaim our close fraternal ties,
Toast-master, do your duty! –
«There stands, delighting mankind's eyes,
Your Union clothed in beauty!

Her right, a hymn, our homeland heard,
To love with which she bore us!
For each of us is like a word
To blend in one great chorus.

So, love, come tread a path to love,
Let summits' troth be plighted.
Let us, like dawn's bright rays above,
Be swords, as one united.

Let hearts be bowls to overrun
With sacred aspiration –
Come, pour your wine, Tajikistan,
To lend us inspiration!»

Our muses' words are on the wing,
With them we sing together,
«Our Union is a lovely thing
That shall live on forever!»

The Moon's clear arc shines thro' the mist,
Against the dark she sallies.
Come toast in juice the sun has kissed,
In wine of Tajik valleys.

1949

TAJIK RIVERS

In lovely Tajik gardens the finest flowers grow.
From springs gush crystal waters. The rivers swiftly flow.
When clouds loom over summits dark gales of winter blow
And gorges get no peace from pouring rain and snow.
The trees climb up the mountains to reach the glaciers' height
And tongues of green seem licking the snow packed hard
and tight.

From every gorge and gully, untrammelled, fleet and strong,
Like foam-flecked stallions dashing, the torrents sweep along.
Grey-headed Pamir Mountains and their good friend Hissar
Send rivers of their bosom to valleys there on far.
Kafirnigan is roaring and calling to Amu
While Vakhsh speeds down to Pyandzh, to its brother strong
and true.

We're grateful to our rivers. Their beauty is our pride.
Tajiks love running water, those currents clear and wide
That bring to virgin steppelands cool water for new fields.
So giving Tajiks cotton and multiplying yields.
Canals of vital waters chant songs that have no end.
Collective farmers join them in praise of fields they tend.

Our capital is fed by the river Dushanbe.
It glitters in the sun – then thro' pipes it makes its way
To Tajiks' finest town.. On the river bank we laid
Our avenues and houses, with trees to lend us shade –
Where youth walks in its joy. Then we strung out lines
to heights,
Where water churns out power to feed our city's lights.

The buildings of our cities, our fields and hamlets look
As if into a mirror, at river, lake and brook.
We have our troubled moments when raging rivers fling
Their waves and foam from mountains to break their banks
in spring;
But Soviet man, the builder, has muscle, mind and blood
Much stronger than great rivers, far stronger than the flood.

1952

THREE BEAUTIES OF THE EAST

To tell about three beauties I shall try.
For you should know they grace the earth and sky.

This pen of mine, kept warm by earthly heat.
Will try to sketch these beauties you should meet.

The deathless days, the great events, those things
That have inspired and lent my spirit wings.

Three grand occasions of the East, and all
Have left a deep impression on my soul.

1

Although this tale is short, it is at least
As ancient as the yashmak of the East,

That horsehair veil, yashmak that left no room
For living youth, a winding-sheet, a tomb.

O mother, daughter, sister and the bride,
Why should a veil your gentle features hide?

How can one live and in the Spring not see
The bright renewal, burgeoning and free?

The veil, while glorifying ancient things.
Hid from the East the glory that is Spring's.

The veil, like some black threat'ning thundercloud
Would hide Spring's virgin face as in a shroud.

O Asiatic woman, you were born
As lovely as an early springtide dawn.

Captivity drove beauty from your face.
Your youthful body lost its strength and grace.

The world became as lifeless as a grave
Wherever you were bound and made a slave.

To your great beauty perfect verse was penned
And songs to you resounded without end.

With what could men your form and grace compare?
No slim and supple cypress was as fair.

Your lips were blood-red petals, warm their glow.
Your crescent brows outshone the new Moon's bow;

But you could never hear that fulsome praise,
For veils had kept you captive all your days.

To scholars of great learning you gave birth,
To warriors and men of Stirling worth,

But you, whom men had praised for ages past,
Alive into a ghastly grave were cast.

The East had still, to learn the words to bring
The gift of vital strength to bloom in spring

And only where Neva's banks surged with strife
Were found the words to bring you back to life.

October's flames were bright. Their force increased
And resurrected women of the East.

The East could see that she, the Spring, had torn
The veil, yashmak, and now arose reborn.

Where she was mistress life became more splendid.
All nature bloomed now thralldom's reign had ended

And so the East could see that you were wise,
That beauty wants no veil before her eyes.

The day the East discovered your sweet face
A great discovery had taken place.

For Man beheld the face of Spring and life,
His mother's face, the face of his own wife.

2

For centuries the East had been obscure
And men imagined light that would endure.

From ancient times, throughout long moonlit nights
They bowed down to the Moon, performing rites

For her who on the homeless shed her light
And cast a glow in hovels thro' the night.

When no Moon shone the East was gripped by fear.
Men prayed the radiant goddess might appear.

Without the Moon the darkness was so dense
It seemed the East must pay for some offense.

And men would sense how ghastly terror grips
The heart in moments of the Moon's eclipse.

They mounted roofs and railed against the skies.
They wept and filled the air with plaintive cries;

No man could tell what force could put things right
And so they kept their vigil thro' the night.

On pails and pots and pans that came to hand
They drummed in one great cacophonic band,

Demanding from the sky the Moon once more,
As if on darkling heavens making war.

The heavens' lamp would glow again and soon
Men's hopes revived. They blessed the radiant Moon.

They praised the heavens' lamp that shed no heat,
But grieved because her disk was not complete.

The Moon would force her way thro' banks of cloud.
Yet part of her was hid as in a shroud.

And people thought the luminary Moon
Would be enslaved until the crack of doom.

For tho' she shone, a part remained quite black
And that was hidden by a dark yashmak.

But none knew what it hid from mortal eyes,
Since none could read the riddles of the skies.

At last, to learn the secrets hid by night,
Men circled round the Moon, like moths in flight,

And, armed with knowledge, traced long arcs thro' skies
To bring the lunar disk before men's eyes.

No heavy veil can hide the Moon these days.
On every side her beauty she displays.

Now, thanks to Red October in its might,
Men see in full the lunar day and night.

So in the East a new light had its birth,
A second beauty had appeared on Earth.

3

And now the sky with Earth is deep in love,
Since mankind conquered cosmic space above.

How proud the sky to be a friend of Earth
Where labour is the gem of greatest worth!

The sky's in love with mankind newly freed
That from our Earth attained a cosmic speed.

To all the outer worlds we send great news,
To all the galaxies our planet views.

From this our land, where freedom's will is done,
And men of many nations stand as one,

The land that both the black and white men hold
To be the homeland of the free and bold.

The sky, whose love for Earth will stand time's test,
Told her that he would make but one request,

«So many lovely girls of yours I see,
I beg of you, send one of them to me.

I know the way is hard, but at its end
The daughter of the Earth shall find a friend.

She'll see our way of life and she may stay
At lovely places on the Milky Way.»

Hard work, unbending courage, honour, too,
Boarded Vostok-6 and off they flew

To soar thro' endless space that gleams on far.
Thus Valentina, too, became a star.

The constellations saw that star arise
And, at a loss, could not believe their eyes.

Her earthly loveliness outshone the sky,
Her Russian beauty, gleaming there on high.

The will of Red October soared up there
And with our Valentina made a pair.

The third and final beauty now you know,
The one whose deed made years and aeons glow.

The East observes that girl with sheer delight
And sees her pure, proud soul illumine the night.

1965

A MOTHER'S HANDS

Able hands of the woman who tended our fire,
Whose sweet breath warmed the earth that it, too, might respire,
Skilful hands of that woman, a garden you tilled,
So the air with aromas of orchards was filled,
The strong hands of the woman who raised up a roof
And who lent to our childhood her beauty and truth,
Loyal hands of the woman, to freedom's cause true,
Great affairs of our state are entrusted to you,
Working hands of the woman who came to the field
And enriched the good soil, multiplying its yield,
Soothing hands of the woman who stilled a babe's cries
Thro' the long restless night, never shutting her eyes,
Gentle hands of the woman, as sweet as a song,
Singing lullabies tenderly all the night long,
Lavish hands of that woman held us to her breast,
She gave us warm milk and she guarded our rest,
Guiding hands of the woman, by whom we were fed.
Pointed out the right pathway that you, too, should tread,
Tender hands of the woman our bitter tears dried
And would sooth and console us whenever we cried,
Heady hands of the woman with patience and care,
Brushed and sewed a boy's clothes, ran the comb through
his hair.
Youthful hands of the bride, who like dawn seemed to glow,
Held the one whom she loved on a night long ago.
You two motherly hands, the most lovely and dear,
Rise and rest on our head, tho' we leave do not fear.
Future glorious deeds will be balm to the heart,
So come, bless us, your children, before we depart.

1963

TARA-CHANDRI

Bedil¹ brought beauty to our world
bewitching hues of burgeoning life –
To poems' springtime garden came
new glory growing rich and rife.

He wove his words so deepest thoughts
were clear unto the worthy few,
Like priceless pearls on ocean beds
long hidden in the depths of blue.

No Sufi was Bedil, nor yet
a mullah or a mufti grand.
He simply saw the world as one
whose soul all things could understand.

Along the road of life he met
Komde and then Modan² as well.
For ages yet to come he wrote
a tale that their true love would tell.

Komde bemused Bedil with dance.
Modan had seared him with his fire.
He sang to them and in his heart
their sufferings soared up ever higher.

That poet's heart Komde entranced.
Today your art has captured mine,
Tara-Chandri, Tara-Chandri,
the greatest dancer of all time!

¹ Bedil (1644-1721) – poet and thinker.

² Komde and Modan – heroes of a Bedil poem.

* * *

O you, Hindu, and you, Tajik –
two hearts like candles shedding light!
Bedil by fire was seared, consumed –
like two great suns its flames flared bright.

I saw when I was in your land
the traces left by Autumn's day.
Amid the fading groves and blooms
I sought for signs left by Komde.

While dust was settling on your street,
I thought some sign there might be found.
I sought Komde, her gate, the yard,
at least a footprint on the ground.

* * *

When you dance you're life itself,
while all the rest seems dull and dead.
Held by your charm gazelles on plains
and mountain eagles lose their head.

I sensed within your whirlwind dance
the throne of art and there – -Komde.
The skirt swirled round your flashing feet,
a peacock's tail in full display.

I glimpsed within your surging dance
a falling star's intensive light,
The gleam Modan and his Komde
had left to trace their star in flight.

You are bewitching as Komde,
with youth's full glory in your eyes.
O Tara-Chandri, Tara-Chandri,
the Moon of India's skies!

* * *

Did not Hafiz for you write verse,
such magic words and lines compose
It seemed he threaded splendid pearls
to render praise in matchless rows?

In countless hearts of youth Hafiz
wove nests of love-songs without end.
All lovers by Hafiz were loved
as if each were his dearest friend.

O beauty-spot upon your brow,
O just one lock of fragrant hair.
O promise of your eyes divine –
for you his soul he would not spare!

«Come,» he sang, «and take my life!
Royal my conditions are –
For beauty's mark I'll give as thanks
Samarkand and Bokhara!»

* * *

O, poor Moon of India's skies,
whence flows your power, tell me now.
And that mark, I long to know,
whence it came to bless your brow.

Enchantress, I was never caught
in your silken tresses' share,
Nor bound by spells cast by your glance,
nor by that symbol of the fair.

Although your beauty wounds men's hearts –
a fiery bolt to pierce them through –

My love for people brought me here,
to your country and to you.

Equality in my land reigns.
That mighty country to the north
Sent me, her son, to you, our friend,
with all the warmth that spring brings forth.

Entrancing art is your great gift,
but bitterness fate also gave.
O Tara-Chandri, Tara-Chandri,
a Queen and yet – a Slave!

* * *

Whence came that beauty-spot
that 'twixt your eyebrows' arches lies?
Or can it be a darkling moon
that rides your beauty's radiant skies?

What priceless treasures must be hid
behind your brow's high palace wall,
That sable locks like green-eyed dragons
stand on guard 'gainst one and all?

Confide in me as in a friend,
tell me the secrets of your heart.
O Tara-Chandri, Tara-Chandri,
share your grief, your magic art.

* * *

When you spin in whirlwind-dance
delightful perfume fills the air
As if your country's gardens breathe
ambrosial scent beyond compare.

Gyrating – you are desert sands,
in motion – waves that sweep the sea.
Born for art, from head to toe
an artist you must always be!

As on a priceless pearl the light
plays on your silken rise and fall.
You flow more smoothly than clear streams,
incarnate spirit of the soul.

Do not fear the lightning's flash
when you see great India wake,
Do not quiver like a leaf,
defy the tempest, do not quake!

Confide in me as in a friend.
Tell me the secrets of your heart.
O Tara-Chandri, Tara-Chandri,
share your grief, your magic art.

* * *

When you spin in whirlwind-dance
delightful perfume fills the air
As if your country's gardens breathe
ambrosial scent beyond compare.

Open up your living heart
to your country's hopes reborn.
Believe that soon the day will come
when thro' the storm shall shine the dawn.

1947

TWO HANDKERCHIEFS

The handkerchief she gave to me
 was petal-like and fine.
Whiter it was than apple bloom
 in that orchard-land of mine.
That handkerchief she made for me.
 For me her true heart pined –
She is the mother of my children.
 Our lives are close entwined –
 O, the Girl of Tajikistan.

I love those near me and I trust
 our family tree stands firm.
May our children drink in crystal air
 by mountain lake and burn.
They eat each day the honest bread
 that by freedom's work I earn.
I guard my children and my people
 who show the same concern
 For the Girl of Tajikistan.

Another handkerchief I cherish.
 It comes from a distant land.
Presented it was with a flourish
 of a courageous little hand.
We met at Pleyel in Paris
 and for Peace we took our stand.
Her face was sweet as she made the gift
 and her almond eyes were bland,
 O, that Girl from Vietnam.

That silken handkerchief of hers
 would dry no bitter tear,

For in her smile and in her glances
Freedom's flame shone clear.
I saw the people's victories
upon her lips appear,
I saw a new, triumphant life
over death's deep gloom and fear,
O, that Girl from Vietnam.

The stitches on that handkerchief
revealed her dearest dream –
A map of North and South Vietnam
upon the silk was seen....
She'd embroidered, too, the sign of faith
that her country shall redeem –
Above that brave, embattled land,
the scarlet banners' gleam!
O, that Girl from Vietnam.

I took that symbol of true friendship...
such was her behest.
The message on that silk she'd worked –
it shall resist time's test –
To Soviet people sent her love....
I treasure her bequest.
From gendarmes she had kept that kerchief
hidden in her breast.
O, that Girl from Vietnam.

The French folk smiled to see the gift
to a friend the girl had made,
For in their hearts there also lived
a dream that could not fade,
That urged them on for France and Freedom,
brought them here to aid

That noble cause so well embodied
by that gentle maid,
O, that Girl from Vietnam.

At a conference for Peace in Moscow
hopefully I thought
Of a girl I'd met, with almond eyes,
and the land from which she brought
The handkerchief that showed Vietnam
for which she lived and fought –
In vain for that sweet girl, my friend,
among the guests I sought,
O, that Girl from Vietnam.

Perhaps along some jungle-path
that dusky lass walks free,
Or happy in the vales she strolls,
or in the hills is she,
Perhaps in Saigon, or Haiphong
with docks and towering quay –
But Freedom's flag she'll hold aloft
wherever she may be,
O, that Girl from Vietnam.

The scarlet flame on pure white silk
seems blazing clear and tall.
To people who should rise and fight
that banner seems to call.
We are as one. We stand for Peace.
Abandoned none shall fall.
For we shield you and, in your fight,
you shield us one and all!
O, that Girl from Vietnam.

We need high heavens where our star
 may show its splendid light.
Expanses of the Earth we need,
 wide fields to please the sight.
No trench, nor shell-hole do we need,
 nor ruins black as night.
For things to which our hearts aspire
 together we shall fight.
 O, that Girl from Vietnam.

When soon your Victory and Peace
 your country's wrongs redress,
You shall give a silken handkerchief
 to the one you love the best.
Beneath the palm-trees of your land
 you'll find your happiness,
In Peace you'll live. You'll have your children –
 they shall live to bless
 that Girl from Vietnam.

1948

EYES

Eyes there are of every kind. Some pairs
Of eyes have evil charm like vicious snares.

But other eyes are perfect, always clear
As stars that just before the dawn appear.

In life's long vistas lamps of hope they seem
That shine for all the world with crystal gleam.

Then eyes there are that, like the startled deer,
Avoid men's gaze and seek the shade for fear.

Some don't reflect the dappled spring at all.
As dull they are as faded leaves in fall.

Yet other eyes of vengeance' hour dream
And, like the diamond, blind men with their gleam.

Some have the sheen of death on headsman's steel,
Their black glint shows that lust for blood is real.

In other lands I've seen that glint in eyes
Beyond Pamirs that reach up to the skies,

Where eastern lands still bear the fetters' weight
And men are still oppressed by bitter fate.

When first we met each other eye to eye,
Lahore, upon your squares so hot and dry,

And when our trip had only just begun,
The news was spread, «From Russia guests have come!»

Such words delight our many friends, but fill
With gall the ones who hate and wish us ill.

So, close behind us came both friend and foe,
For here was something new to see and know.

They sought our eyes as down the street we walked
And avidly would listen when we talked.

Our country's foes and friends made up that crowd.
I gazed around and felt alert and proud.

Yes, proud, for in that multitude I knew,
Were many friends. Our enemies were few.

Some glances told a tale like mournful sighs,
And I could tell a friend just by his eyes.

Some glances told a tale like hateful cries,
So I could sense a foe just by his eyes

And recognised that human-hating band
Who long to make a jail of our free land.

Such hopeless plans! Our people in their might
Forever conquered darkness in their fight.

But pride, above all else, I felt that day
In that strange eastern land so far away,

Because I saw true friends on every hand
Who showed their love for our dear Soviet land.

They march ahead and all their hopes they place
In happiness and peace for every race,

Opponents of all war who want to see
The splendid victory of man set free.

The love for us those peaceful people feel,
And for our land, is strong as tempered steel.

As if to spite our foes there rally round
Those men of peace, in friendship newly found.

«A Lasting Peace to all the World!» we cry.
The flag of victory we bear on high.

We know that Spring will reign thro' all the world
And war by peace to limbo will be hurled.

1950

LIGHTS OF MY HOMELAND

Far had I travelled for seven long days,
At night by strange hearths with their welcoming blaze
I heard ancient legends defying time's haze –
Poor were my hosts, unpretentious their ways –
I crossed mighty mountains, that stark alpine maze,
Made copious notes, then, on lifting my gaze,
At last the first glimpse of my homeland I caught –
Country of hope, of our heart and our thought!

Farewell land of poverty dragged from the past!
Farewell Khyber Pass, now I leave you at last!
On you, Himalayas, my last look is cast!
Above I can see in the black-vaulted sky
Vast rivers of diamonds that never shall die.
Another sight Earth has to offer the eye –
Sand – shifting and arid – the sun-stricken clay
Where howling of jackals resounds far away.

Sleepless I waited to see the first light
Flooding the pass from the Vale of Man's Plight.
A far-away gleam in the depths of the night,
The lights of my land with their welcome, once more,
A thousand bright eyes full of laughter, I saw.
Thro' curtains of darkness there gleamed in the night
Challenging luminaries, glorious sight,
The town of Termez, source of shimmering light.

Baisun Mountain bathed in its rays seemed to grow,
While great range Hissar came alive in its glow.
Bright flame of Liberty, Lenin's own flame,
It burns for all nations, that sacred red flame!
It seemed that the lights of my land called my name,

Bidding me hurry to friends, to my wife
My people and country, far dearer than life!

There came into view Amu river's long shore.
The wide, restless sweep of its waters I saw.
In lands of strange shadows I wander no more.
Amu Darya tells me I'm close to my land,
To life and to joy, that the dawn is at hand.

On our river bank there are waiting, I know,
My loved ones, my own – the sweet scent and the glow
Of orchards and gardens, pink vistas of snow,
The joy of the Spring in that dear land of mine,
The lights of my homeland that always shall shine.

1950

YOUR KISHLAK

Your kishlak has the sweetest of air
Blowing clouds from the summits up there,
Flowing down with a stream thro' the grasses.
Men breathe deep tho' a century passes.
Your kishlak has the sweetest of air.

For such water as yours men may look,
Yet find none in the most distant nook.
Filled with light like your own sunny glances,
Your kishlak has clear water that dances,
Welling springs to fill fountain and brook.

Your kishlak boasts a beauty that's rare.
With your girls there are none to compare.
Sweet their speech, warming all men who hear them.
Soft as wax are our hearts when we're near them.
I would live for a century there!

1954

* * *

The world has changed. But, river, you
Remain unchanging and unchanged.
Our village changed. Its homes are new,
But you remain unchanging and unchanged.

I've lived so long my hair is white,
But you're unchanging and unchanged.
My century ringed the Moon in flight,
But you're unchanging and unchanged.

All night you sway my boat and never pause to rest.
Your surface holds the stars until you see the dawn.
You drape yourself in mist and wildly leap to test
Your strength with jagged rocks until your breast is torn.

At times a drunken camel's crazy course you run.
Again you leap from crags – a foaming white cascade.
Tho' you don't hold for long the blood-red setting sun.
If Asia needs a sword, you'll be her tempered blade.

I love to meet the dawn stretched out on grass above
Your waterfall. A woman's warm embrace and gaze
Delight my very soul and, with the friends I love,
I banish care to spite the pain of bygone days.

On high among the snow of mountain peaks you rise.
You're pure as children's tears, yet sharper than a knife.
Each bridge's a saddle arching you – in vain it tries
To tame a wilful steed that's full of fire and life.

Oh, surely it was you, while playing in the sand,
Who dared to build this nook and lend it heaven's gleam!
My verse must always sing to you and this dear land.
Great glaciers' splendid daughter, bless you, lovely stream!

I bend my knee, for you alone
Remain unchanging and unchanged.
Men read their fortune in your foam,
But you remain unchanged.

Your torrent stole my heart away,
Yet I can see by light of day
You're still unchanging and unchanged.
You pay no heed but go your way,
Unchanging and unchanged.

1966

MOTHER

So young was I when left to live without you
I don't recall the outlines of your face
Or figure, nor the smallest thing about you,
Your eyes, your smiles, your sadness, or your grace.

I seek for signs of you as in a haze,
But cannot tell where I should turn my gaze.

Your earthly image I have never known.
I asked the oldest women if they knew.
I stood beside your grave and asked its stone.
I begged the shrubs and grass to speak of you.

When I was seeking one old woman said
You had a beauty spot beside your lips,
That you reminded her of fresh-baked bread
And, supple as a sapling, swayed your hips.

Another peasant woman told me she
And you had milked the cows twice every day.
The stream said, «She would come at dawn to me
To wash her face before she went her way.»

The mighty mountain echoed,
«With a cloud
For days on end she'd hoe my flanks on high.»
«Her dress was simple cloth of mine. I'm proud
To grace such forms.» I heard the cotton sigh.

«We slashed her legs,» thorns cried. «We now regret it.
As she walked thro' the fields those scratches bled.»
«She came to me, and I shall not forget it,»
The fountain sang, «her jar perched on her head.»

The rain cloud growled,
 «She wept and I could feel
That never had I shed so salt a tear.»
«She feared the lightning,» I heard thunder peal,
«To raging storms she'd bow her head in fear.»

In face of sacred laws that ruled man's soul,
Adat and Shariat, you were quite lost
And all your life were at their beck and call,
Blown here and there, like down by breezes tossed.

Before the mullah you were shy. You drew
The shawl across your face and made no sound.
Tho' not by hand, a monument to you
I raised within my heart, by verses crowned.

The sweeping river, like a sword unsheathed;
The flag of flame above the school; this land,
Each ancient, sacred inch – these things bequeathed
To us I love as gifts from your own hand.

As always elder women I'll address
As Mother in the village of your birth.
My verse – your voice – omission shall redress
And ring out loud while I still walk the earth!

1966

CRUMBS OF BREAD

I always gather crumbs of bread. Before those crumbs I bow!
I've felt the spell of fresh-baked bread from childhood
until now.
I used to tread the village paths. Now back to them I hark.
I knew the sickle's balanced heft and thumbbed its shining arc.
I helped to harvest fields of wheat. Thick sheaves of corn
I've tied.
To gather all my rural years in verse I've never tried.
I've threshed the corn, I've winnowed grain and sung
a harvest song.
Slow oxen's backs have felt my switch to make them
plod along.
I garnered ears the reapers left, my eyes fixed on the ground,
As I tramped thro' the autumn fields, tall mountains all around.
I've wandered all the night and day – Fate's pariah, no more –
Or like a broken straw that drifts across the threshing floor.
I smell as soon as I awake, here at my homeun town,
Good fresh-baked bread and I can guess its crust is
golden-brown.
The baker soon will reach our yard I know some time before
I see him with his basket-load of bread approach my door.
How precious is the wholesome scent of bread that fills
our street!
It makes the very heavens bright and our dear Earth
more sweet.
When ripened heads of grain are plump and fields are
glowing gold,
It seems that people and our planet never shall grow old.
Am I compelled by long lean years, or sacred laws that now
I always gather crumbs of bread? Before those crumbs I bow.
1967

RAINBOW OVER THE WORLD

When rain was streaming there were gleaming
seven flags against the blue.
In springtime skies, before my eyes,
it seemed the world was made anew.

I thought somehow I'd glimpsed the brow
of some beloved, lovely girl.
While raindrops pattered some were scattered
on her cheeks, each one a pearl.

It might have been that I had seen
a seven-coloured jet rise high
From plains below to set aglow
the whole expanse of earth and sky.

Or I had seen, with vivid sheen,
a peacock fly with sweeping tail
Across the sky, not knowing why
its passing left a vivid trail.

Perhaps some dove, there high above,
had caught men's hopes and sunrise gleams,
To show the good of brotherhood,
the vital force of mankind's dreams.

But then I knew, against the blue
of heavens' dome a choir sang.
The song was sung in every tongue,
in multitudes of hearts it rang.

1966

A MOTHER'S PLAIN

If hearts could be smelted by hot tears that flow
My heart would have melted a long while ago.
If tears had the strength to wash buildings away
I'd not have a home, to no house could I go.

My life is the saddest a woman has known.
The war took our sons. It killed two of my own.
Why should my heart, which is not made of granite,
Have to prove stronger than cold, heavy stone?

My son will soon marry, the third, youngest boy,
The one son of mine the war did not destroy.
I'll give to his wife at their wedding a necklace,
A string of bright tears I am shedding for joy.

O, Lord, I've no strength to resist the great strain
Of kneeling by gravesides again and again,
Of gazing at orphans and drifting grey ashes.
May Peace banish war and thro' all the world reign!

1966

MAN AND THE MOUNTAIN

From times of old you've lived among the sundered stone,
But never thro' the ages did you feel alone.

To you the mountains gave abundance of our land.
They showed you shining worlds, pressed gifts into your hand.

Conversing with the eagles, ranging high and far,
You held upon your palm a new and splendid star.

You sang like mountain streams that thro' the fissures broke.
Composing flowing songs in tongues the rivers spoke.

And, monarch-like, you made the mountain tops your seat,
While flowers, herbs and leaves wove carpets for your feet.

But envy filled your heart for seething springs that flow
Heated by some lightning banished down below.

You envied granite slopes, that rising upward, share
With ease the heavy burden Fate has made man bear.

You envied haughty thunder making mountains ring,
Proclaiming to all men the proud, approaching Spring.

You envied birds you saw above the mountains sweep,
You even envied glow-worms, foliar lamps that creep,

And envied secret ways in mountains where they start
Their journey to explore the cosmic spaces' heart.

But now hear what the mountain to Mankind has to say:
«My ancient rocks seemed stronger than you in every way,

How did you shatter fetters which seemed to bind you fast
With chains of ancient mountains to centuries long past?

By blasts my sleep is shattered. Your victories, my defeats,
Make me apprehensive of new, outstanding feats.

You boldly penetrated deep within the Earth.
You shake ravines and ranges that witnessed Mankind's birth.

Astronomer and astronaut, blasting off in flight,
You make the raging thunderstorm quake as if in fright.

To link the Earth and Moon above my peaks you soar.
Behold, Earth's little sister feels alone no more!

Your victories serve to make the world much brighter now –
All honour to you, Man, to you my head I bow!»

1967

THE NEST ON HIGH

Choose the very summit when you build your nest.
You'll find the morning star shines brighter at the crest.
The rock of reason lies among the clean-cut mountains.
It's there and only there poems come to rest.

The nightingale falls silent when there's none to hear.
It cannot sing the praise of steppelands stark and sear.
If in your heart you love the parched and barren desert,
Don't dare to scale the heights, to summits don't draw near.

The snow-storm sweeps away the nests you build too low,
Or butts they may become for boys with sling and bow.
But if you do raise fledglings, they may yet fall victim
To cats with savage claws and emerald eyes aglow.

From nests built in the mountains let your poems fly
To peaks of aspiration reaching to the sky,
Attaining lofty thoughts. Then you will hear proclaimed,
«His verse reflects Man's soul. His words shall never die!»

Seek out the mountain eagle. Learn to soar in flight.
Emulate the Sun, the source of heat and light.
In days of grief shed tears like showers in the springtime,
So, washed by cleansing tears, the world may be more bright.

Fly off, but don't forget ancestral words and ways.
Discover radiant stars, at other planets gaze,
Yet flames, that long ago from sparks your fathers kindled,
In flight should be your beacon, sacred, deathless blaze.

Oh, choose the human heart in which to weave your nest,
For there live love and honour at their very best.
The heart's the true abode of poems and the singer.
High over all the world Man's heart's a radiant crest.

1967

TO MY VERSE

Are you my own soul's echo, or kindred souls' in pain?
A caravan resounding amid the far-flung plain?
Or some great surging wave that the beach can not restrain?
Each day I find it harder to mint and to refine you.
What can you be that near me there's always your refrain?

You may set young folk laughing, make greybeards shout
with mirth.
Or steal the midnight sleep of the one who gives you birth,
Or show stern warriors goals that can match up to their worth.
But only when your rhythms new hearts and hopes uncover
By all men you are heeded and needed on our earth.

Work on and never falter. The whole world needs more light
To use his love to spare himself no man has the right.
With sweat upon your brow you must serve the cause of life.
If any friend's in trouble be there to lend him comfort,
And overcome high heaven, if heaven stands for strife.

Give blind men eyes to see and the dumb a tongue to sing.
Give storms unto the ocean, give desert lands a spring.
Hurl lava from high peaks, spitting flames, let thunder ring.
If words of yours are vital in hearts they'll grow and blossom,
Then from a lovely garden your verses shall take wing.

You are my wide-winged steed in flight thro' years of fire,
You herald of my dawn and the Spring of my desire,
My promise and my vow, my sword that shall not tire.
You outshine constellations, you're higher than all planets,
You red, five-pointed star, shining brighter, ever higher.

1972

LOVE SONG

*When the beauty of Shinaz
Is my love and guiding star
For one beauty spot I'll give
Samarkand and Bokhara.*

Haflz

When loveless a poet is a bird without flight.
He is flesh with no soul, or a dawn without light.

His love brings the poet all the world and its lands.
His heart is made great by the touch of her hands.

The poet knows love is not tinsel and glare.
For him love's a test that can lay the soul bare.

From a drop, if love orders it, rivers arise.
Narrow lanes, in love's name, become wide as the skies.

Love casts on a poet compassionate eyes,
Because for his love he'd pull stars from the skies.

She pleads-then he'll write the best verse in the land.
She thirsts – he will sink a deep well in the sand.

She wishes and he will make Spring flowers blow.
She wills it and Hell's worst tortures he'll know.

All Shiraz loved a beauty, but she was unkind.
A poet who loved her went out of his mind.

Just one beauty spot made that poet surrender
Samarkand, Bokhara and his heart like small tender.

To challenge Hafiz would be foolish of me.
But none in Shiraz was more lavish than we.

Let's bring to our love, in the sky's mighty bowl,
The sea and the land with our heart and our soul.

The whole of the world we should lay at her feet
To make her more bounteous, lovely, complete.

She's worth the whole universe. That is the truth,
For she's the creation of beauty and youth.

With joy and affection her lovely eyes gleam,
With modesty, reason and just self-esteem.

She stands for her rights. In the fight she is bold.
Such women as she can't be bought or be sold.

That she has eclipsed, some see with surprise,
The girl of Shiraz who once dazzled men's eyes!

The woman we love is our equal and free,
For Asia awakened a symbol is she.

Descending to valleys from summits above
She comes to the East like a paen of love.

Her song goes resounding where waterfalls play.
She sings, «Find my image in water and spray.

I'm free as the stream and to Liberty sing.
I'm strength, I am knowledge and nature in Spring!»

She's lovely as dawn when the shadows disperse.
She's clear and resounding as great Tajik verse.

My voice should be gentle, yet loud in her praise.
I show her two marvels on which she should gaze.

Two parts of our Earth that with passion now burn,
That struggle and dream and for happiness yearn.

Majestic they stand straight and tall in the world
Now tyrants from places of power they've hurled.

I offer you friends who have both proved their worth,
Great Asia and Africa, noble by birth.

My love, let them be like two sisters to you.
In you let them see that great dreams can come true.

1963

IF WE TWO WERE NEIGHBOURS

A fortress, impregnable, you are my dear,
So pray don't forget when I draw into view
To spare me a glance. There is nothing to fear,
Yes, spare me one glance. There is no cause for fear.
I swear that your daring you never shall rue.

When men are in love we're demented, because
We sigh, cannot sleep, we count stars through the night.
If we two were neighbours, my house next to yours,
If we two were neighbours, my house next to yours,
I never would let you stray out of my sight.

Your image, your grace in the new moon I see.
You glide as you walk. No star is more fair.
Perhaps in your heart you are laughing at me,
Perhaps in your heart you are laughing at me.
Am I merely building a bridge out of air?

The secrets we guard from our friends, with good cause,
Will soon be revealed to the world's avid sight.
If we two were neighbours, my house next to yours,
If we two were neighbours, my house next to yours,
Your threshold I'd haunt, standing guard day and night.

1947

THE RING OF GOLD

A ring of pure gold is adrift in the stream.
I see a young face in the sunshine agleam.

A beautiful girl and the swift current play,
She laughs as she frolics with ripples and spray.

The girl is herself like a wave gay and free –
An upsurge of joy and of laughter is she.

She dives, disappears and you may strain your eyes,
But all you will see are the bubbles that rise.

She does not appear for so long that you know
The water is clasping her tight there below.

She trembles as deep waters bear her away –
A lamb that is wounded, the snow-leopard's prey.

She swims to the surface and tosses her head –
Her jewels are lost on the deep river bed.

You've lost your adornments, but do not complain,
Without your great beauty they're worthless and plain.

You should understand that the luster of gold,
Deprived of your beauty, is tawdry and cold.

Tho' lost are your ear-rings and so is your ring,
Your beauty is matchless, the loveliest thing.

Swim on with no ring, O my dear one, be bold!
O, come to my love that is pure molten gold.

1959

TRACKS IN THE FOREST

Now come with mischief's smile that wrings my heart,
I wait for you.
Blue eyes like rivers fed by springs, now come, I wait for you.
With brows like fine carved flaxen wings, do come,
I wait for you.
You'll hear my mountain streams resound and echo in the sky.

I learnt you love sun-dappled glades, thick forests all around.
I learnt that glades of oaks inspire emotions, warm, profound.
I heard the music of your heart – a vibrant, woodland sound.
To forest lands I make my way. A lonely pilgrim I.

From childhood winters you have known and must love what
you know –
Aroma of the frosty air and magic skies aglow.
Your skis leave two clear trails upon the freshly fallen snow –
I now love winter, love the tracks you left on passing by.

When I discern upon the snow the traces of your skis,
And when I sense in limpid air your perfume on the breeze,
Then I am told by firs and pines, by all the trembling trees,
My Spring is near, her cheeks aglow, and mischief in her eye.

Let traces of your skis on snow forever be your sign.
Among the choir of winter voices yours let me divine.
My words, like driven snow, aspire to serve you, love of mine,
I thread them into simple verse to spring as you sweep by.

So if your ski-tracks disappear when blustering blizzards wail.
You may be sure in verse of mine you'll always find that trail.
For you have traced within my heart a love that cannot fail.
It tells me, dear, we soon shall meet, for Spring is drawing nigh.

When floods in Spring erode the snow and hide your tracks
from sight.

When ever-anxious birds set out upon their migrant flight,
And you seek mushrooms in the woods I'll know the
time is right
To ask the oak what tracks you've left among the reeds
that sigh.

And then, I know, a breeze will rise upon the limpid air
To play with your translucent scarf and stir your golden hair.
Accept this gift of verse again, O birch-tree slim and fair,
These words were whispered to my soul by Tajik lands
on high.

1962

TO A POET

Burn, poet, burn. In heat your flames disperse.
Seek, poet, seek. You'll find candescent verse.

Behold that steel – from raging heat it rose.
Behold that sky – on far how red it glows!

Both poets and the Sun have one great aim –
To generate new heat and radiant flame.

A house unwarmed is graveyard-stark and bare.
I loathe a lamp that spreads a frigid glare.

A heart that holds no heat is like a stone.
A song that's cold is just a dreary drone.

Where there's no heat no life comes to a head.
Where there's no warmth the finest words are dead.

A laugh that lacks in warmth, tho' high and clear,
Is like a cradle when no babe is near.

So, burn, you poet. When your soul's ablaze
Create, you poet, laws for future days.

Your verse, your love and steel are much the same –
They owe their very life to freedom's flame.

Your heart should be a hearth that, blazing, lights
And warms men's hearts, their very soul ignites.

A poet's words can soar as free as fire.
That brings life's breath to stones. They rouse, inspire.

So burn, poet, burn. You will not live in vain,
For love can't live unless your heart's not aflame!

1963

THRO' YOUR EYES

1. WHAT MORE DO YOU DEMAND?

Herewith I recognise your rule. What more do you demand?
And when I sing, I sing to you. What more do you demand?
My testament is in your name. The act is signed and sealed.
To you I leave my life and death. What more do you demand?

You surely know that slaves will rise and, failing, rise again
To break their fetters, smash the jail, to shatter every chain.
Then from dank dungeons bursting forth, a seething roaring flood
Will follow Freedom's wide new path and sweep across the plain.

But I'm that slave who finds his joy in what his fate must be.
If losing you meant living free, I'd choose to live unfree.
If you so wish I'll come to naught, or, if you wish, to fame.
What good is health if you are gone. Let ailments torture me.

Forever I am true to you. What more do you demand?
Inseparable am I from you. What more do you demand?
Each one must love in his own way and each love has its source.
This love of mine springs from your name.

What more do you demand?

2. STAR THAT IS NEAR

Because you are unique I longed to find your traces.
I climbed the Pamir peaks to seek you in high places.
At last my eyes beheld and knew your lambent face.
I longed to take you down from vaulted, starry spaces.

Could heavens in full cry withhold me from temptation?
The light in that proud sky gazed down in trepidation,

Till earthwards fell a star to light upon my palm
And from my hand it spread a vast illumination.

I heard the spring send water leaping, twisting, turning.
For that clear mountain spring my soaring heart was yearning.
I asked, «Could not you be the source of that swift stream?»
You said, «One sip will quench the doubt within you burning.»

The Pamirs know their son. The east heeds what I'm singing.
The Moon is close to me and streams from mountains springing.
The very stars that light our Eastern skies are near
And only you have gone to distant places winging.

3. DUST OF THE HIGHWAY

From dust of the highway your brow is quite grey.
In your eyes trouble lurks, the fatigue of the way.
You seek for relief from your cares in long silence....
On the road you forgot what it meant to be gay.

Did not joy in good work ever surge in your breast?
Did not doors on your passing say, «Enter and rest»?
Did not wind ever call you and offer its friendship?
Did not love's gentle voice draw you on in its quest?

Many miles have you trudged and for so many years!
You've had time to warm hearts and to calm many fears.
Many times at the dawn has the Sun sent you greetings
And each time you bow down as its first ray appears.

Many years, now behind you, set skylines ablaze.
Come and rest. From your clothes shake the dust of the ways.
Gain new strength, for ahead of you happiness rises
And the road to its heights will bring more anxious days.

4. THE EARTH

In the sky I have soared, but my foothold I know
And I never lost sight of the Earth down How.
Of the scent of the soil, nothing more, I've drunk deeply,
Tho' I often have feasted where mighty stars glow.

It was in my own country that first I was shown
That one must trust in life and that this land we own.
Along pathways of hope thro' the world I have travelled.
I took bread and a word. I did not walk alone.

My companions were those who a new life unfurled
And whose songs stirred men's hearts, those who challenges
hurled

At the past, while reviving our ancestors' glory –
We can now offer children a marvellous world.

That my heart shall be warmed by our Earth, this I know,
By its scent and its fruit and bright flowers ablow.
The great aim of my life is that light we have kindled
Should lend warmth to all nations and set hearts aglow.

5. HOMELAND

As tho' at painted scenes I gaze on one more year
And flashes of my life before my eyes appear.
My heart can't leave this land, as flesh must cleave to bone,
Tho' half my life was spent in places far from here.

I've sat by foreign bards with whom I would compete.
Beyond their songs I heard our country's rustling wheat
And, clear above the roar of mighty ocean waves,
I heard our brooklets sing with voices clear and sweet.

My homeland, when beyond your limits I would fly
I'd feel hot tears well up and tremble in my eye.
When I fly off I take my people's songs with me,
As migrant birds bear songs in silent hearts on high.

Although to many climes and far-off lands I've flown,
Your lovely valleys, meadows, gardens I have known,
Would stay with me... and this, my heart, would stay with you ...
Your blessing went with me, so I was not alone.

6. THRO' YOUR EYES

When I see the world that surrounds me,
as if thro' your eyes,
My sight becomes clearer,
my mind more observant and wise,
My love becomes purer,
my happiness nobler, unbounded.
Your eyes shine with reason and show
your contempt for all lies.

Your eyes never lied to a soul
and at falsehood they lash.
Their diamond-like glance
on the glass of my life leaves a gash.
At times my conceit turned
the light of my day into darkness.
Each time your two eyes ripped
the dusk with a lightning-like flash.

How clearly your eyes transferred thoughts,
without words, into mine!
Your eyes probed my eyes,
and my innermost thoughts could divine.

Your glance seared my heart,
 till it seemed like an amphora seething
With blood, effervescent and clear
 as a good vintage wine.

I always examine myself,
 as if seen thro' your eyes.
Unprincipled deeds I despise,
 as if seen thro' your eyes.
As if thro' your eyes
 I discern misconceptions and error.
My heart is aglow
 with the splendour of your radiant eyes.

1965

WOMAN

Storm out at sea, waves batter, wind roars –
That's the work of the Sun they say.
For three days, or more, the teeming rain pours –
That's the work of the Sun they say.

Wind screams in the rigging, a devilish wail!
Decks resound to the drumming of hail,
Snowstorms drive from a source far away –
All that's the work of the Sun they say.

Hours and minutes, the day and the night,
All that's set by the Sun we are told,
Day-time when heavens are azure and bright,
Night-time's obscurity stippled with gold.

Summer and winter attend on the sun.
Swallows' migrations, how they must fly,
Orbits on which the planets must run,
All depends on the Sun in the sky.

From the Sun comes the clover for bees,
Yellow patches when meadows are parched,
Northern lights when the skies seem to freeze,
Rainbows' spectra to high heavens arched.

Sun may sear, be cruel to men;
But we say.

«May the Sun always shine!»

Men have noticed this time and again –
Like a woman the Sun is divine.

Love makes women tender and kind,
Yet when loving is over and done,
Hating, a woman's radiance can blind,
Probing, scorching, like rays of the Sun.

Veils may cover her eyes like a cloud,
Or her face may be open and clear,
Or, at times, contemptuous and proud,
Then her words can be cruel and sere.

She brings warmth when the heart is chill,
Or her glance can freeze once more,
But I say,
 «Change your mind as you will,
Radiant woman and the Sun I adore!»

1966

THE SOUND OF YOUR HEELS

It's not rain that I hear, but the beat of your heels.
I run to the rhythmical sound of your heels.
To my eyes there's a gleam in each print of your heels.
That fire-fly glow tells me where you have passed.

The cherry-tree seems to have burst into bloom.
Night's phantoms have fled. Thro' the town laughter peals.
The clear beat of your feet and my heart are in tune.
The surge of my blood, darling, proves you have passed.

You are graceful and tall, and like brooklets of night
Forty black plaits down your lovely back steal.
When your footsteps resound my soul burns with delight.
I know in my heart, dearest, you must have passed.

Such goodness as yours is the world's greatest prize.
I am not the first who these pangs of love feels,
Pomegranates, I know, shed blood from their sides
When they hear the staccato heartbeat of your heels.

1966

YOUR GLANCE

I seek the laconic to seal in a word
Deep-seated emotions that long to be heard.

I trust it may sound like the name I hold dear –
And yours to my heart, darling, always is near.

I'd fill a fine glass with it, sparkling like wine,
At feasts, or in sorrow it always would shine.

It must be refined, captivating and true,
Inspiring blind love in a heart as you do.

If from your sweet lips it could learn how to sing
It ought to be envied, a glorious thing!

I lend my attention to orators' speech.
How empty they sound, yet they all want to preach!

Resounding, loud mouthings – how hollow they ring,
With logic as weak as a broken bird's wing!

Alas for the bird that had entered that hall!
My eyelids were drooping – poor bird, it must fall!

The speaker had faded, O dream of delight!
For one fleeting moment your face drew in sight.

Miraculous moment! O wondrous place!
Your glance full of meaning swept over my face.

Laconic your pledges of joy yet to be.
Tho' fleeting, that message spoke volumes to me.

1966

REGRET

*The caravan of our love
Follows arduous ways.
Saadi*

From a life all too facile I wanted to flee.
The aim of my life, and I shared it with you,
Was to leap from the heights, like a stream falling free,
To split the great rocks that from summits I view
So the heart of the mountains I love I might see.

There's one thing I know – «Easy come, easy go!»
Fragile milestones collapse when the winter winds blow.

When I gazed in your eyes with the probe of my love
Then I yearned to pull stars from the skies up above,
For such brilliant pendants your ears should adorn.
I was sure I would perish, consumed by my love,
But to love you again – once again to be born.

A meeting extends into infinite time
When affection is boundless, eternal, sublime.

The way should be hard if there's love at its end.
The paths to a woman leave a man with no breath,
Rend the spirit, but then to the summits ascend.
As a cock when beheaded throbs black before death,
So our hearts, to reach love, with its torments contend.

I yearn for a love that will stand any test,
A love that's untamed and never knows rest.

How sad that we two have not chosen that way,
My tongue would now sing a far sweeter song,
Our love's caravan I would guide till this day
At dawn over paths poets travelled along,
And your well-beloved image my eyes would display.

My heart's woeful beat is the caravan's bell.
It is wounded and throbbing an ominous knell.

1966

AT THE BOOK BAZAAR

I followed a poet who once came to view
The springtime bazaar of books old and new.

He wanted to see with his very own eye
His works filling readers with joy and surprise.

He reckoned his books were selling all right,
That everyone there cried out in delight.

The poet saw folk from near and afar –
For young 'uns and old 'uns attend the bazaar

Said one man attired in fine eastern array,
«I must buy a book of Khayyam's verse today!»

Another approached and his words rang out clear,
«Please give me those poems by Pushkin, my dear.»

The poet was shocked. He started to think,
«They want to hear toasts when wineglasses clink.

Oh dear! That young couple want love poems there,
About women's legs and old sins now laid bare!»

More book-lovers came and collectors that day.
The poet was stricken and cried in dismay,

«They crowd in this place now the sale has begun,
But as for my books, they haven't bought one!

Although they pay tribute to Pushkin each day
My verse is more modern. I write in a way

That's rhythmic and shows how much closer I am
To young folk today than old Omar Khayyam.

I can't understand all these youngsters I see,
You'd think that they drank with Khayyam and not me!

Do they think that Pushkin's alive and I've died?
They've mixed it all up! They are crazy!» he cried.

The poor chap can't see that for all time ahead
Young hearts shall be hot and the grape shall be red.

1966

TALKING WITH MYSELF

«Say, poet, what use have you made of your time?
Have you amazed people with rhythm and rhyme?

Have you changed the world? Do men honour your name?
Have you touched their hearts? Have you kindled a flame?

Have you reached such heights that each phrase, every word
Must seem to your listeners the finest they've heard?

Or maybe it's craft that is guiding your quill
To trace clever verses and demonstrate skill?»

«If so, then a writer I never shall be,
The way of a poet was not meant for me!»

«If you're not a hack, but a poet by right,
Say, where is your soul? Does it soar in free flight?

Has your spirit been tempered by flames that inspire?
Have you been demented by love's cruel fire?"

«Without love, with no warmth there can never be art.
When loveless the winter means death to my heart.»

1967

THE WEDDING CARAVAN

As soon as you have left
Dushanbe and raise your eyes
You see the mighty range
of Hissar athwart the skies.
You'll see the jagged ranges,
chased silver, gleam and rise.
The racing mountain streams
with their throaty cries will greet you
As they come tumbling down
from the highest peaks to meet you.

A far-flung stately power
of mountains rises there.
That caravan of motors
friends guide with loving care.
It slowly moves ahead
thro' the crystal mountain air.
We hear the tambourines
and the rhythmic changs¹ are sounding.
The mountain wind applauds
as it set ravines resounding.

Each line in couplets fosters
another, taking pride
In bonds that keep their union –
as close are groom and bride.
Eternal mountains gaze
on that couple side by side.
They seem recording lyrics
in books of stone to capture
The joy of Man's free will,
reaffirming young love's rapture.

¹ Chang – aa ancient stringed instrument.

Oh, see those girls in satin!
 It shimmers in the light.
How gracefully they're dancing –
 What joy! The heart's delight!
My darling there's good reason
 why we adore the sight
Of girls like swift gazelles
 as they weave a wedding ballet,
For see – with them there dances
 the whole green, fruitful valley.

A new, delightful custom
 arose in recent days,
As soon as they are married
 young people come to gaze
At lovely mountain vistas
 receding in the haze,
To feast their eyes on flowers
 and crystal waters pressing
To reach the verdant vale.
 there to give each pair its blessing.

We did not have a car
 on the day that we were wed,
When we two joined our lives,
 but we walked the road that led
To joys we shared in life
 and that path we'll always tread.
My darling, soon we'll see
 a caravan to carry
Our young son and his bride
 to the mountains when they marry.

1972

MEMORIES OF OUR YOUTH

When I look at you, dear,
 it would seem that our youth is still near.
All the years that resurged
 like the water of springs, crystal clear.
Songs of years that were burning
 with love and with freedom I hear,
Those first songs of the flowers in Spring
 when the petals unfurled.
Then it seems that we two
 are alone in our own special world.

Were skies set alight with delight
 when they saw you appear?
Or did you run to me
 when you saw the bright morning was near?
That no rival in love, I confess,
 did I envy or fear
And you still hold my heart.
 In its beat you can hear the whole truth....
How at sunrise we'd soar
 to the heavenly mystery of youthl

Among the bright tulips you shone,
 the most vivid of all,
And your girlish black braids
 wove a net that the heart could enthrall.
Your eyes wounded hearts,
 but you never keep count of them all.
When a man is held captive
 by beauty like yours he won't hide
His enslavement to love,
 or the shackles in which he takes pride.

Your young Communist friends
in your memory always will stay,
And how deeply you breathed
as you walked along Liberty's way.
When I think of our youth
all my troubles and pains fade away.
«Oh, do come out to meet me!»
the whole of my being would call.
Except that, in my world
there was nothing that mattered at all.

I recall bitter days when you suffered,
but uttered no sound.
From the world you were hidden,
from life and its beauty all round.
By the past of yashmaks,
by old slavery's shame you were bound,
For they said,
«Let her use her long tresses to sweep
out the room.
Let her hands gather ashes.
There's no need for dust-pan or broom....»

How great was the sorrow you bore
in those turbulent days!
To a new world with courage
you climbed over mountainous ways,
Till the sun in its splendour
rewarded your clear searching gaze.
Like a glorious woman reborn
was our Tajikistan.
People know you're the greatest of treasures
the East ever won.

You're my life's inner meaning,
its length and its breadth. You're my creed.
You're my days' guiding light
and no other shall I ever need.
You're my present and future.
You're every incomparable deed.
You are all that is new.
You're the Spring of my love and my life.
You're the motive, the force,
you're the meaning and aim of my life.

1972

* * *

Lonely days are oppressive and stark
in the kingdom of silence.
When I'm lonely I never can start
even thinking of rhyming.
Hear me, poets! When left quite alone,
lacking comrades and friendless,
Then our poems, bereft of all tone,
must be dull and seem endless.
When the stillness lies heavy on me,
tho' the gardens are smiling,
In the orchard I talk to each tree,
and to vines in that silence.
When I lie in the meadows beside
waters sunlit and dappled,
By the leaves of the late autumntide
how much verse I hear prattled!
Learn to whistle for words, as you deem
let them stand in closed ranks,
Or go chase down the mountain a stream
foaming, lashing its banks.
Study books with their ocean of wealth
till the first light of dawn.
I can talk thro' the night to myself –
That's how verses are born.
I love days in the spring when I see
nature's surging and strife.
I like love songs that whisper to me
always urging new life.
Let me live where the youth can be heard,
where my verses can fight.
Let me live where the truth in a word
makes my verses sound right!

I can live only where I am free,
 where to write is no play,
Where good words help to further with me
 man's wellbeing and joy.
A great happiness shared with a friend
 must be noble and fine.
Drink to happiness knowing no end
 with your friend in red wine.
At long last you will find life is best
 on attaining the stage
When the heart doesn't strive after rest
 and the soul doesn't age.
Only there do I find lust for life
 where man's work is his pride,
Where men trust fellow men and in life
 hearts and doors open wide.
Lonely days weaken hearts and all hope.
 Strength with unity stands.
Let's be friends – that's my heart's dearest hope –
 stars and peoples and lands.
Lonely days can bring dreams to a stop.
 Mine is Brotherhood's dream –
Two drops fuse into one bigger drop,
 many drops make a stream!

1963

THE VOICE OF ASIA

Hear the voice of great Asia resounding –
 It is we, men of Asia, who call.
Hear the ocean, the roar of the rollers.
 Hear the thunder of new freedom roll.
It is Asia, our continent stirring.
 For truth and for friendship she'll fight.
Sense the beat of her heart like an eagle's
 when at last it can soar in free flight.
Don't forget what Hafiz said in verses –
 Out at sea, when the hurricanes blow,
Those on land are the objects of envy,
 for such dangers as ours they don't know....
We no longer experience envy.
 We've no fear of the tempest or reef,
For with so many true friends around us
 there's no storm that could bring us to grief.
We've no fear of the deep surging water,
 for our comrades will lend us a hand.
With new courage the peoples of Asia
 stand for freedom and peace in their land.
We recall the dread days now departed
 and a sound on the air dark and dank,
Not the goblets of life's feast resounding,
 but our shackles' and chains' mournful clank.
Many nations resembled each other
 in their outlook, their customs and art,
But their fate had divided the peoples
 like two eyes, clear and bright, yet apart.
Now we're owners of orchards and gardens,
 where each fruit is as rich as its neighbour.
We are ready to share with each other
 both our wisdom and yields of our labour.

Now the son of the East guards his orchard,
so the foreigner can't burn and loot.
His tent stands in the land of his fathers.
He inherits the earth and its fruit.
The full answer to Sphinx's old riddle,
now quite stripped of its mystery we see,
On the cloudless blue sky we can read it,
and the answer is, «Man must be free!»
All the East calls for Life and the Future
as it feels inspiration's embrace.
That's why delegates gathered in Delhi,
men of many a nation and race.
In the name of Mankind they have gathered,
multilingual, diverse, from all lands,
In the name of Mankind India's women
carry candles alight in their hands
In the name of Mankind burns the incense,
aromatic its perfume and sweet.
In the name of Mankind chants are rising
where the past and the future now meet.
In the name of Mankind India's children
made us presents of flowers and toys,
Saying, «Stand in defence of our childhood,
for, like us, you were once girls and boys...!»

I spoke to the Indus and Ganges
in the tongue of the East I hold dear.
I've heard the soft voice of the farmland
and the heart of the rocks I could hear.
I've heard the swift song of our river
and green miracle's notes ringing clear
In a village perched high in our mountains
in the land that I left to come here.

I recall our great ranges and summits,
the tall peaks of our mountainous home.
I recall how our brooks adorn valleys
with a necklace of silvery foam.
Like green velvet stand crops in our valleys
where the willows weep over the streams.
In our village that lies in the mountains
how resplendent the rising sun gleams.
Our own ancestors could not imagine
the great happiness we know today.
All that joy we bequeath to our children
and no power shall take it away!
When the lamps of the evening are blazing,
when the colours of Asia glow bright,
To the music of Asia resounding
our young people will dance in the night.
In the darkness the star-stippled water
to the Universe whispers a song.
There the brook that I love leaps the boulders.
Like a deer it goes speeding along.
How I love that clear fast-racing current,
its harmonies, songs of delight!
And I sense its tumultuous singing
is great Asia's true voice in its might.
In my travels it always was near me.
In the battle its voice would ring clear.
Tho' I'd harken to Asia's great rivers,
still the voice of my own stream I'd hear.
On the beautiful banks of my river,
in a village on high I was born.
It was there that my voice first awakened
and it rose like a bird at the dawn.
So its song might join that of all Asia,
and to foster Tajikistan's word,

First it nested among our own people
that its message in hearts might be heard.
In the past we have seen the strong conquer
weaker neighbours and, after the fight,
Having looted, they'd seize reins of power,
thus maintaining that might was their right.
Cachalots consume schools of bright fishes
without number and ever crave more,
While great rivers and streams without number
disappear in the ocean's vast maw.
But no force has there been on this planet
and in future there never shall be,
That can conquer the will and the spirit
of a nation that longs to be free.
A dynamic new force has arisen.
From the Ganges to Egypt it gleams.
You can hear Asia's blood as it surges,
every drop in a myriad of streams.

1956

MY DEAR ONE

My dear wife, do not scold me, since you have no ground
For upbraiding a man in whom no fault is found.

For so long I have travelled thro' lands far and wide,
But at last I've come home to my place at your side.

Whenever I slept, or got up from my bed,
Yes, in all of the places where I laid my head,

You were absent, but always your image was near.
In my heart you will dwell all my life thro', my dear.

If your image had faded my days would be chill,
All my songs would be toneless, my life deathly still.

I would pine and could not eat or drink if I chose,
And I never could sleep, for my eyes would not close.

Tho' without you I've seen lovely girls many times,
Tho' without you I've seen how the bright Stardust shines,

Tho' without you I've drunk and I've eaten my fill,
Tho' without you I've heard the sweet nightingales' trill,

Tho' without you I've praised women friends in far lands,
Tho' without you I've shaken so many warm hands,

Yet your presence I felt from my first journey's start.
Yes, you always were with me deep down in my heart.

My dear wife, do not scold me, since you have no ground
For upbraiding a man in whom no fault is found.

It is true we have children I don't often see,
But I beg you, my dear one, you kiss them for me.

Both at home and at school they will look, this I know,
At their globes and the atlas to see where I go.

I can hear their hearts beating tho' I'm far away
And imagine our youngest ask, «Where's Dad today?»

Then, without knowing why, to the door you half turn
And I see your bright eyes thro' the distances burn.

What you say is quite true and I do understand,
But I must meet our friends who live far from our land.

Our ancestors were nomads in years that have gone.
Their great poverty made them forever move on.

We're no exiles, although our long journeys don't cease;
They are journeys for happiness, friendship and peace.

We're sons of our people and heed their behests,
So we travel abroad to far countries as guests.

We don't seek our own welfare. In Peace we believe.
Only Peace brings men joy and good air fit to breathe.

We only seek friendship, for friendship we give
And we hope it may flourish wherever men live.

Come and sit with me, dear one. Do not be upset.
All your worries are over. It's time to forget.

Let hurt feelings be smoothed by my love. Now you'll see
How your cares disappear in a moment with me!

The reproof in your glances I missed all the while
There on far and I longed for the warmth of your smile.

My dear one, we're aging with each passing day.
We already have wrinkles and our hair's touched with grey.

But our hearts are still young. All our dreaming's not done.
There is no end to dreams, as to love there is none.

You and I many times shall sense Spring in the air
And the flowers of May shall adorn our grey hair.

On a Moon bright and golden our tent we shall raise
And from there on the world and wide spaces we'll gaze.

If you sit down a moment I'm sure you will stay
To hear stories I've brought back from lands far away.

I shall tell you of hearts that are open and bright.
I shall tell you of warriors' deeds in the fight,

Of the ones for whom Peace is the aim of their life
So that Peace among nations may conquer all strife.

I shall speak of the people who fight against war
So that Peace may prevail among states evermore,

So that hatred and treachery fade in the past
And all children enjoy a good life that will last.

Look, my dearest one, soon a new day will be born,
For the ice of cold war shrinks from heralds of dawn.

With credentials of Peace from the day that's begun
We shall enter the house of our friends like the sun.

...Let's recall Rudaki's anniversary days
And our guests who had travelled the most diverse ways.

Of those friends who forgathered to visit your home
Some had come from far countries and some from our own,

Having climbed mountain passes to our home in the East,
They assembled to join us Tajiks at our feast.

In our garden fresh shoots of Man's friendship unfurled.
With no barriers or frontiers was that little world.

Men came from all nations and offered their hand
As true friends who admire Rudaki's lovely land.

Russians, Turks and Tajiks made a most gallant sight!
Just recall that Hindu in her sari of white

With a beauty spot marked on her fine-featured face!
Like a sister of yours she returned your embrace,

And her hair gleamed like jet in which black fire glows.
Like a swan's was her neck and her eyes like two sloes.

Our Tajik girls' bright satin contrasted with white....
Hindustan came to meet Rudaki's land that night.

You received all our friends in a real Tajik way,
Saying, «Guests make my house so much brighter and gay!»

And, although as the hostess you'd no time to rest,
Like a rose in full bloom, you were looking your best.

I was born in this country and here grew up, too.
It was this land that heard my first love songs for you.

Here I lifted my eyes and saw skies in the Spring.
It was here by the fountains I heard poets sing.

It was here in this land that I learnt as a boy
That Man can grow mighty in freedom and joy.

It was here that we met and you married me here,
Then we two built our home in this land we hold dear.

Look! Our home shines more brightly with each passing day,
Because friends come to visit us every day.

Look! Our house becomes higher and wider each day.
It resounds with what's born in the world every day.

So our ordinary family of Tajikistan
With all men who seek justice on Earth is at one!

1959

CONTENTS

My purple charger	347
My day and age.....	349
The treasure-house of song.....	350
The Eagle.....	353
Come, pour your wine... ..	355
Tajik rivers.....	356
Three beauties of the east	358
A mother's hands	364
Tara-Chandri.....	365
Two handkerchiefs	370
Eyes	374
Lights of my homeland.....	377
Your kishlak	379
The world has changed. But, river, you.....	380
Mother	382
Crumbs of bread	384
Rainbow over the World.....	385
A mother's plaint.....	386
Man and the mountain	387
The nest on high	389
To my verse	390
Love song	391
If we two were neighbours	394
The ring of gold	395
Tracks in the forest	396
To a Poet.....	398
Thro' your eyes	399
Woman	404
The sound of your heels.....	406
Your glance	407
Regret	408
At the book bazaar.....	410
Talking with myself.....	412
The wedding caravan.....	413
Memories of our youth	415
Lonely days are oppressive and stark	418
The voice of Asia.....	420
My dear one	424
	429

Mirzo Tursun-Zadeh

SELECTED POEMS

Designer *Romish Sherali*
Technical editor *Mehri Saidova*

Dispatched for typing on 28.04.2011.
Signes for printing on 05.05.2011. Size 60x84 1/16.
Registring printed page 34.5. Copy count 1000.

“Adib” publishment
Ministry of Culture of the Republic of Tajikistan
734018, Dushanbe. N.Karoboev st, 17a

Printed in “Torus Ltd”